

## Nr 267.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; given Stockholms slott den 10 maj 1946.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

## GUSTAF.

*Per Edvin Sköld.*

---

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 maj 1946.*

### N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1946/47 dels (punkt 110) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 126 000 000 kronor, dels (punkt 111) till Prisrabatterning å vissa livsmedel ett anslag av 95 000 000 kronor, dels ock (punkt 112) till Förmalningsersättningar ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor.

Jag torde få erinra därom, att statens livsmedelskommission i skrivelse den 21 mars 1946 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets

produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. Livsmedelskommissionen har vidare med skrivelse den 26 april 1946 överlämnat till kommissionen inkomna särskilda yttranden i ärendet av vissa ledamöter av kommissionens råd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 12 april 1946.

I skrivelse den 12 april 1946 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område, vilken inkommit till jordbruksdepartementet den 24 i samma månad.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

## Översikt över hittills vidtagna åtgärder.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med år 1944, hänvisas, utöver vad i det följande anföres, till propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943, 253/1944 och 303/1945.

**Mjölkregeringen.** Enligt förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående mjölkavgift, vilken genom förordning den 30 juni 1943 (nr 455) förlängts att gälla tills vidare, skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, viss avgift (mjölkavgift) upptagas å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducent av smör eller ost för avsalu. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Något förordnande om uttagande av mjölkavgift enligt nyssnämnda förordning har hittills icke meddelats av Kungl. Maj:t.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om *accis å margarin och vissa andra fettvaror*, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fett-emulsion. Denna befogenhet, som ursprungligen gällt endast för varor, levererade intill utgången av juni månad 1937, har vid olika tillfällen — senast genom förordningen den 30 juni 1943 (nr 481) — förlängts och gäller nu tills vidare. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. 1940 års lagtima riksdag (skr. nr 426) bemyndigade Kungl. Maj:t att under budgetåret 1940/41 förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Motsvarande bemyndigande har Kungl. Maj:t erhållit även för budgetåren 1941/42—1943/44. Enligt beslut av 1943 års riksdag gäller bemyndigandet tills vidare.

För tillämpningen av förordningen nr 259/1935 under tiden efter 1943 års utgång har redogjorts i propositionen nr 303/1945. Några ändringar i accisbeloppen ha icke förekommit under tiden efter propositionens avgivande.

Tull å margarin och konstister har (under tiden efter 1941 års utgång) utgått med belopp, motsvarande accisen och tilläggsaccisen å dessa varor med tillägg av 15 öre per kilogram.

Från och med den 1 januari 1940 tillföras samtliga margarinaccismedel budgeten enligt beslut vid urtima riksdagen 1939 (skr. nr 109).

Enligt kungörelsen den 28 november 1941 (nr 894) angående pristillägg för mjölk m. m. utgå mjölkpristillägg, lantsmörsbidrag och producentbidrag. Kungörelsen har erhållit delvis ändrat innehåll genom kungörelser den 5 september 1942, nr 748, den 2 april 1943, nr 136, den 16 juli 1943, nr 625, och den 31 juli 1945, nr 598. *Mjölkpristillägg* utgår enligt nu gällande bestämmelser till mejeri med visst av livsmedelskommissionen för varje kalendermånad bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejeriet under månaden från mjölkproducenter invägsda mjölken och grädden. Mjölkpristillägg utgår dock endast, därest mejeriet under månaden för beredande till avsalu av smör, ost eller annan mejeriprodukt använt mjölk eller grädde till en myckenhet, innehållande minst 100 kilogram mjölkfett. Livsmedelskommissionen kan bestämma, att mjölkpristillägg skall utgå med olika belopp i olika delar av landet. Vidare äger livsmedelskommissionen föreskriva, att mjölkpristillägg ej skall utgå för mjölkfett i sådan mjölk och grädde, som av mejeriet försålts för visst ändamål eller av detsamma använts för beredande av viss mejeriprodukt. Mjölkpristillägg utbetalas för kalendermånad till det mejeri, vid vilket mjölken invägs från producenterna. Livsmedelskommissionen kan besluta, att mjölkpristillägg icke vidare skall utgå till mejeri, vilket i väsentlig mån åsidosatt i kungörelsen den 28 november 1941 angivna villkor för erhållande av mjölkpristillägg eller bestämmelse, som med stöd av kungörelsen meddelats av livsmedelskommissionen, eller vilket i viss deklaration, som det åligger mejeriet att avgiva, lämnat oriktig uppgift rörande förhållande av betydelse för beräkning av mejeriet enligt sistnämnda kungörelse tillkommande medel. Livsmedelskommissionen äger, då den finner skäl därtill, upphäva dylikt beslut. Vidare kan kommissionen föreskriva skyldighet för mejeri, som åsidosatt villkor, som i kungörelsen den 28 november 1941 angivits för erhållande av mjölkpristillägg, att återbetala vad mejeriet kan hava uppburit i mjölkpristillägg för den tid åsidosättandet avser.

*Lantsmörsbidrag* utgår enligt kungörelsen den 28 november 1941 i den ordning och enligt de grunder, som livsmedelskommissionen bestämmer, till mejeri, som självt eller genom ombud mottager av mjölkproducent berett lantsmör. Vissa för erhållande av mjölkpristillägg stadgade villkor gälla jämväl för erhållande av lantsmörsbidrag. Livsmedelskommissionen äger besluta om innehållande av lantsmörsbidrag och om återbetalning av sådant bidrag under samma förutsättningar som gälla beträffande innehållande och återbetalning av mjölkpristillägg. I de av livsmedelskommissionen utfärdade närmare föreskrifterna angående grunderna för utbetalande av lantsmörsbidrag har från och med den 1 augusti 1945 vidtagits den ändringen, att lantsmörsbidraget skall utgå med belopp, som i varje särskilt fall med 20 öre per

kilogram överstiger det bidrag, som i motsvarande fall utgått under budgetåret 1944/45. Samtidigt vidtogs motsvarande höjning av det pris, producenterna äga erhålla vid försäljning av lantsmör till mejeri.

De grunder för utbetalande av *producentbidrag* till mjölkproducent, som gällt alltsedan den 1 juli 1943, och för vilka redogjorts i propositionen nr 303/1945, äro alltså oförändrade. Emellertid har genom kungörelsen nr 598/1945 vidtagits vissa ändringar i kungörelsen den 28 november 1941 i vad denna avser mejeris rätt att erhålla medel, avsedda för utbetalning av producentbidrag. Sålunda gäller numera såsom villkor för erhållande av dylika medel, att vederbörande mejeri i enlighet med de närmare anvisningar, som livsmedelskommissionen meddelar, för sådan bokföring, som erfordras för kontroll av vad mejeriet utbetalat i producentbidrag. Vid åsidosättande av nämnda villkor äger kommissionen föreskriva skyldighet för mejeriet att återbetala uppburna medel för utbetalande av producentbidrag för den tid åsidosättandet avser.

Vad angår storleken av de belopp, med vilka de här förut omnämnda bidragen till mjölkproduktionen — mjölkpristillägg, producentbidrag och lantsmörsbidrag — utgå, gäller följande.

De grunder, efter vilka mjölkpristillägget utgått för tiden december 1942 — juni 1944 respektive för budgetåret 1944/45, finnas angivna i propositionerna nr 253/1944 och 303/1945. Med stöd av ett utav Kungl. Maj:t den 13 juli 1945 lämnat bemyndigande har livsmedelskommissionen beslutat att mjölkpristillägget tills vidare under budgetåret 1945/46 skall utgå enligt samma grunder som under budgetåret 1944/45, dock med den förändring, att för Harbo socken av Västmanlands län för tiden från och med den 1 augusti 1945 utgår s. k. extra mjölkpristillägg med 20 öre för kilogram mjölkfett i den vid mejeri från mjölkproducenten invägda mjölken (livsmedelskommissionens cirkulär nr 2320).

Till följd av den överenskommelse beträffande riktlinjerna för prissättningen på jordbrukets produkter, som den 13 mars 1946 träffats, har livsmedelskommissionen, sedan riksdagen beviljat medel härför (skr. nr 160), vidtagit en höjning för tiden från och med den 1 mars 1946 av det allmänna mjölkpristillägget med 14 öre per kilogram mjölkfett.

De tidigare utgående s. k. norrländska differentieringstilläggen för mjölk ha från och med budgetåret 1944/45 upphört att utgå såsom särskilda tillägg. I stället ha de extra mjölkpristilläggen såvitt angår Norrland utom Gästrikland ökats med belopp, ungefär motsvarande de tidigare differentieringstilläggen. Samtliga tillägg beräknas således numera efter kvantiteten mjölkfett i den invägda mjölken.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1944 bestämmes producentbidragets storlek från och med den 1 juli 1944 enligt andra grunder än tidigare (livsmedelskommissionens cirkulär nr 1935, numera ersatt av cirkulär nr 1980). De grunder, som gällt för producentbidragets utbetalande under budgetåret 1944/45 skola enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 juli 1945 tillämpas även under budgetåret 1945/46. Bidraget som, i olikhet med vad förut gällt,

numera utbetalas kvartalsvis, utgår i princip med 4 öre per kilogram för leveranser till och med 2 000 kilogram per kvartal. För kvartalsleveranser, som uppgå till mer än 2 000 men högst 3 500 kilogram, utgör bidraget 80 kronor. För större leveranser minskas denna summa med 2 öre för varje kilogram utöver 3 500 kilogram för att helt upphöra vid en kvartalsleverans av 7 500 kilogram. För förenkling av bidragens beräkning har emellertid bestämts, att beloppen skola avrundas på så sätt, att bidrag på 50 öre eller högre öretal skola höjas till närmast högre krontal samt att bidrag på öretal under 50 skola sänkas till närmast lägre krontal. Någon årsutjämning av producentbidragen skall icke ske.

I propositionen nr 303/1945 har redogjorts för grunderna för de utbetalningar av lokala differentieringsbidrag för mjölk, som belöpa på regleringsåret 1944/45. Kungl. Maj:t har genom beslut den 21 december 1945 bemyndigat livsmedelskommissionen att enligt vissa angivna riktlinjer utbetala lokala differentieringsbidrag för mjölk under regleringsåret 1945/46. Med stöd av detta bemyndigande beslöt livsmedelskommissionen efter samråd med Sveriges lantbruksförbund och Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. att utbetala en åttondel av 3 795 000 kronor för envar av månaderna oktober 1945—maj 1946 enligt grunder, som angivits i kommissionens cirkulär nr 2487. De områden, som komma i åtnjutande av bidraget, utgöras av Kronobergs län ävensom delar av Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands län. De av kommissionen meddelade bestämmelserna angående bidragens fördelning mellan de skilda mejerierna och mejerileverantörerna överensstämmer med dem, som gällt för regleringsåret 1944/45.

I enlighet med beslut av 1945 års riksdag (skr. nr 472) har Kungl. Maj:t liksom under föregående år medgivit, att till mejerierna få utbetalas vissa bidrag för täckande av de av produktionsminskningen föranledda kostnaderna för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna. Sådana bidrag utgingo även under föregående budgetår. Under budgetåret 1945/46 ha för detta ändamål anvisats högst 8 500 000 kronor. I förevarande syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa uppsamlingscentraler, som leverera mjölk till Stockholm, dels bidrag till mejeriorganisationerna på vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk, dels ock bidrag för upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Sistnämnda bidrag utgår i Norrland med undantag av Gästrikland för tiden 1 juli 1945—30 juni 1946 samt i övriga delar av riket för tiden 1 oktober 1945—31 maj 1946. Körlinjebidraget utbetalas månadsvis till mejeri, för vilket den genomsnittliga kostnaden för intransport av mjölk till mejeriet under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram, samt utgår med ett belopp, motsvarande hälften av den summa, varmed sagda kostnad under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram.

Enligt riksdagens beslut har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet förordna, att ifrågavarande belopp å 8 500 000 kronor må användas för tillgodoseende jämväl av annat behov än förut nämnts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Vad beträffar lantsmör gäller följande. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen (cirkulär nr 152, numera ersatt av cirkulären nr 1980 och 2320) skall mejeri för sådant smör betala ett grundpris, som för gott lantsmör (klass I) skall vara 10 öre lägre, för mindre gott lantsmör (klass II) 20 öre lägre och för dåligt lantsmör (klass III) en krona lägre än svensk riksnoterings å runmärkt smör. Till nämnda grundpris skall komma ett pristillägg av 50 öre per kilogram smör, som produceras i Götaland och Svealand samt landskapet Gästrikland samt av 75 öre per kilogram smör, som produceras inom övriga delar av riket. Mejeri är vidare skyldigt att inom sitt uppköpsområde förordna ombud att för mejeriets räkning inköpa lantsmör. Mejeri är dock ej skyldigt att, självt eller genom ombud, inköpa lantsmör från producent, av vilken det skäligen kunnat påfordras, att han lämnat den mjölk, varav smöret beretts, till mejeri. För allt till människoföda tjänligt lantsmör, som mejeri inköpt direkt eller genom ombud, äger mejeriet genom riksföreningen erhålla *lantsmörsbidrag*, till belopp om lägst förenämnda pristillägg, minskat med 10 öre, och högst samma pristillägg, ökat med 40 öre.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660), ändrad genom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 566), angående reglering av införseln av mjölk och mjölkprodukter har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk, grädde, smör och ost utan tillstånd av livsmedelskommissionen. I den mån Kungl. Maj:t så föreskriver, skall importör av nu nämnd vara erlægga införselavgift för densamma med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen medgiva befrielse från erläggande av införselavgift eller återbäring av sådan avgift.

Genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 23) angående reglering av införseln av vissa fettvaror m. m. har förbud meddelats att utan tillstånd av livsmedelskommissionen införa jordnötter, kopra, sojabönor och andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter ävensom fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung. Denna kungörelse har nu ersatts av kungörelsen den 31 juli 1945 (nr 583) angående reglering av införseln av vissa livsmedel m. m.

De under konsumtionsåren 1940/41—1944/45 vidtagna åtgärderna i syfte att upprätthålla smörproduktionen ävensom att reglera konsumtionen av matfett och ost, om vilka förmäles i de i propositionerna nr 278/1941, 319/1942, 246/1943, 253/1944 och 303/1945 lämnade redogörelserna ha, i den mån ej uppmjukning av dessa åtgärder skett redan under nästföregående konsumtionsår, i huvudsak bibehållits. Genom kungörelse den 15 juni 1944 (nr 347) angående ändring i vissa delar av kungörelsen den 1 november 1940 (nr 904) med särskilda bestämmelser angående tillverkning av och handel med ost har emellertid möjlighet öppnats att från och med den 1 juli 1944 tillverka ost med en fetthalt i torrsubstansen av högst 33 procent. Vidare har livsmedels-

kommissionen genom den nya kungörelsen erhållit befogenhet att, då försörjningsläget därtill anses giva anledning, medgiva tillverkning av ost med högre fetthalt i torrsubstansen än 33 procent. Något allmänt sådant medgivande har kommissionen emellertid hittills icke ansett sig kunna lämna (cirkulär nr 1934, numera ersatt av cirkulär nr 1980). Livsmedelskommissionen har från och med den 4 februari 1946 medgivit fri försäljning av s. k. smältost, av från Finland importerad s. k. Emmentalerost samt från och med den 4 mars 1946 även av s. k. dessertost, varmed avses mjuka löpeostar.

**Slaktdjursregleringen.** Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött och fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938, 54 och 99/1939 samt 568/1941 och jämlikt sistnämnda kungörelse gäller tills vidare, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur, får och häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Enligt kungörelsen nr 648/1937, i den lydelse den erhållit genom kungörelsen nr 568/1941, äger Kungl. Maj:t förordna, att för i kungörelsen omförmäld vara, som införes till riket, skall erläggas särskild införselavgift. Någon dylik avgift har dock ej uttagits efter den 30 juni 1941. Dessförinnan uttogos avgifter med belopp, som angivits i propositionen nr 246/1943.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 30 juni 1943 (nr 456) gäller tills vidare, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter, upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådän avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande av att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, beträffande svin 2 kronor samt i fråga om övriga djur 1 krona. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt ha meddelats i kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 363). Enligt kungörelse den 21 juni 1940 (nr 635) utgår från och med den 1 juli 1940 ingen slaktdjursavgift.

Den genom kungörelsen den 28 mars 1941 (nr 173) genomförda regleringen av förbrukningen av köttvaror äger alltjämt bestånd. Sagda kungörelse har undergått vissa förändringar, senast genom kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 408). De gjorda ändringarna innebära främst, att regleringen av förbrukningen av köttvaror utvidgats till att omfatta även blod av de djurslag, som omfattas av kungörelsen, att handeln med levande djur underkastats reglering ävensom att personer, som yrkesmässigt inköpa och försälja levande djur, ålagts viss antecknings- och redovisningsskyldighet. Enligt be-

slut av statens livsmedelskommission den 9 juni 1944 (cirkulär nr 1910) ha vissa av kommissionen tidigare med stöd av förenämnda kungörelse nr 173/1941 utfärdade föreskrifter om antecknings- och redovisningsskyldighet för djuruppfödare ävensom rörande de s. k. slaktgodemännens verksamhet från och med den 19 juni 1944 tills vidare upphört att gälla, varjämte från samma dag väsentliga lättnader genomförts beträffande regleringen av handeln med levande djur. Livsmedelskommissionen har med stöd av i sistnämnda kungörelse givet bemyndigande med giltighet från och med den 12 november 1945 respektive den 26 mars 1946 medgivit, att får och getter respektive hästar få fritt överlåtas och slaktas samt att får- och getkött respektive hästkött få fritt överlåtas (cirkulär nr 2449 och nr 2543).

I kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 59), vilken kungörelse undergått viss ändring genom kungörelsen den 11 februari 1944 (nr 35), har förordnats om beslag å samt reglering av handeln med tarmar, m. m. Vidare ha i kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 60) meddelats föreskrifter angående reglering av införseln av tarmar. Enligt sistnämnda kungörelse må tarmar icke införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen. Kommissionen har med stöd av vederbörligt bemyndigande medgivit, att tarmar av andra slag än svintarmar från och med den 18 februari 1946 tills vidare må införas utan sådant tillstånd som nyss sagts.

Jämlikt av Kungl. Maj:t den 16 februari 1945 lämnat bemyndigande har livsmedelskommissionen utbetalat fraktbidrag av allmänna medel vid vissa långväga transporter av köttvaror och slaktdjur från överskottsområden (i avseende å köttvaror) till underskottsområden. Utbetalningarna ha avsett transporter som påbörjats under tiden den 21 februari—den 31 augusti 1945.

Sedan 1945 års riksdag anvisat ett anslag å 7 000 000 kronor för jordbruksregleringens uppehållande utöver de medel som 1944 års riksdag anvisat för detta ändamål, har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars och den 25 maj 1945 bemyndigat livsmedelskommissionen att använda beloppet i enlighet med vissa angivna riktlinjer. Dessa inneburo, bland annat, att av anslaget 2 900 000 kronor ställdes till kommissionens förfogande för subventionering av produktionen av fläsk och nötkött. Livsmedelskommissionen förordnade i enlighet härmed om utbetalande av bidrag till fläskproduktionen för tiden den 23 april—den 15 juli 1945 och av bidrag till nötköttsproduktionen för tiden den 1—28 juli 1945. Bidragen utbetalades till djuruppfödarna och utgingo med visst belopp för varje kilogram fläsk respektive nötkött, som av djuruppfödare i vederbörlig ordning överläts i allmänna marknaden under ovan angivna tider.

**Äggregleringen.** De bestämmelser angående reglering av in- och utförseln av ägg m. m. samt angående märkning av kylhuslagrade och konserverade ägg, som angivits i propositionen nr 303/1945, äro alltjämt i kraft.

Den reglering av äggförbrukningen, som infördes i september 1941, har enligt Kungl. Maj:ts förordnande upphört att gälla med utgången av år 1945.

Då äggproduktionen i början på år 1946 ökades mycket starkt i förhållande till efterfrågan, inträffade en prissänkning på ägg, vilken föranledde statsmakterna att vidtaga vissa stödåtgärder. Dels medgavs en export av 160 ton ägg eller ungefär samma kvantitet, som importerats i samband med ransoneringens upphävande, dels inlagrades med statens stöd 300 ton ägg i fryshus. Då sedermera ytterligare åtgärder visade sig nödvändiga, medgavs härutöver lagring av 500 ton konserverade ägg på statens bekostnad.

**Brödsädsregleringen.** I fråga om de regleringsåtgärder med avseende på brödsäd, som företagits under tiden till och med första kvartalet 1945, hänvisas till redogörelserna för de vidtagna åtgärderna i propositionerna nr 319/1942, 246/1943, 253/1944 och 303/1945. Härutöver må anföras följande.

Livsmedelskommissionen har utfärdat bestämmelser angående spannmålsregleringen under regleringsåret 1944/45 (cirkulär nr 2411 och 2412).

För regleringsåret 1945/46 ha liksom för regleringsåret 1944/45 fastställts normalpriser på brödsäd, vilka utformats efter en stigande skala. Den successiva prisregleringen från höst till vår har emellertid under innevarande regleringsår gjorts svagare än under regleringsåret 1944/45 och begränsats till 5 öre per tiodagarsperiod och deciton för tiden september—maj medan prisstegringen under motsvarande tid föregående år var 10 öre per halvmånad och deciton. Genomsnittspriserna under de nämnda regleringsåren äro emellertid ungefärligen desamma. Utgångspriset, d. v. s. priset vid leverans i augusti månad 1945, var sålunda högre än priset vid samma tidpunkt 1944 medan däremot slutpriserna, vilka gälla efter utgången av maj 1946, bliva lägre än 1945 års sommarpriser. Förskjutningen av den successiva prisstegringen i jämförelse med regleringsåret 1944/45 sammanhänger med att de vid början av innevarande regleringsår befintliga övergångslager av brödsäd voro förhållandevis små och att man därför ville stimulera odlarna till tidigare leveranser än föregående år. För icke fullgod spannmål av vete och råg samt för sådan spannmålsblandning och blandsäd, som är att betrakta såsom brödsäd, ha liksom under regleringsåret 1944/45 fastställts minimipriser. Dessa, som under regleringsåret 1944/45 bestämdes till priser, som för vete med 1 krona och för råg med 2 kronor per deciton understego gällande normalpriser på korn, sattes från början av innevarande regleringsår lika med kornpriset. Efter erhållet bemyndigande fastställdes emellertid senare genom cirkuläret nr 2440 ifrågavarande minimipriser till belopp, som för vete med 2 kronor samt för råg, spannmålsblandning och blandsäd med 1 krona per deciton skulle överstiga det vid leveranstillfället gällande normalpriset på korn. Denna höjning av minimipriset ingick såsom ett led i strävandena att kompensera jordbrukarna för förluster på grund av de dåliga bärgningsförhållandena under hösten 1945. Genom bestämmelser om efterreglering av priserna för redan levererad spannmål kom höjningen av minimipriserna även de odlare tillgodo för vilkas leveranser de nya minimipriserna icke uppnåts. Vidare har från regleringsårets början stadgats skyldighet för spannmålsbolaget och auktoriserad spannmålshandlare att för vara, som uppfyller samt-

liga kvalitetsfordringar för fullgod brödsäd med det undantaget, att mältningsgraden uppgår till mer än 5 procent, erlægga betalning efter den prisregleringsskala, som anknyter till priset på fullgod spannmål, dock att avdrag för mältningsgrad skall göras även för halten mältade kärnor utöver 5 procent. Systemet med prisorter för södra och mellersta Sverige har bibehållits. I norra Sverige gälla normalpriserna fritt av köparen anvisad mottagningsplats. Vid överlåtelse av brödsäd till kvarn från Svenska spannmålsaktiebolaget och från auktoriserad spannmålshandlare är priset 85 respektive 50 öre högre än priset till odlare. Det förstnämnda priset gäller fraktfritt eller cif kvarnort och i senare fallet skall kvarnen betala frakten upp till 25 öre och över 1 krona 50 öre per deciton. I båda fallen fortgår emellertid den successiva stegringen av priset ända fram till den 31 augusti 1945 (cirkulär nr 2411).

På grund av den av systemet med successivt stegrade priser betingade allmänna nedgången av prisnivån på spannmål vid övergången till regleringsåret 1945/46 har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1944 livsmedelskommissionen bemyndigats uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att till auktoriserade spannmålshandlare och kvarnar utbetala en gottgörelse för deras lager av brödsäd den 1 september 1945, motsvarande prisskillnaden vid nämnda tidpunkt mellan brödsäd av 1944 års och äldre skörd, å ena, samt brödsäd av 1945 års skörd, å andra sidan. I samband härmed ha sådana kvarnar, vilka före den 1 september 1945 förmalt brödsäd av 1945 års skörd, ålagts att för sålunda förmalda kvantiteter till spannmålsbolaget inbetala en avgift, motsvarande prisskillnaden i augusti 1945 mellan spannmål av 1944 års och äldre skörd samt spannmål av 1945 års skörd (cirkulär nr 2405).

I förhållande till föregående år ha vissa förändringar jämväl vidtagits med avseende å prisregleringsskalorna för olika kvaliteter av brödsäd, vilka få ses i sammanhang med de dåliga bärgningsförhållandenas återverkningar på spannmålsens kvalitet. Dessa förändringar gälla närmast reglerna om prisavdrag för mältningsgrad och vattenhalt. Enligt de för regleringsåret 1944/45 gällande bestämmelserna skulle spannmål för att betraktas såsom *fullgod kvarnvara* ej få hålla högre halt av grodda kärnor än 5 procent. För varje tiondels procent, varmed mältningsgraden översteg 2 procent, skulle vidare prisavdrag verkställas med en tiondels procent. För innevarande regleringsår skall ävenledes såsom fullgod kvarnvara räknas endast spannmål med en mältningsgrad av högst 5 procent, men prisavdrag skall beträffande råg göras, först då mältningsgraden överstiger 3 procent. Beträffande prisreglering för vattenhalt har i jämförelse med föregående år den förändringen vidtagits, att normalvattenhalten höjts från 17,5 till 18,0 procent.

Bestämmelserna angående förmalning av brödsäd fr. o. m. den 1 april 1945 utvisa i huvudsak följande ändringar i förhållande till de tidigare bestämmelserna. Högsta genomsnittliga inblandning av vårvete har fr. o. m. den 1 oktober 1945 bestämts till 20 procent medan minimigränsen — 10 procent — bibehållits oförändrad. I stället för vårvete fick tidigare under perioden inblandas La Plata-vete och senare Manitoba-vete. Före den 1 april 1946 har någon skyldighet att inblanda råg eller annan spannmål vid förmalning

av vete till siktat vetemjöl och grahamsmjöl icke föreskrivits. Fr. o. m. den 1 april 1946 skall vid sådan förmalning av vete inblandas minst 7 procent råg. För tiden 1 april—1 oktober 1945 gällde även att spannmål som förmaldes till sammalet rågmjöl eller till samsikt skulle till 100 procent utgöras av råg. Fr. o. m. den 1 oktober 1945 skulle spannmål, som förmaldes till sammalet rågmjöl, till 7 procent bestå av vete och spannmål, som användes för framställning av samsikt, till 15 procent bestå av vete. Fr. o. m. den 1 mars 1946 gäller, att spannmål, som förmales till sammalet mjöl, skall uteslutande bestå av råg. Inblandningsprocenten av vete vid framställning av samsikt skulle under mars månad 1946 utgöra 7 procent. Fr. o. m. den 1 april 1946 får samsikt tills vidare icke framställas. Den genomsnittliga utmalningsprocenten vid förmalning av vete till siktat vetemjöl höjdes den 1 april 1945 från 76 till 77 procent, den 1 mars 1946 till 80 procent och den 1 april 1946 till 81 procent. Enligt beslut av livsmedelskommissionen har utmalningsprocenten från och med den 25 april 1946 höjts till 84 procent. Uttagningsprocenten för siktat vetemjöl av enhetskvalitet (d. v. s. den procent av vetet, som efter förmalningen i genomsnitt skall användas för framställning av kvarnens saluförda vetemjöl) har fram till den 1 april 1946 tidvis varit 70 och tidvis 71 procent. Fr. o. m. sistnämnda dag har uttagningsprocenten höjts till 75 procent. Från och med den 25 april utgör uttagningsprocenten 80.

Skärpningarna av förmalningsbestämmelserna den 1 mars och den 1 april 1946 få ses mot bakgrunden av det allvarliga försörjningsläget i stora delar av Europa.

Förmalningsersättningen för handelsförmalning av vete och råg har av Kungl. Maj:t för tiden 1 september 1945—10 januari 1946 fastställts till samma belopp som under föregående regleringsår eller 6 kronor 50 öre per deciton. Såsom ett led i förberedelserna för en framtida avveckling av mjöl- och brödransoneringen har Kungl. Maj:t bestämt förmalningsersättningen för tiden fr. o. m. den 11 januari 1946 till 3 kronor 25 öre per deciton (cirkulär nr 2498).

I anledning av förmalningsersättningens sänkning beslöt livsmedelskommissionen att fr. o. m. den 11 januari 1946 höja de priser, som kvarnarna högst äga att uttaga vid försäljning av mjöl och gryn av vete och råg, till följande belopp. Tidigare gällande högstpriser angivas inom parentes.

|                        | Kronor för                 |         |                 |         |
|------------------------|----------------------------|---------|-----------------|---------|
|                        | 100 kg<br>brutto för netto |         | 100 kg<br>netto |         |
| Enhetsvetemjöl .....   | 40·05                      | (36·55) | 40·50           | (37·00) |
| Grahamsmjöl .....      | 29·70                      | (26·20) | 30·00           | (26·50) |
| Samsikt .....          | 32·15                      | (28·15) | 32·50           | (28·50) |
| Sammalet rågmjöl ..... | 27·45                      | (24·45) | 27·75           | (24·75) |
| Makaronimjöl .....     | 33·25                      | (29·75) | 33·70           | (30·20) |
| Kexmjöl .....          | 33·25                      | (29·75) | 33·70           | (30·20) |
| Mannagryn .....        | 44·50                      | (41·00) | 45·00           | (41·50) |

(cirkulär nr 2498).

**Fodermedelsregleringen.** Liksom under regleringsåret 1944/45 har tillgången på fodersäd under det innevarande regleringsåret varit otillräcklig och nödvändiggjort upprätthållandet av en jämförelsevis sträng ransonering. Det har även befunnits ofrånkomligt att liksom under tidigare år behålla avstående av fodersäd till det allmänna.

För utfyllande av fodersädstillgångarna har viss del av fodermedelstilldelningen utgått i form av kli och extraherat solrosmjöl samt under senare perioder även betfor. Livsmedelskommissionen har i anslutning till utfärdade tilldelningsbestämmelser under olika perioder påpekat angelägenheten av att jordbrukarna i största möjliga utsträckning använda fodercellulosa såsom ersättning för fodersäd.

Bestämmelser angående tilldelningarna av fodermedel för tiden 1 juni—31 augusti 1945 återfinnas i livsmedelskommissionens cirkulär nr 2265, för september 1945 i cirkuläret nr 2353, för tiden 1 oktober—31 december 1945 i cirkuläret nr 2390, för tiden 1 januari—14 mars 1946 i cirkuläret nr 2476 och för tiden 15 mars—31 maj 1946 i cirkuläret nr 2530. Bestämmelserna om tilldelning av fodermedel för fjäderfän äro fr. o. m. den 1 januari 1946 meddelade i ett särskilt cirkulär, nr 2477, vilket avser tilldelningen för tiden 1 januari—31 maj 1946.

Bestämmelserna om avståendet av fodersäd under regleringsåret 1945/46, vilka återfinnas i cirkuläret nr 2460, överensstämma i huvudsak med de under närmast föregående år gällande.

För fodersäd har — på samma sätt som för brödsäd — för regleringsåret 1945/46 fastställts normalpriser efter en successivt stigande skala. Denna har utformats på samma sätt som under regleringsåret 1944/45 med en prisstegring av 10 öre per helmånadsperiod t. o. m. den 1 april 1946. Prisnivån från föregående regleringsår har i stort sett bibehållits oförändrad. På grund av den av systemet med stigande priser betingade allmänna nedgången av prisnivån på fodersäd vid övergången till regleringsåret 1945/46 har pris-skillnadsreglering genomförts efter samma grunder som skett beträffande brödsäd (cirkulär nr 2405).

På grund av den goda höskörden ha bestämmelserna om reglering av handeln med stråfoder upphävt fr. o. m. den 1 juli 1945.

För den allmänna tilldelningen av oljekraftfoder och kli ha under innevarande regleringsår tillämpats i huvudsak samma grunder som under regleringsåret 1944/45. Tilldelningarna äro dock något större än under föregående regleringsår. Jordbrukare inom Götaland, Svealand och Gävleborgs län erhålla liksom föregående regleringsår en viss kvantitet oljekraftfoder per mjölkko. Därjämte utgick inom samma delar av riket en tilldelning av oljekraftfoder och kli, som baserades på sådan mjölkproduktion, som låg över en viss fastställd grundkvantitet per ko. I de fyra nordligaste länen ha vissa kvantiteter oljekraftfoder och kli ställts till kristidsstyrelsernas förfogande för utdelning (cirkulär nr 2311). På nyåret 1946 utgick till alla innehavare av nötkreatur en extra tilldelning av 10 kilogram oljekraftfoder och 10 kilogram kli för varje ko (cirkulär nr 2500). — Även under innevarande

konsumtionsår ha odlare av olje- och spånadsväxter beviljats särskild tilldelning av oljekraftfoder (cirkulär nr 2417).

Allmän tilldelning av melass utgår under konsumtionsåret endast till innehavare av nötkreatur i de fyra nordligaste länen samt inom de norra delarna av Kopparbergs och Värmlands län.

Liksom under regleringsåret 1944/45 har för innevarande regleringsår medgivits en allmän engångstilldelning av 100 kilogram kli per suga (cirkulär nr 2372).

Enligt cirkuläret nr 2417 får innehavare av foderbetor utan hinder av gällande beslag fritt förfoga över betorna.

Havrekli och kornkli får alltjämt säljas fritt (cirkulär nr 1035).

Handeln med fodercellulosa är fortfarande fri (cirkulär nr 1003).

**Potatisregleringen.** De av livsmedelskommissionen med stöd av förordningen den 30 juni 1943 (nr 454) i kommissionens cirkulär nr 1549 utfärdade bestämmelserna angående tillverkning av potatisstärkelse äga giltighet även under tillverkningsåret 1945/46.

Det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlægga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet, har för tillverkningsåret 1945/46 liksom för närmast föregående tillverkningsår efter bemyndigande av Kungl. Maj:t fastställts av livsmedelskommissionen.

Vidare har för detta tillverkningsår liksom tidigare upprättats ett avtal mellan livsmedelskommissionen, å ena sidan, och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a., å den andra sidan, vilket avtal underställts Kungl. Maj:t för godkännande. Viss del av avtalet har därjämte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. Enligt detta avtal har förenämnda förening utfäst sig att inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser upp till en för varje tillverkningsår fastställd maximikvantitet, med undantag för vad som får användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantör. Å andra sidan har kommissionen respektive potatismjölsnämnden, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida för att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst ett visst i avtalet angivet pris per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet, ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneliggande lager, med visst avdrag, under tre månader, räknat från och med utgången av respektive tillverkningsår.

Bestämmelserna för tillverkningsåret 1945/46 återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 7 september 1945.

Enligt förordningen den 2 mars 1934 (nr 34), som genom kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 484) förlängts att gälla tills vidare, har föreskrivits, att vid införsel av druv- och stärkelsesocker, stärkelsesirap (statistiskt nr 290) samt dextrin och stärkelseklister ävensom appreturmedel innehållande

dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt (statistiskt nr 620) skall, utöver enligt tulltaxan stadgad tull, utgå tilläggstull med vissa belopp.

I kungörelsen den 5 december 1941 (nr 922), ändrad genom kungörelse den 14 september 1944 (nr 603), förordnade Kungl. Maj:t om beslag å samt reglering av handeln med potatisflingor, skuren och torkad samt torkad och finmalen potatis, potatismjöl samt gryn av potatismjöl. I anslutning härtill meddelade livsmedelskommissionen (cirkulär nr 563) bestämmelser om ransonering av potatisprodukter med giltighet från och med den 14 december 1941. Livsmedelskommissionen har sedermera beslutat, att skuren och torkad samt torkad och finmalen potatis ävensom gryn av potatismjöl från och med den 25 oktober 1943 tills vidare må försälgas fritt (cirkulär nr 1585). Handeln med potatisflingor är icke reglerad i vidare mån än att tillverkare av varan äger sälja den endast till Svenska spannmålsaktiebolaget eller av bolaget anvisad köpare (cirkulär nr 2067). Potatismjöl får enligt livsmedelskommissionens beslut från och med den 17 september 1945, med vissa undantag, fritt överlåtas (cirkulär nr 2384).

Vissa bestämmelser ha även utfärdats innebärande inskränkning i rätten att använda potatis för olika ändamål. Genom kungörelsen den 2 oktober 1942 (nr 806) har sålunda förordnats om beslag å potatis jämte viss reglering av rätten att yrkesmässigt köpa och sälja potatis, innebärande bland annat att handel med potatis får utövas endast av person eller företag, som erhållit särskilt tillstånd därtill (auktorisation). Bestämmelserna i nämnda kungörelse innebära dessutom bland annat förbud mot att utfodra annan potatis än sådan, som är uppenbart oduglig till människoföda och ej heller kan användas för tillverkning av potatismjöl, potatisflingor eller liknande produkter. Med stöd av de befogenheter, som enligt kungörelsen tillkomma livsmedelskommissionen, har kommissionen medgivit att all slags potatis må tills vidare från och med den 19 september 1945 fritt användas (cirkulär nr 2368).

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande har livsmedelskommissionen utfärdat föreskrifter om utbetalande av ett särskilt bidrag till potatisodlare såsom ersättning för lagringsförluster och kostnader för avgroddning av potatis av 1944 års skörd (cirkulär nr 2241). Bidraget utgick för leveranser om minst 1 000 kilogram och utbetalades av Svenska spannmålsaktiebolaget med belopp, vilket allt efter lagringstidens längd växtade mellan 35 öre och 2 kronor per deciton potatis, som levererats till auktoriserad handlande.

Vidare må nämnas, att, i likhet med vad fallet varit under tidigare krigsår, garantipriser fastställts för 1945 års skörd av potatis. Sålunda har livsmedelskommissionen i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 april 1945 uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att under april månad 1946 till vissa bestämda priser inköpa all matpotatis samt fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet, som av odlare och av personer eller företag, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis, hembjudits bolaget senast den 15 mars 1946.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har livsmedelskommissionen ut-

färdat nya bestämmelser om normalpris på potatis att gälla från och med den 13 oktober 1944. De tidigare av kommissionen utfärdade föreskrifterna om normalpris på potatis avsågo allenast 1942 års skörd. Enligt beslut av livsmedelskommissionen har 1945 års skörd varit undantagen från bestämmelserna om normalpriser på potatis (cirkulär nr 2273).

**Clearing.** Utöver vad som i propositionerna nr 319/1942, 246/1943, 253/1944 och 303/1945 meddelats rörande clearing må nämnas, att livsmedelskommissionen genom Kungl. Maj:ts brev den 13 april 1945 erhållit bemyndigande att från clearingkassan för fettvaror täcka förlust å den inhemska odlingen av oljeväxter även under år 1945.

### Produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Livsmedelskommissionen har vid sin skrivelse den 12 april 1946 fogat vissa tabellsammanställningar rörande produktionsutvecklingen under 1944 och 1945 samt januari och februari 1946. Dessa sammanställningar torde såsom särskild *tabellbilaga* få fogas vid statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande produktionsutvecklingen äro i huvudsak hämtade från kommissionens skrivelse.

**Marknaden för mjölk och mejeriprodukter.** (Jfr tab. 4—6). I följande sammanställning redovisas de inom 1942 års jordbrukskommitté verkställda beräkningarna rörande den totala mjölkproduktionen i Sverige. Uppgifterna avse produktionsår (september/augusti).

|         |       |               |                   |       |               |
|---------|-------|---------------|-------------------|-------|---------------|
| 1938/39 | ..... | 4 714 000 ton | 1942/43           | ..... | 3 845 000 ton |
| 1939/40 | ..... | 4 596 000 »   | 1943/44           | ..... | 4 188 000 »   |
| 1940/41 | ..... | 4 086 000 »   | 1944/45           | ..... | 4 393 000 »   |
| 1941/42 | ..... | 3 661 000 »   | 1945/46 (prognos) | ....  | 4 675 000 »   |

Den för år 1945/46 verkställda prognosen innebär en ökning av den totala mjölkproduktionen från närmast föregående år med 6,4 %. I jämförelse med den för år 1938/39 beräknade mjölkproduktionen innebär nyssnämnda prognos en minskning av mjölkproduktionen med endast 0,8 %. Då medelkoantalet under 1938/39 var 1 920 000 och under 1945/46 beräknats vara 1 875 000 eller 2,4 % lägre, har följaktligen en mindre ökning i medelavkastningen per ko ägt rum.

Den vid mejerierna invägda mjölkkvantiteten samt dess användning för olika ändamål redovisas i tabblån å följande sida.

Mjölkinvägningen vid mejerierna, som under 1944 närmade sig förkrignivån, har under 1945 överstigit 1939 års mjölkinvägning, som var den största före kriget, med 5,3 %. Utvecklingen av mjölkinvägningen vid mejerierna måste emellertid ses i samband med den alltmer ökade anslutningen till mejerierna av nya mjölkleverantörer. Medan antalet mejerileverantörer i juli 1939 var 204 249, hade det i juli 1945 stigit till 255 182 eller med 24,9 %.

| Å r        | Invägd<br>mjölk<br><br>ton | D ä r a v                                  |                                               |                                                   |
|------------|----------------------------|--------------------------------------------|-----------------------------------------------|---------------------------------------------------|
|            |                            | använd för<br>produktbered-<br>ning<br>ton | försåld<br>såsom konsum-<br>tionsmjölk<br>ton | försåld grädde<br>(omräknad till<br>mjölk)<br>ton |
| 1939 ..... | 3 205 688                  | 2 395 153                                  | 494 367                                       | 316 168                                           |
| 1940 ..... | 2 988 933                  | 2 202 644                                  | 519 500                                       | 266 789                                           |
| 1941 ..... | 2 659 251                  | 1 940 169                                  | 610 512                                       | 122 850                                           |
| 1942 ..... | 2 517 931                  | 1 740 033                                  | 855 273                                       | 63 421                                            |
| 1943 ..... | 2 852 031                  | 1 963 235                                  | 963 192                                       | 72 381                                            |
| 1944 ..... | 3 107 561                  | 2 183 544                                  | 940 625                                       | 138 213                                           |
| 1945 ..... | 3 375 019                  | 2 421 439                                  | 939 628                                       | 170 025                                           |

Nyanslutningen av mjölkleverantörer till mejerierna har varit mycket kraftig under samtliga krigsår, vilket till betydande del sammanhänger med vissa statliga regleringsåtgärder, framför allt regleringen av lantsmörsförsäljningen samt de i samband med mjölkstandardiseringen införda försäljningsföreskrifterna för mjölk.

Det nu sagda belyses närmare av följande sammanställning, som för de olika produktionsåren redovisar dels det genomsnittliga antalet mejerileverantörer, dels mjölkinvägningens procentuella andel av den totala mjölkproduktionen. Då månadsuppgifter om antalet mejerileverantörer saknas för tiden före juli 1939, kan någon genomsnittssiffra för detta antal under produktionsåret 1938/39 ej beräknas.

| År            | Antal mejeri-<br>leverantörer | Invägning i % av<br>totalproduktionen |
|---------------|-------------------------------|---------------------------------------|
| 1938/39 ..... | ·                             | 66·4                                  |
| 1939/40 ..... | 207 439                       | 67·7                                  |
| 1940/41 ..... | 215 817                       | 67·2                                  |
| 1941/42 ..... | 226 522                       | 68·9                                  |
| 1942/43 ..... | 233 472                       | 70·7                                  |
| 1943/44 ..... | 242 486                       | 73·3                                  |
| 1944/45 ..... | 250 802                       | 74·3                                  |

Medan mjölkinvägningen vid mejerierna under 1938/39 endast uppgick till två tredjedelar av den totala mjölkproduktionen i landet, hade denna andel år 1944/45 stigit till tre fjärdedelar.

Beträffande den vid mejerierna invägda mjölkens användning förtjänar följande framhållas.

Uppgifterna om försåld kvantitet konsumtionsmjölk avse fr. o. m. november 1941 standardiserad mjölk. Den för detta ändamål i anspråk tagna kvantiteten mjölk av medelfetthalt kan lätt erhållas såsom skillnaden mellan kvantiteten invägd mjölk och summan av produktmjölken och den försålda grädden (uttryckt i mjölk). Utvecklingen härav samt av kvantiteten produktmjölk och försåld grädde (uttryckt i mjölk) från 1939 framgår av följande sammanställning i relativa tal. Dessutom redovisas i samma tablå den relativa andel av resp. års totalinvägning, som de tre användnings-sätten representera.

| Å r        | Produktmjölk  |                   | Konsumtionsmjölk |                   | Grädde (i mjölk) |                   | Summa k-mjölk<br>o. grädde |                   |
|------------|---------------|-------------------|------------------|-------------------|------------------|-------------------|----------------------------|-------------------|
|            | 1939 =<br>100 | i % av<br>invägn. | 1939 =<br>100    | i % av<br>invägn. | 1939 =<br>100    | i % av<br>invägn. | 1939 =<br>100              | i % av<br>invägn. |
| 1939 ..... | 100.0         | 74.7              | 100.0            | 15.4              | 100.0            | 9.9               | 100.0                      | 25.3              |
| 1940 ..... | 92.0          | 73.7              | 105.1            | 17.4              | 84.4             | 8.9               | 97.0                       | 26.3              |
| 1941 ..... | 81.0          | 73.0              | 120.6            | 22.4              | 38.9             | 4.6               | 88.7                       | 27.0              |
| 1942 ..... | 72.6          | 69.1              | 144.5            | 28.4              | 20.1             | 2.5               | 96.0                       | 30.9              |
| 1943 ..... | 82.0          | 68.8              | 165.1            | 28.6              | 22.9             | 2.5               | 109.7                      | 31.2              |
| 1944 ..... | 91.2          | 70.3              | 159.0            | 25.3              | 43.7             | 4.4               | 114.0                      | 29.7              |
| 1945 ..... | 101.1         | 71.7              | 158.5            | 23.2              | 53.8             | 5.0               | 117.6                      | 28.3              |

Av denna tablå framgår, att mjölkanvändningen för produktberedning, relativt sett, nådde ett minimum under 1943 för att därpå öka och 1945 ligga något högre än 1939. Samtidigt har försäljningen av konsumtionsmjölk visat en nära nog motsatt utveckling. Den nådde ett maximum under 1943 och har därefter något avtagit. En mycket avsevärd ökning föreligger emellertid fortfarande, om man jämför med 1939 års försäljning av mjölk från mejerierna. Att märka är emellertid, att denna ökning endast delvis motsvaras av en verklig konsumtionsstegring, i det att samtidigt en nedgång ägt rum av direktförsäljningen av mjölk från producent till konsument. Sistnämnda förändring sammanhänger givetvis med de i samband med standardiseringsförfarandet införda försäljningsbestämmelserna i fråga om konsumtionsmjölk.

Som av den senast anförda tablå framgår, har ökningen i konsumtionsmjölkförsäljningen i betydande grad uppvägs av en samtidig nedgång i gräddförsäljningen. Först år 1943 omfattar den sammanlagda mjölk- och gräddförsäljningen en större kvantitet mjölk än under år 1939. Sedan har en ytterligare ehuru relativt obetydlig uppgång inträffat. Under år 1945 tog den sammanlagda försäljningen av konsumtionsmjölk och grädde sålunda i anspråk endast 17,6 % mer mjölk än under 1939.

Den för produktberedning under år 1945 använda kvantiteten mjölk uppgick till 2 421 000 ton eller 11,1 % mer än under år 1944. Produktionen vid mejeri av smör och ost framgår av följande tablå.

| Å r        | Produktion ton |        |
|------------|----------------|--------|
|            | Smör           | Ost    |
| 1939 ..... | 83 735         | 43 653 |
| 1940 ..... | 80 760         | 35 328 |
| 1941 ..... | 77 687         | 22 383 |
| 1942 ..... | 71 926         | 14 991 |
| 1943 ..... | 79 263         | 21 296 |
| 1944 ..... | 87 304         | 29 924 |
| 1945 ..... | 94 058         | 38 102 |

Såväl smör- som ostproduktionen uppvisade år 1945 en förhållandevis stark ökning i jämförelse med år 1944, nämligen med resp. 7,7 och 27,3 %

från 1944. Ostförsäljningen låg under 1945 ca 15 % under förkrigsnivån. Härvid bör observeras, att ostens fetthalt ännu är betydligt lägre än före kriget.

I följande tablå redovisas margarinproduktionens storlek under de sju sista åren. Uppgifterna äro uttryckta i ton.

| Å r        | Hushålls-<br>margarin<br>ton | Bageri-<br>margarin<br>ton | Summa<br>ton |
|------------|------------------------------|----------------------------|--------------|
| 1939 ..... | 51 390                       | 8 609                      | 59 999       |
| 1940 ..... | 29 174                       | 9 548                      | 38 722       |
| 1941 ..... | 18 263                       | 7 947                      | 26 210       |
| 1942 ..... | 35 444                       | 5 391                      | 40 835       |
| 1943 ..... | 31 578                       | 5 424                      | 37 002       |
| 1944 ..... | 30 582                       | 8 378                      | 38 960       |
| 1945 ..... | 36 580                       | 12 343                     | 48 923       |

Genom ökad margarinproduktion och hjälpleveranser under 1945 ha våra lager av råvaror väsentligen nedgått.

**Slaktdjursmarknaden.** (Jfr tab. 7 och 8.) Under 1945 har en rätt betydande tillbakagång i fläskproduktionen inträffat jämfört med det närmast föregående året. Då även köttproduktionen visat en mindre nedgång, har försörjningsläget beträffande dessa produkter varit sämre under 1945 än under 1944. I följande tablå redovisas den totala saluförda slakten i genomsnitt per år under perioden 1937/39 enligt jordbrukskommitténs beräkningar samt för vart och ett av åren 1942 t. o. m. 1945. Slakten av får och getter har för åren 1944 och 1945 delvis måst beräknas med ledning av uppgifterna över den besiktigade slakten.

| Djurslag                   | Absoluta tal, ton |                |                |                |                |
|----------------------------|-------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
|                            | 1937/39           | 1942           | 1943           | 1944           | 1945           |
| Storboskap .....           | 88 700            | 46 000         | 56 700         | 69 900         | 69 500         |
| Större kalv .....          | 32 300            | 11 300         | 11 800         | 13 500         | 13 400         |
| Mindre kalv .....          | 10 500            | 9 200          | 12 600         | 13 700         | 11 800         |
| Får och getter .....       | 2 700             | 1 600          | 2 900          | 3 400          | 3 300          |
| Häst .....                 | 11 000            | 6 500          | 7 600          | 9 400          | 9 900          |
| S:a kött                   | <b>145 200</b>    | <b>74 600</b>  | <b>91 600</b>  | <b>109 900</b> | <b>107 900</b> |
| Svin .....                 | 118 200           | 45 300         | 65 500         | 95 600         | 83 300         |
| S:a kött och fläsk         | <b>263 400</b>    | <b>119 900</b> | <b>157 100</b> | <b>205 500</b> | <b>191 200</b> |
| Relativtal (1937/39 = 100) |                   |                |                |                |                |
| Kött .....                 | 100·0             | 51·4           | 63·1           | 75·7           | 74·3           |
| Fläsk .....                | 100·0             | 38·3           | 55·4           | 80·9           | 70·5           |
| Summa                      | <b>100·0</b>      | <b>45·5</b>    | <b>59·6</b>    | <b>78·0</b>    | <b>72·6</b>    |

Från 1944 till 1945 föreligger en nedgång i den saluförda totalkvantiteten kött och fläsk med 7 %. Störst är denna minskning i fråga om fläsk med 13 %, medan densamma beträffande kött stannar vid endast 2 %.

Med ledning av betäckningsstatistiken kan man för en tid av ett år framåt på ett ungefär beräkna, hur fläsksituationen kommer att gestalta sig. Under år 1944 betäcktes i Svea- och Götaland 182 368 suggor. År 1945 steg an-

talet betäckningar till 184 294 eller med endast drygt 1 %/. För år 1946 skulle man alltså under förutsättning av oförändrad slaktvikt hos svinen ha att vänta ungefär samma tillgång på fläsk som under det sistförflutna året.

Importen av kött och fläsk har under 1945 uppgått till 9 500 ton.

**Äggmarknaden.** De inom 1942 års jordbrukskommitté verkställda beräkningarna rörande hönsantalet och äggproduktionen redovisas i följande tablå.

| Å r           | Antal<br>värphöns | Äggproduktion<br>per höna, st | Äggproduktion<br>ton |
|---------------|-------------------|-------------------------------|----------------------|
| 1938/39 ..... | 9 210 000         | 112                           | 60 860               |
| 1939/40 ..... | 9 249 000         | 110                           | 60 026               |
| 1940/41 ..... | 8 542 000         | 103                           | 51 910               |
| 1941/42 ..... | 6 298 000         | 101                           | 37 530               |
| 1942/43 ..... | 5 689 000         | 106                           | 35 579               |
| 1943/44 ..... | 6 650 000         | 112                           | 43 943               |
| 1944/45 ..... | 7 600 000         | 112                           | 50 220               |
| 1945/46 ..... | 8 645 000         | 112                           | 57 126               |

Till belysande av handelsutvecklingen efter äggransoneringens genomförande fram till den 1 januari 1946, då denna ransonering upphävdes, meddelas i följande sammanställning uppgifter om de auktoriserade partihandlarnas inköp av ägg i ton.

| Period                   | Auktoriserade partihandlarnas inköp av ägg från |                        |               |
|--------------------------|-------------------------------------------------|------------------------|---------------|
|                          | auktoriserade<br>ägguppköpare,<br>ton           | äggproducenter,<br>ton | summa<br>ton  |
| <i>Kvartalsvis.</i>      |                                                 |                        |               |
| 1941 4:e kvartalet ..... | 1 769                                           | 302                    | 2 071         |
| 1942 1:a » .....         | 1 416                                           | 207                    | 1 623         |
| 2:a » .....              | 4 682                                           | 351                    | 5 033         |
| 3:e » .....              | 2 461                                           | 206                    | 2 667         |
| 4:e » .....              | 1 057                                           | 158                    | 1 215         |
| Hela året                | <b>9 616</b>                                    | <b>922</b>             | <b>10 538</b> |
| 1943 1:a » .....         | 2 921                                           | 225                    | 3 146         |
| 2:a » .....              | 4 276                                           | 318                    | 4 594         |
| 3:e » .....              | 2 552                                           | 226                    | 2 778         |
| 4:e » .....              | 1 018                                           | 231                    | 1 249         |
| Hela året                | <b>10 767</b>                                   | <b>1 000</b>           | <b>11 767</b> |
| 1944 1:a » .....         | 3 990                                           | 386                    | 4 376         |
| 2:a » .....              | 5 787                                           | 449                    | 6 236         |
| 3:e » .....              | 3 822                                           | 424                    | 4 246         |
| 4:e » .....              | 1 925                                           | 422                    | 2 347         |
| Hela året                | <b>15 524</b>                                   | <b>1 681</b>           | <b>17 205</b> |
| 1945 1:a » .....         | 5 175                                           | 685                    | 5 860         |
| 2:a » .....              | 7 225                                           | 669                    | 7 894         |
| 3:e » .....              | 4 669                                           | 543                    | 5 212         |
| 4:e » .....              | 2 834                                           | 597                    | 3 431         |
| Hela året                | <b>19 903</b>                                   | <b>2 494</b>           | <b>22 397</b> |

Från 1942 har alltså en successiv ökning i partihandelns inköp av ägg ägt rum. Ökningen från 1942 till 1945 är icke mindre än 112,5 0/0, d. v. s. mer än en fördubbling.

**Fodermedelsmarknaden.** (Jfr tab. 9.) Den inom 1942 års jordbrukskommitté beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli redovisas i följande tablå för det senaste förkrigsåret samt därefter. Uppgifterna, som avse inom jordbruket använda kvantiteter, äro uttryckta i ton.

| Produktionsår           | Förbrukning i ton av |         |
|-------------------------|----------------------|---------|
|                         | Oljekraftfoder       | Kli     |
| 1939/40 .....           | 205 000              | 203 000 |
| 1940/41 .....           | 158 000              | 174 000 |
| 1941/42 .....           | 125 000              | 151 000 |
| 1942/43 .....           | 90 000               | 126 000 |
| 1943/44 .....           | 105 000              | 158 000 |
| 1944/45 .....           | 179 000              | 168 000 |
| 1945/46 (prognos) ..... | 200 000              | 175 000 |

Beträffande den inhemska foderskörden kunna följande sammanställningar vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur statistiska centralbyråns officiella skördestatistik samt äro preliminära för år 1945.

Som av den sista tablåen å s. 21 framgår, lämnade skörden av såväl fodersäd som foderrotfrukter och hö ett något bättre resultat år 1945 än närmast föregående år. Ökningen i skörden av foderrotfrukter uppgick till drygt 7 0/0. Både 1944 och 1945 voro höskördarna mycket stora.

| Å r       | Areal i hektar av |         |          |                |                 |           |
|-----------|-------------------|---------|----------|----------------|-----------------|-----------|
|           | Korn              | Havre   | Blandsäd | Summa fodersäd | Foderrotfrukter | Hö        |
| 1930..... | 132 163           | 660 235 | 267 784  | 1 060 182      | 103 731         | 1 865 212 |
| 1931..... | 125 691           | 642 799 | 268 525  | 1 037 015      | 100 633         | 1 871 345 |
| 1932..... | 110 523           | 673 057 | 233 573  | 1 017 153      | 82 264          | 1 810 017 |
| 1933..... | 105 358           | 651 319 | 235 394  | 992 071        | 72 441          | 1 807 284 |
| 1934..... | 100 394           | 659 793 | 238 807  | 998 994        | 74 572          | 1 804 654 |
| 1935..... | 105 062           | 670 884 | 251 165  | 1 027 111      | 75 301          | 1 798 132 |
| 1936..... | 104 036           | 670 675 | 258 385  | 1 033 096      | 73 631          | 1 795 574 |
| 1937..... | 95 078            | 657 255 | 251 444  | 1 003 777      | 72 557          | 1 735 713 |
| 1938..... | 101 518           | 660 839 | 252 838  | 1 015 195      | 70 985          | 1 726 755 |
| 1939..... | 104 240           | 660 030 | 252 037  | 1 016 307      | 67 600          | 1 711 918 |
| 1940..... | 106 847           | 635 045 | 284 259  | 1 026 151      | 63 645          | 1 694 101 |
| 1941..... | 99 184            | 629 266 | 290 627  | 1 019 077      | 67 695          | 1 652 068 |
| 1942..... | 111 777           | 597 230 | 278 387  | 987 394        | 67 982          | 1 656 661 |
| 1943..... | 113 162           | 574 834 | 276 804  | 964 800        | 64 566          | 1 665 580 |
| 1944..... | 95 097            | 555 837 | 278 565  | 929 499        | 66 096          | 1 677 738 |
| 1945..... | 93 952            | 551 875 | 281 689  | 927 516        | 67 133          | 1 695 059 |

| År         | Skörd i kilogram per hektar av |       |          |                  |                    |                      |
|------------|--------------------------------|-------|----------|------------------|--------------------|----------------------|
|            | Korn                           | Havre | Blandsäd | Foderrot-frukter | Hö från odlad jord | Hö från naturlig äng |
| 1930 ..... | 1 820                          | 1 700 | 1 980    | 36 530           | 3 780              | 1 120                |
| 1931 ..... | 1 770                          | 1 540 | 1 860    | 31 660           | 3 820              | 1 210                |
| 1932 ..... | 2 020                          | 1 860 | 2 220    | 40 730           | 3 840              | 1 180                |
| 1933 ..... | 1 890                          | 1 690 | 2 020    | 35 740           | 3 200              | 1 110                |
| 1934 ..... | 2 140                          | 1 860 | 2 260    | 39 810           | 3 270              | 1 090                |
| 1935 ..... | 2 120                          | 1 850 | 2 250    | 37 240           | 3 610              | 1 280                |
| 1936 ..... | 1 920                          | 1 790 | 2 030    | 37 510           | 3 570              | 1 280                |
| 1937 ..... | 1 990                          | 1 890 | 2 140    | 39 740           | 3 890              | 1 300                |
| 1938 ..... | 2 370                          | 2 080 | 2 480    | 39 740           | 3 950              | 1 290                |
| 1939 ..... | 2 220                          | 1 930 | 2 350    | 37 680           | 3 360              | 1 330                |
| 1940 ..... | 1 770                          | 1 480 | 1 680    | 36 860           | 2 250              | 980                  |
| 1941 ..... | 1 590                          | 1 230 | 1 450    | 33 330           | 1 610              | 910                  |
| 1942 ..... | 1 970                          | 1 550 | 1 900    | 33 760           | 3 000              | 1 100                |
| 1943 ..... | 2 060                          | 1 480 | 1 790    | 35 120           | 2 930              | 1 130                |
| 1944 ..... | 1 840                          | 1 310 | 1 690    | 29 660           | 3 770              | 1 270                |
| 1945 ..... | 1 870                          | 1 430 | 1 740    | 35 060           | 3 870              | 1 430                |

| År         | Skörd i ton av |           |          |                |                  |           |
|------------|----------------|-----------|----------|----------------|------------------|-----------|
|            | Korn           | Havre     | Blandsäd | Summa fodersäd | Foderrot-frukter | Hö        |
| 1930 ..... | 240 202        | 1 120 723 | 529 488  | 1 890 413      | 3 788 813        | 5 647 969 |
| 1931 ..... | 222 903        | 987 850   | 500 073  | 1 710 826      | 3 185 551        | 5 769 198 |
| 1932 ..... | 222 770        | 1 251 092 | 517 782  | 1 991 644      | 3 350 647        | 5 824 555 |
| 1933 ..... | 199 554        | 1 098 634 | 474 653  | 1 772 841      | 2 589 238        | 4 896 259 |
| 1934 ..... | 214 460        | 1 229 171 | 540 869  | 1 984 500      | 2 968 748        | 4 988 264 |
| 1935 ..... | 222 302        | 1 239 286 | 564 188  | 2 025 776      | 2 803 776        | 5 501 349 |
| 1936 ..... | 200 251        | 1 202 541 | 525 676  | 1 928 468      | 2 762 034        | 5 443 779 |
| 1937 ..... | 188 908        | 1 240 661 | 538 660  | 1 968 229      | 2 883 488        | 5 883 121 |
| 1938 ..... | 240 140        | 1 374 885 | 627 802  | 2 242 827      | 2 820 846        | 5 924 707 |
| 1939 ..... | 231 723        | 1 271 083 | 591 373  | 2 094 179      | 2 547 143        | 5 072 968 |
| 1940 ..... | 189 281        | 937 128   | 478 136  | 1 604 545      | 2 346 244        | 3 387 970 |
| 1941 ..... | 157 697        | 755 733   | 420 966  | 1 354 396      | 2 256 312        | 2 424 970 |
| 1942 ..... | 220 103        | 926 039   | 528 415  | 1 674 557      | 2 295 302        | 4 331 312 |
| 1943 ..... | 232 621        | 850 306   | 494 682  | 1 577 609      | 2 267 356        | 4 272 643 |
| 1944 ..... | 175 294        | 730 037   | 470 469  | 1 375 800      | 1 960 190        | 5 485 249 |
| 1945 ..... | 175 969        | 789 772   | 489 176  | 1 454 917      | 2 353 467        | 5 740 364 |

**Brödsädsmarknaden.** (Jfr tab. 3.) Beträffande de sedan 1930 skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning, som hämtats ur statistiska centralbyråns officiella statistik. Uppgifterna för 1945 äro preliminära.

För 1945 kan man konstatera en fortsatt ökning av höstvetarealen liksom även en fortsatt minskning av rågarealen. Den sammanlagda brödsädsarealen var under nämnda år något mindre än året före och icke obetydligt lägre än förkrigsarealen.

Fr. o. m. år 1940 ha arealinventeringar företagits såväl på sommaren som på hösten. Vid höstinventeringarna ha uppgifter t. o. m. 1944 lämnats om den areal, som vid inventeringstillfället besåts med höstsäd, ävensom rörande de arealer, som under påföljande vår avsågos komma att besås med olika an-

| År         | Areal i hektar av |         |            |         |        |           |               |
|------------|-------------------|---------|------------|---------|--------|-----------|---------------|
|            | Höstvete          | Vårvete | Summa vete | Höstråg | Vårråg | Summa råg | Summa brödsäd |
| 1930 ..... | 214 365           | 47 205  | 261 570    | 235 203 | 6 193  | 241 396   | 502 966       |
| 1931 ..... | 215 191           | 61 135  | 276 326    | 200 411 | 6 835  | 207 246   | 483 572       |
| 1932 ..... | 213 849           | 64 444  | 278 293    | 204 876 | 6 792  | 211 668   | 489 961       |
| 1933 ..... | 220 567           | 82 187  | 302 754    | 218 751 | 7 284  | 226 035   | 528 789       |
| 1934 ..... | 224 444           | 66 002  | 290 446    | 229 006 | 6 794  | 235 800   | 526 246       |
| 1935 ..... | 214 813           | 57 937  | 272 750    | 218 525 | 8 629  | 227 154   | 499 904       |
| 1936 ..... | 211 788           | 69 263  | 281 051    | 202 220 | 12 741 | 214 961   | 496 012       |
| 1937 ..... | 233 961           | 65 308  | 299 269    | 189 795 | 7 307  | 197 102   | 496 371       |
| 1938 ..... | 240 460           | 68 014  | 308 474    | 181 569 | 6 558  | 188 127   | 496 601       |
| 1939 ..... | 253 507           | 83 639  | 337 146    | 168 646 | 6 296  | 174 942   | 512 088       |
| 1940 ..... | 216 770           | 91 998  | 308 768    | 163 735 | 7 196  | 170 931   | 479 699       |
| 1941 ..... | 177 039           | 109 371 | 286 410    | 198 477 | 8 171  | 206 648   | 493 058       |
| 1942 ..... | 164 009           | 114 535 | 278 544    | 241 236 | 8 263  | 249 499   | 528 043       |
| 1943 ..... | 153 342           | 115 223 | 268 565    | 212 247 | 7 690  | 219 937   | 488 502       |
| 1944 ..... | 191 961           | 84 178  | 276 139    | 196 938 | 6 071  | 203 009   | 479 148       |
| 1945 ..... | 206 614           | 88 236  | 294 850    | 165 214 | 5 427  | 170 641   | 465 491       |

givna sädesslag. Sistnämnda uppgifter infordrades emellertid ej vid höstinventeringen 1945. Vid sommarinventeringarna slutligen ha uppgifter erhållits rörande skördad areal av olika växtslag. Resultatet av de nämnda inventeringarna i vad avser höstvete och höstråg redovisas i följande sammanställning för området Svea- och Götaland.

**Areal i hektar i Svea- och Götaland enligt nedan angivna inventeringar.**

| Sädesslag   | 18/10<br>1940  | 8/6<br>1941    | Skillnad        | 31/10<br>1941  | 1/6<br>1942    | Skillnad        | 31/10<br>1942  | 1/6<br>1943    | Skillnad        |
|-------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|-----------------|
| Höstvete... | 230 216        | 176 386        | — 53 830        | 189 701        | 163 402        | — 26 299        | 157 028        | 152 706        | — 4 322         |
| Höstråg.... | 203 404        | 197 416        | — 5 988         | 250 332        | 243 151        | — 7 181         | 221 625        | 210 857        | — 10 768        |
| Summa       | <b>433 620</b> | <b>373 802</b> | <b>— 59 818</b> | <b>440 033</b> | <b>406 553</b> | <b>— 33 480</b> | <b>378 653</b> | <b>363 563</b> | <b>— 15 090</b> |

| Sädesslag   | 30/10<br>1943  | 1/6<br>1944    | Skillnad        | 23/10<br>1944  | 1/6<br>1945    | Skillnad        | Okt.<br>1945   |
|-------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|-----------------|----------------|
| Höstvete... | 194 288        | 191 247        | — 3 041         | 207 802        | 206 115        | — 1 687         | 220 573        |
| Höstråg.... | 202 988        | 195 847        | — 7 141         | 173 772        | 164 550        | — 9 222         | 160 240        |
| Summa       | <b>397 276</b> | <b>387 094</b> | <b>— 10 182</b> | <b>381 574</b> | <b>370 665</b> | <b>— 10 909</b> | <b>380 813</b> |

Av tabellen framgår, att höstvetet utvintrade i stor utsträckning under de kalla vintrarna 1940/41 och 1941/42. Därefter har utvintringen av höstvetet under de därpå följande milda vintrarna varit synnerligen obetydlig. Motsatsen har varit förhållandet beträffande höstrågen. Detta sädesslag övervintade väl under de kalla åren men har därefter visat större utvintringsskador.

De nu nämnda förhållandena ledde under de första krigsåren till en ökning av rågarealen på höstvetearealens bekostnad. Under senare år lägger man märke till en återgång till höstveteodling, samtidigt som rågodlingen

minskar. Den hösten 1945 med höstråg besådda arealen är t. o. m. lägre än åren närmast före kriget.

Beträffande skördeutbytet per hektar av brödsäd hänvisas till följande, ur den officiella skördestatistiken hämtade uppgifter, vilka för 1945 äro preliminära.

| År         | Skörd i kilogram per hektar av |         |         |        |
|------------|--------------------------------|---------|---------|--------|
|            | Höstvete                       | Vårvete | Höstråg | Vårråg |
| 1930 ..... | 2 290                          | 1 630   | 1 820   | 1 240  |
| 1931 ..... | 1 710                          | 1 570   | 1 370   | 1 120  |
| 1932 ..... | 2 470                          | 1 960   | 2 070   | 1 360  |
| 1933 ..... | 2 570                          | 1 820   | 2 070   | 1 420  |
| 1934 ..... | 2 820                          | 1 890   | 2 220   | 1 400  |
| 1935 ..... | 2 480                          | 1 880   | 1 910   | 1 350  |
| 1936 ..... | 2 210                          | 1 750   | 1 650   | 1 350  |
| 1937 ..... | 2 440                          | 1 810   | 1 920   | 1 310  |
| 1938 ..... | 2 740                          | 2 010   | 2 010   | 1 440  |
| 1939 ..... | 2 780                          | 1 860   | 2 040   | 1 460  |
| 1940 ..... | 1 250                          | 1 630   | 1 570   | 1 200  |
| 1941 ..... | 1 070                          | 1 290   | 1 370   | 910    |
| 1942 ..... | 1 780                          | 1 580   | 1 820   | 1 120  |
| 1943 ..... | 2 330                          | 1 450   | 1 870   | 1 060  |
| 1944 ..... | 2 180                          | 1 480   | 1 780   | 1 100  |
| 1945 ..... | 2 300                          | 1 600   | 1 650   | 1 120  |

I följande sammanställning redovisas den officiella statistikens uppgifter rörande skördeutbytet av brödsäd fr. o. m. 1930. Uppgifterna för år 1945 äro preliminära. Enligt desamma var 1945 års skörd av vete 13,7 % större än veteskörden år 1944, medan rågskörden visade en nedgång med 21,7 %. Den sammanlagda råg- och veteskörden var enligt dessa uppgifter av ungefär samma omfattning de båda åren. Härvid bör dock anmärkas, att den hittills verkställda bearbetningen av de definitiva skördeuppgifterna för år 1945 tyda på att de i tabellen angivna preliminära siffrorna äro för höga.

| Å r        | Sk ö r d i t o n a v |              |               |         |        |              |                  |
|------------|----------------------|--------------|---------------|---------|--------|--------------|------------------|
|            | Höst-<br>vete        | Vår-<br>vete | Summa<br>vete | Höstråg | Vårråg | Summa<br>råg | Summa<br>brödsäd |
| 1930 ..... | 489 767              | 76 833       | 566 600       | 428 753 | 7 695  | 436 448      | 1 003 048        |
| 1931 ..... | 367 558              | 96 015       | 463 573       | 275 485 | 7 641  | 283 126      | 746 699          |
| 1932 ..... | 528 944              | 126 279      | 655 223       | 423 530 | 9 215  | 432 745      | 1 087 968        |
| 1933 ..... | 566 970              | 149 826      | 716 796       | 452 361 | 10 326 | 462 687      | 1 179 483        |
| 1934 ..... | 632 182              | 124 601      | 756 783       | 507 443 | 9 504  | 516 947      | 1 273 730        |
| 1935 ..... | 533 586              | 108 976      | 642 562       | 417 735 | 11 609 | 429 344      | 1 071 906        |
| 1936 ..... | 467 481              | 121 342      | 588 823       | 334 326 | 17 184 | 351 510      | 940 333          |
| 1937 ..... | 571 129              | 118 386      | 689 515       | 364 609 | 9 589  | 374 198      | 1 063 713        |
| 1938 ..... | 667 532              | 136 600      | 804 132       | 365 231 | 9 422  | 374 653      | 1 178 785        |
| 1939 ..... | 704 978              | 155 880      | 860 858       | 344 401 | 9 169  | 353 570      | 1 214 428        |
| 1940 ..... | 270 669              | 150 060      | 420 729       | 257 290 | 8 603  | 265 893      | 686 622          |
| 1941 ..... | 189 929              | 141 128      | 331 057       | 271 848 | 7 395  | 279 243      | 610 300          |
| 1942 ..... | 291 486              | 180 545      | 472 031       | 438 841 | 9 248  | 448 089      | 920 120          |
| 1943 ..... | 356 956              | 167 259      | 524 215       | 396 640 | 8 113  | 404 753      | 928 968          |
| 1944 ..... | 418 512              | 124 202      | 542 714       | 350 108 | 6 674  | 356 782      | 899 496          |
| 1945 ..... | 476 232              | 140 903      | 617 135       | 273 136 | 6 093  | 279 229      | 896 364          |

**Potatismarknaden.** Den inhemska skörden av potatis redovisas i följande sammanställning, som hämtats ur den officiella skördestatistiken. Uppgifterna för 1945 äro preliminära och komma sannolikt att justeras nedåt, när bearbetningen av de definitiva skörderapporterna slutförts.

| Å r           | Skörd,<br>ton | Areal,<br>hektar | Skörd per<br>hektar,<br>kilogram |
|---------------|---------------|------------------|----------------------------------|
| 1935/39 ..... | 1 813 408     | 131 711          | 13 770                           |
| 1940 .....    | 2 294 417     | 134 816          | 17 020                           |
| 1941 .....    | 2 071 086     | 137 375          | 15 080                           |
| 1942 .....    | 1 840 136     | 142 096          | 12 950                           |
| 1943 .....    | 2 171 118     | 147 307          | 14 740                           |
| 1944 .....    | 1 434 574     | 138 723          | 10 340                           |
| 1945 .....    | 1 740 843     | 146 709          | 11 870                           |

Av tabblån framgår, att 1945 års potatisskörd visserligen blev drygt 21 % större än året förut men dock 4 % mindre än genomsnittet för 5-årsperioden 1935/39. Såsom ovan nämnts torde den för år 1945 angivna skördesiffran komma att visa sig vara för hög.

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligga inga statistiska uppgifter. Med ledning av bl. a. socialstyrelsens konsumtionsundersökningar ha dock inom 1942 års jordbrukskommitté verkställts vissa beräkningar rörande storleken av denna konsumtion. Dessa redovisas nedan i ton för olika konsumtionsår.

|               |         |               |           |
|---------------|---------|---------------|-----------|
| 1938/39 ..... | 755 000 | 1942/43 ..... | 1 000 000 |
| 1939/40 ..... | 755 000 | 1943/44 ..... | 950 000   |
| 1940/41 ..... | 810 000 | 1944/45 ..... | 900 000   |
| 1941/42 ..... | 975 000 | 1945/46 ..... | 900 000   |

Fram t. o. m. 1942/43 föreligger en betydande konsumtionsökning, orsakad närmast av bristen på andra livsmedel. Sedan livsmedelsläget därefter förbättrats, har förbrukningen av matpotatis åter gått tillbaka, dock ej till förkrignivån.

Förbrukningen av fabrikspotatis uppgick under konsumtionsåret 1938/39 till 260 000 ton. År 1943/44 förbrukades för detta ändamål 270 000 ton. Till följd av 1944 års svaga potatisskörd förbjöds all användning av potatis för bränneriändamål, och även tillverkningen av potatisstärkelse inskränktes. Av dessa orsaker uppgick förbrukningen av fabrikspotatis under år 1944/45 till endast 60 000 ton. För år 1945/46 beräknas 177 000 ton potatis komma att användas för industriella ändamål.

## Utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter.

I syfte att närmare belysa den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket och därvid bl. a. erhålla ett mått på de inkomst- och utgiftsförskjutningar, som under krigsåren kunna ha ägt rum mellan såväl olika områden som olika storleksgrupper av jordbruk, har kommissionen tidigare (genom sin statistiska byrå) låtit bearbeta ca 11 000 av jordbrukare avgivna självdeklARATIONER för vart och ett av åren 1938 samt 1940—1943. Efter vederbörligt bemyndigande har kommissionen nu låtit fullfölja denna undersökning genom en bearbetning av ungefär samma antal självdeklARATIONER för år 1944. För de härvid erhållna resultaten lämnas en utförlig redogörelse i en särskild promemoria, vilken såsom *bilaga 2* fogas till detta protokoll. I detta sammanhang skola endast vissa huvudresultat enligt en av kommissionen gjord sammanfattning återgivas.

På samma sätt som vid tidigare undersökningar av detta slag ha de på den s. k. A-bilagan till självdeklARATIONERNA lämnade uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalbelopp för hela riket och de s. k. stora huvudområdena (södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige), dels till siffror per hektar jordbruksjord. Omräkningen till totalbelopp har skett särskilt för varje storleksgrupp och naturligt jordbruksområde med ledning av förhållandet mellan åkerarealen vid å ena sidan samtliga och å andra sidan de undersökta brukningsdelarna inom resp. områden och storleksgrupp. Vid framräkningen av siffror per hektar jordbruksjord har ängsarealen reducerats till åker med ledning av det i den officiella jordbruksstatistiken redovisade förhållandet mellan åkers och ängsmarkens avkastning. Utöver de på dessa båda sätt redovisade kontanta inkomsterna resp. utgifterna ha bland annat jordbrukarnas netto-intäkter samt den jordbrukarefamiljerna tillkommande arbetslönen framräknats med ledning av uppgifterna på självdeklARATIONERNA.

Förändringarna i jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster och utgifter under den tid livsmedelskommissionens deklARATIONsundersökningar omfatta framgå av följande sammanställning:

|                                                          | 1938    | 1940    | 1941    | 1942    | 1943    | 1944    |
|----------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Samtliga kontanta inkomster, milj. kronor.....           | 1 506·7 | 1 717·8 | 2 011·5 | 2 151·6 | 2 423·7 | 2 499·8 |
| „ „ inkomster, index ..                                  | 100·0   | 114·0   | 133·5   | 142·8   | 160·9   | 165·9   |
| Därav för försålda jordbruksprodukter, milj. kronor..... | 1 161·1 | 1 408·2 | 1 618·5 | 1 644·9 | 1 861·6 | 1 968·4 |
| „ „ „ jordbruksprodukter, index.....                     | 100·0   | 121·3   | 139·4   | 141·7   | 160·3   | 169·5   |
| Samtliga kontanta utgifter, milj. kronor                 | 1 090·0 | 1 229·0 | 1 425·5 | 1 535·7 | 1 670·7 | 1 746·9 |
| „ „ utgifter, index .....                                | 100·0   | 112·8   | 130·8   | 140·9   | 153·3   | 160·3   |

Vid bedömandet av de anförda siffrorna är det nödvändigt att beakta de svårigheter att erhålla ett fullt representativt material, som alltid äro för-

knippade med undersökningar av detta slag. De bearbetade självdeklarationerna avse jordbruk, från vilka uppgifter inhämtades till en av 1938 års jordbruksutredning företagen undersökning rörande jordbrukets driftsförhållanden. Trots den omsorg, som vid denna nedlades på att införskaffa ett i möjligaste mån rättvisande material, kunde det icke undvikas, att de därvid undersökta ca 18 000 egendomarna utvisade en i förhållande till genomsnittsjordbruket högre produktionsförmåga och rationaliseringsgrad. Efter allt att döma har denna avvikelse uppåt från det »normala» blivit ytterligare markerad genom den nedskärning av undersökningsmaterialet, som av olika anledningar måst göras i samband med deklarationsundersökningarna. De i föregående sammanställning angivna beloppen för jordbrukets kontanta inkomster och utgifter torde därför vara för höga, ett förhållande som beträffande vissa delposter även kan uppvisas genom jämförelse med annat tillgängligt statistiskt material. Den möjligheten kan givetvis icke heller uteslutas, att de undersökta egendomarna under krigsåren ävenledes kunna utvisa en i viss mån från genomsnittsjordbruket avvikande *utveckling* av inkomster resp. kostnader och följaktligen också de ovan anförda indextalen kunna något avvika från de faktiska ekonomiska förskjutningarna inom jordbruksnäringen under dessa år. Jämförelser med de inom 1942 års jordbrukskommitté verkställda kalkylerna rörande jordbrukets inkomster och kostnader tyda närmast på att de här anförda siffrorna skulle överskatta såväl inkomst- som utgiftsökningen under de undersökta åren. Härvid får givetvis även beaktas de rubbningar i fråga om materialets jämförbarhet mellan olika år, som följa av en successivt fullständigare redovisning i självdeklarationerna till följd av utvidgad lantbruksbokföring, skärpt deklarationskontroll eller andra omständigheter. Särskilt då jämförelserna utsträckas till att gälla en längre följd av år torde dylika förhållanden icke kunna lämnas obeaktade.

Vid en jämförelse mellan de båda senast undersökta åren framgår, att såväl inkomster som utgifter under år 1944 stigit i förhållande till år 1943. Inkomstökningen mellan de båda åren hänför sig helt och hållet till försäljningen av jordbruksprodukter, vilken post visar en uppgång med 5,7 procent, medan däremot såväl inkomsterna av skogsbruk som posten »diverse inkomster» (bl. a. inkomster av körslor) sjunkit. Ökningen av jordbrukarnas samtliga kontanta inkomster enligt de undersökta deklarationerna stannar till följd av nu nämnda förhållanden vid 3,1 procent, medan samtidigt för de kontanta utgifterna redovisas en stegring med 4,6 procent.

Beträffande inkomsterna av jordbruksprodukter förtjänar ytterligare nämnas, att inkomstökningen från år 1938 till år 1944 varit något starkare för vegetabiliska än för animaliska produkter. För de förstnämnda redovisas nämligen en ökning av försäljningsinkomsterna med 76,6 procent, medan inkomstökningen av animaliska produkter stannar vid 65,9 procent. I jämförelse med de båda närmast föregående åren innebära dock dessa siffror en betydande utjämning, vilken beror på att inkomsten av vegetabiliska produkter mellan åren 1943 och 1944 nedgått med 10 procent, medan däremot

för animaliska produkter redovisas en fortsatt inkomststegring med 12,8 procent. Dessa förskjutningar sammanhänga tydligen med den återhämtning av den animaliska produktionen, som ägde rum år 1944. Särskilt synes produktionen av fläsk och ägg ha givit upphov till starkt ökade inkomster.

Den nyssnämnda ökningen av jordbrukarnas kontanta utgifter med 4,6 procent beror framför allt på ökade kostnader för inköp av förnödenheter. Sålunda redovisas en förhållandevis stark utgiftsökning för sådana poster som kraftfoder och betmassa samt gödselmedel och torvströ. Däremot är den i deklarationerna redovisade ökningen av de kontanta utgifterna för arbetslöner förhållandevis liten, nämligen 1,2 procent. Även för underhåll av inventarier och byggnader redovisas en relativt liten kostnadsökning, nämligen med 2,2 procent.

Av särskilt intresse i dessa undersökningar äro de jämförelser, som kunna göras mellan olika områden och storleksgrupper. För de tre stora huvudområdena redovisas följande förskjutningar i fråga om inkomster och utgifter:

|                                                  | 1938  | 1940  | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  |
|--------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Samtliga kontanta inkomster.</i>              |       |       |       |       |       |       |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....   | 100·0 | 117·5 | 134·6 | 142·9 | 160·4 | 165·1 |
| » » » skogs- o. dalbygder ..                     | 100·0 | 118·0 | 142·4 | 150·2 | 169·2 | 178·3 |
| Norra Sverige .....                              | 100·0 | 94·6  | 113·0 | 128·7 | 147·0 | 145·3 |
| <i>Inkomster av försålda jordbruksprodukter.</i> |       |       |       |       |       |       |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....   | 100·0 | 117·5 | 134·1 | 139·4 | 158·5 | 164·0 |
| » » » skogs- och dalbygder.                      | 100·0 | 123·8 | 142·7 | 137·2 | 155·2 | 170·3 |
| Norra Sverige .....                              | 100·0 | 147·3 | 176·9 | 184·2 | 201·2 | 221·2 |
| <i>Samtliga kontanta utgifter.</i>               |       |       |       |       |       |       |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....   | 100·0 | 114·3 | 129·6 | 140·4 | 152·3 | 159·0 |
| » » » skogs- och dalbygder                       | 100·0 | 116·5 | 138·4 | 145·4 | 156·9 | 167·9 |
| Norra Sverige .....                              | 100·0 | 99·0  | 119·9 | 133·6 | 149·6 | 149·7 |

För jordbrukarnas samtliga kontanta inkomster föreligger såsom framgår av sammanställningen en betydligt större stegring i södra och mellersta Sverige — särskilt inom skogs- och dalbygderna — än i norra Sverige. Mellan åren 1943 och 1944 redovisas för sistnämnda område en mindre nedgång i summan kontanta inkomster. Denna för norra Sverige i jämförelse med landet i övrigt ofördelaktiga utveckling av den totala inkomstsumman synes emellertid av självdeklarationernas uppgifter att döma icke grunda sig på någon för detta område särskilt ogynnsam utveckling av inkomsterna av den egentliga jordbruksdriften. Tvärtom ha enligt detta material inkomsterna av försålda jordbruksprodukter i norra Sverige procentuellt sett stigit betydligt starkare än i södra och mellersta Sverige. För jordbruket i norra Sverige ha emellertid inkomsterna av skogsbruk i regel en såväl absolut som relativt taget långt större betydelse än för jordbruket i övrigt. För dessa inkomster redovisade självdeklarationerna under de första krigsåren en kraftig nedgång i norra Sverige och år 1943 var stegringen i förhållande till 1938 av denna in-

komstpost tämligen liten i jämförelse med övriga Sverige. År 1944 redovisas för samtliga områden en minskning av skogsinkomsterna i jämförelse med föregående år. Denna nedgång är emellertid helt obetydlig i södra och mellersta Sveriges slättbygder, medan densamma däremot särskilt i norra Sverige är betydande. I jämförelse med år 1938 voro skogsinkomsterna år 1944 i stort sett oförändrade i norra Sverige, medan desamma mer än fördubblats i södra och mellersta Sverige. Dessa förhållanden belysas närmare av följande sammanställning av skogsinkomsternas förändringar:

|                                                | 1938  | 1940  | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  |
|------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder ..... | 100·0 | 124·8 | 156·1 | 210·9 | 200·4 | 199·3 |
| ” ” ” ” skogs- och dalbygder                   | 100·0 | 102·4 | 149·6 | 201·0 | 223·8 | 212·0 |
| Norra Sverige .....                            | 100·0 | 63·7  | 78·9  | 96·1  | 116·1 | 100·6 |

Förklaringen till de skarpt framträdande olikheterna mellan de olika områdena i fråga om denna inkomstpost torde framför allt vara att söka i det förhållandet, att den genom de ökade vedavverkningarna uppkomna inkomstökningen för norra Sveriges vidkommande mer än uppvägs av minskade försäljningar av sågtimmer och massaved. I detta sammanhang bör dock även det förhållandet beaktas, att skogsinkomsterna i norra Sverige år 1938 synas ha legat på en osedvanligt hög nivå.

De nu berörda förhållandena avspeglas tydligt även i de på grundval av självdeklarationerna framräknade siffrorna för jordbrukets sammanlagda nettointäkter. De procentuella förskjutningar, som nettointäkterna av jordbruksfastighet inom de olika områdena samt hela riket undergått sedan 1938, sammanfattas i följande sammanställning:

|            | Södra och mellersta Sveriges |                      | Norra Sverige | Hela riket |
|------------|------------------------------|----------------------|---------------|------------|
|            | slättbygder                  | skogs- och dalbygder |               |            |
| 1938 ..... | 100·0                        | 100·0                | 100·0         | 100·0      |
| 1940 ..... | 125·7                        | 119·8                | 98·8          | 117·8      |
| 1941 ..... | 147·0                        | 143·3                | 111·9         | 138·0      |
| 1942 ..... | 148·8                        | 153·8                | 131·5         | 146·8      |
| 1943 ..... | 176·5                        | 183·0                | 151·8         | 173·4      |
| 1944 ..... | 176·9                        | 187·3                | 150·1         | 174·6      |

I genomsnitt för hela riket uppgår stegringen av nettointäkterna av jordbruksfastighet från 1938 till 1944 till 74,6 procent. Mellan åren 1943 och 1944 stannar ökningen vid 0,7 procent, medan densamma mellan åren 1942 och 1943 uppgick till ca 18 procent. Mellan de olika områdena föreligga betydande olikheter. Starkast ha nettointäkterna stigit i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och därefter i slättbygdsområdena, under det att stegringstakten för norra Sverige, såsom var att vänta med hänsyn till förut berörda förhållanden, varit väsentligt långsammare.

Nettointäkterna per brukningsdel redovisas i följande sammanställning. Det framgår av denna, att nettointäkterna genomgående stiga med stigande

|                                                   | År   | Storleksgrupper, hektar åker |       |       |       |       |        |          |
|---------------------------------------------------|------|------------------------------|-------|-------|-------|-------|--------|----------|
|                                                   |      | 2—5                          | 5—10  | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | över 100 |
| <i>Taxerad nettointäkt av jordbruksfastighet.</i> |      |                              |       |       |       |       |        |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder          | 1938 | 978                          | 1 527 | 2 228 | 3 055 | 4 038 | 5 600  | 12 029   |
|                                                   | 1940 | 1 188                        | 1 914 | 2 854 | 3 800 | 4 916 | 7 303  | 15 257   |
|                                                   | 1941 | 1 427                        | 2 168 | 3 309 | 4 456 | 5 951 | 8 177  | 18 636   |
|                                                   | 1942 | 1 467                        | 2 264 | 3 401 | 4 328 | 5 930 | 8 188  | 18 808   |
|                                                   | 1943 | 1 665                        | 2 762 | 4 045 | 5 462 | 7 045 | 9 911  | 19 841   |
|                                                   | 1944 | 1 802                        | 2 764 | 4 185 | 5 428 | 6 843 | 9 269  | 18 954   |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder | 1938 | 1 269                        | 1 737 | 2 390 | 2 840 | 3 788 | 3 644  | 8 256    |
|                                                   | 1940 | 1 451                        | 2 078 | 2 953 | 3 483 | 4 448 | 4 580  | 13 557   |
|                                                   | 1941 | 1 751                        | 2 509 | 3 470 | 4 111 | 5 398 | 5 114  | 13 934   |
|                                                   | 1942 | 1 948                        | 2 730 | 3 647 | 4 186 | 5 700 | 6 030  | 11 742   |
|                                                   | 1943 | 2 267                        | 3 262 | 4 349 | 5 172 | 6 905 | 6 607  | 14 148   |
|                                                   | 1944 | 2 319                        | 3 424 | 4 458 | 5 112 | 6 561 | 6 012  | 9 693    |
| Norra Sverige                                     | 1938 | 1 506                        | 2 036 | 2 620 | 4 945 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1940 | 1 467                        | 2 030 | 2 762 | 4 298 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1941 | 1 580                        | 2 373 | 3 327 | 4 252 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1942 | 1 876                        | 2 841 | 3 783 | 4 625 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1943 | 2 178                        | 3 205 | 4 488 | 6 502 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1944 | 2 128                        | 3 297 | 4 405 | 4 873 | .     | .      | .        |
| <i>Samtliga taxerade nettointäkter.</i>           |      |                              |       |       |       |       |        |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder          | 1938 | 1 407                        | 1 815 | 2 526 | 3 460 | 4 581 | 6 664  | 20 048   |
|                                                   | 1940 | 1 681                        | 2 268 | 3 220 | 4 287 | 5 560 | 8 566  | 22 539   |
|                                                   | 1941 | 1 990                        | 2 573 | 3 697 | 5 046 | 6 801 | 9 578  | 25 262   |
|                                                   | 1942 | 2 072                        | 2 677 | 3 850 | 4 941 | 6 883 | 9 622  | 25 553   |
|                                                   | 1943 | 2 412                        | 3 237 | 4 511 | 6 174 | 7 980 | 11 471 | 26 115   |
|                                                   | 1944 | 2 537                        | 3 245 | 4 702 | 6 212 | 7 883 | 10 867 | 24 018   |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder | 1938 | 1 652                        | 2 012 | 2 808 | 3 889 | 4 553 | 7 304  | 12 162   |
|                                                   | 1940 | 1 875                        | 2 408 | 3 449 | 4 593 | 5 340 | 8 366  | 17 851   |
|                                                   | 1941 | 2 247                        | 2 886 | 3 979 | 4 870 | 6 351 | 11 690 | 16 616   |
|                                                   | 1942 | 2 473                        | 3 188 | 4 262 | 5 173 | 7 021 | 8 079  | 14 637   |
|                                                   | 1943 | 2 834                        | 3 746 | 5 042 | 6 103 | 8 568 | 8 710  | 18 984   |
|                                                   | 1944 | 2 981                        | 3 946 | 5 163 | 6 256 | 8 328 | 7 890  | 12 859   |
| Norra Sverige                                     | 1938 | 2 115                        | 2 471 | 3 212 | 6 241 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1940 | 2 145                        | 2 523 | 3 455 | 5 358 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1941 | 2 342                        | 2 913 | 4 041 | 5 673 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1942 | 2 813                        | 3 460 | 4 549 | 5 857 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1943 | 3 248                        | 3 912 | 5 405 | 8 893 | .     | .      | .        |
|                                                   | 1944 | 3 187                        | 4 035 | 5 393 | 7 171 | .     | .      | .        |

egendomsstorlek. Samtliga taxerade nettointäkter äro inom varje särskild storleksgrupp störst i norra Sverige och lägst i södra och mellersta Sveriges slättbygdsområden. Beträffande de taxerade nettointäkterna av jordbruksfastighet ligga däremot siffrorna för de minsta storleksgrupperna av jordbruk högst inom skogs- och dalbygden. Vid en jämförelse mellan åren 1943 och 1944 visar sig utvecklingen ha varit något olikartad inom olika områden och storleksgrupper. För norra Sveriges redovisas en större eller mindre nedgång för tre av de fyra i tabellen redovisade storleksgrupperna, detta beträffande såväl nettointäkterna av jordbruksfastighet som samtliga nettointäkter. För södra och mellersta Sverige framträder en minskning för de större

jordbruken, vilken är särskilt betydande inom skogs- och dalbygderna. För de mindre och medelstora gårdarna redovisas däremot inom såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna en fortsatt ökning, vilken dock i allmänhet är väsentligt svagare än under de föregående krigsåren.

### **Redogörelse för nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.**

I anslutning till en av livsmedelskommissionen i dess skrivelse den 12 april 1946 intagen redogörelse må följande uppgifter angående nu gällande priser på jordbruksprodukter samt vissa förnödenheter för jordbrukets behov anföras.

**Mjölk och mejeriprodukter.** (Jfr tab. 1 och 2 samt översikten över mjölkregleringen å s. 2.) Riksnoteringen på runmärkt smör, vilken är grundläggande för prisregleringen å mjölk och mejeriprodukter, har under innevarande liksom föregående regleringsår utgjort 4 kronor 5 öre per kilogram. För ost gälla normalpriser, som ligga i paritet med smörpriset. Priset på konsumtionsmjölk är reglerat genom normalprissättning. Medelpriset på konsumtionsmjölk vid försäljning till förbrukare utgör för närvarande 29 öre per liter.

Avräkningspriserna till mejerileverantörer d. v. s. producentpriserna framgå av tab. 2. Enligt den överenskommelse, som uppnåtts efter överläggningar mellan å ena sidan medlemmar av regeringen och å andra sidan representerer för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk, har producentpriset på all mjölk, som under tiden 1 mars—1 september 1946 inväges vid mejerierna, höjts med 0,5 öre per kilogram.

I avräkningspriserna ingå vissa av statsmedel utbetalda pristillägg. Sålunda utgår mjölkpristillägg för olika delar av landet med vissa av livsmedelskommissionen bestämda belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejerierna invägda mjölken samt dessutom visst tillägg per kilogram fett, som ingår i sådan mjölk, som av mejeri försålts annorledes än till mejeri (konsumtionsmjölk). Vidare har 1945 års riksdag anslagit sammanlagt 8 100 000 kronor att användas dels för utbetalande av lokala differentieringsbidrag inom områden, som under 1945 mest lidit av ogynnsamma väderleksförhållanden, dels även för täckning av de kostnader, som orsakats av vissa översvämningsskador hösten 1945. Av nämnda belopp skola 3 795 000 kronor användas för det förstnämnda ändamålet att utbetalas under oktober 1945—maj 1946.

Utöver i avräkningspriserna ingående pristillägg utbetalas av statsmedel producentbidrag, vilka utgå endast för mejerimjölk, som producerats å brukningsdel med högst 25 hektar åker. Producentbidragen utbetalas efter en fallande skala efter mjölmängden per leverantör för att helt bortfalla för större leverantörer.

Liksom under tidigare år utbetalas till mejerierna av statsmedel vissa bidrag för täckande av vissa under krisåren uppkomna extra kostnader för mjölktilförseln till de större konsumtionsorterna. I förevarande syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av mjölk vid vissa uppsamlingscentraler, som leverera mjölk till Stockholm, dels bidrag till mejerierna på vissa orter såsom ersättning för utebliven pris-höjning å konsumtionsmjölk, dels även bidrag för upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga.

Priset till producenterna för s. k. lantsmör av klass I är 10 öre lägre än riksnoteringen för runmärkt smör. Av statsmedel utbetalas ett pristillägg till producenterna av 50 öre per kilogram lantsmör inom södra och mellersta Sverige. Inom de norrländska länen utom Gästrikland är tillägget 75 öre per kilogram.

**Kött och fläsk.** (Jfr tab. 1 och 2.) Genom beslut den 24 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att i samråd med statens pris-kontrollnämnd fastställa normalpriser å sådana varor, som omfattas av gällande reglering av handeln med köttvaror. Med stöd av detta bemyndigande fastställde kommissionen normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap, större kalv, häst och svin att gälla från och med den 19 maj 1942. Dessa normalprisbestämmelser utvidgades från och med den 29 juni 1942 att omfatta även spädkalv samt från och med den 15 februari 1943 att omfatta även hela och halva kroppar av får och lamm.

I fråga om de normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av olika slaktdjur, som gällt fram till den 6 augusti 1945, hänvisas till prop. 253/1944 och 303/1945. Från och med sistnämnda dag höjdes normalpriserna på hela, halva och fjärdedels kroppar av svin med en slaktvikt av minst 60 men mindre än 70 kilogram från 203 till 227 öre per kilogram, samtidigt som normalpriset i viktsklassen minst 70 men mindre än 100 kilogram sänktes från 229 till 227 öre per kilogram. Priserna på övriga djurslag voro oförändrade fram till den 25 oktober 1945. Från och med nämnda dag höjdes områdestilläggen inom fjärde till och med trettonde prisområdena för samtliga djurslag utom svin med upp till 3 öre per kilogram samt i fråga om svin med 1 öre per kilogram inom fjärde, femte, tionde, tolfte och trettonde prisområdena. Inom andra till och med trettonde prisområdena få alltså för närvarande uttagas priser, som med 1—18 öre per kilogram överstiga priserna i första prisområdet. Samtidigt med nyssnämnda höjning av områdestilläggen sänktes grundpriserna, d. v. s. normalpriserna i första prisområdet, i sådan omfattning, att normalpriserna på kött i genomsnitt för hela riket förblevo oförändrade. I anslutning till den överenskommelse, som uppnåts efter överläggningar mellan regeringen och jordbrukets organisationer och vari vissa prishöjningar på jordbrukets produkter ställts i utsikt för återstoden av produktionsåret 1945/46, ha priserna på kött av gödkalv och gräskalv samt fläsk från och

med den 1 april 1946 höjts. Prishöjningarna äro avsedda att för gödkalv och gräskalv motsvara i genomsnitt 50 öre per kilogram samt för fläsk i genomsnitt 10 öre per kilogram.

Av följande uppställning framgå de normalpriser, som från och med den 1 april 1946 gälla för vissa representativa klasser inom första prisområdet vid försäljning av hela och halva kroppar av olika djurslag.

Normalpriser å hela och halva kroppar av angivna djurslag inom första prisområdet (putsad vara, öre per kilogram).

| Klass     | Ko,<br>oxe | Kviga,<br>stut,<br>ungtjur | Tjur | Gräs-<br>kalv | Göd-<br>kalv | Späd-<br>kalv | Får | Lamm | Häst |
|-----------|------------|----------------------------|------|---------------|--------------|---------------|-----|------|------|
| I .....   | 164        | 174                        | 164  | 215           | 285          | 118           | 250 | 300  | 96   |
| III ..... | 140        | 145                        | 145  | 190           | 225          | 98            | 215 | 240  | 86   |

| Klass      | Ung-<br>häst | Föl | Galt-<br>fläsk | Fläsk med huvud och fötter,<br>då hela kroppens vikt |                                              |                    |
|------------|--------------|-----|----------------|------------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------------|
|            |              |     |                | under-<br>stiger<br>60 kg                            | är minst<br>60 kg men<br>mindre än<br>130 kg | är minst<br>130 kg |
| Prima .... | 153          | 163 | 139            | 186                                                  | 235                                          | 210                |

| Klass   | Suggfläsk, icke<br>renskuret |
|---------|------------------------------|
| I ..... | 154                          |

Ägg. (Jfr tab. 2.) Vid äggransonerings införande den 24 september 1941 fastställdes även normalpriser på ägg. Vid 1945 års ingång utgjorde producentpriset på ägg 3 kronor 15 öre per kilogram inom första prisområdet, omfattande Götaland utom Kalmar läns norra kristidsstyrelseområde samt städerna Göteborg och Borås. Från och med den 3 april 1945 sänktes nämnda pris till 2 kronor 69 öre per kilogram. Från och med den 10 september samma år genomfördes en höjning till 2 kronor 90 öre samt från och med den 8 oktober samma år till 3 kronor 15 öre per kilogram. I och med äggransonerings slopande från och med den 1 januari 1946 upphävdes normalpriserna på ägg i samtliga handelsled utom vid försäljning till förbrukare. Från och med den 18 februari 1946 upphävdes normalprissättningen på ägg helt.

Efter den 1 januari 1946 återupptogs lantbruksförbundets äggprisnotering. Denna blev oförändrad i jämförelse med det senaste normalpriset eller 3 kronor 15 öre. På grund av den starka produktionsökningen sänktes noteringen den 18 februari med 50 öre och från och med den 13 mars med ytterligare 35 öre per kilogram till 2 kronor 30 öre per kilogram. Från och med den 1 april höjdes äggnoteringen med 20 öre och från och med den 8 april med ytterligare 25 öre till 2 kronor 75 öre per kilogram.

**Spannmål.** (Jfr tab. 2.) Vid försäljning av spannmål från odlare gälla från och med september 1945 följande normalpriser i fråga om brödsäd i kronor per deciton:

| Leveranstid                    | Vårvete | Höstvete | Råg   |
|--------------------------------|---------|----------|-------|
| 1—10 september 1945.....       | 28-05   | 26-05    | 25-05 |
| 11—20 » 1945.....              | 28-10   | 26-10    | 25-10 |
| 21—30 » 1945.....              | 28-15   | 26-15    | 25-15 |
| 1—10 oktober 1945.....         | 28-20   | 26-20    | 25-20 |
| 11—20 » 1945.....              | 28-25   | 26-25    | 25-25 |
| 21—31 » 1945.....              | 28-30   | 26-30    | 25-30 |
| 1—10 november 1945.....        | 28-35   | 26-35    | 25-35 |
| 11—20 » 1945.....              | 28-40   | 26-40    | 25-40 |
| 21—30 » 1945.....              | 28-45   | 26-45    | 25-45 |
| 1—10 december 1945.....        | 28-50   | 26-50    | 25-50 |
| 11—20 » 1945.....              | 28-55   | 26-55    | 25-55 |
| 21—31 » 1945.....              | 28-60   | 26-60    | 25-60 |
| 1—10 januari 1946.....         | 28-65   | 26-65    | 25-65 |
| 11—20 » 1946.....              | 28-70   | 26-70    | 25-70 |
| 21—31 » 1946.....              | 28-75   | 26-75    | 25-75 |
| 1—10 februari 1946.....        | 28-80   | 26-80    | 25-80 |
| 11—20 » 1946.....              | 28-85   | 26-85    | 25-85 |
| 21—28 » 1946.....              | 28-90   | 26-90    | 25-90 |
| 1—10 mars 1946.....            | 28-95   | 26-95    | 25-95 |
| 11—20 » 1946.....              | 29-00   | 27-00    | 26-00 |
| 21—31 » 1946.....              | 29-05   | 27-05    | 26-05 |
| 1—10 april 1946.....           | 29-10   | 27-10    | 26-10 |
| 11—20 » 1946.....              | 29-15   | 27-15    | 26-15 |
| 21—30 » 1946.....              | 29-20   | 27-20    | 26-20 |
| 1—10 maj 1946.....             | 29-25   | 27-25    | 26-25 |
| 11—20 » 1946.....              | 29-30   | 27-30    | 26-30 |
| 21—31 » 1946.....              | 29-35   | 27-35    | 26-35 |
| fr. o. m. den 1 juni 1946..... | 29-40   | 27-40    | 26-40 |

För fodersäd gälla under nedan angivna perioder följande normalpriser i kronor per deciton.

| Leveranstid                     | Korn  | Vithavre | Svart-havre | Strå-blandsäd | Vicker o. foderärter |
|---------------------------------|-------|----------|-------------|---------------|----------------------|
| 1—15 september 1945 .....       | 21-90 | 18-30    | 17-80       | 19-30         | 25-30                |
| 16—30 » 1945 .....              | 22-00 | 18-40    | 17-90       | 19-40         | 25-40                |
| 1—15 oktober 1945 .....         | 22-10 | 18-50    | 18-00       | 19-50         | 25-50                |
| 16—31 » 1945 .....              | 22-20 | 18-60    | 18-10       | 19-60         | 25-60                |
| 1—15 november 1945 .....        | 22-30 | 18-70    | 18-20       | 19-70         | 25-70                |
| 16—30 » 1945 .....              | 22-40 | 18-80    | 18-30       | 19-80         | 25-80                |
| 1—15 december 1945 .....        | 22-50 | 18-90    | 18-40       | 19-90         | 25-90                |
| 16—31 » 1945 .....              | 22-60 | 19-00    | 18-50       | 20-00         | 26-00                |
| 1—15 januari 1946 .....         | 22-70 | 19-10    | 18-60       | 20-10         | 26-10                |
| 16—31 » 1946 .....              | 22-80 | 19-20    | 18-70       | 20-20         | 26-20                |
| 1—15 februari 1946 .....        | 22-90 | 19-30    | 18-80       | 20-30         | 26-30                |
| 16—28 » 1946 .....              | 23-00 | 19-40    | 18-90       | 20-40         | 26-40                |
| 1—15 mars 1946 .....            | 23-10 | 19-50    | 19-00       | 20-50         | 26-50                |
| 6—31 mars 1946 .....            | 23-20 | 19-60    | 19-10       | 20-60         | 26-60                |
| fr. o. m. den 1 april 1946 .... | 23-30 | 19-70    | 19-20       | 20-70         | 26-70                |

För matärter gälla följande inlösningspriser per deciton i juni 1946, nämligen för gula matärter 36 kronor 25 öre och för gröna matärter 41 kronor

25 öre. För matbönor gäller ett normalpris av 85 kronor per deciton vid försäljning från odlare.

Samtliga angivna priser avse vara av normalkvalitet. För vara av annan kvalitet än normalkvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler. För den händelse spannmålen säljes till användning såsom utsäde, gälla icke de angivna priserna, utan prisbildningen är fri.

**Stråfoder.** Vid försäljning av hö till förbrukare gäller ett normalpris av 11 kronor 75 öre per deciton. För övriga slag av stråfoder gälla inga normalpriser. Nämda normalpris för hö gäller för pressad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad vara skall priset vara minst en krona lägre.

**Kraftfodermedel.** Vid försäljning till förbrukare av oljekraftfoder (innehållande lägst 47 procent råprotein och råfett) gälla följande priser:

| Leveranstid              | Pris i<br>kronor per<br>deciton | Leveranstid             | Pris i<br>kronor per<br>deciton |
|--------------------------|---------------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| 1 juli—15 aug. 1945..... | 33·00                           | 16—31 januari 1946..... | 34·10                           |
| 16—31 augusti 1945.....  | 33·10                           | 1—15 februari 1946..... | 34·20                           |
| 1—15 september 1945..... | 33·20                           | 16—28 » 1946.....       | 34·30                           |
| 16—30 » 1945.....        | 33·30                           | 1—15 mars 1946.....     | 34·40                           |
| 1—15 oktober 1945.....   | 33·40                           | 16—31 » 1946.....       | 34·50                           |
| 16—31 » 1945.....        | 33·50                           | 1—15 april 1946.....    | 34·60                           |
| 1—15 november 1945.....  | 33·60                           | 16—30 » 1946.....       | 34·70                           |
| 16—30 » 1945.....        | 33·70                           | 1—15 maj 1946.....      | 34·80                           |
| 1—15 december 1945.....  | 33·80                           | 16—31 » 1946.....       | 34·90                           |
| 16—31 december 1945..... | 33·90                           | 1—30 juni 1946.....     | 35·00                           |
| 1—15 januari 1946.....   | 34·00                           |                         |                                 |

För försäljning av övriga slag av kraftfodermedel gälla följande priser per deciton vid försäljning till förbrukare, nämligen för rågkli 16 kronor, för vetekli 19 kronor, för havre- och kornkli 12 kronor, för oriven fodercellulosa 12 kronor, för Cellfor S 15 kronor, för Cellfor MM 15 kronor 25 öre, för vanlig standardiserad hönsfoderblandning 31 kronor, för vitaminiserad hönsfoderblandning 33 kronor, för vitaminiserad kycklingfoderblandning 33 kronor, för blodmjöl 45 kronor, för dikalciumfosfat, innehållande lägst 38,0 procent fosforsyra, 51 kronor, innehållande mindre än 38,0 men lägst 36,0 procent fosforsyra, 48 kronor samt innehållande mindre än 36,0 men lägst 34,0 procent fosforsyra, 45 kronor 50 öre, för foderbenmjöl i prisklass I 27 kronor och i prisklass II 25 kronor, för köttfodermjöl och valmjöl i prisklass I 40 kronor, i prisklass II 35 kronor och i prisklass III 30 kronor, för luzernmjöl med en råproteinhalt av 11,4 procent och därunder 14 kronor, av 11,5—13,4 procent 23 kronor, av 13,5—14,9 procent 25 kronor samt av 15,0 procent och däröver 27 kronor, för fälttorkat hömjöl 14 kronor, för maltgroddar 17 kronor, för melass 14 kronor, för våt betmassa 1 krona, för ensilerad betmassa 2 kronor, för betfor 23 kronor i södra och mellersta Sverige samt 23 kronor 50 öre i norra Sverige samt för vetefodermjöl 20 kronor 50 öre.

Till samtliga nu angivna priser, vilka avse leverans å viss angiven plats (tariffhamn, kvarnplats etc.), komma tillägg för transport av varan från leveransorten till den ort, där varan avhämtas av köparen.

**Konstgödsel.** Priserna på konstgödselmedel vid försäljning till förbrukare under 1945/46 framgå av följande sammanställning.

| Varuslag          | Kronor per deciton vid leverans under                  |                              |                             |                                                        | Priset avser leverans banfritt å följande platser |
|-------------------|--------------------------------------------------------|------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
|                   | 1:a tilldelningsperioden<br>$\frac{1}{7}-\frac{30}{9}$ | 2:a tilldelningsperioden     |                             | 3:e tilldelningsperioden<br>$\frac{1}{2}-\frac{30}{6}$ |                                                   |
|                   |                                                        | $\frac{1}{10}-\frac{30}{11}$ | $\frac{1}{12}-\frac{31}{1}$ |                                                        |                                                   |
| Superfosfat ..... | 12: 75 pr $\frac{1}{16}$ 45                            | 12: 90 pr $\frac{1}{2}$ 46   | 13: 20 pr $\frac{1}{2}$ 46  | 13: 60 pr $\frac{1}{8}$ 46                             | fabrikshamn                                       |
|                   | 13: 00 » $\frac{1}{2}$ 46                              | 13: 10 » $\frac{1}{8}$ 46    | 13: 40 » $\frac{1}{8}$ 46   | 13: 90 » $\frac{1}{11}$ 46                             |                                                   |
| Thomasfosfat ...  | 12: 25 » $\frac{1}{10}$ 45                             | 12: 40 » $\frac{1}{2}$ 46    | 12: 65 » $\frac{1}{2}$ 46   | 13: 00 » $\frac{1}{8}$ 46                              | Domnarvet                                         |
|                   | 12: 50 » $\frac{1}{2}$ 46                              | 12: 60 » $\frac{1}{8}$ 46    | 12: 85 » $\frac{1}{8}$ 46   | 13: 25 » $\frac{1}{11}$ 46                             |                                                   |
| Kali, 58—60 %..   | —                                                      | —                            | 29: 00 » $\frac{1}{8}$ 46   | 29: 55 » $\frac{1}{11}$ 46                             | tariffhamn                                        |
| Kali, 50 % .....  | 23: 50 » $\frac{1}{16}$ 45                             | 24: 00 » $\frac{1}{2}$ 46    | 24: 40 » $\frac{1}{2}$ 46   | 25: 00 » $\frac{1}{8}$ 46                              | »                                                 |
|                   | 24: 00 » $\frac{1}{2}$ 46                              | 24: 40 » $\frac{1}{8}$ 46    | 24: 80 » $\frac{1}{8}$ 46   | 25: 50 » $\frac{1}{11}$ 46                             |                                                   |
| Kali, 40 % .....  | 18: 80 » $\frac{1}{16}$ 45                             | 19: 20 » $\frac{1}{2}$ 46    | 19: 50 » $\frac{1}{2}$ 46   | 20: 00 » $\frac{1}{8}$ 46                              | »                                                 |
|                   | 19: 20 » $\frac{1}{2}$ 46                              | 19: 50 » $\frac{1}{8}$ 46    | 19: 85 » $\frac{1}{8}$ 46   | 20: 40 » $\frac{1}{11}$ 46                             |                                                   |
| Kainit .....      | 6: 00 » $\frac{1}{10}$ 45                              | 6: 20 » $\frac{1}{2}$ 46     | 6: 30 » $\frac{1}{2}$ 46    | 6: 50 » $\frac{1}{8}$ 46                               | »                                                 |
|                   | 6: 15 » $\frac{1}{2}$ 46                               | 6: 30 » $\frac{1}{8}$ 46     | 6: 40 » $\frac{1}{8}$ 46    | 6: 65 » $\frac{1}{11}$ 46                              |                                                   |
| Kalksalpeter .... | 23: 65 kontant                                         | 23: 90 kontant               | 24: 25 kontant              | 24: 75 kontant                                         | »                                                 |
| Kalkkväve, 20 %   | 23: 65 »                                               | 23: 90 »                     | 24: 25 »                    | 24: 75 »                                               | Svartvik-Alby                                     |
| Kalkkväve, 18 %   | 22: 40 »                                               | 22: 65 »                     | 23: 00 »                    | 23: 50 »                                               | »                                                 |
| Ammoniumsulfat    | 22: 20 »                                               | 22: 50 »                     | 22: 80 »                    | 23: 10 »                                               | Ljungaverk                                        |
| Ljungasalpeter .. | 21: 20 »                                               | 21: 50 »                     | 21: 80 »                    | 22: 20 »                                               | »                                                 |

**Potatis.** Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att till vissa garantipriser under april 1946 inköpa all från odlare samt från personer eller företag, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis, före den 15 mars 1946 hembjuden potatis, som uppfyller vissa kvalitetsfordringar. För matpotatis utgör garantipriset i Skåne och Blekinge 10 kronor per deciton, i övriga delar av Götaland samt Svealand 11 kronor per deciton samt i Norrland 12 kronor per deciton. För fabriks- och foderpotatis är garantipriset inom hela riket 9 kronor per deciton. Priset gäller inklusive emballage fritt av spannmålsbolaget anvisat uppsamlingsställe.

Kungl. Maj:t har för tillverkningsåret 1945/46 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin har att vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet erlägga till leverantörer, till under tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1945 29 öre, under tiden 1 november—31 december 1945 30 öre, under tiden 1—31 januari 1946 31 öre och under tiden 1 februari 1946 till kampanjens slut 32 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabrik

## **Prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1946/47.**

### **Prisfrågan under regleringsåret 1945/46.**

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 21 mars 1946 lämnat en redogörelse för innebörden av det system för prissättningen på jordbrukets område som tillämpats under regleringsåret 1945/46 och härvid bland annat framhållit följande.

Från och med år 1943 ha priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter preliminärt fastställts på våren. Till grund för behandlingen av de för innevarande regleringsår aktuella prisfrågorna utarbetades redan på våren 1945 på sedvanligt sätt en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader. Denna förkalkyl anslöt sig i metodiskt hänseende helt till den förkalkyl för produktionsåret 1944/45, som på våren 1944 upprättades till ledning för det då fattade prisbeslutet. Densamma avsåg sålunda den produktion, som vid normala väderleksförhållanden kunde förväntas inom jordbruket. Vidare hade, där ej särskilda omständigheter motiverade ett annat förfaringsätt, priserna på såväl jordbrukets produkter som dess förnödenheter ävensom arbetslöner och räntor antagits förbli oförändrade. I jämförelse med tidigare inkomst- och kostnadskalkyler hade emellertid vid den på våren 1945 verkställda beräkningen vissa nya osäkerhetsmoment tillkommit beträffande arbetskostnads- och ränteposterna, vilka vid jordbrukskommitténs behandling av kalkylen gävo anledning till skiljaktiga meningar. Dessa svårigheter sammanhängde med de förändringar, som under årets lopp skett i fråga om kapitalinvesteringarna i jordbruket, samt med de förändringar, som under hösten 1944 vidtagits beträffande löneformerna inom jordbruket.

Efter att ha redogjort för de skiljaktiga uppfattningar, som kommit till uttryck inom jordbrukskommittén och livsmedelskommissionens råd rörande sättet för arbets- och kapitalkostnadernas beräkning, erinrar livsmedelskommissionen om de omräkningar av kalkyler, som ägt rum sedan våren 1945 samt om prisfrågans vidare behandling. Kommissionen har vidare anfört.

Med hänsyn till de speciella osäkerhetsmoment, som sålunda förelegat vid utarbetandet av inkomst- och kostnadskalkylen för år 1945/46, och under beaktande av att de belopp, som motsvarade åsiktsdifferenserna i jordbrukskommittén och livsmedelskommissionens råd, voro mycket små i förhållande till kalkylens slutsumma, ansåg sig livsmedelskommissionen vid utarbetandet av förslag rörande prissättningen för år 1945/46 icke böra i första hand taga sikte på en utjämning av kalkylen. Kommissionen eftersträfvade i stället att få till stånd vissa ur försörjningssynpunkt motiverade prisförändringar och sökte avväga dessa på så sätt, att desamma icke skulle rubba det kalkylmässiga jämviktsläget mellan inkomster och kostnader i vidare mån än som angavs av differensen mellan de olika meningarna beträffande kalkylen, som förekommit inom jordbrukskommittén och kommissionens råd.

De priser, som bestämdes vid vårprissättningen skulle därefter enligt livsmedelskommissionens av Kungl. Maj:t bifallna förslag bibehållas oförändrade, såvida icke produktions- och kostnadsbetingelserna utvecklade sig på

sådant sätt, att enligt de vedertagna grunderna för inkomst- och kostnadsberäkningen ett kalkylmässigt över- eller underskott uppkomme, som översteg 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt förkalkylen. Då jordbrukets inkomster i denna kalkyl beräknats till nära 2 100 miljoner kronor, skulle sålunda en variation av omkring 85 miljoner kronor få äga rum, utan att en förändring i prisläget skulle komma till stånd. Vid större förändring än den nu sagda borde däremot en justering av priserna äga rum, så att marginalen nedbringades till omkring 85 miljoner kronor. Frågan om anledning funnes att tillämpa 4-procentsregeln skulle prövas, så snart statistiskt underlag föreläge för en preliminär beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti månad. En eventuell justering av priserna borde i främsta rummet avse sådana produkter, som närmast givit anledning till det uppkomna över- eller underskottet, dock med beaktande även av försörjningslägets krav. I den mån så påkallades av förskjutningar i försörjningsläget skulle prisjusteringar kunna vidtagas även utan att nyss angivna kalkylmässiga förutsättningar föreläge, men dylika prisjusteringar borde avvägas så, att relationen mellan inkomster och kostnader i kalkylen icke rubbades genom desamma.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut rörande det preliminära fastställandet av priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter skulle en omräkning av jordbrukskalkylen företagas i augusti månad i syfte att utröna huruvida förutsättningar föreläge för tillämpning av 4-procentsregeln. Till följd av de ovanligt ogynnsamma väderleksförhållandena i augusti månad befanns det emellertid icke möjligt att lägga den då upprättade kalkylen till grund för en omprövning av prisfrågan. En förnyad omräkning av kalkylen verkställdes därför i oktober månad på grundval av bl. a. skörderapporterna per den 31 augusti. Beträffande de närmare detaljerna i samband med denna kalkyl skall i detta sammanhang endast nämnas, att enighet nu nåddes rörande metoderna för beräkningen av såväl arbets- som kapitalkostnaderna. I fråga om arbetskostnaderna accepterades sålunda det av jordbrukskommitténs majoritet i samband med behandlingen av vårkalkylen förfäktade alternativet, nämligen 1 300 miljoner kronor. Kapitalkostnaderna höjdes på sätt som skett redan inom livsmedelskommissionens råd vid behandlingen av vårkalkylen med 10 miljoner kronor i förhållande till regleringsåret 1944/45. Den på detta sätt verkställda kalkylen utvisade ett underskott av 30,9 miljoner kronor. Enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut angående grunderna för prissättningen skulle en justering av priserna vidtagas endast där-est vid omräkningen uppkomme ett över- eller underskott, som motsvarade mer än 4 procent av jordbrukets sammanlagda i vårkalkylen upptagna inkomster eller omkring 85 miljoner kronor. Nyssnämnda underskott låg sålunda långt innanför denna marginal och kunde följaktligen icke ge anledning till några prisändringar. Emellertid hade det vid septemberkalkylens upprättande icke varit möjligt att inräkna den kostnadsökning, som kunde väntas inträffa till följd av den av 1945 års riksdag beslutade arbetstidsförkortningen för djurskötare, enär densamma ännu icke var avtalsmässigt fixerad. Vid verkställda beräkningar hade denna kostnadsstegring emellertid uppskattats till alternativt 19,0—20,9 eller 29,6 miljoner kronor. Differensen mellan det beräknade och det enligt grunderna för prissättningen tillåtna underskottet kunde sålunda väntas bli avsevärt reducerad sedan klarhet vunnits rörande den till djurskötarna utgående kompensationen för arbetstidsförkortningen. Då dessutom den möjligheten ej kunde uteslutas, att även vissa andra förskjutningar kunde inträffa med avseende på jordbrukets såväl inkomster som kostnader, ansågos priserna icke heller i oktober månad böra slutgiltigt bindas för hela produktionsåret. Hela prisfrågan skulle därför kunna på nytt upptagas till omprövning i januari månad 1946, därest

produktions- och kostnadsutvecklingen gjorde det sannolikt, att 4-procents-regeln vid detta tillfälle kunde komma till tillämpning.

Kommissionen har därjämte erinrat därom att då vissa förändringar i jordbrukets produktionsförhållanden inträtt under hösten livsmedelskommissionen erhöll efter därom gjord framställning Kungl. Maj:ts bemyndigande genom beslut den 21 december 1945 att företaga en omräkning av kalkylen i januari månad 1946. Den sålunda företagna januariomräkningen visade i jämförelse med septemberkalkylen en påtaglig förbättring av jordbrukets inkomster i det att inkomstunderskottet reducerades från 30,9 till 0,9 miljoner kronor. Vid tillämpning av de på våren 1945 fastställda grunderna för prissättningen kunde därför enligt kommissionens uppfattning ingen anledning anses föreligga att under löpande regleringsår företaga justering av priserna. Till frågan i vad mån andra sakförhållanden kunde motivera en omprövning av jordbrukets prisfrågor hade kommissionen ej ansett sig böra taga ställning.

Jag torde få erinra därom att den överenskommelse som efter överläggningar med representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk träffades den 13 mars 1946 i fråga om prissättningen under den återstående delen av regleringsåret 1945/46 bland annat innebar, att jordbruket genom höjning dels av producentpriset på mjölk, dels av köttpriserna samt genom vissa sänkningar av priserna på konstgödsel skulle tillföras en inkomstökning av omkring 30 miljoner kronor.

För möjliggörande av nyssnämnda prisjusteringar föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 216 på hemställan av livsmedelskommissionen riksdagen att till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område å tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor, att användas *dels* för utbetalande av ett med 14 öre per kilogram mjölkfett förhöjt pristillägg under tiden 1 mars—31 augusti 1946, *dels* för utbetalande av statliga pristillägg på slaktprodukter under tiden maj—augusti 1946, *dels ock* för prissänkning på konstgödsel under den återstående delen av regleringsåret 1945/46. Kungl. Maj:ts förenämnda förslag ha sedermera bifallits av riksdagen (r. skr. nr 160).

#### **Inkomst- och kostnadskalkylen för regleringsåret 1946/47.**

Som underlag för behandlingen av frågan om prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1946/47 har liksom under föregående år en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader under det kommande regleringsåret uppgjorts av en särskild delegation bestående av organisationschefen i Kooperativa förbundet fil. lic. M. Bonow, direktören i Sveriges lantbruksförbund A. H. Stensgård, vice ordföranden i livsmedelskommissionen O. Söderström samt överdirektören i egnahemsstyrelsen G. Ytterborn. I sitt slutgiltiga skick redovisas denna kalkyl i *bilaga 1*.

Efter att ha anmält att kalkylen varit föremål för granskning av 1942 års jordbrukskommitté, samt att vissa smärre prisändringar vidtagits och att livs-

medelskommissionen dessutom i samråd med representanter för jordbrukskommittén infört vissa reviderade uppgifter anför kommissionen beträffande innebörden och resultaten av den förevarande kalkylen bland annat följande.

I metodiskt hänseende ansluter sig den upprättade förkalkylen helt till de inkomst- och kostnadsberäkningar för år 1945/46, vilka på våren 1945 lades till grund för den preliminära prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter för sistnämnda produktionsår. Densamma avser sålunda att belysa inkomst- och kostnadsläget inom jordbruket år 1946/47 under förutsättning av normala väderleksförhållanden. Priserna på såväl jordbrukets produkter som dess förnödenheter ha i beräkningarna förutsatts förbliva oförändrade utom i de fall, där beslut eller förslag rörande prisjusteringar förelågo redan vid beräkningstillfället, t. ex. beträffande oljeväxter, eller där med hänsyn till marknadsläget prisförändringar kunde med en viss grad av säkerhet förutses, exempelvis beträffande matärter, ägg och slaktfjäderfä.

Vid beräkningen av jordbrukets inkomster har delegationen i vad angår vegetabiliska produkter utgått dels från de vid arealinventeringen i oktober 1945 redovisade arealerna av höstsådda grödor, dels från arealuppgifterna rörande 1945 års skörd, i vissa fall justerade med hänsyn till vidtagna prisförändringar för oljeväxter. En särskild beräkning har efter liknande grunder som föregående år utförts rörande de vid normala väderleksförhållanden förväntade hektarskördarna. Härvid ha hektarskördsuppgifterna samt de s. k. allmänna skördeomdömena för åren 1942—1945 tjänat såsom ledning, varjämte även inträffade förändringar med avseende på förutsättningarna för den vegetabiliska produktionen beaktats. I sistnämnda hänseende har bl. a. hänsyn tagits till dels den betydande ökning av tillgången på vissa slag av konstgödsel, som inträffat under år 1945/46, dels den starka stegring av antalet traktortimmar, som beräknats för såväl år 1945/46 som år 1946/47 till följd av den successiva återgången till oljedrift.

De i kalkylen begagnade hektarskördarna framgå av följande sammanställning, i vilken till jämförelse medtagits även medelskörden 1931/40, de observerade hektarskördarna åren 1944 och 1945 samt de två sistnämnda årens hektarskördar omräknade efter skördesiffran 3,0.

| Gröda                | Observerad hektarskörd |        |        | D:o omräknad efter skördesiffran 3,0 |        | Antagen normskörd |        |        |
|----------------------|------------------------|--------|--------|--------------------------------------|--------|-------------------|--------|--------|
|                      | 1931/40                | 1944   | 1945   | 1944                                 | 1945   | 1944              | 1945   | 1946   |
| Höstvete.....        | 2 350                  | 2 180  | 2 300  | 2 110                                | 2 300  | 2 300             | 2 300  | 2 300  |
| Vårvete .....        | 1 820                  | 1 480  | 1 600  | 1 644                                | 1 778  | 1 700             | 1 700  | 1 750  |
| Höstråg .....        | 1 880                  | 1 780  | 1 650  | 1 780                                | 1 904  | 1 800             | 1 800  | 1 850  |
| Värråg .....         | 1 340                  | 1 100  | 1 120  | 1 222                                | 1 344  | 1 100             | 1 100  | 1 200  |
| Korn .....           | 2 020                  | 1 840  | 1 870  | 1 971                                | 2 004  | 2 000             | 2 000  | 2 000  |
| Havre .....          | 1 800                  | 1 310  | 1 430  | 1 637                                | 1 650  | 1 600             | 1 550  | 1 550  |
| Blandsäd .....       | 2 130                  | 1 690  | 1 740  | 1 950                                | 1 933  | 1 900             | 1 900  | 1 900  |
| Ärter .....          | 1 510                  | 1 070  | 1 220  | 1 596                                | 1 408  | 1 500             | 1 300  | 1 400  |
| Potatis .....        | 14 290                 | 10 340 | 11 870 | 14 100                               | 14 244 | 14 000            | 14 000 | 14 000 |
| Sockerbetor .....    | 35 330                 | 32 790 | 35 000 | 35 132                               | 33 871 | 35 000            | 35 000 | 35 000 |
| Foderrotfrukter ...  | 37 670                 | 29 660 | 35 060 | 35 592                               | 36 269 | 36 000            | 36 000 | 36 000 |
| I Hö från odlad jord | 3 480                  | 3 770  | 3 870  | 3 231                                | 3 415  | 3 100             | 3 200  | 3 400  |

Beträffande de i kalkylen intagna skördesiffrorna har livsmedelskommissionen anmärkt.

Hektarskördarna för vårråg och havre ha ursprungligen upptagits till 1 300 resp. 1 600 kilogram. Dessa siffror ha emellertid av jordbrukskommittén med hänsyn till det förhållandevis svaga utfallet av nämnda grödor under senare år nedsatts till 1 200 resp. 1 550 kilogram. I övrigt ha vid jordbrukskommitténs granskning av kalkylen inga erinringar gjorts gentemot de angivna skördesiffrorna.

Beträffande beräkningen av jordbrukets inkomster har livsmedelskommissionen vidare yttrat bland annat följande.

På grundval av de förut redovisade antagna hektarskördarna samt föreliggande uppgifter rörande arealerna av olika grödor har den vegetabiliska produktionen beräknats. Kvantiteten brödsäd har därvid erhållits på så sätt, att den beräknade totalskörden reducerats för lagringsförluster, avrens och utsäde. I fråga om vete har härutöver på samma sätt som i tidigare kalkyler en viss justering vidtagits med hänsyn till att saluöverskottet erfarenhetsmässigt blivit större av höstveten men lägre av vårveten än skördesiffrorna givit anledning att antaga. Av korn ha i kalkylen utöver husbehovsförmalningen endast medtagits de kvantiteter, som vid normala förhållanden beräknats komma att åtgå vid grynkvárnarna samt bryggerier och brännerier. På motsvarande sätt har av havre, hö och halm medtagits endast den beräknade förbrukningen av havre vid grynkvárnarna, vidare arméns och åkeriernas inköp av fodersäd och stråfoder samt den beräknade användningen av dessa varuslag för skogskörslor ävensom den industriella förbrukningen av halm. På kalkylens inkomstsida hade delegationen ursprungligen medtagit även den kvantitet fodersäd, som beräknats åtgå för äggproduktionen utanför jordbruket. I samband med granskningen av kalkylen har jordbrukskommittén uttalat, att i princip ingenting vore att erinra mot detta förfaringsätt. Då emellertid föreliggande beräkningar rörande foderåtgången för ifrågavarande äggproduktion enligt kommittén syntes vara behäftade med betydande osäkerhetsmarginaler, och då vidare utredningen vore i så måtto ofullständig, som jordbrukets inköp resp. försäljningar av kycklingar för rekrytering av hönsstammen icke beaktats, beslöt kommittén att för närvarande icke införa ifrågavarande poster av kalkylen utan för året nöja sig med ett uttalande rörande den principiella önskvärdheten av en dylik komplettering av beräkningarna.

Beträffande samtliga hittills berörda produkter har i kalkylen räknats med samma pris som för år 1945/46. Däremot har för matärter antagits en pris-sänkning från 36 till 30 kronor per deciton, varvid förutsatts att inga garanti-priser skulle komma att fastställas för 1946 års skörd av ärter.

Förbrukningen av matpotatis, som för åren 1944/45 och 1945/46 beräknats till 900 000 ton, har antagits sjunka till 875 000 ton år 1946/47. Härvid har hänsyn tagits till att en viss ehuru icke särskilt betydande förbättring av tillgången på övriga livsmedel torde vara att vänta under sistnämnda år. Priset på matpotatis har liksom i vårkalkylen för år 1945/46 uppskattats till 10,50 kronor per deciton, d. v. s. drygt 1 krona lägre än det genomsnittliga pris, som såvitt nu kan bedömas torde komma att erhållas för produktionsåret 1945/46. Denna beräkning av priset får ses mot bakgrunden av den skördeberäkning, som ligger till grund för kalkylen. Därest den förutsatta skörden erhålles, beräknas vidare 250 000 ton potatis komma att användas för industriella ändamål. Härvid får givetvis beaktas, att denna kvantitet närmast är att betrakta såsom en beräknad avsalukvantitet, utan att det ännu är möjligt att mera bestämt angiva det ändamål, för vilket försäljningen kommer att ske.

Arealen sockerbeter har antagits förbli ungefär oförändrad eller 55 000 hektar, och sockerhalten har angivits till 17,5 procent. Betpriset har upptagits till samma belopp som föregående år eller 4 kronor 65 öre per deciton för betor med 16 % sockerhalt. I fråga om oljeväxtarealen har med anledning av föreslagna prisjusteringar antagits en viss minskning för oljelin och vallmo samt en viss ökning för vårrops och vitsenap. Beträffande arealerna höstraps och höstrybs föreligga uppgifter i den i oktober månad 1945 företagna arealinventeringen. Odlingen av spånadsväxter har antagits bli av i stort sett samma omfattning som år 1945/46.

Den totala mjölkproduktionen har för innevarande regleringsår beräknats till 4 675 000 ton, varav 3 550 000 ton beräknats komma att invägas vid mejerierna. I förhållande till föregående år innebära dessa kvantiteter en ökning av 6,4 % resp. 8,8 %. Denna stegring grundar sig på såväl en tillväxt av koantalet med 2,5 % till 1 875 000 som en ökning av den genomsnittliga mjölkproduktionen per ko med 3,8 % till 2 493 kilogram. För år 1946/47 beräknas en fortsatt stegring av koantalet med 20 000 djur samt en ytterligare ökning av den genomsnittliga mjölkavkastningen med cirka 2 %. I enlighet härmed har den totala mjölkproduktionen för sistnämnda år beräknats till 4 820 000 ton, varav 3 700 000 ton beräknas komma att invägas vid mejerierna. Det förtjänar anmärkas, att denna beräkning innebär, att den totala mjölkproduktionen under år 1946/47 skulle uppnå och i genomsnitt för hela produktionsåret överstiga 1938/39 års mjölkproduktion. Mjolkpriserna ha antagits förbli oförändrade år 1946/47 i förhållande till innevarande år. Även de särskilda mjölkbidrag, som icke inkluderas i de i kalkylen begagnade mjolkpriserna, ha för år 1946/47 upptagits till samma belopp, som beräknats för innevarande år, dock med undantag för differentieringsbidraget, beträffande vilket det för 1945/46 ursprungligen beviljade beloppet av 6,0 miljoner kronor införts i kalkylen för 1946/47.

Beträffande ägg har i kalkylen räknats med dels en fortsatt stegring av hönsantalet, dels en viss ökning av produktionen per höna. Den totala äggproduktionen beräknas uppnå och för år 1946/47 som helhet överstiga förkrigsproduktionen (63 070 ton mot 60 860 1938/39), varvid dock är att märka att jordbrukets andel i äggproduktionen något minskats. Priset på ägg som i kalkylen för innevarande regleringsår beräknades till i genomsnitt 2,78 kronor per kilogram torde på grund av sedermera inträffade prissänkningar icke komma att överstiga 2,70 kronor per kilogram. För år 1946/47 har LK-delegationen räknat med ett medelpris av 2,50 kronor per kilogram.

Vad angår jordbrukets inkomster av köttproduktion har räknats med en mindre nedgång i slakten av storboskap, beroende på att underlaget för denna slakt år 1946/47 torde vara något mindre än föregående år till följd av det minskade pålägget av kor under de första krigsåren. Däremot har slakten av kalv och får beräknats öka något. Den totala fläskproduktionen har upptagits till 133 300 ton år 1946/47 mot 127 700 ton år 1945/46 och 145 000 ton år 1938/39. Enligt vad delegationen framhållit torde dessa beräkningar vara behäftade med förhållandevis betydande felmarginaler.

I sin skrivelse den 21 mars har livsmedelskommissionen vidare anmält att 1942 års jordbrukskommitté vid granskningen av kalkylen beslutat lämna frågan öppen om och i vilken utsträckning slakt av svin utöver den i kalkylen upptagna kunde beräknas äga rum. I anslutning till beräkningen av jordbrukets inkomster har livsmedelskommissionen i övrigt anfört.

Något belopp för export av levande djur har icke upptagits, när det icke varit möjligt att bedöma, om eller i vilken omfattning dylik export kan

komma att äga rum. Räckvidden av det fel, som kan ligga häri, begränsas emellertid av att en beräkning på sedvanligt sätt verkställts rörande förändringarna i kreaturskapitalet, som ansetts komma att öka med 5,4 miljoner kronor. Detta belopp har som vanligt redovisats å kalkylens inkomstsida. Däremot har i inkomstkalkylen för år 1946/47 något belopp icke införts för beräknade förändringar i jordbrukets varuförråd, enär under angivna förutsättningar varken någon ökning eller minskning av mera väsentlig betydelse ansetts kunna påräknas.

Vidkommande beräkningarna av jordbrukets kostnader har livsmedelskommissionen framhållit att dessa i allt väsentligt anslöte sig till tidigare anvisade metoder. Kostnadskalkylerna grundade sig sålunda på förutsättningen av ett i förhållande till år 1945/46 oförändrat löne- och ränteläge samt även oförändrade priser på jordbrukets förnödenheter i samtliga de fall, där beslut rörande prisändringar icke redan föreläge vid kalkylens upprättande eller dylika med säkerhet kunde beräknas komma till stånd på grund av förändringar i marknadsläget. Beträffande konstgödselmedel räknades ursprungligen med vissa, tämligen betydande prissänkningar. Med hänsyn till att dessa priser äro beroende av statlig clearing har emellertid jordbrukskommittén ansett, att desamma i kalkylen borde upptagas med oförändrade belopp i förhållande till år 1945/46. Den beräknade användningen av kvävegödsel motsvarade, i fråga om rent kväve, en ökning med mer än 40 procent i jämförelse med basårskvantiteten. Kvantiteten fosforsyrahaltiga gödselmedel motsvarade i det närmaste förkrigsförbrukningen av fosforsyra. Däremot beräknades förbrukningen av kalisalt stanna vid något mindre än hälften av 1938/39 års förbrukning.

Förbrukningen av bland annat majs och vetekli hade ansetts komma att undergå en viss ökning. Däremot hade förbrukningen av oljekraftfoder beräknats förbli oförändrad. Någon förbrukning av fodercellulosa hade icke upptagits för år 1946/47.

Kommissionen har vidare rörande jordbrukets kostnader anført.

Den post, som på kostnadssidan uppvisar de största förändringarna i förhållande till år 1945/46, är traktorkostnaderna, vilka beräknats nedgå från 66,4 till 56,2 miljoner kronor. Orsaken härtill är slopandet av ransoneringen av brännolja och den i samband härmed företagna prissänkningen. Som en följd av dessa åtgärder kan man år 1946/47 förvänta dels en fortsatt övergång till oljedrift och dels en väsentligt utvidgad traktor användning. Rörande omfattningen av traktordriften har räknats med en ökning av antalet traktortimmar med omkring 2 miljoner timmar från 1945/46 till 1946/47. I förhållande till år 1944/45 uppgår den beräknade stegringen till 31,5 procent.

Även beträffande vissa av de poster, som i kalkylen sammanförts under rubriken »diverse kostnader», har en kostnadssänkning inträffat. Sålunda ha vidtagna taxesänkningar medfört en reduktion av posterna för mjölkfrakter och övriga bilfrakter.

Kostnaderna för ekonomibyggnader äro beräknade efter samma principer som tidigare. En komplettering har dock vidtagits, i det att byggnadsarbetarnas s. k. semesterören inlagts i de timlönessummor, som bilda underlaget för beräkningen av byggnadsarbetarnas löner.

Beräkningen av arbetskostnaderna grundar sig på det av jordbrukskom-

mittén på våren 1945 godtaga alternativet (1 300 miljoner kronor), till vilket sedermera även livsmedelskommissionen och dess råd anslutit sig. I syfte att erhålla en med basåret jämförlig beräkningsmetod har emellertid en justering vidtagits beträffande värdet av den fodersäd, som ingår i naturalönen. I övrigt har på sedvanligt sätt räknats med 1 procent årlig minskning av arbetskraftsvolymen. Vidare har den beräknade kostnadsökningen på grund av lagstadgad semesterersättning och förkortad sommararbetstid för vissa arbetarkategorier medtagits i kalkylen. Däremot har den kostnadsökning, som beräknats komma till stånd på grund av arbetstidsförkortningen för djurskötare icke kunnat medräknas, enär densamma vid kalkylens uppgörande ännu icke var avtalsmässigt fixerad.

I samband med behandlingen av denna fråga beslöt jordbrukskommittén att i avvaktan på resultatet av dels då pågående överläggningar mellan medlemmar av regeringen och representanter för jordbrukets centrala organisationer, dels förhandlingarna rörande nytt lantarbetaravtal icke taga ståndpunkt vid granskningen av kalkylen. Då sedermera sättet för inräknandet av nämnda kostnadspost i kalkylen för 1946/47 fastställts genom en i anslutning till förutnämnda överläggningar träffad överenskommelse, för vilken i det följande skall redogöras, hade kommittén icke funnit anledning att upptaga denna fråga till förnyad behandling.

Inom kommittén hade vidare vissa meningsskiljaktigheter gjort sig gällande beträffande beräkningssättet i fråga om arbetskostnaderna. Sålunda hade ledamoten av kommittén herr Ekström med instämmande av herr Gustavsson uttalat att man från jordbrukets sida i fortsättningen icke borde godtaga metoden att räkna med 1 procents årlig minskning av jordbrukets arbetskraftsvolym. Herr Svensson hade uttalat att den rationaliseringsvinst, som kunde uppstå genom minskad arbetskraftsvolym i lantushållningen borde få av jordbruket utnyttjas för lönehöjningar, till dess den av riksdagen förordade höjningen av arbetsinkomsten inom jordbruket hunnit genomföras.

Beträffande beräkningen av kapitalkostnaderna har kommissionen påpekat att densamma ansluter sig till det beräkningssätt, varom i samband med behandlingen av kalkylen för år 1945/46 enighet numera uppnåtts inom såväl jordbrukskommittén som livsmedelskommissionens råd. Enligt detta hade jordbruket för nyssnämnda produktionsår fått tillgodoräkna sig en ökad kapitalkostnad av 10 miljoner kronor på grund av ökade investeringar. I den nu upprättade kalkylen för år 1946/47 hade detta belopp införts oförändrat, medan kapitalkostnaderna i övrigt justerats efter sedvanliga grunder med hänsyn till förskjutningarna i ränteläget.

Kalkylens slutresultat har av livsmedelskommissionen sammanfattats i följande tablå.

|                                            | 1938/39 | 1945/46 | 1946/47 |
|--------------------------------------------|---------|---------|---------|
| Jordbrukets inkomster, miljoner kronor ... | 1 362·2 | 2 105·1 | 2 152·3 |
| Jordbrukets inkomster, index .....         | 100·0   | 154·5   | 158·0   |
| Jordbrukets kostnader, miljoner kronor ... | 1 453·8 | 2 251·2 | 2 237·0 |
| Jordbrukets kostnader, index .....         | 100·0   | 154·8   | 153·9   |

Vid en jämförelse mellan de i tablåen angivna förändringarna i indextalen rörande å ena sidan kostnaderna och å andra sidan inkomsterna hade sålunda ett kalkylmässigt överskott erhållits för regleringsåret 1946/47 av 55,9 miljoner kronor.

**Livsmedelskommissionens förslag rörande priserna.**

Statens livsmedelskommission har i sin skrivelse den 21 mars 1946 upptagit frågan om prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under produktionsåret 1946/47. Innan jag närmare ingår på livsmedelskommissionens framställning i förevarande fråga torde jag få erinra om den förutnämnda, den 13 mars 1946 dagtecknade överenskommelsen varigenom vissa allmänna riktlinjer angivits för prissättningen under nyssnämnda produktionsår. Denna överenskommelse utgår ifrån att samma ordning, som enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut tillämpats i fråga om regleringen av jordbrukspriserna under de senaste åren, skall tillämpas jämväl under nästkommande regleringsår. Härvid anföres bland annat följande.

Nämnda ordning innebär bland annat, att priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter, i den mån de äro föremål för statlig reglering, skola fastställas redan innevarande vår i anslutning till den prognosberäkning angående jordbrukets totala inkomster och kostnader under det kommande regleringsåret (totalkalkyl), som verkställts av den s. k. L.K.-delegationen och granskats av 1942 års jordbrukskommitté. Vid fastställandet av priserna skall tillses att, om dessa insätts i den av kommittén granskade kalkylen, inkomsterna komma att i förhållande till basåret 1938/39 uppvisa en lika stor procentuell stegring som kostnaderna. De priser, som bestämmas vid vårprissättningen, skola bibehållas oförändrade såvida ej vid omräkning av kalkylen på hösten 1946 ett över- eller underskott (med över- eller underskott förstås här det belopp som skall avdragas respektive tilläggas å kalkylens inkomstsida för att index för inkomsterna skall överensstämma med index för kostnaderna) uppkommer, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt vårkalkylen. Vid större förändring än nu sagts bör däremot justering av priserna ske så att marginalen nedbringas till 4 procent av inkomstbeloppet.

I den av kommittén för regleringsåret 1946/47 granskade kalkylen har arbetskostnadsposten upptagits med ett belopp av 1 295 miljoner kronor. Under förutsättning att det av förlikningskommissionen framlagda förslaget till lantarbetaravtal godkännes av båda parterna, skall nämnda post ökas med ett belopp, motsvarande 125 miljoner kronor på kalkylens inkomstsida. Det underskott, som kalkylen härefter utvisar skall utjämnas dels genom höjning av producentpriset på all mjölk, som från och med den 1 september 1946 inväges vid mejerierna, med 1 öre per kilogram, dels ock genom allmän prishöjning å viss eller vissa av jordbrukets produkter och/eller allmän prissänkning å viss eller vissa av jordbrukets förnödenheter. (Med allmän prishöjning respektive prissänkning jämställs här utbetalande av generella pristillägg eller subventioner.) Dessa prisändringar böra, i den mån försörjnings- eller marknadspolitiska synpunkter ej annat påkalla, avse varor, som för flertalet jordbrukare äro av väsentlig betydelse.

Frågan om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader jämte de spörsmål, som äga samband härmed, skall göras till föremål för en förutsättningslös utredning av särskilda av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga. Resultatet av denna undersökning, vilket icke väntas föreligga före vårprissättningen, skall emellertid icke inverka på de kalkyler, som efter förut angivna grunder uppgöras för 1946/47.

Utgående ifrån de förutsättningar för prissättningen som sålunda angivits i uppgörelsen har livsmedelskommissionen rörande den allmänna prisavvägningen uttalat bland annat följande.

Enligt den numera uppgjorda normalkalkylen för år 1946/47 föreligger som i det föregående framhållits ett kalkylmässigt överskott av 55,9 miljoner kronor. Utöver detta belopp skall jordbruket sålunda enligt uppgörelsen tillföras ett belopp av cirka 70 miljoner kronor. Beträffande fördelningen av detta belopp innebär uppgörelsen att detsamma delvis skall erhållas genom höjning av producentpriset på all mjölk, som från och med den 1 september 1946 inväges vid mejerierna, med 1 öre per kilogram.

Enligt av jordbrukskommittén godkända beräkningar rörande mjölkproduktionens utveckling under produktionsåret 1946/47 har mjölkinvägningen vid mejerierna beräknats till 3 700 000 ton. Härtill kommer bland annat en beräknad försäljning av konsumtionsmjölk utanför mejeri av 170 000 ton samt producenternas hemmaförbrukning av konsumtionsmjölk, vilken i kalkylen upptagits till 490 000 ton. Vid beräkningen av det belopp, som genom den nyssnämnda höjningen av mjölkpriset med 1 öre per kilogram kommer att tillföras jordbruket, torde även dessa båda sistnämnda poster böra tagas i betraktande. Nu ifrågavarande mjölkkvantiteter ha i kalkylen upptagits till sammanlagt 4 360 000 ton. En prisförhöjning med 1 öre per kilogram motsvarar sålunda ett belopp av 43,6 miljoner kronor. Härvid får emellertid iakttagas, att denna höjning av mjölkpriset leder till en stegring av naturalönens värde i kostnadskalkylen med ett belopp, som på inkomstsidan motsvarar 4,4 miljoner kronor. Den genom mjölkprishöjningen erhållna nettoökningen av jordbrukets inkomster uppgår sålunda till 39,2 miljoner kronor.

Vid undersökningen av de prisändringar, som utöver höjningen av mjölkpriset erfordrades för år 1946/47, har livsmedelskommissionen ansett sig böra utgå ifrån att ransoneringen av kött och fläsk därest inga ytterligare svårigheter beträffande försörjningsläget tillstötte skulle kunna upphävas under regleringsåret 1946/47. Då tillgången på dessa produkter emellertid även under nästa regleringsår syntes komma att understiga den kvantitet, som skulle erfordras för att möjliggöra en i jämförelse med förkrigsåren oförändrad konsumtion per capita av dessa varor, komme ransoneringens upphävande med all säkerhet att medföra vissa prishöjningar.

Rörande storleken av dessa prishöjningar ha inom livsmedelskommissionens slaktsektion vissa beräkningar verkställt. Enligt dessa skulle jordbruket under förutsättning av ransoneringens upphävande och fri prisbildning å kött och fläsk under året 1946/47 tillföras en inkomstökning av cirka 41 miljoner kronor.

Livsmedelskommissionen har icke ansett det möjligt att angiva, vid vilken tidpunkt förutsättningar kunde anses föreligga för ransoneringens hävande. Därest försörjningsläget skärptes, kunde ett upphävande icke komma i fråga. Med hänsyn härtill borde man även räkna med möjligheten av ransoneringens kvarstående under en viss del av eller hela regleringsåret 1946/47. I dylikt fall borde enligt kommissionens mening, för att motverka en handel vid sidan av ransoneringen, kött- och fläskpriserna ändock höjas intill ungefär det prisläge, som beräknats bli rådande vid fri försäljning och prisbildning, varvid sålunda jordbruket även i detta fall skulle erhålla den förut beräknade inkomstökningen av dessa produkter. Även vid ett slopande av ransonering och prisreglering syntes ett visst statligt stöd åt priserna

på kött och fläsk böra ifrågakomma, därest priserna tenderade att mera väsentligt avvika från de som förutsatts för åstadkommande av här berört inkomsttillskott. Dylikt stöd borde emellertid lämnas endast beträffande befritt nötkött och nötkött i hela, halva och fjärdedels kroppar samt beträffande fläsk i hela och halva kroppar.

Kommissionen har vidare i detta sammanhang framhållit, att även om förut angivna inkomstökning av 41 miljoner kronor nu inräknades i kalkylen, sådana förskjutningar i försörjningsläget kunde komma att inträffa, som borde ge anledning till en ändrad pris- och inkomstavvägning. Därest detta spörsmål skulle aktualiseras, borde detsamma upptagas till omprövning i samband med den omräkning av kalkylen, som förutsatts komma att äga rum i augusti månad.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse vidare upptagit till övervägande frågan om avvägningen av priserna å konstgödsel under regleringsåret 1946/47. Kommissionen har härvid funnit det möjligt att förorda vissa prissänkningar utan att för detta ändamål ytterligare tillskott till clearingkassan för konstgödsel skulle erfordras. Då det ur försörjningssynpunkt och icke minst med hänsyn till knapphetsläget beträffande livsmedel utomlands kunde anses befogat att genom sänkta konstgödselpriser sporra till ökad användning av ifrågavarande varuslag och därigenom befordra den inhemska vegetabilieproduktionen, har livsmedelskommissionen förordat, att dylika prissänkningar vidtoges i enlighet med följande sammanställning.

|                           | Nuvarande pris<br>per deciton | Ifrågasatt pris<br>per deciton |
|---------------------------|-------------------------------|--------------------------------|
| Chilesalpeter .....       | 23·00                         | 23·00                          |
| Kalksalpeter .....        | 23·23                         | 22·00                          |
| Kalkkväve. ....           | 24·00                         | 19·00                          |
| Svavelsyr. ammoniak ..... | 23·98                         | 21·00                          |
| Ljungasalpeter .....      | 23·02                         | 17·00                          |
| Kalisalt. ....            | 19·86                         | 19·86                          |
| Superfosfat .....         | 13·74                         | 12·00                          |
| Thomasfosfat .....        | 14·89                         | 13·00                          |

Därest i samband med av kommissionen föreslagna prissänkningar nu utgående fraktbidrag å vissa kvävehaltiga gödselmedel slopades skulle en kostnadssänkning inträda, som av kommissionen beräknats uppgå till sammanlagt 12,6 miljoner kronor. På kalkylens inkomstsida skulle detta belopp motsvara 11,7 miljoner kronor.

Genom de förut nämnda prishöjningarna i fråga om mjölk och slaktprodukter samt sistberörda prissänkningar beträffande konstgödsel kunde, framhåller kommissionen, det kalkylmässiga inkomstöverskottet, vilket tidigare upptagits till 55,9 miljoner kronor, beräknas stiga till  $(55,9 + 39,2 + 41,0 + 11,7 =)$  147,8 miljoner kronor för regleringsåret 1946/47. Då enligt de för prissättningen uppdragna riktlinjerna det belopp, som jordbruket under sagda regleringsår skulle få tillgodogöra sig, bestämts till 125 miljoner kronor,

erfordrades ytterligare justeringar av nu gällande priser eller utgående subventioner för att det avsedda resultatet skulle uppnås. En dylik utjämning borde enligt livsmedelskommissionens uppfattning i första hand åstadkommas dels genom slopande av lokala differentieringsbidrag å mjölk dels genom vissa höjningar av fodermedelspriserna.

I fråga om nyssnämnda bidrag, vilka första gången utbetalades under regleringsåret 1941/42, torde jag få erinra därom, att syftet varit att understödja sådana områden, som erhållit ett i förhållande till genomsnittet för riket särskilt svagt skörderesultat. För regleringsåret 1945/46 anvisades ursprungligen 6 miljoner kronor till dylika bidrag. Till följd av den ovanligt rikliga nederbörden under augusti månad och därav föranledda översvämningsskador visade det sig sedermera nödvändigt att komplettera differentieringsbidragen för mjölk med särskilda ersättningar för genom översvämningar åstadkomna skördeskador. I samband härmed anvisades för dessa ändamål ytterligare ett belopp av 2,1 miljoner kronor (prop. nr 389; r. skr. nr 611).

I livsmedelskommissionens skrivelse av den 21 mars 1946 framhålles, att erfarenheten av lokala differentieringsbidrag ådagalagt svårigheterna att åstadkomma en rättvis fördelning av desamma. Särskilt tydligt hade sådana olägenheter kommit till uttryck i gränsområden mellan områden, som erhållit respektive icke erhållit dylika bidrag eller mellan områden med olika stora bidrag. Även inom ett och samma område med enhetliga bidrag hade desamma stundom vållat mycken irritation, beroende på ojämnheter i skördeutfallet mellan olika brukningsdelar eller på olika brukningsdelars olika starka inriktning på mjölkproduktionen. Enligt kommissionens uppfattning borde vidare lokala ojämnheter i skördeutfallet, såvitt de icke vore av katastrofartad natur, hänföras till de företagarrisker som normalt vore förenade med drivande av jordbruk. Under dessa omständigheter och med beaktande av att det belopp som jordbruket skulle tillföras för ökade lönekostnader bestämts till 125 miljoner kronor har kommissionen föreslagit, att lokala differentieringsbidrag icke skola utgå under regleringsåret 1946/47. Då dessa bidrag upptagits med 6 miljoner kronor i kalkylen skulle sålunda det förut redovisade inkomstöverskottet härigenom komma att sänkas med detta belopp.

Vidkommande den förordade höjningen av fodermedelspriserna, vilka för närvarande i viss utsträckning hållas nere genom statliga subventioner, innebär livsmedelskommissionens förslag följande. Årsmedelpriset på oljekaksfoder höjes med 2 kronor per deciton till 36 kronor per deciton. Priset på kli höjes med 4 kronor per deciton till respektive 23 kronor per deciton för vetekli och 20 kronor per deciton för rågkli. Även beträffande priset på majs har livsmedelskommissionen ansett en prishöjning med 1 eller 2 kronor per deciton i och för sig vara väl motiverad. Med hänsyn till att priset på majs i så fall skulle komma att ligga jämförelsevis högt i förhållande till priset på brödsäd, samt med hänsyn till den för närvarande ansträngda situationen beträffande brödsädsförsörjningen syntes avgörandet av denna fråga dock böra anstå till dess utfallet av 1946 års skörd av brödsäd och fodersäd kunde överblickas.

Genom de av livsmedelskommissionen sålunda föreslagna justeringarna av fodermedelspriserna skulle det förut redovisade inkomstöverskottet komma att minskas med 9,5 miljoner kronor. Den sammanlagda effekten av hittills förordade åtgärder för utjämning av skillnaden mellan å ena sidan här förut beräknat och å andra sidan överenskommet inkomsttillskott skulle sålunda motsvara ett belopp av  $(6,0 + 9,5 =) 15,5$  miljoner kronor. Här efter skulle emellertid fortfarande ett överskott kvarstå av  $(147,8 - 125,0 - 15,5 =) 7,3$  miljoner kronor.

Livsmedelskommissionen har med hänsyn härtill övervägt ett förordande av ändringar i de grunder, som för närvarande gälla för erhållande av producentbidrag å mjölk, innebärande en sänkning av arealgränsen för jordbruk, vilka äro berättigade till dylikt bidrag, från 25 hektar till 15 hektar. Härigenom skulle ytterligare 5,0 miljoner kronor av inkomstskillnaden komma att försvinna. Då flertalet av jordbrukarrepresentanterna i livsmedelskommissionens råd ifrågasatt huruvida icke en dylik åtgärd finge anses vara stridande mot andan i den träffade uppgörelsen angående prissättningen, har kommissionen emellertid icke velat framföra något uttryckligt förslag rörande en sådan justering av arealgränsen. Därest den här ifrågasatta åtgärden icke genomfördes borde enligt kommissionen frågan om utjämning av kvarvarande överskott avgöras i samband med den omräkning av jordbrukskalkylen, som skulle ske i höst.

I fråga om de allmänna principerna för prissättningen under regleringsåret 1946/47 har livsmedelskommissionen uttalat att i överensstämmelse med den ingångna överenskommelsen en omräkning av kalkylen borde äga rum i augusti månad med ledning av då föreliggande preliminära uppgifter rörande skördeutfallet. Därest det därvid skulle visa sig, att ett kalkylmässigt överskott uppkomme som motsvarade mer än 4 procent av den i nu föreliggande kalkyl upptagna inkomstsumman med tillägg av 125 miljoner kronor, eller cirka 90 miljoner kronor, borde priserna justeras, så att överskottet begränsades till detta belopp. Om å andra sidan ett kalkylmässigt underskott, överstigande 90 miljoner kronor, skulle uppkomma, borde detta på motsvarande sätt nedbringas. Härvid borde iakttagas, att därest det nu icke skulle befinnas lämpligt att utjämna det tidigare berörda överskottet i kalkylen av 7,3 miljoner kronor, en dylik utjämning borde företagas i samband med omräkningen i augusti, innan eventuella justeringar enligt 4-procentsregeln ägde rum. Beträffande frågan, vilka grenar av produktionen som främst skulle bli föremål för en enligt 4-procentsregeln företagen justering, syntes liksom hittills böra gälla den principen, att justeringen i första hand skulle beröra de produktionsgrenar, som mest bidragit till över- eller underskottet. Dylika justeringar borde dock icke ske efter rent mekaniska grunder utan hänsyn borde även tagas till försörjningsläget. Med hänsyn till möjliga förskjutningar i försörjningsläget borde vidare ur försörjningssynpunkt erforderliga justeringar av priserna få företagas även utan att förutsättningar förelåge för en tillämpning av 4-procentsregeln. Dylika prisjusteringar borde emellertid avvägas på sådant sätt, att en rubbning av balansen mellan inkomster och

kostnader i kalkylen icke ägde rum. Därest prissänkningar på sådana jordbruksprodukter, som icke vore underkastade statlig prissättning, skulle komma till stånd utan ingripande från myndigheternas sida, borde myndigheterna däremot icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom prishöjningar på andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter. I allmänhet syntes verkningarna av nu ifrågavarande prissänkningar på jordbrukarnas inkomster motvägas av en samtidigt inträffad produktionsökning, enär en dylik i regel finge förutsättas utgöra anledningen till prissänkningar av detta slag.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse vidare upptagit till särskild behandling spörsmålen rörande prissättningen å brödsäd, ärter, potatis och ägg. Beträffande priserna å brödsäd har kommissionen anfört.

Med hänsyn till den starka förskjutning mellan arealerna av höstvet och höstråg, som inträffat under de senaste åren, synes det önskvärt att den hittills rådande skillnaden mellan priserna på dessa båda sädesslag utjämnas. Denna utjämning synes böra äga rum på sådant sätt att den i kalkylen upptagna sammanlagda inkomstsumman av vete och råg blir i stort sett oförändrad. På grund härav får kommissionen föreslå, att priset på såväl höstvet som råg under produktionsåret 1946/47 bestämmes till i genomsnitt för hela året 26,25 kronor per deciton. Detta innebär att höstvetepriset sänkes med 25 öre per deciton och rågpriset höjes med 75 öre per deciton. Det bör i detta sammanhang understrykas, att dessa prisändringar kunna direkt återverka på försörjningsläget först under konsumtionsåret 1947/48.

För vårvete tillämpas f. n. ett pris, som med 2 kronor per deciton överstiger priset på höstvet. Vid oförändrat vårvetetillägg skulle den föreslagna sänkningen av priset på höstvet medföra en sänkning även av vårvetepriset med 25 öre per deciton. Med hänsyn till det ansträngda läget i fråga om brödsädsförsörjningen synes det emellertid mindre lämpligt att för närvarande genomföra även denna i och för sig föga betydande prissänkning. Kommissionen får med anledning härav föreslå, att vårvetepriset för innevarande års skörd bibehålles oförändrat vid 28,50 kronor per deciton. Det torde härvid få förutsättas, att av detta pris på samma sätt som hittills 1 krona per deciton betraktas såsom stimulanspremie och icke medräknas vid uppgörandet av inkomstkalkylen i samband med prissättningen.

Vad angår priserna å *ärter* har livsmedelskommissionen föreslagit, att garantipris icke fastställles för matärter av 1946 års skörd och i samband härmed yttrat.

Garantipriset på matärter, som år 1944 sänktes från 40 till 32 kronor per deciton för gula ärter, höjdes år 1945 ånyo med 3 kronor per deciton. Denna åtgärd motiverades dels av önskan att vid ett eventuellt ogynnsamt skördeutfall ha en tillräcklig reserv av detta livsmedel för vårt eget lands räkning, dels av önskvärldheten av att export av ärter skulle kunna ske till grannländerna i samband med hjälpleveranserna. För närvarande är emellertid tillgången på ärter inom landet god, och vissa lager torde komma att finnas kvar under konsumtionsåret 1946/47. Under sådana förhållanden synes det mindre lämpligt att genom ett system med garantipriser medverka till att sådana arealer tagas i anspråk för odling av ärter, som eljest skulle kunna komma till användning för produktion av andra och ur folkförsörjningssynpunkt för närvarande mera angelägna grödor.

Vidkommande priserna å *potatis* har livsmedelskommissionen bland annat förordat, att inlösningsgarantien för nämnda varuslag slopas för produktionsåret 1946/47 och härvid anført.

Även beträffande *potatis* synes det önskvärt att avveckla den allmänna prisgarantien. Av försörjningsskäl är det emellertid i nuvarande situation angeläget, att *potatis*arealen icke reduceras, enär man vid svag skörd eljest skulle riskera att tillgången på *potatis* skulle bli otillräcklig. En relativt stor *potatis*skörd är i år behövlig även på grund av att övergångslagret av *potatismjöl* den 1 oktober beräknas vara avsevärt lägre än normalt. Med hänsyn härtill erfordras enligt kommissionens mening alltjämt en viss avsättningsgaranti som stöd för *potatis*odlingen. Vissa riktlinjer för en dylik avsättningsgaranti ha av kommissionen uppdragits i samråd med representanter för *potatis*odlarnas organisationer. Enligt dessa riktlinjer, till vilka även kommissionens råd anslutit sig, skulle statsmakterna garantera att, därest *potatis*skörden blir av viss storlek, en angiven kvantitet vinner avsättning för andra ändamål än inhemsk konsumtion eller utfodring. Sistnämnda kvantitet bör stå i ett visst förhållande till skördens storlek. Vid en totalskörd av 1 800 000 ton skulle sålunda avsättning för nyssnämnda ändamål, varmed närmast avses *potatismjöl*stillverkning, bränning eller export, garanteras för 170 000 ton *potatis*. Vid en skörd av 1 900 000 ton skulle denna garanti utsträckas till att gälla 200 000 ton, och vid en skörd av 2 000 000 ton till en kvantitet av 240 000 ton. Genom en dylik utfästelse från statsmakternas sida torde erforderlig säkerhet vinnas för att *potatis*odlingen bibehålles vid ungefär oförändrad omfattning. Kommissionen har emellertid även för avsikt att komplettera den statliga avsättningsgarantien genom avtal med *potatis*odlarnas organisationer, varigenom dessa liksom tidigare skulle åtaga sig verka för att *potatis*odlingen vidmakthålles och att densamma i viss omfattning inriktas på sådana *potatis*sorter, som lämpa sig såväl för direkt konsumtion som för industriella ändamål.

Vad angår det pris, som tillverkare av *potatis*stärkelse och brännvin skola erlægga till leverantörer vid inköp av *potatis* av för fabriksändamål normal kvalitet, ha representanter för *potatis*odlarnas organisationer begärt en höjning av detta pris med 1 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Med hänsyn bl. a. till den träffade prisöverenskommelsen, vilken förutsätter att oförändrade inkomstförbättring av 125 miljoner kronor skall erhållas genom prisändringar, som för flertalet jordbrukare äro av väsentlig betydelse, kan livsmedelskommissionen icke biträda nämnda förslag. Till denna ståndpunkt har kommissionens råd anslutit sig.

Med erinran om att prisläget i fråga om *ägg* ytterst betingades av den faktiska produktionsutvecklingen i förhållande till efterfrågan har livsmedelskommissionen förklarat sig icke under alla förhållanden kunna garantera det i jordbrukskalkylen för nästa år upptagna medelpriset av 2 kronor 50 öre per kilogram.

Beträffande här ej redovisade produkter och förnödenheter har livsmedelskommissionen utgått ifrån att några prisändringar icke företagas under år 1946/47 på sådana produkter, som äro underkastade statlig prissättning.

Med avseende på de av kommissionen föreslagna åtgärderna rörande prissättningen för år 1946/47 har livsmedelskommissionens råd, som på sedvanligt sätt behandlat ärendet, lämnat utan erinran beräkningarna av verkningarna av höjningen av mjölkpriset ävensom beräkningarna med avseende på

priserna å slaktprodukter och förklarat sig tillstyrka slopandet av differentieringsbidraget för mjölk, prissänkningen på vissa slag av konstgödselmedel samt en höjning av priserna på oljekraftfoder och kli. Beträffande den av kommissionen diskuterade sänkningen av arealgränsen för producentbidraget har herr Liedberg med instämmande av fru Svensson samt herrar Ekström, Johansson, Lindberger, Ringborg och Själander uttalat, att en dylik sänkning icke borde vidtagas, enär densamma syntes stå i strid med vad som förutsatts vid träffandet av förut berörda överenskommelse i prisfrågan. Härvid har dock herr Liedberg med instämmande av flertalet övriga jordbrukarrepresentanter samtidigt uttalat, att en dylik sänkning annars syntes väl motiverad, enär det knappast stode i överensstämmelse med den ursprungliga avsikten med detta bidrag att låta detsamma utgå även till det egentliga bondejordbruket. I samma fråga uttalade herr Andersson i Löbbo med instämmande av fru Jansson samt herrar Degerstedt, Möller och Olin, att ifrågavarande sänkning av arealgränsen borde vidtagas, varjämte herrar Enderstein och Flytström uttalade att så borde ske, försåvitt denna åtgärd icke stode i direkt strid med den förut nämnda prisöverenskommelsen. Herr Möller avgav särskilt yttrande i prisfrågan, enligt vilket priserna å brödsäd borde höjas med 1 krona per deciton.

Livsmedelskommissionen har hemställt om Kungl. Maj:ts beslut i enlighet med vad kommissionen sålunda anfört och förordat.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en den 13 april 1946 inkommen skrivelse från Medelpads distrikt av Svenska landsbygdens kvinnoförbund med hemställan om åtgärder för en höjning av mjölkpriset från och med den 1 september 1946 med ytterligare 2 öre utöver den i enlighet med uppgörelsen mellan medlemmar av regeringen och representanter för jordbrukets organisationer överenskomna prishöjningen.

### **Kungl. Maj:ts beslut.**

I anledning av livsmedelskommissionens förslag har Kungl. Maj:t — under förklarande att Kungl. Maj:t ville upptaga frågan om utjämning av omfördälda inkomstöverskott av ca 7 miljoner kronor till förnyad prövning i samband med den omräkning av jordbrukskalkylen, som vore avsedd att äga rum i augusti månad 1946 — bemyndigat livsmedelskommissionen *dels* att vid reglering av priserna på jordbrukets produkter samt på konstgödsel och fodermedel under regleringsåret 1946/47 utgå från av kommissionen i ärendet föreslagna grunder, *dels* att för tillverkningsåret 1946/47 fastställa det pris, som tillverkare av potatissärkelse eller brännvin skola erlägga till leverantörer vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, till samma belopp som varit gällande för tillverkningsåret 1945/46.

Kungl. Maj:t har tillika medgivit, att av livsmedelskommissionen föreslagna kvantiteter potatis må i den mån försörjningsläget ej till annat föranleder användas för av kommissionen angivna ändamål.

### **Livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1946/47.**

Som förut nämnts innefattar livsmedelskommissionens skrivelse den 12 april 1946, vilken skrivelse även underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område utöver de i skrivelsen den 21 mars 1946 behandlade. I samband med utarbetande av sina förslag har kommissionen haft till övervägande ett flertal framställningar avseende ifrågavarande område. Bland dessa må nämnas förenämnda skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget den 15 februari 1946, vilken torde såsom *bilaga 3* få fogas vid detta protokoll.

**Allmänna riktlinjer.** Livsmedelskommissionen har inledningsvis framhållit, att det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel under loppet av innevarande regleringsår undergått en påtaglig åtstramning. Under höstmånaderna tedde sig utsikterna på detta område förhållandevis gynnsamma. Vid denna tidpunkt föreföll det nämligen sannolikt, att de inhemska tillgångarna i varje fall på vissa områden av jordbruksproduktionen skulle kunna kompletteras med en viss om än relativt begränsad import, varigenom de föreliggande behoven skulle kunna täckas. Under sådana omständigheter syntes man också kunna räkna med att flertalet av de åtgärder, som vidtagits i syfte att reglera konsumtionen av olika slag av livsmedel, skulle kunna avvecklas under loppet av regleringsåret 1945/46.

Den kris, som sedermera inträffat med avseende på det internationella försörjningsläget i fråga om livsmedel, hade medfört en betydande försämring av utsikterna i detta hänseende även för Sveriges vidkommande. Till följd av den internationella försörjningskrisen hade möjligheterna till import av bland annat brödsäd, fodersäd och andra fodermedel samt fettråvaror avsevärt reducerats. Då samtidigt skörden av vissa viktiga grödor, såsom brödsäd, fodersäd och potatis, visat sig stanna på en ännu lägre nivå än de under höstmånaderna verkställda skördeberäkningarna gävo vid handen, hade en påtaglig skärpning av försörjningsläget inträffat. Tanken på att under innevarande regleringsår slopa ransoneringarna av mjöl och bröd samt av köttvaror hade därför fått uppgivas. I stället hade beträffande brödsäd nya besparingsåtgärder måst vidtagas, dels genom en skärpning av utmalningsbestämmelserna, dels genom sänkning av mjöl- och brödtilldelningen, dels ock genom en utvidgning av ransoneringen till att omfatta vissa under den tidigare delen av regleringsåret fria varor. Även efter genomförandet av dessa besparingsåtgärder måste övergångslagret av brödsäd vid regleringsårets slut beräknas bli osedvanligt litet. Jämväl tillgångarna på fodersäd och andra fodermedel samt fettråvaror vore synnerligen begränsade. Då samtidigt importutsikterna alltjämt syntes mycket ovissa borde man för närvarande utgå ifrån att försörjningsläget under nästkommande regleringsår komme att på ett avgörande sätt bestämmas av utfallet av 1946 års

skörd. Härav följde att det på nuvarande stadium vore förenat med stora svårigheter att närmare bedöma det försörjningsmässiga underlaget för de statliga regleringsåtgärderna på jordbrukets och livsmedelsförsörjningens område. Följaktligen vore det icke heller möjligt att redan nu binda sig vid en viss ordning beträffande dessa regleringsåtgärder, utan möjligheterna borde hållas öppna att under loppet av nästkommande regleringsår vidtaga de förändringar i regleringssystemet, som kunde bli påkallade av förskjutningar i försörjningsläget.

Efter att ha erinrat om vissa delar av innehållet av livsmedelskommissionens skrivelse den 21 mars 1946 och Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan den 29 mars i år har kommissionen framhållit, att efter härvid beslutade eller förutsatta prisförändringar ett kalkylmässigt överskott av 7,3 miljoner kronor kunde beräknas kvarstå. Frågan om på vad sätt detta överskott skulle utjämnas skulle avgöras i samband med den omräkning av kalkylen, som skulle företagas i augusti månad. Beträffande denna omräkning av kalkylen och de grunder efter vilka i anslutning härtill en justering av priserna kunde äga rum har kommissionen anfört följande.

Inkomst- och kostnadskalkylen skall på sedvanligt sätt omräknas i augusti månad med ledning av då föreliggande resultat från sommarens arealinventering och kreatursräkning samt de preliminära skörderapporterna per den 15 juli. Om därvid uppkommer ett kalkylmässigt överskott, som motsvarar mer än 4 procent av jordbrukets i vårkalkylen beräknade inkomstsumma — inklusive det för den överenskomna täckningen av de höjda arbetskostnaderna erforderliga beloppet — d. v. s. omkring 90 miljoner kronor, skola priserna justeras så att överskottet begränsas till nämnda belopp. Om å andra sidan denna omräkning ger till resultat ett kalkylmässigt underskott, som överstiger ca 90 milj. kronor, skall detta på motsvarande sätt nedbringas. Innan denna 4-procentsregel tillämpas, skall emellertid det förut nämnda överskottet av ca 7 milj. kronor utjämnas. Vid en eventuell prisjustering enligt 4-procentsregeln skall den principen tillämpas, att justeringen i första hand skall beröra de produktionsgrenar, som mest bidragit till över- eller underskottet. Dock bör härvid hänsyn tagas även till försörjningsläget. Sådana justeringar av priserna, som äro av betydelse ur försörjningssynpunkt, skola få företagas även utan att förutsättningar föreligga för en tillämpning av 4-procentsregeln. I sistnämnda fall böra emellertid nödiga prisförändringar genomföras på sådant sätt, att balansen mellan inkomster och kostnader i kalkylen icke rubbas. Därest utan myndigheternas ingripande prissänkningar skulle inträffa på sådana produkter, som icke äro underkastade statlig prissättning, skola myndigheterna däremot icke ha skyldighet att kompensera desamma genom prishöjningar på andra produkter eller genom prissänkningar på förnödenheter.

Vad angår sådana i kalkylen upptagna inkomster för jordbruket, som utgå i form av anslag å budgeten, har i Kungl. Maj:ts beslut den 29 mars 1946 den frågan lämnats öppen, huruvida den från den 1 september 1946 utlovade prishöjningen på mjölk skall utgå i form av höjda konsumentpriser eller ökade statliga bidrag. Frågan huruvida den förutsatta inkomstökningen av slaktprodukter skall uppnås genom höjda konsumentpriser eller delvis, på samma sätt som fallet är innevarande år, åstadkommas genom statliga pristillägg, har likaledes lämnats öppen.

Kommissionen har föreslagit att med hänsyn till ovissheten om hur förhållandena kunde komma att gestalta sig i fortsättningen, Kungl. Maj:t även för nästa regleringsår borde erhålla lika vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen som under det nu löpande regleringsåret. Nu gällande regleringsfullmakt avser tiden intill utgången av innevarande regleringsår, d. v. s. intill den 1 september 1946. Den nya regleringsfullmakten borde gälla hela nästa regleringsår, d. v. s. tiden den 1 september 1946—den 31 augusti 1947. I den mån annat ej framginge av kommissionens förslag, borde den nya fullmakten innefatta samtliga de regleringsbemyndiganden, som riksdagen tidigare lämnat under krisen och som icke avsetts skola vara begränsade till visst regleringsår. Kungl. Maj:t borde äga befogenhet att under nästa regleringsår handhava jordbruksregleringen i enlighet med vad nu sagts samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma, dock att riksdagen, då så utan olägenhet kunde ske, torde böra höras över mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna.

**Mjolk- och matfettsregleringen.** Livsmedelskommissionen har ansett att de statliga regleringsåtgärderna beträffande matfett, mjölk, ost m. m., vilka avsåge att reglera handeln med och förbrukningen av dessa varor, borde tills vidare bibehållas i stort sett oförändrade. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar. Vad anginge de lättnader i ransoneringarna, som kunde tänkas ifrågakomma vid en gynnsam utveckling av försörjningsläget, har kommissionen i första hand nämnt upphävande av ostransoneringen samt vidare en höjning av mjölkens fetthalt, vilken dock borde ske med bibehållande av standardiseringen, ävensom en ytterligare höjning av ostens fetthalt.

Det nuvarande systemet för prissättning på smör och matnyttigt fett, som bland annat innebär att accis å margarin upptages, har livsmedelskommissionen ansett böra bibehållas i stort sett oförändrat i avvaktan på behandlingen av de förslag, som 1942 års jordbrukskommitté inom kort torde komma att framlägga. Kommissionen har i detta sammanhang övervägt huruvida den rörliga clearingavgift, vilken uttages som ett led i utjämningen mellan priset å av utländska fettämnen framställt matfett och det inhemska priset å margarin respektive slakterifett, skulle kunna ersättas av en fast avgift gällande tills vidare eller för viss tid. I den mån så skedde kunde man enligt kommissionens uppfattning räkna med att importörernas intresse av att verkställa inköp till förmånliga priser skulle stimuleras. Kommissionen förutsatte att sagda avgift ej bleve större utan snarare något lägre än skillnaden mellan det inhemska prisläget och det prisläge som kunde väntas utbilda sig utomlands. Sedan denna fråga i enlighet med uttalande i kommissionens råd varit föremål för överläggningar med berörda branscher, hade representanter för ifrågavarande branscher förklarat sig icke ha något att erinra mot införandet av ett system med fasta importavgifter beträffande ett eller flera fettämnen. Kommissionen har i anslutning härtill uttalat, att

det borde stå Kungl. Maj:t fritt att, i den mån så prövades lämpligt, genomföra ifrågasatta omläggning. I anslutning härtill har kommissionen anmärkt, att vad nu anförts endast toge sikte på fettråvaror, avsedda för framställning av margarin eller matnyttigt fett. För den tekniska industrien torde däremot ifrågavarande spörsmål sakna aktualitet.

Vid behandlingen av här berörda fråga inom livsmedelskommissionens råd har herr Möller uttalat betänkligheter mot att ersätta det nu tillämpade clearingssystemet i fråga om fettämnen med fasta importavgifter. Denna import avsåge varor av olika kvaliteter och en importavgift finge med hänsyn härtill differentieras efter råvarornas renhetsgrad. En dylik avgift skulle lätt kunna medföra en fördyring av bl. a. den tekniska industriens råvaror och innebära risker för att ifrågavarande industri skulle hindras i sin utveckling eller tvingas övergå till andra kvaliteter.

Med erinran om den höjning av producentpriset på invägd mjölk, som enligt den förut berörda uppgörelsen medgivits för produktionsåret 1946/47, har livsmedelskommissionen framhållit, att därest denna höjning skulle ske i form av ökat mjölkpristillägg, detta skulle komma att stiga i förhållande till vad som gällt för tiden före 1 mars 1946 med 28 öre till 56 öre per kilogram mjölkfett för produktmjölk och 70 öre per kilogram mjölkfett för konsumtionsmjölk. Kommissionen ifrågasätter bl. a. av statsfinansiella skäl lämpligheten att företaga en dylik höjning och uttalar härvid följande:

Kommissionen vill i detta hänseende erinra om, att det i Kungl. Maj:ts proposition nummer 222 till innevarande års riksdag uttalats, att det synes rimligt att i samband med omsättningsskattens bortfall låta en väsentlig del av kostnaderna för jordbruksregleringen slå igenom i konsumentpriserna. Även om, såsom i nämnda proposition angives, en avveckling av omsättningsskatten icke kan komma till stånd förrän från och med den 1 januari 1948, synas de av Kungl. Maj:t förutsatta konsekvenserna av densamma med avseende på kostnaderna för jordbruksregleringen, i den mån så kan ske, böra beaktas redan vid utformningen av jordbruksregleringen för år 1946/47. Livsmedelskommissionen har med anledning härav ansett sig böra till prövning upptaga frågan om möjligheten att för nämnda år begränsa nu ifrågavarande statliga bidrag.

Mjölkpristillägget för produktmjölk utgår för närvarande å all mjölk, som begagnas för produktberedning, d. v. s. utom å den mjölk som användes till smörberedning även å ystmjölk samt torrmjölk och kondenserad mjölk. Emellertid användes kondenserad mjölk och torrmjölk i huvudsak antingen för industriella ändamål eller för export. Skäl synas icke föreligga att utbetala subventioner å mjölk, som begagnas för sådana ändamål. Beträffande kondenserad mjölk och torrmjölk torde råvarupriset med hänsyn härtill böra få i sin helhet slå igenom i priset på den färdiga varan. Slopandet av mjölkpristillägget å denna mjölk beräknas medföra en prishöjning med 19 öre per kilogram för torrmjölk och 7 öre per kilogram för kondenserad mjölk. Kommissionen förutsätter, att dessa prishöjningar efter genomförandet av den nu föreslagna åtgärden få tillämpas, så länge nämnda varuslag äro underkastade handelsreglering och statlig prissättning. I samband med ett frigivande av handeln med dessa varor torde emellertid även den statliga prissättningen å desamma böra slopas, varför priset i detaljhandeln där-efter bör få bli beroende av marknadsläget.

Enligt kommissionens mening föreligga goda skäl för ett slopande av mjölkpristillägget även för den mjölk, som begagnas till ostberedning. Detta bidrag har nämligen en förhållandevis ringa inverkan på ostpriset. Ett slopande av detsamma kan enligt beräkningar, som verkställts inom kommissionens sektion för matfett m. m., väntas medföra en höjning av priset i detaljhandeln med 10 öre per kilogram för ost med en fetthalt av 30 +. Genom ett slopande skulle emellertid en betydande förenkling av mjölkprisregleringen kunna vinnas. I detta sammanhang kan nämnas, att ostpriset nyligen sänkts med 10 öre per kilogram.

Livsmedelskommissionen har framhållit, att i kommissionens råd hade jordbrukarrepresentanterna icke haft någon principiell erinran mot här berörda omläggning men samtidigt förklarat sig vilja biträda ett förslag om slopande av mjölkpristillägget på torrmjölk, kondenserad mjölk och ystmjölk först sedan vid överläggningar med Svenska mejeriernas riksförening enighet nåtts om en formel som under alla förhållanden tillförsäkrade producenterna den överenskomna höjningen av producentpriset på mjölk. I anledning härav hade kommissionen sedermera haft överläggningar med representanter för Svenska mejeriernas riksförening i denna fråga. Från riksföreningens sida hade man härvid förklarat sig icke ha något att erinra mot att mjölkpristillägget slopades för torrmjölk och kondenserad mjölk. Icke heller beträffande ystmjölken hade riksföreningen gjort någon erinran mot ett slopande av mjölkpristillägget. Härvid hade man emellertid utgått ifrån att, därest svårigheter skulle uppkomma att vinna avsättning för osten till ett pris, som motsvarade det nuvarande producentpriset på ystmjölk med tillägg av mjölkpristillägget, möjligheter skulle föreligga att i detta läge utbetala mjölkpristillägg å ystmjölken, såvida icke det avsedda priset säkrades genom andra åtgärder, exempelvis genom importbegränsning eller genom export av en viss kvantitet ost. Vid dessa överläggningar hade från Svenska mejeriernas riksförening ytterligare framhållits, att ett eventuellt slopande av mjölkpristillägget på ystmjölk borde få ske redan före nästkommande 1 september. Därest beslut om en dylik omläggning skulle fattas under våren men ikraftträdandet därav dröja till den 1 september, kunde man nämligen befara, att vissa svårigheter skulle uppkomma för handeln med ost, i det att det bleve lönande att lagra ost i avvaktan på den inträddande prishöjningen.

Med stöd av vad sålunda anförts har kommissionen föreslagit, att mjölkpristillägget på torrmjölk, kondenserad mjölk och ystmjölk slopades under regleringsåret 1946/47, och att motsvarande belopp i stället tillfördes producenterna genom prishöjningar på berörda varuslag. Med hänsyn till de farhågor, som uttalats beträffande ostmarknaden, borde kommissionen vidare, vid bifall till sitt förslag, erhålla hemyndigande att, beträffande den mjölk, som användes till ostberedning, genomföra nämnda omläggning redan före den 1 september 1946.

Enligt livsmedelskommissionens uppfattning syntes en höjning av smörprisnoteringen för närvarande icke kunna komma i fråga. Den utlovade höjningen av producentpriset på mjölk med 1 öre per kilogram från och med

den 1 september 1946 syntes därför beträffande den mjölk, som begagnades till smörberedning, böra medföra en höjning av nu ifrågavarande tillägg från 28 till 56 öre per kilogram mjölkfett.

Däremot kunde enligt kommissionens mening övervägas att redan under regleringsåret 1946/47 slopa mjölkpristillägget för konsumtionsmjölken. I så fall skulle en generell höjning av priset på konsumtionsmjölk i detaljhandeln med 2 öre per liter få företagas. En dylik prishöjning å standardiserad mjölk med 3 procents fetthalt motsvarade ett belopp av 64,6 öre per kilogram mjölkfett, medan mjölkpristillägget på konsumtionsmjölk för närvarande utginge med 42 öre per kilogram och den utlovade höjningen av producentpriset med 1 öre per kilogram mjölk motsvarade 28 öre per kilogram mjölkfett. För att utjämna skillnaden mellan å ena sidan summan av sistnämnda två belopp, eller 70 öre per kilogram mjölkfett, samt å andra sidan förutberörda belopp av 64,6 öre per kilogram mjölkfett, kunde olika möjligheter tänkas. En utväg vore att i motsvarande mån höja mjölkpristillägget å den produktmjölk, som begagnades för smörberedning. En annan vore att å sådana huvudsakligen på landsbygden belägna områden, bland annat i Värmland och vissa delar av Norrland, där mejeriernas marginal å konsumtionsmjölk för närvarande ansåges knapp tillåta en ytterligare höjning av mjölkpriset med 1 öre per kilogram. Livsmedelskommissionens råd hade enhälligt förordat nu senast berörda alternativ, d. v. s. ett slopande av mjölkpristillägget på konsumtionsmjölk och i samband därmed en generell höjning av mjölkpriset i detaljhandeln med 2 öre per liter samt därutöver i nyss antydda områden en ytterligare höjning med 1 öre per liter. Härvid hade emellertid samtidigt uttalats, att en dylik åtgärd borde göras beroende av att man icke riskerade att uppnå den för löneavtalen kritiska gränsen för levnadskostnadsindex.

Livsmedelskommissionen har vidare, för den händelse att en så stor prishöjning som den föreslagna av prispolitiska skäl icke skulle anses böra komma ifråga, även övervägt möjligheten att låta endast den enligt den förutnämnda uppgörelsen överenskomna höjningen av producentpriset slå igenom i detaljhandeln. Prishöjningen skulle i så fall komma att begränsas till 1 öre per liter standardiserad mjölk, vilket motsvarade ett belopp av 32,3 öre per kilogram mjölkfett, medan höjningen av producentpriset med 1 öre per kilogram mjölk av medelfetthalt motsvarade 28 öre per kilogram mjölkfett. Skillnaden kunde lämpligast utjämnas genom sänkning av det nu utgående mjölkpristillägget för konsumtionsmjölk från 42 till 38 öre per kilogram mjölkfett.

Beträffande den å vissa orter utgående compensationen till mejerierna för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölk har kommissionen ansett en avveckling med åtföljande höjning av konsumentpriset å ifrågavarande orter principiellt önskvärd men med hänsyn till den föreslagna generella prishöjningen icke velat förordna en dylik åtgärd. Här berörda compensation borde därför även under regleringsåret 1946/47 utbetalas å samma orter som tidigare.

Kostnaderna för mjölkpristillägget på den produktmjölk, som begagnas till smörberedning, kunde enligt kommissionens uppfattning beräknas till 65,8 miljoner kronor för regleringsåret 1946/47 och kostnaderna för compensation på grund av utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk på vissa orter till 1,2 miljoner kronor. Sistnämnda belopp borde liksom hittills sammanföras med vissa andra mjölkbidrag, som redovisas i det följande.

Kostnaderna för producentbidraget, vilka enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 29 mars 1946 skulle utgå under regleringsåret 1946/47 efter samma grunder som gällt under innevarande regleringsår, ha av kommissionen beräknats till 53 miljoner kronor.

Kungl. Maj:ts nyssberörda beslut innebure vidare, att medel icke behövde anvisas under nästkommande regleringsår för lokala differentieringsbidrag.

Beträffande övriga mjölkbidrag, nämligen körlinjebidrag, merfraktbidrag, regleringskostnadstillägg och ersättning för behandling av konsumtionsmjölk, erinrar livsmedelskommissionen att nämnda bidrag jämte förut berörd compensation för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk tidigare sammanförts till ett anslag, vilket för innevarande regleringsår upptagits till ett belopp av 8,5 miljoner kronor. På grund av svårigheterna att på förhand med säkerhet beräkna medelsåtgången för varje särskilt ändamål syntes dessa bidrag även för regleringsåret 1946/47 böra sammanslås till ett anslag, vilket borde upptagas till 7,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t borde liksom under innevarande år äga möjlighet att disponera ifrågavarande anslag även för andra ändamål än nu berörts av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande.

Vidkommande lantsmörsbidraget har livsmedelskommissionen bl. a. uttalat.

I anledning av den beslutade höjningen av producentpriset på mjölk, som levereras till mejerier, uppkommer frågan huruvida någon ändring i detta sammanhang bör vidtagas beträffande lantsmörsbidraget. Med hänsyn till att smörnoteringen enligt vad förut föreslagits skulle förbli oförändrad, torde en prishöjning på lantsmör få anses vara utesluten. Att under sådana förhållanden företaga en höjning av lantsmörsbidraget skulle lätt kunna inbjuda till missbruk av bestämmelserna, vilka missbruk endast med stora svårigheter skulle kunna förebyggas. En dylik höjning synes också mindre motiverad med hänsyn till den från och med den 1 april 1946 företagna prishöjningen på större kalv. Kommissionen föreslår därför, att lantsmörsbidraget under år 1946/47 utgår med samma belopp som år 1945/46. Kostnaderna för detta bidrag kunna beräknas till 400 000 kronor.

**Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk och mejeriprodukter.** Livsmedelskommissionen har framhållit, att det för närvarande icke kunde bedömas, när det nuvarande regleringssystemet beträffande köttvaror skulle kunna upphävas. Så snart försörjningsläget medgäve, borde emellertid enligt kommissionens mening kötttransoneringen upphävas och i samband härmed den statliga regleringen av priserna å kött och fläsk slopas. Därest ransonering och prisreglering skulle behöva bibehållas under hela regleringsåret 1946/47, borde priserna — utan rubbning av det för hela året avsedda

genomsnittspriset — varieras på sådant sätt, att tillförseln av kött under sommaren stimulerades, varjämte möjligheten att även i övrigt genom pris-höjningar och prissänkningar reglera tillförseln borde hållas öppen.

Med hänsyn till det av kommissionen i dess skrivelse den 21 mars 1946 uttalade önskemålet att priserna å kött och fläsk vid bibehållen ransonering likväl skulle höjas intill det prisläge som beräknats bliva rådande vid fri pris-bildning kunde det enligt kommissionens uppfattning visa sig nödvändigt, att i viss mån låta de subventioner, som vore avsedda att tillämpas under sommarmånaderna 1946, utgå även under tiden efter den 1 september. På grund av svårigheterna att nu bedöma de förhållanden, som efter denna tidpunkt kunde komma att råda beträffande ifrågavarande produkter, vore det emellertid icke möjligt att nu beräkna de belopp, som kunde komma att erfordras för detta ändamål. Kungl. Maj:t borde därför erhålla bemyndigande att uppdraga åt livsmedelskommissionen att inom ramen för den träffade prisuppgörelsen utbetala dylika subventioner, varefter erforderliga medel finge begäras i proposition till höstriktsdagen.

Beträffande ägg har livsmedelskommissionen erinrat om sitt i kommissio-nens skrivelse den 21 mars gjorda uttalande om stöd åt ett efter marknads-förhållandena avvägt bottenpris på ägg, vilket uttalande av Kungl. Maj:t lämnats utan erinran.

**Potatisregleringen.** Såsom förut berörts innebär Kungl. Maj:ts beslut den 29 mars 1946 att den allmänna prisgarantien med avseende å potatis avveck-las fr. o. m. regleringsåret 1946/47. Vidare har Kungl. Maj:t fastställt det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skola erlagga till leve-rantörer vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, till sam-ma belopp, som varit gällande för tillverkningsåret 1945/46.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffat överenskommelse rö-rande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1945—den 30 september 1946. Avtalet innebär, att föreningen inkö-per den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverk-ningslicenser å högst 400 000 deciton med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 7 § i av-talet åtager sig kommissionen, under förutsättning av statsmakternas god-kännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1946/47, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 59 kronor 50 öre per deci-ton för den 1 oktober 1946 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under 3 månader, räknat från och med den 1 oktober 1946. Vid lämnandet av bemyndigande till kommissionen att ingå förenäm-n-da avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll för att den i 7 § i avtalet gjorda ut-

fästelsen vinner riksdagens godkännande och förklarat sig vilja göra framställning härom till riksdagen. Kommissionen hemställer nu att dylikt godkännande inhämtas.

**Brödsädsregleringen.** Livsmedelskommissionen har uppgivit, att de totala lagren av för konsumtion inom landet tillgänglig brödsäd av 1944 års och äldre skörd vid ingången av det nu löpande regleringsåret den 1 september 1945 uppginge till omkring 84 000 ton. I jämförelse med lagersituationen ett år tidigare innebure dessa kvantiteter en lagerminskning med ca 300 000 ton, vilken till större delen förklarades av den betydande export av brödsäd, som under regleringsåret 1944/45 ägt rum till framför allt Finland och Norge. 1945 års skörd av brödsäd hade enligt senast föreliggande beräkningar uppskattats till 860 000 ton. Till följd av de ovanligt ogynnsamma bärgningsförhållandena och därav föranledda skador syntes vidare en något mindre del av skörden än normalt komma att levereras till handeln och kvarnarna. Det totala saluöverskottet beräknades under året komma att uppgå till i runt tal 540 000 ton brödsäd. Härav torde emellertid, på grund av spannmålets mindre goda kvalitet, vissa kvantiteter bortgå i form av svinn, avrens och icke kvarnduglig vara. Då förmalningsbehovet vid konsumtionsårets ingång beräknats till ca 630 000 ton brödsäd, skulle på grund av nu anförda omständigheter vid bibehållande av ett i stort sett oförändrat övergångslager ett underskott av omkring 110 000 ton uppkomma.

För att täcka detta underskott hade dels import av brödsäd ägt rum, dels en rad besparingsåtgärder vidtagits. Tills vidare hade en import av 70 000 ton vete under regleringsåret 1945/46 kunnat verkställas eller säkras. Utmalningsprocenten för vete hade successivt höjts så att den numera komme att uppgå till 84, vilken utmalningsprocent med hänsyn till spannmålets kvalitet av livsmedelskommissionen ansåges såsom den högsta möjliga. Vidare hade framställningen av samsikt slopats. Dessutom hade brödransoneringen skärpts, dels genom en minskning av ransonerna, dels genom att vissa tidigare fria varor såsom kex och makaroner ånyo lagts in under ransoneringen. Härutöver hade förhandlingar förts rörande viss ytterligare import av brödsäd, och utsikt torde föreligga att erhålla mindre partier utöver den ovan nämnda kvantiteten. Även om så kunde ske komme emellertid övergångslagret av brödsäd per den 1 september 1946 att vara synnerligen knappt.

Med hänsyn till den knappa brödsädstillgången, som vore att emotse vid ingången av nästa regleringsår, har livsmedelskommissionen ansett det uteslutet att slopa det nuvarande systemet med fasta priser och övergå till ett inlösningsförfarande. Kommissionen har vidare funnit det angeläget att prisregleringen utformades på sådant sätt, att leveranserna av brödsäd i möjligaste mån påskyndades. Prisstegringen från höst till vår syntes med hänsyn härtill i varje fall icke kunna bli starkare än under innevarande år, d. v. s. 15 öre per månad. Vid en ogynnsam utveckling av försörjningsläget kunde det enligt kommissionens uppfattning bli nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder i syfte att täcka behovet vid övergången till det nya regleringsåret. Bland åt-

gärder som i så fall kunde övervägas har kommissionen nämnt en ändrad avvägning av brödsädspriserna under olika delar av produktionsåret och utbetalandet av leveranspremier å brödsäd, som levereras före en viss tidpunkt. Kungl. Maj:t borde därför erhålla fullmakt att, om så erfordrades, låta utbetala dylik leveranspremie. Med hänsyn till ovissheten rörande utvecklingen av försörjningsläget borde sistberörda spörsmål liksom frågan om utformningen av prisskalan för brödsäd bli föremål för närmare övervägande i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna, varvid även frågorna angående handelsmarginal, fraktbidrag och särskild ersättning till handeln borde upptagas till prövning.

Vid behandlingen av denna fråga i livsmedelskommissionens råd har *herr Ekström* uttalat, att en leveranspremie på brödsäd skulle kunna medföra orättvisor jordbrukarna emellan, och att det enligt hans mening vore lämpligare att stimulera vårveteodlingen genom en höjning av vårvetetillägget med 3 kronor per deciton. Livsmedelskommissionen har i anledning härav erinrat att genomsnittspriserna på brödsäd under regleringsåret 1946/47 fastställts genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 mars 1946. Härigenom har pris skillnaden mellan höst- och vårvete ökats från 2 kronor till 2 kronor 25 öre per deciton. Att härutöver ytterligare öka stimulanstillägget för vårvete syntes kommissionen icke tillrådligt, eftersom en utvidgning av vårvetearealen i så fall skulle komma att ske på bekostnad av fodersädsarealen, i främsta rummet kornarealen. En förskjutning av odlingen från korn till vårvete kunde emellertid befaras medföra en minskad avkastning per arealenhet, varigenom den totala tillgången på spannmål — brödsäd och fodersäd tillsammans — skulle minskas och försörjningsläget sålunda försämrats. Det borde enligt kommissionens uppfattning i detta sammanhang beaktas, att även tillgången på fodersäd för närvarande vore synnerligen knapp. Kommissionen har på grund av vad nu anförts icke kunnat biträda det av *herr Ekström* framförda förslaget rörande en höjning av vårvetetillägget.

**Förmalningsersättningarna.** Under tiden 1 september 1943—10 januari 1946 har till kvarnarna för all brödsäd utgått förmalningsersättning med 6 kronor 50 öre per deciton. Fr. o. m. den 11 januari 1946 har förmalningsersättningen utgått med hälften av detta belopp eller 3 kronor 25 öre per deciton.

Livsmedelskommissionen har erinrat om sina redan i samband med förmalningsersättningens införande uttalade farhågor, att en statssubvention å mjölpriserna utan stöd av en mjöl- och brödransonering kunde medföra, att det subventionerade mjölet inköptes för utfodringsändamål. Även om det för närvarande icke låte sig bedöma, när förenämnda ransonering kunde avvecklas, har kommissionen ansett detta böra ske så snart försörjningsläget såväl inom landet som internationellt medgäve. Med hänsyn härtill har kommissionen föreslagit, att förmalningsersättningarna skulle slopas från och med den 1 oktober 1946. Däremot borde förmalningsersättning i enlighet med nu gällande bestämmelser utgå under återstoden av detta regleringsår och un-

der september 1946. Anslag till förmalningsersättningar syntes därför böra äskas för juli, augusti och september månader av budgetåret 1946/47. Kostnaderna ha vid oförändrat ersättningsbelopp eller 3 kronor 25 öre per deciton beräknats uppgå till 5 miljoner kronor för dessa månader.

**Fodersädsregleringen.** Enligt vad livsmedelskommissionen uppgivit voro lagren av fodersäd vid ingången av det nu löpande regleringsåret förhållandevis små eller i runt tal omkring 30 000 ton. Skörden av fodersäd år 1945 har preliminärt beräknats uppgå till sammanlagt 1 455 000 ton, vilket är en av de lägsta skördesiffror, som redovisats för fodersäd under senare år. I jämförelse med 1944 års osedvanligt svaga fodersädsskörd innebär den angivna kvantiteten visserligen en ökning med omkring 80 000 ton, men i jämförelse med medelskörden åren 1930—1939 föreligger en nedgång med över 500 000 ton.

Den kvantitet av omkring 285 000 ton, som livsmedelskommissionen vid uppgörandet av ransoneringsplanen för fodersäd hade räknat med att kunna uttaga genom fodersädsavståendet, har icke kunnat erhållas. Enligt vad livsmedelskommissionen uppgivit torde kunna förutses att tillgångarna på fodersäd av 1945 års skörd komma att vara praktiskt taget uttömda vid ingången av regleringsåret 1946/47. Då vidare importutsikterna förefölle mycket ovissa syntes försörjningsläget beträffande brödsäd enligt kommissionens uppfattning komma att bli helt beroende av 1946 års skörd. Kommissionen har med hänsyn härtill föreslagit att nu gällande regleringssystem tills vidare finge kvarstå oförändrat. Kungl. Maj:t torde dock äga vidtaga de förändringar, som förskjutningar i försörjningsläget kunde föranleda. Frågan om särskilda åtgärder för att stimulera leveransen av gryn havre syntes också böra upptagas till närmare prövning då försörjningsläget kunde överblickas bättre. Kungl. Maj:t borde emellertid erhålla bemyndigande att om så erfordrades låta utbetala viss leveranspremie för gryn havre under de första månaderna av regleringsåret 1946/47.

Vid sistnämnda frågas behandling i livsmedelskommissionens råd har ledamoten av rådet, *herr B. Ekström*, uttalat sig för införande av stimulanspremie å gryn havre.

Beträffande fodersädsransoneringen, som grundar sig på avstående av fodersäd till det allmänna, har livsmedelskommissionen framhållit följande.

Med hänsyn till de svårigheter, som äro förknippade med fodersädsavståendet, skulle det vara önskvärt, att detsamma kunde slopas för kommande regleringsår. Därest det visar sig nödvändigt att behålla fodersädsransoneringen torde det emellertid sannolikt även bli ofrånkomligt att kräva avstående av fodersäd till det allmänna. Det torde i detta sammanhang få beaktas, att det mindre jordbrukets behov av fodersäd under rådande knapphetsläge svårigen lär kunna tillgodoses på annat sätt än genom en på fodersädsavstående grundad ransoneringsordning. Detsamma gäller behovet av fodersäd för skogskörslor. Slutgiltigt ställningstagande till denna fråga torde emellertid böra fattas, först när försörjningsläget beträffande fodersäd under nästkommande regleringsår kan säkrare överblickas.

Jordbruksrepresentanterna i kommissionens råd ha understrukit önskvärdheten av ett slopande av fodersädsavståendet men icke velat framföra något direkt yrkande härom med hänsyn till ovissheten beträffande försörjningsläget.

**Regleringen av andra fodermedel än fodersäd.** I sin skrivelse till livsmedelskommissionen den 15 februari 1946 har Svenska spannmålsaktiebolaget utgått från att utvecklingen av försörjningsläget skulle komma att undergå en successiv förbättring. Från dessa utgångspunkter har bolaget ansett, att vissa under krisen företagna åtgärder i syfte att trygga försörjningen med kraftfodermedel borde kunna avvecklas från och med regleringsåret 1946/47. Enligt bolagets uppfattning borde sålunda försäljningen av fodercellulosa, om försörjningsläget så medgäve, upphöra i och med utgången av den senaste vinterfodringsperioden. Vidare borde enligt bolagets mening något förnyat avtal beträffande betfor icke ifrågakomma. Regleringen av förbrukningen av fisk- och sillmjöl borde kunna slopas, varjämte även handeln med höns- och kycklingfoder borde lämnas fri. Däremot borde enligt spannmålsbolagets mening tillverkningen av dessa sistnämnda varor alltjämt vara underkastad viss kontroll med hänsyn till att i dessa fodermedel inginge oljekraftfoder, vilket alltjämt borde bli föremål för ransonering. Huruvida normalpriser även fortsättningsvis skulle gälla för nu ifrågavarande fodermedel, borde bli föremål för omprövning längre fram, då försörjningsläget för 1946/47 bättre kunde överblickas.

I anledning av vad spannmålsbolaget anfört har livsmedelskommissionen framhållit, att försörjningsläget på detta område väsentligt skärpts, sedan spannmålsbolaget avlåtit förenämnda skrivelse. Knappheten på fodersäd hade sålunda medfört, att förbrukningen av vissa kraftfodermedel under innevarande regleringsår numera måste beräknas bli större än från början antagits. Samtidigt syntes importutsiktarna beträffande majs och oljekraftfoder vara mycket ovissa. Till följd härav har kommissionen ansett att även lagren av kraftfoder skulle komma att vara förhållandevis små vid ingången av nästkommande regleringsår. Man kunde därför icke med säkerhet räkna med större tilldelning av oljekraftfoder under det nya regleringsåret än som motsvarade 50 procent av innevarande års förbrukning. Någon tilldelning av majs för utfodringsändamål syntes, såvitt kommissionen nu kunde bedöma, icke vara att påräkna. De myckenheter fodercellulosa, som nu funnes i lager, har kommissionen ansett tills vidare bära reserveras för utfodring under det nya regleringsåret. Med hänsyn till dessa omständigheter borde därför nu gällande regleringsanordningar tills vidare bibehållas med rätt för Kungl. Maj:t att vid förskjutningar i försörjningsläget vidtaga erforderliga förändringar.

Därest frågan om upphörande av gällande regleringsbestämmelser rörande höns- och kycklingfoder skulle aktualiseras, har kommissionen ansett det nödvändigt att slopa även av kommissionen utfärdade föreskrifter rörande sammansättningen av dessa fodermedel. I dylikt fall syntes de i lag om handel med fodermedel (SFS 611/1938) ingående bestämmelserna om skyldighet

för tillverkare av fodermedelsblandningar att deklarerat blandningarnas sammansättning och fodervärde böra sättas i kraft.

Livsmedelskommissionen har vidare anmält att beslaget på tran torde kunna upphävas inom relativt kort tid. Med hänsyn till önskvärdheten att kvalitetskontrollen över fodertran bibehålles har kommissionen föreslagit att förordningen den 29 juni 1917 (nr 420) angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen skulle erhålla sådan lydelse, att fodertran inbegreps i densamma.

**Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader.** I förenämnda skrivelse till livsmedelskommissionen av den 15 februari 1946 har spannmålsbolaget, som framgår av en vid skrivelsen fogad kostnadstablå, under vissa angivna förutsättningar beräknat kostnaderna för bolagets verksamhet under regleringsåret 1946/47 till 50 miljoner kronor.

Bolaget har därvid räknat med ett inom landet i stort sett oförändrat prisläge beträffande spannmål och fodermedel under konsumtionsåret 1946/47.

I fråga om importen har bolaget förutsatt inköp av följande myckenheter från senhösten 1945 till och med utgången av konsumtionsåret 1946/47, nämligen 75 000 ton vete, 168 000 ton majs, 60 000 ton kli samt 150 000 ton oljekraftfoder.

Dessa kvantiteter, som i fråga om majs och kli delvis avse förbrukning under nu löpande konsumtionsår, ha av bolaget beräknats i övrigt komma att förbrukas under konsumtionsåret 1946/47. Bolaget har vidare utgått ifrån en förbrukning av 25 000 ton oljekraftfoder från svenskodlat oljefrö. Däremot har bolaget icke räknat med några inköp av här ifrågavarande varor under sistnämnda konsumtionsår för förbrukning under konsumtionsåret 1947/48. Vidare har bolaget framhållit, att bolaget med hänsyn till inköpsterminerna ansett, att kostnaderna för inköp av de ovan nämnda myckenheterna med avseende å 71 500 ton majs, 40 000 ton kli och 70 000 ton oljekraftfoder böra hänföras till nu löpande konsumtionsår och resten till konsumtionsåret 1946/47.

I förut angivna kostnadsbelopp har bolaget icke medtagit kostnader för utbetalning av förmalningsersättning till havregrynskvarnar, vilken ersättning under verksamhetsåret 1945/46 och tidigare utgjort en krona för 100 kilogram. Om denna ersättning utbetalades även under verksamhetsåret 1946/47, skulle detta medföra en kostnadsökning av 550 000 kronor.

Till förevarande kostnadsberäkning har bolaget vidare anfört följande.

I händelse försörjningsläget icke skulle medge en oreglerad handel med fodersäd och kli m. m. kommer ett sådant förhållande givetvis att rubba beräkningarna. För sådant fall måste man räkna med ökade kostnader för fodersäds- och kliregleringarna men samtidigt troligen med en mindre import av majs och kli än den beräknade. Enär importen torde bliva förenad med väsentliga kostnader, synes det eventuella läge, varom här är fråga, icke medföra några ökade kostnader för bolaget. Däremot kunna sådana eventuella inköp av spannmål och fodermedel under konsumtionsåret 1946/47, som kunna komma att företagas för att trygga försörjningen under kon-

sumtionsåret 1947/48, medföra kostnader för bolaget utöver de ovan beräknade. Då det för närvarande är omöjligt att bedöma, huru förhållandena å världsmarknaden beträffande spannmål och fodermedel kunna komma att gestalta sig så långt fram i tiden, har bolaget emellertid ansett, att kostnadsberäkningar beträffande dylik import för närvarande icke böra företagas.

Livsmedelskommissionen, som granskat de av bolaget framlagda kostnadsberäkningarna, har med erinran om den skärpning av det internationella försörjningsläget som inträtt sedan bolaget ingivit sin skrivelse, förklarat att endast en del av de av bolaget angivna fodermedelskvantiteterna torde kunna importeras. Den ytterligare prisstegring, som samtidigt inträtt på världsmarknaden, skulle förmodligen komma att uppväga den sänkning av bolagets kostnader som en nedgång av importen i förhållande till de av bolaget förutsatta fodermedelskvantiteterna skulle medföra. Kommissionen har därför förklarat sig tills vidare vilja godtaga spannmålsbolagets kostnadsberäkningar. Skulle kostnaderna visa sig överstiga vad bolaget angivit, finge tilläggsanslag begäras hos riksdagen under löpande regleringsår. Enligt kommissionens förmålan beräknas av tidigare anslag 35 miljoner kronor återstå till täckande av bolagets kostnader under år 1946/47. Det ytterligare medelsbehovet för sagda verksamhetsår har sålunda angivits till 15 miljoner kronor.

Livsmedelskommissionen förordar vidare, att den av spannmålsbolaget omnämnda förmalningsersättningen till havregrynskvagnar av en krona per deciton slopas från och med ingången av regleringsåret 1946/47.

**Konstgödselregleringen.** Utöver förut angivna prisjusteringar har livsmedelskommissionen icke ifrågasatt någon ändring i de nu gällande regleringsanordningarna beträffande konstgödsel.

Något tillskott av statsmedel till clearingkassan för konstgödselmedel har ej anvisats för innevarande budgetår. Såvitt nu kunde bedömas, skulle enligt vad livsmedelskommissionen uttalat något dylikt tillskott ej heller bliva erforderligt för nästa budgetår.

**Anslagsäskanden m. m.** Enligt de beräkningar, som livsmedelskommissionen framlagt rörande kostnaderna för de av kommissionen föreslagna åtgärderna, uppgår anslagsbehovet sammanlagt till i runt tal 147 miljoner kronor. Följande sammanställning utvisar, hur detta belopp fördelar sig på olika regleringsåtgärder.

|                                                                                                        |        |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|
| Producentbidrag för mjölk .....                                                                        | kronor | 53 000 000 |
| Mjölkpristillägg (hären inbegripet de i vissa delar av landet utgående extra mjölkpristilläggen) ..... | »      | 65 800 000 |
| Särskilda mjölkbidrag (merfraktsbidrag m. m.) .....                                                    | »      | 7 500 000  |
| Pristillägg för lantmör .....                                                                          | »      | 400 000    |
| Förmalningsersättning för månaderna juli—september 1946 .....                                          | »      | 5 000 000  |
| Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet .....                                                        | »      | 15 000 000 |

Summa kronor 146 700 000

Vid beräkningen av kostnaderna för mjölkpristilläggen har kommissionen utgått ifrån att priset på konsumtionsmjölk tillåtes stiga med i allmänhet 2 öre per kilogram fr. o. m. den 1 september 1946. Begränsas nämnda prishöjning till 1 öre per kilogram skulle enligt vad kommissionen uppgivit kostnaderna komma att ökas med 13,2 miljoner kronor.

Utöver nämnda belopp av 147 miljoner kronor har livsmedelskommissionen ansett att i likhet med tidigare år medel böra anvisas för bestridande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, avseende bland annat kostnaderna för 1942 års jordbrukskommittés verksamhet samt ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettetsregleringen sammanhängande uppgifter. Kommissionen har föreslagit att för ifrågavarande ändamål, för vilka under innevarande budgetår 3 miljoner kronor beviljats, ett med 2 miljoner till 5 miljoner kronor förhöjt belopp anvisas. Beträffande anledningen till höjningen anmärker kommissionen, att vissa med den statliga lagrings- och inköpsverksamheten sammanhängande kostnader, vilka bestridas av förevarande medel, beräknades komma att öka under nästa regleringsår.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en den 15 april 1946 dagtecknad skrivelse från *Riksförbundet landsbygdens folk* med hemställan att Kungl. Maj:t med hänsyn till önskvärdheten att få till stånd en ökning av brödsädesodlingen måtte besluta om en höjning av stimulanstillägget å vårvete med 3 kronor per deciton. Då priset på vårvete, som härigenom skulle komma att uppgå till 31 kronor 50 öre för deciton, likväl skulle understiga priset för importerad vara, bleve kostnaderna för folkhushållet enligt riksförbundets uppfattning lägre än om import skulle tillgripas för att trygga försörjningen.

Statens livsmedelskommission, som i skrivelse dagtecknad den 26 april och inkommen till jordbruksdepartementet den 3 maj 1946 yttrat sig över riksförbundets framställning, har erinrat, att herr Ekström redan vid frågans behandling i livsmedelskommissionens råd väckt förslag om en höjning av vårvetetillägget. Kommissionen hade härvid avstyrkt herr Ekströms yrkande, bland annat med hänsyn till att en utvidgning av vårvetearealen skulle komma att ske på bekostnad av fodersädsodlingen. Härjämte understryker kommissionen att den vårvetekvanlitet som skulle kunna vinnas vid bifall till riksförbundets hemställan syntes komma att betinga en orimligt hög kostnad, som kommissionen uppskattat till 45 kronor per deciton. Riksförbundets förevarande framställning har kommissionen därför hemställt icke måtte föranleda någon åtgärd.

**Skrivelse från statens priskontrollnämnd.** Statens priskontrollnämnd, som efter därom gjord anmodan yttrat sig över livsmedelskommissionens förenämnda förslag rörande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under produktionsåret 1946/47, har i skrivelse den 26 april 1946 uttalat vissa betänkligheter mot de av livsmedelskommissionen förordade prisförändringarna med hänsyn till risken att den för löneavtalen kritiska gränsen för

levnadskostnadsindex skulle komma att uppnås men tillstyrkt att den ökade ersättningen åt jordbruket uttoges i form av höjda konsumentpriser, dock med den modifikation att mjölkprishöjningen begränsades till 1 öre och att smörpriset i stället höjdes med 25 öre. Beträffande verkningarna av de av kommissionen föreslagna prishöjningarna å socialstyrelsens levnadskostnadsindex — 1914 års serie — har priskontrollnämnden anfört följande.

Slopandet av mjölkpristillägget på torrmjolk och kondenserad mjolk återverkar icke på levnadskostnadsindex. Däremot torde de föreslagna prishöjningarna på dessa produkter jämte vissa med sockerförsörjningen sammanhängande förhållanden komma att försvåra och kanske omöjliggöra genomförandet av en prissänkning på chokladvaror i fabrikantledet, varom nämnden upptagit förhandlingar.

Slopandet av mjölkpristillägget på ystmjolk väntas medföra en prishöjning i detaljhandeln med 10 öre per kilogram för ost med fetthalt av 30 +. Denna höjning betyder 0,09 enheter i levnadskostnadsindex.

Kommissionen föreslår slopandet av mjölkpristillägget för konsumtionsmjolk och i samband därmed en generell höjning av priset på konsumtionsmjolk i detaljhandeln med 2 öre per liter samt därutöver i vissa delar av Värmland och Norrland ytterligare höjning med 1 öre per liter. En prishöjning med 2 öre per liter mjolk innebär en stegring av levnadskostnadsindex med 0,96 enheter. Med hänsyn till den stegring, som därutöver förutsättes i Värmland och Norrland, torde den ifrågavarande prisstegringen innebära en höjning av index med minst 1 enhet.

I samband med prissättningen på jordbrukets produkter för 1946/47 har förutsatts, att jordbrukets inkomster av kött- och fläskproduktionen under närmaste regleringsår skulle komma att med 41 miljoner kronor överstiga det belopp, som upptagits i förkalkylen för jordbrukets inkomster. Den angivna inkomstökningen har i livsmedelskommissionens skrivelse den 21 mars 1946 beräknats komma till stånd på så sätt att priserna på köttvaror skulle få stiga intill det prisläge, som beräknas skola bli rådande vid fri försäljning och prishöjning. Att beräkna den faktiska prisstegringen med ett sådant utgångsläge låter sig endast med svårighet göra. Med utgångspunkt från en tidigare av livsmedelskommissionen upprättad, som ytterligt approximativ betecknad prognos skulle prisstegringen under höstens lopp komma att uppgå till 1,1 å 1,2 indexenheter.

I livsmedelskommissionens skrivelse den 12 april 1946 antydes emellertid, att man, i den mån inkomstökningen för jordbruket icke ernås genom stegrad produktion, i stället för att låta prisstegringen på kött och fläsk slå igenom till konsumenterna skulle låta den komma till stånd i producentledet subventionsvägen. I sådant fall kvarstår som inverkan på levnadskostnadsindex allenast de redan genomförda höjningarna av priserna på fläsk och kött av gödkalv. Storleken av dessa höjningar — prishöjningarna ha nämligen icke inverkat vid socialstyrelsens senaste beräkning av levnadskostnadsindex — beräknas motsvara omkring 0,6 enheter.

Beträffande förmalningsersättningen föreslås i kommissionens skrivelse, att denna, som sedan den 11 januari 1946 utgått med 3,25 kronor per dt mot tidigare 6,50 per dt, slopas helt från och med 1 september 1946, vilken tidpunkt sedermera ändrats till 1 oktober 1946. En sådan åtgärd kan beräknas motsvara en mjölkprishöjning av i runt tal 4 kronor per dt. Effekten på levnadskostnadsindex av denna mjölkprishöjning och därav föranledda prishöjningar på bröd kan beräknas till minst 0,5 enheter. De senare leden ha härvid förutsatts kunna bära en del av den prisökning, som motsvarar förmalningsersättningens bortfall.

Härutöver vill nämnden, ehuru detta icke står i direkt sammanhang med livsmedelskommissionens nu avgivna framställning, framhålla, att äggpriset vid prisinsamlingen för levnadskostnadsindex per mars 1946 låg vid en nivå, som med cirka 90 öre per kilogram underskred det i början av år 1946 gällande normalpriset. För närvarande torde cirka hälften av denna prissänkning ha återgått. Till hösten 1946 kan risk under vissa förutsättningar föreligga för en prisstegring på ägg upp till den nivå, som gällde innan normalpriserna slopades. Prisnivån på ägg skulle då ligga cirka 90 öre högre än priset i mars 1946, vilket motsvarar en indexstegring av minst 1 enhet.

Priskontrollnämnden har sammanfattat effekten på levnadskostnadsindex av sålunda angivna prishöjningar i följande tablå.

|                             |      |
|-----------------------------|------|
| Ost .....                   | 0,09 |
| Mjölk .....                 | 1,00 |
| Kött och fläsk .....        | 1,15 |
| Förmalningsersättning ..... | 0,50 |
| Ägg .....                   | 1,00 |
| <hr/>                       |      |
| Totalt 3,74                 |      |

Den angivna siffran beträffande kött och fläsk skulle enligt vad nämnden förut framhållit kunna reduceras på sådant sätt, att slutresultatet bleve mellan 3,1—3,2 enheter.

Nämnden har vidare förklarat att en prishöjning i fråga om smör med 25 öre, därest en dylik åtgärd föredroges framför en ökning av subventionen, skulle påverka levnadskostnadsindex med 0,5 enheter.

Beträffande övriga förändringar, vilka med säkerhet kunna emotses under höstens lopp, har nämnden erinrat om att omräkningen av skatteposten per september 1946 väntades medföra en indexstegring av 0,5 enheter. Vidare syntes enligt nämndens uppfattning en viss prishöjning på bomullsvaror ofrånkomlig. Nämnden har härjämte uttalat farhågor för prisstegringar i fråga om fisk, kaffe och restaurangmåltider.

Priskontrollnämnden har beräknat, att de av livsmedelskommissionen föreslagna prishöjningarna, jämte vad som i övrigt kunde väntas inträffa, skulle komma att höja indextalet, som för mars 1946 utgjorde 241, till 246. Då den för löneavtalen kritiska gränsen utgjorde 248 skulle sålunda säkerhetsmarginalen för oförutsedda prishöjningar bli obetydlig. Avslutningsvis framhåller priskontrollnämnden.

Självfallet kan effekten på levnadskostnadsindex och åtminstone vissa av de tidigare berörda prishöjningarna elimineras genom ett ökat beträdande av subventionsvägen. En dylik åtgärd synes emellertid nämnden förbunden med allvarliga olägenheter. Innebörden av den utveckling, som faktiskt föresiggår på prisområdet, döljes därigenom för konsumenterna och avtrubbar reaktionen mot alla åtgärder med kostnads- och prisstegrande effekt. Subventioner, som kunna anses tillrädliga i speciella fall som temporära åtgärder i syfte att eliminera tillfälliga prisrörelser, måste bli väsentligt mer betänkliga, då prisförändringarna icke utan vidare kunna betecknas som tillfälliga.

Priskontrollnämnden har därför tillstyrkt livsmedelskommissionens förslag, trots de prispolitiska risker nämnden ansett förbundna med detsamma, men förordat att prishöjningen på mjölk begränsades till 1 öre och att sålunda det nuvarande pristillägget å konsumtionsmjölk i viss utsträckning bibehölles, men att i stället för den föreslagna höjningen av pristillägget å den produktmjölk, som användes i beredningen av smör, smörnoteringen höjdes i motsvarande grad eller med 25 öre.

Mot priskontrollnämndens utlåtande har ledamoten *herr Lind* anmält reservation och härvid anført, att livsmedelssubventionerna enligt hans uppfattning avsåge dels att åstadkomma en socialutjämnande utgiftsfördelning, dels att dämna upp riskerna för rubbningar i det balanssystem, som utkristalliserats under krigstiden. Herr Lind har ansett att inga sådana förändringar inträtt som minskade behovet eller motiverade en uppluckring av subventionsarrangemangen.

**Förslag rörande prisrabattering å vissa livsmedel.** Bestämmelserna angående grunderna för tilldelning av rabattkort för matfett och mjölk ha i stort sett bibehållits oförändrade sedan hösten 1942. De nu gällande bestämmelserna härom återfinnas i kungörelsen den 20 november 1942 (nr 877) angående prisrabattering på matfett och mjölk, i den lydelse denna erhållit genom kungörelsen den 9 november 1945 (nr 698) samt i statens livsmedelskommissions cirkulär nr 1620 och 2444. Bestämmelserna innebära i huvudsak följande.

1) *Rabattkort för såväl matfett som mjölk* tilldelas utan behovsprövning sådana svenska medborgare, som äro födda efter den 31 december 1929 eller före den 1 januari 1879, under förutsättning att vederbörande själv, eller i fråga om barn, dettas föräldrar vid 1945 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 750 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde av mer än 10 000 kronor. Från denna regel göres dock två undantag, det ena i syfte att öppna möjlighet till erhållande av rabattkort även i sådana fall, där den skattepliktiga förmögenheten eller värdet av den brukade jordbruksfastigheten är större än nu nämnts men å andra sidan vederbörandes beskattningsbara belopp är mycket lågt, och det andra i syfte att bereda föräldrar med minst två barn möjlighet att erhålla rabattkort för barnen, även då vederbörandes beskattningsbara belopp något överstiger 750 kronor.

Enligt det första undantaget äger nu avsedd person erhålla rabattkort under förutsättning dels att den skattepliktiga förmögenheten resp. taxeringsvärdet å jordbruksfastigheten ej överstiger 20 000 kronor och dels att det vid 1944 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagna beskattningsbara beloppet ej överstiger 250 kronor. Enligt det andra undantaget erhålles rabattkort för barn under förutsättning dels att det beskattningsbara beloppet ej överstiger 1 000 kronor och dels att föräldrarna ha minst två efter den 31 december 1929 födda barn. Beträffande person, som är gift och sammanlever med sin make, gäller vad här sagts om beskattningsbart belopp och skattepliktig förmögenhet makarnas sammanlagda beskattningsbara belopp och sammanlagda skattepliktiga förmögenhet.

Vad i denna punkt sagts om personer, som äro födda före den 1 januari

1879, gäller även yngre personer, som uppbära tilläggspension enligt lagen om folkpensionering eller invalidunderstöd jämlikt förordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd.

2) Tilldelning av rabattkort till andra svenska medborgare än som avses i punkt 1 (d. v. s. till svenska medborgare, som äro födda under något av åren 1879—1929 och ej uppbära tilläggspension eller invalidunderstöd) får ske utan behovsprövning endast i följande fall:

a) Äkta makar, vilka sammanleva med varandra, tilldelas vardera ett rabattkort för matfett under förutsättning dels att de ha eget hushåll och dels att de icke vid 1945 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt tillsammans upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 500 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller bruka jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde, överstigande 10 000 kronor.

b) Ogift person tilldelas ett rabattkort för matfett under förutsättning dels att han har eget hushåll och dels att han icke vid 1945 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 500 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde, överstigande 10 000 kronor. Vad nu sagts om ogift person gäller även änklings, änka eller make, som icke sammanlever med andra maken.

Även för personer inom denna åldersgrupp finnes en undantagsbestämmelse, avsedd för sådana fall, där den skattepliktiga förmögenheten eller värdet av den brukade jordbruksfastigheten visserligen är större än 10 000 kronor men där å andra sidan det beskattningsbara beloppet är mycket lågt. Enligt denna undantagsbestämmelse får rabattkort för matfett tilldeles här avsedd person, under förutsättning dels att vederbörande har eget hushåll, dels att den skattepliktiga förmögenheten resp. taxeringsvärdet å den brukade jordbruksfastigheten ej överstiger 20 000 kronor och dels att det vid 1945 års taxering upptagna beskattningsbara beloppet ej överstiger 250 kronor.

3) Beträffande de i punkterna 1 och 2 upptagna fall, där taxeringsvärdet å jordbruksfastigheten är av betydelse för brukarens eller honom närstående persons rätt till rabattkort, har särskilt föreskrivits, att hänsyn icke skall tagas till den del av taxeringsvärdet, som får anses belöpa på sådan egendom, vars avkastning brukaren icke äger tillgodogöra sig.

Beträffande de föreskrifter, som återgivits i punkterna 1 och 2, gäller den inskränkningen, att person, som enligt dessa stadganden skulle varit berättigad till rabattkort, ej får tilldelas sådant kort, därest hans inkomst- och förmögenhetsförhållanden efter år 1944 undergått sådan förbättring, att det måste antagas, att han icke skulle varit berättigad till rabattkort, därest taxeringen grundats på de sålunda förbättrade förhållandena. Härvid skola dock endast stadigvarande förbättringar av inkomst- och förmögenhetsförhållandena beaktas.

4) Personer, som ej enligt här återgivna regler äro berättigade till rabattkort utan behovsprövning, kunna efter prövning i varje enskilt fall erhålla sådant kort, då med hänsyn till särskilda omständigheter synnerligt behov därav befinnes föreligga.

5) För jordbrukare och dem närstående personer finnes slutligen i visst fall möjlighet att erhålla rabattkort efter behovsprövning, som sker efter mindre stränga regler än som angivits i punkten 4. Livsmedelskommissionen har nämligen föreskrivit, att därest jordbrukares eller honom närstående persons rätt att erhålla rabattkort är beroende av taxeringsvärdet på den brukade fastigheten, kristidsstyrelse må, därest verkligt behov av prisrabatterning prövas föreligga, tilldela vederbörande rabattkort, oaktat fastighetens taxe-

ringsvärde eller den del därav, som enligt bestämmelserna i punkten 3 skall anses belöpa på jordbrukaren, är högre än det medgivna. Givetvis skall vederbörande helt fylla förutsättningarna i övrigt för erhållande av rabattkort.

Rabattbeloppet har sedan hösten 1942 varit 2 kronor per kilogram matfett och 15 öre per liter mjölk.

Utdelning av rabattkort i enlighet med nu nämnda bestämmelser ägde rum första gången med början i december 1942, andra gången med början i november 1943, tredje gången med början i december 1944 och fjärde gången med början i december 1945.

I skrivelse den 12 april 1946, vilken inkommit till jordbruksdepartementet den 24 april 1946, har *statens livsmedelskommission* avgivit förslag för nästa budgetår rörande medelsanvisning för förevarande ändamål.

Kommissionen har till en början meddelat att utdelningen av rabattkort vid tre olika tillfällen varit ungefär följande.

#### December 1942

|                                               |           |
|-----------------------------------------------|-----------|
| Rabattkort för matfett till producenter ..... | 728 000   |
| » » » » icke-producenter .....                | 2 007 000 |
| Summa rabattkort för matfett 2 735 000        |           |
| Rabattkort för mjölk till producenter .....   | 403 000   |
| » » » » icke-producenter .....                | 1 113 000 |
| Summa rabattkort för mjölk 1 516 000          |           |

#### November 1943

|                                               |           |
|-----------------------------------------------|-----------|
| Rabattkort för matfett till producenter ..... | 703 000   |
| » » » » icke-producenter .....                | 1 731 000 |
| » » » » vissa lantarbetare .....              | 46 000    |
| Summa rabattkort för matfett 2 480 000        |           |
| Rabattkort för mjölk till producenter .....   | 400 000   |
| » » » » icke-producenter .....                | 1 055 000 |
| Summa rabattkort för mjölk 1 455 000          |           |

#### December 1944

|                                               |           |
|-----------------------------------------------|-----------|
| Rabattkort för matfett till producenter ..... | 626 000   |
| » » » » icke-producenter .....                | 1 562 000 |
| » » » » vissa lantarbetare .....              | 42 000    |
| Summa rabattkort för matfett 2 230 000        |           |
| Rabattkort för mjölk till producenter .....   | 372 000   |
| » » » » icke producenter .....                | 1 003 000 |
| Summa rabattkort för mjölk 1 375 000          |           |

För den utdelning, som påbörjats i december 1945, föreläge enligt vad kommissionen framhållit ännu ej fullständiga uppgifter angående antalet utdelade kort. Vid en jämförelse mellan det antal kort, som enligt uppgifter

från kristidsnämnderna utdelats under de första tre månaderna av denna utdelning, och det antal kort, som nämnderna utdelade under motsvarande tid vid närmast föregående tillfälle, gjorde sig en tendens till fortsatt nedgång av antalet rabattkortsinnehavare gällande. Sålunda utvisade siffrorna följande nedgång i antalet utdelade kort, uttryckt i procent av motsvarande antal under samma tid vid föregående kortutdelning.

|                                              |          |
|----------------------------------------------|----------|
| Rabattkort för matfett till producenter..... | — 8·8 %  |
| » » » » icke-producenter .....               | — 7·8 »  |
| » » » » vissa lantarbetare .....             | — 18·9 » |
| » » mjölk » producenter .....                | — 6·2 »  |
| » » » » icke-producenter .....               | — 4·2 »  |

Kommissionen har understrukit, att allt för långt gående slutsatser ej finge dragas av de nu anförda siffrorna. Man kunde dock med säkerhet räkna med att antalet rabattkortsinnehavare denna gång skulle bli något lägre än vid närmast föregående utdelning. Beträffande orsakerna härtill har kommissionen hänvisat till den fortgående stegringen av den allmänna nominella inkomstnivån och de höjda taxeringsvärdena å jordbruksfastigheter.

Kommissionen har erinrat om sitt i skrivelsen den 10 april 1945 angående prisrabatter på matfett och mjölk gjorda uttalande, att ändringar i rabatteringsbestämmelserna borde undvikas enär såväl de kortutdelande myndigheterna som allmänheten vant sig vid dessa bestämmelser och tillämpningen av dessa på det hela taget syntes förlöpa friktionsfritt. Vad kommissionen i detta hänseende anfört har kommissionen förklarat fortfarande äga giltighet. Kommissionen har emellertid också förutsett att systemet med livsmedelsrabatter kunde komma under omprövning i den mån sociala bidrag av annat slag infördes. I samband härmed har anförts bland annat följande.

I sitt betänkande rörande barnkostnadernas fördelning har 1941 års befolkningsutredning framhållit, att det syfte, som livsmedelsrabatterna tjänade, torde kunna väntas bli uppnått även genom åtgärder, som toge sikte på en allmän höjning av barnfamiljernas ekonomiska standard. Livsmedelskommissionen har i sitt utlåtande över nämnda betänkande den 29 mars 1946 uttalat, att det enligt kommissionens uppfattning kunde övervägas att avskaffa livsmedelsrabatterna, därest standardhöjningen för ifrågavarande familjer bleve så betydande, att även kompensation för de nu utgående rabatterna därigenom kunde beredas. Härvid har kommissionen förutsatt att mjölk och matfett funnes att tillgå till ett i förhållande till barnfamiljernas inkomststandard skäligt pris.

Här antydda förutsättningar för ett slopande eller en mera genomgripande omläggning av rabattsystemet har kommissionen dock icke funnit för närvarande vara för handen. Även om med hänsyn härtill anledning för närvarande saknades att ändra grunderna för ifrågavarande rabatter har kommissionen likväl känt sig oförhindrad att ifrågasätta jämkningar av bestämmelserna på vissa punkter. Under erinran om vad kommissionen i sin förutnämnda skrivelse den 10 april 1945 anfört angående bestämmelserna om

tilldelning av rabattkort för matfett utan behovsprövning till ensamstående personer i de arbetsföra åldrarna har kommissionen framhållit att sådana personer i viss mån kommit att intaga en mera gynnad ställning i förevarande hänseende än personer med försörjningsplikt, eftersom samma inkomst- och förmögenhetsstreck tillämpades. Med hänsyn härtill har kommissionen förordat, att rabattkort för matfett utan behovsprövning i fortsättningen tilldelades ensamstående personer i de arbetsföra åldrarna endast i de fall, då försörjningsplikt föreläge mot minderårigt barn eller då bidrag lämnades till föräldrar, vilka vore i behov härav. I samband härmed har kommissionen understrukt att de personer, som genom den ifrågasatta omläggningen skulle avstängas från möjligheten att erhålla rabattkort för matfett utan behovsprövning, alljämt skulle ha möjlighet att efter särskild behovsprövning erhålla sådant kort. Därest den ifrågasatta omläggningen genomfördes syntes även föreskrifter om eget hushåll såsom villkor för tilldelning av rabattkort till personer i de arbetsföra åldrarna böra slopas. Tillämpningen av sistnämnda bestämmelser hade nämligen enligt vad som framhållits från kristidsnämnderna medfört svårigheter och i vissa fall lett till orättvisa resultat.

Under återopande av det anförda har livsmedelskommissionen förordat, att nu gällande allmänna grunder för tilldelning av rabattkort å matfett och mjölk borde bibehållas i stort sett oförändrade under nästa budgetår; dock att givetvis vid nästa utdelning av rabattkort de olika åldersgränserna framflyttades ett år. Dessutom har kommissionen ifrågasatt, att grunderna för tilldelning av rabattkort till ensamstående personer i de arbetsföra åldrarna upptoges till omprövning efter av kommissionen angivna riktlinjer.

Beträffande rabattbeloppens storlek har kommissionen nu icke velat föreslå någon ändring.

Under erinran om att anslaget för prisrabatterning för mjölk och matfett för innevarande budgetår utgjorde 100 miljoner kronor har kommissionen efter verkställda beräkningar anmält, att de faktiska utgifterna för detta budgetår torde komma att stanna vid omkring 93 miljoner kronor.

Vad angår kostnaderna för prisrabatteringen under budgetåret 1946/47 har kommissionen ansett de förut berörda kalkylerna beträffande antalet utdelade rabattkort kunna tjäna till ledning. Enligt dessa skulle antalet i december 1945 utdelade kort vara i runda tal följande.

|                                              |           |
|----------------------------------------------|-----------|
| Rabattkort för matfett till producenter..... | 571 000   |
| » » » » icke-producenter.....                | 1 441 000 |
| » » » » vissa lantarbetare.....              | 34 000    |

Summa rabattkort för matfett 2 046 000

|                                            |         |
|--------------------------------------------|---------|
| Rabattkort för mjölk till producenter..... | 349 000 |
| » » » » icke-producenter.....              | 962 000 |

Summa rabattkort för mjölk 1 311 000

Med nu nämnda antal rabattkortsinnehavare bleve, anför kommissionen, kostnaderna för matfettssrabatteringen ( $2\,046\,000 \times 26 =$ ) 53 200 000 kronor och för mjölkkrabatteringen ( $1\,311\,000 \times 27,37 =$ ) 35 900 000 kronor eller sammanlagt omkring 89 miljoner kronor.

De nu anförda siffrorna ha synts kommissionen tämligen osäkra och kunde snarast antagas vara något för låga. Därest den ifrågasatta justeringen av bestämmelserna om tilldelning av rabattkort för matfett till personer i de arbetsföra åldrarna genomfördes, syntes emellertid en dylik ändring icke i större grad komma att påverka de företagna beräkningarna. Däremot kunde förändringar i inkomstnivån komma att medföra icke oväsentliga förändringar i antalet rabattkortsinnehavare. I detta sammanhang har kommissionen erinrat om att verkstadskonflikten under föregående år säkerligen kunde komma att taga sig uttryck i att ett ej obetydligt antal personer, som tidigare varit uteslutna från rabattkort, emedan deras beskattningsbara belopp legat över den fastställda inkomstgränsen, vid 1946 års taxering kunde komma under denna gräns. Om man antog att tilldelningsbestämmelserna under nästa budgetår bleve sådana, som kommissionen förordat, samt att inkomstnivån för nu ifrågavarande befolkningsgrupper icke underginge någon mera betydande förändring i förhållande till kalenderåret 1945, syntes man, med tillbörligt beaktande av övriga osäkerhetsmoment, kunna beräkna behovet av medel till prisrabatteringen till något under 95 miljoner kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har livsmedelskommissionen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till prisrabattering å vissa livsmedel för budgetåret 1946/47 i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som nyss angivits, anvisa ett reservationsanslag av 95 miljoner kronor.

Ledamoten av kommissionen *fru O. Nordgren* har med instämmande av ledamoten *direktör H. Johansson* anmält avvikande mening mot kommissionens beslut att ifrågasätta ändring av bestämmelserna om tilldelning av rabattkort å matfett utan behovsprövning till personer i de arbetsföra åldrarna under hänvisning till dels att någon sänkning av levnadskostnaderna som kunde motverka en begränsning av rätten till rabattkort icke inträffat, dels att hela frågan om prisrabattering i en nära framtid kunde väntas bli föremål för omprövning.

## **Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.**

### **Åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.**

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordligaste delarna av riket ha av jordbrukets prisregleringsfond för budgetåren 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500 000, 600 000 och 900 000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands

län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av budgetåren 1940/41—1945/46 har medgivits att ett belopp av 900 000 kronor för ändamålet finge utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1946/47 måtte till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet beräknas samma belopp som under löpande budgetår eller 900 000 kronor. Styrelsen har utgått från att beloppet komme att inräknas i anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vid lantbruksstyrelsens skrivelse fanns fogad en framställning den 28 juni 1945 från *styrelsen för Svenska vall- och mosskulturföreningen*, däri hemstälts om ett statsanslag av 33 350 kronor från nyssberörda medel att användas till fortsättande av föreningens studiegårdsverksamhet i landets fyra nordligaste län. Nu berörda belopp överstiger med 2 000 kronor vad som anvisats under innevarande budgetår. Rörande anledningen härtill har styrelsen för Svenska vall- och mosskulturföreningen i sin skrivelse meddelat att till följd av höjda tryckningskostnader ökade medel erfordrades för möjliggörande av tryckning av årsredogörelsen för föreningens studiegårdsverksamhet. Lantbruksstyrelsen har i anledning av framställningen — under erinran att från ifrågavarande medel tidigare anvisats vissa belopp och under förutsättning att föreningens förenämnda verksamhet icke till följd av nu pågående utredning angående organisationen av försöksverksamheten överflyttades till annat organ — tillstyrkt att även under nästa budgetår erforderliga medel anvisades vall- och mosskulturföreningen för dess studiegårdsverksamhet i Norrland. Styrelsen har förklarat sig ha för avsikt att sedermera till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ärendet.

### **Forsknings- och försöksverksamheten i fråga om bekämpande av ogräs.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen från anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1945/46 *dels* ett belopp av 16 800 kronor att användas för vissa arbeten avseende bekämpande av ogräs, *dels* ett belopp av 15 000 kronor för forskning rörande natriumkloratets användning som ogräsbekämpningsmedel. Genom beslut den 23 augusti 1945 och den 26 april 1946 har Kungl. Maj:t till styrelsens för lantbrukshögskolan förfogande ställt *dels* 15 000 kronor, *dels* av förstnämnda belopp 12 300 kronor att användas för här berörda ändamål. Rörande användningen av återstoden av förevarande medel har Kungl. Maj:t förklarat sig sedermera vilja meddela närmare föreskrifter.

I skrivelse den 23 februari 1946 har föreståndaren för tekniska högskolans institution för jordbrukslära *doktor A. Åslander* hemställt om ett anslag av 14 425 kronor för fortsatta praktiskt-vetenskapliga undersökningar på ogräsområdet. Över framställningen ha yttranden avgivits av lantbrukshög-

skolans försöksnämnd och styrelse samt statens livsmedelskommission. Genom beslut den 10 maj 1946 har Kungl. Maj:t överlämnat förevarande framställning till jordbrukets forskningsråd för att av rådet tagas under övervägande.

Med skrivelse den 15 mars 1946 har *styrelsen för lantbrukshögskolan* med bifogat yttrande av lantbrukshögskolans försöksnämnd överlämnat två framställningar om statsbidrag för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs, varav den ena ingivits av föreståndaren för högskolans institution för växtodlingslära, *professorn H. Osvald*, och den andra av föreståndaren för högskolans jordbruksförsöksanstalt, *professorn G. Sundelin*. Professorn Osvald har anhållit att styrelsen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t *dels* att den nuvarande arvodesassistentbefattningen för ogräsforskning snarast möjligt måtte omändras till en assistentbefattning i lönegrad Eo 21, *dels* om ett anslag av 8 600 kronor för fortsättande av den vid hans institution bedrivna forskningen rörande kampen mot ogräs. Professorn Sundelin har hemställt att jordbruksförsöksanstalten måtte tilldelas 10 000 kronor för här berörda ändamål. Högskolans försöksnämnd har icke funnit anledning till erinran mot de av professorn Osvald verkställda kostnadsberäkningarna och förordar att härutöver för arvode till assistent beräknas ett belopp av 8 700 kronor. Försöksnämnden som utgått från att professorn Sundelin för sin verksamhet tilldelats 4 000 kronor av anslaget för innevarande budgetår har tillstyrkt att 6 000 kronor måtte anvisas till detta ändamål nästa budgetår. Under åberopande av försöksnämndens yttrande har styrelsen för lantbrukshögskolan hemställt att Kungl. Maj:t för nästa budgetår måtte anvisa  $(8\,600 + 8\,700 + 6\,000 =)$  i runt tal 23 000 kronor till forsknings- och försöksverksamhet beträffande ogräsbekämpande vid institutionen för växtodlingslära samt vid jordbruksförsöksanstalten.

I skrivelse den 9 mars 1946 har *styrelsen för lantbrukshögskolan* med överlämnande av framställning från högskolans försöksnämnd hemställt, att Kungl. Maj:t måtte ställa ett belopp av 15 000 kronor från reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder till styrelsens förfogande för budgetåret 1946/47 för fortsatt forskning rörande natriumkloratets användning som ogräsbekämpningsmedel.

### **Inspektion över klassificering av kött m. m.**

Av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har ett belopp av 19 400 kronor beräknats skola disponeras för anordnande genom lantbruksstyrelsens försorg under angivna budgetår av inspektion över köttklassificeringen m. m. och av kurser för utbildande av köttklassificerare. Av angivna belopp ha 17 900 kronor avsetts för avlöning ävensom resekostnads- och traktamentsersättning åt en särskild hos lantbruksstyrelsen anställd tjänsteman med uppgift att biträda styrelsen med utövandet av inspektion över köttklassificeringen m. m. samt 1 500 kronor avsetts för anordnande av kurser av förut berörda slag.

I skrivelse den 31 augusti 1945 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att jämväl under budgetåret 1946/47 finge av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område användas ett belopp av 19 400 kronor till inspektion över klassificering av kött m. m.

### **Åtgärder för bekämpande av potatisbladmögel.**

Under åren 1942—1946 ha sammanlagt 928 körsprutor för bekämpning av ogräs samt bladmögel hos potatis kunnat försälas till nedsatt pris därigenom att statsmedel för ändamålet ställts till statens livsmedelskommissions förfogande.

I skrivelse den 10 juli 1945 har *statens livsmedelskommission* hemställt dels att ett anslag av 70 000 kronor måtte beviljas för möjliggörande av försäljning under år 1946 till ett pris av 650 kronor i stället för 1 310 kronor för styck av minst 200 ogrässprutor, lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel och mot skadeinsekter på oljeväxter, dels om bemyndigande för kommissionen att uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att enligt kommissionens närmare anvisningar inköpa och försälja nämnda sprutor.

Sedermera har statens livsmedelskommission ingivit en den 16 april 1946 dagtecknad framställning om anslag å 92 055 kronor för möjliggörande av försäljning under år 1947 av omkring 300 ogrässprutor samt om sedvanligt bemyndigande att uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att inköpa och försälja nämnda sprutor.

### **Departementschefen.**

Det inhemska försörjningsläget i fråga om livsmedel har utvecklats sig mindre gynnsamt än man vid ingången av nu löpande regleringsår kunde förutse. Orsakerna härtill torde framför allt få sökas i två omständigheter. För det första blevo skördeskadorna, till följd av den osedvanligt rikliga nederbörden under sensommaren, i vissa områden av södra Sverige mera omfattande, särskilt vad gäller brödsäd, fodersäd och potatis, än ursprungligen beräknats. För det andra ha möjligheterna att komplettera de knappa inhemska livsmedelstillgångarna, genom import av råvaror, i hög grad begränsats på grund av den starka försämring i den internationella livsmedelssituationen, som inträffat under vintern. Under dessa förhållanden har såsom statens livsmedelskommission påpekat tanken på en avveckling av ransoneringarna av mjöl och bröd samt köttvaror tills vidare fått uppgivas. I stället ha åtgärder måst vidtagas för att minska förbrukningen i vissa avseenden. Jag torde sålunda få erinra om att utmalningsbestämmelserna i fråga om brödsäd skärpts, att mjöl- och matfettstilldelningen sänkts, samt att ransoneringssystemet utsträckt att omfatta vissa under den första delen av regleringsåret fria varor. Vidare ha vissa inskränkningar i tilldelningen av socker och matfett till näringsställen och industrier genomförts. Härigenom ha vissa ursprungligen beräknade och delvis utlovade importkvantiteter av framför allt

brödsäd och fettvaror kunnat avstås för att bidra till lindringen av nöden i Europa.

Man torde under dessa omständigheter få räkna med att lagren av brödsäd, fodermedel och fettämnen vid övergången till nästföljande regleringsår komma att vara synnerligen knappa. Eftersom importutsikterna tills vidare synas ovissa, måste man utgå ifrån att försörjningsläget under nästkommande regleringsår i huvudsak kommer att betingas av utfallet av 1946 års skörd. För närvarande torde det därför knappast vara möjligt att med någon större grad av säkerhet bedöma vilka omläggningar av regleringsanordningarna, som kunna finnas lämpliga eller nödvändiga under regleringsåret 1946/47.

Liksom föregående år har Kungl. Maj:t även i år innan sådden verkställts meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1946/47. Beträffande de allmänna grunderna för prissättningen torde jag till en början få erinra om den överenskommelse rörande jordbrukets priser, för vars innehåll i det föregående redogjorts. Enligt nämnda överenskommelse skulle jordbruket under nästkommande produktionsår såsom kompensation för ökade arbetskostnader tillföras ett kalkylmässigt inkomsttillskott av 125 miljoner kronor, varav en del skulle erhållas i form av en höjning med 1 öre av priset å all invägd mjölk i förhållande till det pris, som gällde före den 1 mars 1946. Den vårkalkyl, som i likhet med föregående år upprättats och granskats av livsmedelskommissionen samt 1942 års jordbrukskommitté, visar under de förutsättningar, som gälla för kalkylens uppgörande, och vilka bland annat innebära normalt skördeutfall, en procentuell förskjutning av inkomsterna, som överstiger de procentuella förändringarna å kostnadssidan med ett belopp motsvarande 55,9 miljoner kronor. Kommissionen har vidare beräknat, att den förutnämnda höjningen av mjölkpriset skulle motsvara en ökning av jordbrukets inkomster med 39,2 miljoner kronor. För åstadkommande av ytterligare ökning av det kalkylmässiga inkomstöverskottet har Kungl. Maj:t i princip bifallit livsmedelskommissionens förslag att dels låta priserna på kött och fläsk utveckla sig på sådant sätt, att de närmare ansluta sig till det prisläge, som kan väntas inställa sig vid fri priskbildning, dels föranstalta om vissa justeringar av priserna å konstgödsel, vilket enligt vad kommissionen framhållit skulle kunna ske dels genom sänkta tillverkningskostnader och dels genom bidrag från kommissionens clearingkassa för konstgödsel. Under här angivna förutsättningar skulle, såsom framgår av livsmedelskommissionens i det föregående återgivna beräkningar, det kalkylmässiga överskottet å inkomstsidan överstiga det i förenämnda överenskommelse godtagna beloppet. Kommissionens förslag att skillnaden härvidlag nedbringades dels genom slopande av lokala differentieringsbidrag å mjölk, vartill jag i det följande torde få återkomma, dels genom höjningar av vissa fodermedelspriser, vilka hållits nere genom betydande statliga subventioner, har Kungl. Maj:t lämnat utan erinran. Frågan om utjämning av den skillnad, som här efter skulle återstå mellan kalkylmässigt beräknat och överenskommet inkomsttillskott, torde få upptagas till behandling i samband med den omprövning av priserna, som på sedvanligt sätt torde få äga rum

under hösten på grundval av i augusti eller därefter, så snart skörderesultatet kan överblickas företagen omräkning av kalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1946/47. Om därvid ett över- eller underskott skulle uppkomma motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomstsumma enligt vårkalkylen inklusive det för täckning av de ökade arbetskostnaderna godtagna beloppet — eller omkring 90 miljoner kronor — torde priserna böra justeras så att marginalen nedbringas till sistnämnda belopp. Innan denna 4-procentregel tillämpas synes dock den i det föregående berörda skillnaden mellan enligt vårkalkylen beräknat och tidigare överenskommet inkomstöverskott böra utjämnas. Därest ändringar i prisavvägningen påkallas bör såsom framhållits av ledamöter i livsmedelskommissionens råd tillses, att innebörden av den förutnämnda överenskomsten icke äventyras. De av livsmedelskommissionen framförda synpunkterna beträffande tillvägagångssättet vid en justering av priserna torde härvid böra beaktas.

I detta sammanhang torde jag under erinran om det av chefen för finansdepartementet i propositionen nr 222 till 1946 års riksdag framlagda förslaget om omsättningsskattens borttagande och i samband därmed gjorda antaganden rörande utgifterna för jordbruksregleringarna få upptaga till närmare överväganden den för regleringsåtgärdernas utformning betydelsefulla frågan, huruvida och i vad mån kostnaderna för jordbruksregleringarna redan nu böra tillåtas slå igenom i konsumentpriserna. Ett slopande av förmalningsersättningarna samt vissa delar av det allmänna mjölkpristillägget såsom livsmedelskommissionen föreslagit skulle utgöra ett steg i denna riktning. Härvid har nämligen kommissionen förutsatt en generell höjning av konsumtionsmjölkpriset med 2 öre per liter samt därutöver ifrågasatt ytterligare prishöjning inom vissa delar av landet. Statens priskontrollnämnd har, som i det föregående framhållits, i huvudsak anslutit sig till uppfattningen, att den inkomstökning, som jordbruket tillerkändes under nästkommande regleringsår, borde få komma till uttryck i konsumentpriserna. Därest omsättningsskatten borttages, synas enligt mitt förmenande några mera vägande principiella invändningar mot en dylik omläggning av jordbruksregleringarna svårigen kunna resas. Då denna förutsättning emellertid ännu ej är för handen och med hänsyn till de farhågor för prisutvecklingen, priskontrollnämnden uttalat, anser jag mig för närvarande endast i begränsad utsträckning kunna biträda livsmedelskommissionens förevarande förslag. Höjningen av priset å konsumtionsmjölk bör sålunda endast uppgå till 1 öre per liter. Av liknande skäl vill jag heller icke förorda den av priskontrollnämnden ifrågasatta höjningen av smörprisnoteringen. Med nyssnämnda jämkning torde emellertid livsmedelskommissionens här berörda förslag böra godkännas.

Beträffande prisavvägningen i övrigt för de olika produkterna får jag hänvisa till den föregående framställningen. I anslutning till vad som gällt under krigsåren och med hänsyn till ovissheten beträffande det framtida försörjningsläget, förordar jag, att Kungl. Maj:t liksom hittills erhåller befogenhet att handhava jordbruksregleringarna samt vidtaga av omständigheter-

na påkallade ändringar i desamma. Skulle härvid finnas erforderligt att företaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid att riksdagen höres. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1946 till och med den 31 augusti 1947 torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgå med innevarande regleringsår, torde liksom hittills skett, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringarna.

### **Mjölk- och matfettsregleringen.**

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, på sätt livsmedelskommissionen ansett, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till förskjutningar i försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Därest försörjningsläget utvecklas i gynnsam riktning synes, som livsmedelskommissionen anfört, kunna övervägas att upphäva ostransoneringen, att höja mjölkens fetthalt med bibehållande av standardiseringsförfarandet samt att ytterligare höja ostens fetthalt.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag att det nuvarande systemet för prissättning på smör och matnyttigt fett bör bibehållas i huvudsak oförändrat i avvaktan på de förslag som torde kunna förväntas från 1942 års jordbrukskommitté.

I enlighet med vad kommissionen föreslagit torde Kungl. Maj:t sålunda alltså böra äga bemyndigande att uttaga tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Kommissionen har i detta sammanhang ifrågasatt huruvida den rörliga clearingavgift, vilken uttages som ett led i prisutjämnningen mellan å ena sidan av utländska födoämnen framställt matfett och å andra sidan margarin respektive slakterifett, borde ersättas av en fast avgift gällande tills vidare eller på viss tid. Efter en dylik omläggning torde, som kommissionen framhållit, importörerna stimuleras på helt annat sätt än tidigare att verkställa förmånliga inköp. Representanter för berörda industribranscher ha förklarat sig icke ha något att erinra mot här ifrågasatt omläggning. Ehuru det kan vara tveksamt att nu ändra i ett system, som betingas av rådande krisförhållanden, torde dock möjlighet böra öppnas för Kungl. Maj:t att om så befinnes lämpligt genomföra här ifrågasatt omläggning.

Livsmedelskommissionen har föreslagit, att det allmänna mjölkpristillägget å den mjölk, som användes i beredningen av torrmjölk, kondenserad mjölk och ost, slopas och att i stället försäljningspriserna å nyssnämnda varor få stiga i den grad som erfordras för bibehållande av priset till mjölkleverantörerna. Enligt vad kommissionen anfört ha efter överläggningar med representanter för Svenska mejeriernas riksförening vissa garantier kunnat erhållas att den berörda omläggningen icke skulle behöva äventyra den överenskomna höjningen av producentpriset å mjölk. Under dessa omständigheter och då vidare större delen av den kondenserade mjölken och torrmjölken försäljes för export eller industriell användning och verkningarna för konsumenterna därför i huvudsak torde komma att inskränka sig till ett höjt ostpris, synas inga berättigade invändningar kunna göras mot här föreslagna omläggning. Jag anser mig därför kunna tillstyrka bifall till kommissionens förslag att pristillägget för mjölk som användes i framställningen av kondenserad mjölk, torrmjölk och ost slopas under regleringsåret 1946/47 och att motsvarande belopp tillföres mjölkproducenterna genom prishöjningar å berörda varuslag. Med hänsyn till av kommissionen påtalade svårigheter i fråga om osthandeln bör kommissionen vidare bemyndigas att beträffande ystmjölken genomföra den förordade omläggningen redan före den 1 september 1946. Vad kommissionen i detta sammanhang i övrigt anfört beträffande åtgärder, som kunde bli erforderliga, därest på grund av avsättningssvårigheter i fråga om ost producenterna icke skulle kunna tillförsäkras det avsedda priset på ystmjölk, föranleder ingen erinran från min sida.

Av förut angivna skäl är jag ense med livsmedelskommissionen att smörprisnoteringen bör bibehållas oförändrad och att höjningen av producentpriset på mjölk med 1 öre per kilogram från och med 1 september 1946 torde få medföra en höjning av pristillägget på den mjölk som begagnas till smörberedning från 28 till 56 öre per kilogram mjölkfett.

Såsom jag i det föregående utvecklat anser jag det icke tillrådligt att i nuvarande läge slopa mjölkpristillägget å konsumtionsmjölk. Höjningen av detaljhandelspriset å sådan mjölk bör därför begränsas till det belopp varmed priset å invägd mjölk till mejerileverantörerna skall höjas från och med den 1 september 1946 i förhållande till priset före den 1 mars 1946 eller med 1 öre per liter standardiserad mjölk. För åstadkommande av utjämning mellan vad mejerierna erhålla på grund av höjningen av konsumtionsmjölkpriset och kostnaderna för prishöjningen å invägd mjölk torde utgående pristillägg å konsumtionsmjölk få sänkas i enlighet med vad kommissionen ifrågasatt.

I övrigt torde mjölkpristillägg böra få utgå efter oförändrade grunder. Kostnaderna härför synas med ledning av vad kommissionen uppgivit kunna för budgetåret 1946/47 beräknas komma att uppgå till 79 miljoner kronor.

Producentbidrag torde under nästföljande regleringsår böra utgå efter samma grunder som gälla för regleringsåret 1945/46. Kostnaderna för nämnda bidrag ha av livsmedelskommissionen beräknats till 53 miljoner kronor.

Som i det föregående angivits har jag intet att erinra mot livsmedelskom-

missionens förslag att lokala differentieringsbidrag icke skola utgå under regleringsåret 1946/47. Enligt vad kommissionen anfört synes fördelningen av dessa bidrag ha varit förenade med olägenheter och understundom vållat viss irritation. Lokala ojämnheter i skördeutfallet, därest dessa icke äro av katastrofartad natur, torde också som kommissionen framhållit kunna hänföras till de företagarrisker, som normalt äro förenade med jordbruksdriften. Några medel för här berörda ändamål torde sålunda icke behöva anvisas för budgetåret 1946/47.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare böra liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 7,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande, än förut berörts. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Visserligen kunde det med hänsyn till höjningen av producentpriset på mjölk vara önskvärt att producenterna av lantsmör erhöle en höjd ersättning. En höjning av priset på lantsmör torde emellertid få anses utesluten med hänsyn till att smörnoteringen föreslagits bliva oförändrad. Som framgår av vad livsmedelskommissionen anfört synes icke heller en höjning av lantsmörsbidraget böra övervägas. Därest sistnämnda bidrag under produktionsåret finge utgå med samma belopp som hittills, har kommissionen beräknat kostnaderna för förevarande bidrag till 400 000 kronor för budgetåret 1946/47.

#### **Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk och mejeriprodukter.**

Då det som livsmedelskommissionen framhållit för närvarande ej torde vara möjligt att bedöma när regleringsanordningarna beträffande köttvaror skulle kunna avvecklas, torde det nuvarande regleringssystemet på detta område tills vidare böra bibehållas. I likhet med kommissionen anser jag det önskvärt, att så snart försörjningsläget medger kötttransoneringen upphäves, och att i samband härmed den statliga regleringen av priserna å kött och fläsk slopas. Mot kommissionens uttalande att priserna, därest kötttransonering och prisreglering bibehölles under hela regleringsåret, skulle kunna avvägas så, att man kunde stimulera köttillförseln under sommaren utan att dock genomsnittspriset för hela året rubbades, har jag intet att erinra.

Därest det skulle visa sig omöjligt att uppnå det prisläge på kött och fläsk, som Kungl. Maj:t medgivit under vissa förut angivna förhållanden, kunde det enligt kommissionens mening visa sig nödvändigt att i viss mån låta de subventioner, som voro avsedda att tillämpas under sommarmånaderna 1946, utgå även i fortsättningen. Någon beräkning av det belopp, som härför skulle erfordras, har kommissionen med hänsyn till svårigheterna att bedöma marknadsläget efter den 1 september 1946 ej kunnat meddela. Under dessa omständigheter torde såsom kommissionen föreslagit Kungl. Maj:t böra er-hålla bemyndigande att uppdraga åt livsmedelskommissionen att inom ramen för prisöverenskommelsen utbetala dylika subventioner jämväl efter den 1 september 1946. Frågan om anvisande av erforderliga medel torde fram-deles få upptagas till övervägande.

Vidkommande prisregleringen i fråga om ägg torde jag få erinra om att livsmedelskommissionen ställt i utsikt att stödja ett efter marknadsläget av-vägt bottenpris på ägg.

### **Potatisregleringen.**

Den allmänna prisgarantien med avseende å potatis torde komma att av-vecklas från och med regleringsåret 1946/47 i enlighet med Kungl. Maj:ts förut omförmälda beslut den 29 mars 1946.

Jag torde få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 7 september 1945 bemyndigat statens livsmedelskommission att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och för-säljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1945—30 september 1946 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har ingåtts mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emel-lertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 7 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framstäl-les enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med un-dantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 7 § i avtalet åtager sig kommissionen under för-utsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle kom-ma att förnyas för tillverkningsåret 1946/47 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 59 kronor 50 öre per deciton för den 1 oktober 1946 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre måna-der, räknade från och med den 1 oktober 1946. De enligt 7 § av kommissio-nen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

**Brödsädsregleringen.**

Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde man med hänsyn till den knappa brödsädstillgången, som emotses vid ingången av nästa regleringsår, icke kunna ifrågasätta en avveckling av vare sig det nuvarande reglerings-systemet med fasta priser eller bröd- och mjölransoneringarna.

För att i händelse av en ogynnsam utveckling av försörjningsläget täcka behovet av brödsäd vid övergången till det nya regleringsåret torde av kommissionen ifrågasatt ändring av prisavvägningen å brödsäd under olika delar av året liksom utbetalande av premier å brödsäd, som levereras före viss tidpunkt, få upptagas till prövning. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att om så erfordras utbetala dylik leveranspremie. Slutlig ståndpunkt till sistnämnda spörsmål liksom till frågan om jämkningar i prisskalan för brödspannmål torde få tagas i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna varvid jämväl fraktbidrag och särskild ersättning till handeln böra bli föremål för prövning.

Under återopande av vad kommissionen i detta avseende anfört har jag funnit övervägande skäl tala mot införandet av den från vissa håll föreslagna stimulanspremien på vårvete.

**Förmalningsersättningarna.**

Såsom jag i det föregående framhållit biträder jag livsmedelskommissionens förslag om en avveckling av förmalningsersättningarna från och med den 1 oktober 1946. Medel för detta ändamål torde därför endast behöva anvisas för de tre första månaderna av budgetåret 1946/47. Under angivna förutsättningar har kommissionen beräknat kostnaderna härför till 5 miljoner kronor.

**Fodermedelsregleringen.**

Av den föregående redogörelsen framgår att utsikterna beträffande försörjningen med fodersäd äro mycket ovissa. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag därför nödvändigt, att den nuvarande regleringen tills vidare uppehålls, Kungl. Maj:t och kommissionen dock obetaget att företaga de jämkningar av bestämmelser i ämnet som kunna påkallas av utvecklingen på detta område. I händelse av sen skörd torde såsom kommissionen ansett särskilda åtgärder i syfte att stimulera leveranserna under de första månaderna av regleringsåret 1946/47 kunna bli nödvändiga. Med hänsyn härtill synes Kungl. Maj:t böra bemyndigas utbetala viss leveranspremie å gryn-havre, därest så skulle visa sig erforderligt för att trygga tillförseln av dylik havre. Ehuru jag delar den i olika sammanhang framförda uppfattningen om önskvärdheten av en snar avveckling av fodersädsavståendet, anser jag mig likväl förhindrad att i nuvarande ovissa läge föreslå någon ändring av härutinnan gällande föreskrifter. Denna fråga torde dock slutgiltigt få avgöras vid en tidpunkt då fodersädsförsörjningen under nästa regleringsår med större säkerhet kan bedömas.

I sin skrivelse till livsmedelskommissionen den 15 februari 1946 har Svenska spannmålsaktiebolaget med hänsyn till vad som kunde förutses utifrån då rådande försörjningsläge föreslagit, att vissa krisåtgärder till trygghet av försörjningen med kraftfoder avvecklades. Som livsmedelskommissionen påpekar har emellertid en påtaglig försämring av försörjningsutsiktorna inträtt, sedan spannmålsbolaget avlät sin skrivelse. Under dessa förhållanden synes någon ändring av nuvarande regleringsanordningar i fråga om här berörda fodermedel icke längre vara aktuella utan nu gällande bestämmelser torde böra bibehållas, varvid Kungl. Maj:t dock bör äga befogenhet att vidtaga av förskjutningar i försörjningsläget påkallade ändringar.

För den händelse det visade sig möjligt att tillmötesgå spannmålsbolagets önskemål om upphävande av regleringsbestämmelserna rörande handeln med höns- och kycklingfoder har livsmedelskommissionen ansett, att de av kommissionen utfärdade föreskrifterna rörande sammansättningen av dessa fodermedel böra slopas. I dylikt fall torde, som kommissionen föreslagit, de i lag om handel med fodermedel (SFS nr 611/1938) ingående bestämmelserna om skyldighet för tillverkare av fodermedelsblandningar att deklarerera blandningarnas sammansättning och fodervärde böra sättas i kraft.

Då enligt vad livsmedelskommissionen meddelat beslutet på tran inom kort torde kunna upphävas, torde, i betraktande av önskvärdheten att kvalitetskontrollen på fodertran upprätthållas, den av kommissionen föreslagna ändringen i förordningen angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen böra vidtagas, varigenom fodertran inbegripes under förordningen. Förslag till sådan ändring har upprättats inom jordbruksdepartementet. Över förslaget, vilket såsom *bilaga* torde fogas till detta protokoll, torde riksdagens yttrande böra inhämtas.

### **Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.**

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag att de av Svenska spannmålsaktiebolaget verkställda beräkningarna av bolagets kostnader under nästa regleringsår tills vidare kunna godtagas. Till bestridande av sagda kostnader torde för budgetåret 1946/47 15 miljoner kronor böra anvisas. Mot livsmedelskommissionens förslag att förmalningsersättningen till havregrynskvarnarna slopades från och med ingången av regleringsåret 1946/47 torde icke finnas skäl till erinran.

### **Konstgödselregleringen.**

Någon ändring utöver förut berörda prisjusteringar i gällande bestämmelser angående konstgödselregleringen torde icke böra ifrågakomma. Såvitt nu kan bedömas, torde något tillskott till clearingkassan för konstgödsel för nästa budgetår icke bli erforderligt.

**Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.**

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de sex senaste budgetåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Från de medel som avsetts för förenämnda ändamål ha under de senaste tre budgetåren anvisats vissa belopp till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

Till bestridande av lantbruksstyrelsens kostnader under budgetåret 1946/47 för inspektion över klassificering av kött m. m. synes från medel som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder böra få disponeras ett belopp av 19 400 kronor.

För vissa arbeten avseende bekämpande av ogräs ha under de senaste fem budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts även för nästa budgetår. Ett oförändrat belopp av 16 800 kronor torde av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för forsknings- och försöksverksamhet för bekämpande av ogräs. Härutöver synes i likhet med föregående år av samma medel ett belopp av 15 000 kronor böra ställas till lantbrukshögskolans förfogande för forskning rörande natriumkloratets användbarhet som ogräsbekämpningsmedel. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera meddela närmare föreskrifter om medlens användning.

Jämlikt livsmedelskommissionens förslag torde av de medel som av kommissionen avsetts till diverse kostnaderna ett belopp av 70 000 kronor på sätt tidigare skett få användas för möjliggörande av försäljning under år 1946 till nedsatt pris av omkring 200 ogrässprutor lämpade jämväl för besprutning mot potatisbladmögel och skadeinsekter på oljeväxter. Mot livsmedelskommissionens förslag att härutöver 92 000 kronor av förutnämnda medel finge användas för möjliggörande av försäljning enligt enahanda villkor av omkring 300 ogrässprutor under år 1947 har jag intet att erinra.

Hinder torde icke heller böra möta att av de medel som livsmedelskommissionen avsett för diverse kostnader gälda jämväl vissa kostnader för undersökningar rörande arbetsförhållandena inom köksväxt-, frukt-, blomster- och fröodling vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut med ett belopp av 9 300 kronor. För framställningen i denna fråga har redogjorts i Kungl. Maj:ts proposition nr 303 till 1945 års riksdag.

Frågan om anvisande av ytterligare medel för bestridande av kostnader

för klassificering av kött samt ogräsbekämpning och försäljning av ogrässprutor synes framdeles böra upptagas till övervägande i samband med anslagsäskandena under nionde huvudtiteln.

### **Prisrabatterning å vissa livsmedel.**

Av den lämnade redogörelsen framgår att en allmän utdelning av rabattkort i enlighet med nu gällande grunder ägt rum i slutet av vart och ett av åren 1942—1945. Som av livsmedelskommissionen anförda uppgifter utvisa har antalet rabattkortinnehavare både i fråga om matfett och mjölk nedgått under år 1943 och år 1944 i jämförelse med närmast föregående år. Tendensen till minskning av antalet rabattkortinnehavare synes att döma av preliminära uppgifter ha gjort sig gällande även vid den senaste utdelningen, som ägde rum i slutet av föregående år. Då bestämmelserna angående tilldelning av rabattkort i stort sett varit oförändrade, torde som kommissionen antagit, tillbakagången i huvudsak ha förorsakats av den fortgående stegringen av den nominella inkomstnivån och de höjda taxeringsvärdena å jordbruksfastigheter.

Jag delar livsmedelskommissionens uppfattning att någon ändring av de allmänna grunderna för tilldelning av rabattkort icke bör ifrågakomma för nästkommande budgetår utan att här genomförda anordningar torde böra bibehållas så länge övriga av krisen föranledda regleringar på livsmedelsförsörjningens område kvarstå. Som chefen för finansdepartementet anfört i samband med förutnämnda proposition till årets riksdag rörande omsättningsskattens borttagande, torde frågan om prisrabatterning å vissa livsmedel få tagas under omprövning i samband med förslaget om införande av kontanta barnbidrag. Under dessa omständigheter anser jag, att ifrågasätta jämkningar i prisrabattsystemet icke nu böra upptagas till övervägande, och kan sålunda icke biträda kommissionens förslag till ändring av bestämmelserna för tilldelning av rabattkort å matfett utan behovsprövning till ensamstående personer i de arbetsföra åldrarna. Jag förutsätter emellertid, att där est utvecklingen skulle påkalla en omläggning, Kungl. Maj:t må äga befogenhet att vidtaga av omständigheterna föranledda ändringar. Därest mera genomgripande förändringar skulle behöva övervägas, torde frågan böra underställas riksdagen, då detta utan olägenhet kan ske.

Beträffande rabattbeloppens storlek ifrågasätter jag icke någon ändring. Rabatterna böra alltså utgöra för matfett 2 kronor per kilogram och för mjölk 15 öre per liter.

Livsmedelskommissionen har, under framhållande av de osäkerhetsmoment som alltid måste vidlåda en beräkning av medelsbehovet för här berörda ändamål, hemställt att anslaget för nästa budgetår måtte upptagas med 95 miljoner kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till det belopp som anvisats för innevarande budgetår med 5 miljoner kronor. Kommissionens beräkningar föranleda ingen erinran från min sida.

**Anslagsäskanden m. m.**

Kostnaderna för genomförande av de av mig förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde komma att uppgå till i runt tal 145 000 000 kronor vartill kommer dels ett belopp av 5 000 000 kronor till förmalningsersättningar, dels ett belopp av 15 000 000 kronor till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Av förstnämnda summa belöpa 53 000 000 kronor på producentbidrag för mjölk, 79 000 000 kronor på mjölkpristillägg, 7 500 000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 400 000 kronor på pristillägg för lantsmör samt 5 000 000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. Beträffande kostnaderna för prisrabatter å vissa livsmedel ha dessa upptagits till 95 000 000 kronor.

**Hemställan.**

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte

- 1) föreslå riksdagen att
  - dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer,
  - dels ock för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa
    - a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 145 000 000;
    - b) till *Förmalningsersättningar* ett *förslagsanslag* av ..... kronor 5 000 000;
    - c) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 15 000 000;
    - d) till *Prisrabatter* å vissa livsmedel ett *anslag* av ..... kronor 95 000 000;

- 2) inhämta riksdagens yttrande över förenämnda förslag till förordning om ändring av förordningen den 29 juni 1917 (nr 420) angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

*Bengt Damm.*

---

**Förslag**

till

**ändring av förordningen den 29 juni 1917 (nr 420) angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen.**

Härigenom förordnas, att rubriken till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen samt § 1 i förordningen<sup>1</sup> skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

**Förordning angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen och fodermedel.****§ 1.**

Vid varas saluhållande eller försäljning såsom födoämne må för densamma icke brukas någon av de i nästföljande stycke angivna varubenämningarna, där varan till sin sammansättning avviker från den normala sammansättningen hos den vara, vilken genom benämningen utmärkes.

I föregående stycke avsedda benämningar äro

mjölk, grädde, smör, margarin, flott, korv, mjöl, socker samt honung eller med någon av dessa varubeteckningar liktydig benämning, vare sig benämningen brukas ensam eller i ordsammanställning, som antyder likhet i användningen med motsvarande vara,

ägg i ordsammanställning såsom äggpulver och

saft i ordsammanställning, som anger saften såsom beredd av frukter eller bär.

Då vara saluhålles eller försäljes såsom fodermedel, må för densamma icke användas benämningen fodertran, därest varans sammansättning avviker från den normala sammansättningen hos dylik tran.

Vad om ovan angivna varubenämningar på svenska språket sålunda stadgats skall jämväl gälla om motsvarande benämningar på främmande språk.

Där för särskilt fall meddelats bestämmelser ifråga om vad som skall avses med normal sammansättning av här ovan angiven vara, gälle vad sålunda stadgats.

---

Denna förordning träder i kraft den

---

<sup>1</sup> Senaste lydelse av § 1 se 1941:280.

## Bilaga 1.

## PM

**med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1945/46 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1946/47.**

De beräkningar rörande utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader från och med produktionsåret 1938/39, som framläggas i denna promemoria, ansluta sig i fråga om syfte och metod helt till motsvarande tidigare undersökningar (jfr Kungl. Maj:ts proposition 303/1945, bilaga 1). Likasom dessa avse de sålunda att ge ett mått på den procentuella förändring, som jordbrukets sammanlagda inkomster resp. kostnader undergått sedan sista förkrigsåret. Beräkningarna avse emellertid principiellt endast inkomsterna av och kostnaderna för den egentliga jordbruksdriften. Jordbrukarnas inkomster av och kostnader för skogsbruk falla sålunda utanför desamma. Likaledes ha jordbrukarnas inkomster av fältmässiga köksväxtodlingar samt av körslor utanför jordbruket uteslutits. På motsvarande sätt ha sådana kostnader, som icke beröra den egentliga jordbruksdriften, så långt möjligt frånskilts. Helt har en dylik uppdelning dock icke kunnat genomföras. Sålunda ingå i kostnadskalkylen större delen av kostnaderna för den fältmässiga köksväxtodlingen. Beträffande äggproduktionen har en uppdelning verkställts mellan det egentliga jordbruket och äggproducenter utanför detta, medan däremot en motsvarande uppdelning av fodermedelskostnaderna för denna produktion icke vidtagits. Vidare ingå i beräkningarna kostnaderna för jordbrukets hästar, även i den mån dessa användas för skogskörslor eller annat arbete utanför den egentliga jordbruksdriften.

Av vad nu anförts framgår, att jordbrukets inkomster i beräkningarna äro mindre fullständigt redovisade än kostnaderna. Härav följer, att de absoluta talen för inkomster resp. kostnader icke kunna direkt jämföras med varandra. Ett ytterligare hinder för en dylik direkt jämförelse ligger i det förhållandet, att vissa betydelsefulla kostnadsposter på grund av sin natur måst redovisas i form av beräknade normalkostnader, vilka från ett år till ett annat kunnat varieras endast med hjälp av pris- och löneindex, medan däremot inkomsterna liksom vissa kostnader kunnat direkt beräknas på grundval av uppgifter om försålda resp. förbrukade kvantiteter. Då den ojämförligt största delen av såväl inkomsterna som kostnaderna för den egentliga jordbruksdriften emellertid ingå i beräkningarna, och då dessa för de olika åren utförts enligt enhetliga principer, torde de däremot giva ett i *stort sett* riktigt mått på förändringarna från år till år. En jämförelse mellan inkomster och kostnader inom jordbruket måste därför grunda sig på de i promemorian redovisade indextalen.

Då beräkningarna för åren 1938/39—1943/44 utförligt redovisats i tidigare promemorior, har det icke ansetts påkallat att ånyo lämna en mera ingående redogörelse för desamma. Beträffande jordbrukets inkomster och kostnader under dessa år hänvisas därför till Kungl. Maj:ts propositioner

319/1942, 246/1943, 253/1944 och 303/1945. I övrigt bör anmärkas, att siffrorna för produktionsåret 1945/46 givetvis äro preliminära. Desamma ansluta sig i stort sett till den omräkning av den för detta år verkställda kalkylen, som ägde rum i januari månad för att tjäna till ledning för den då företagna omprövningen av jordbrukspriserna. På vissa punkter ha dock senare kompletteringar företagits. Det bör emellertid observeras, att någon fullständig omräkning av kalkylen för innevarande år icke skett efter den mellan medlemmar av regeringen och representanter för jordbrukarnas ekonomiska och fackliga organisationer den 13 mars 1946 träffade prisuppgörelsen, varför i kalkylen redovisade priser och inkomster hänföra sig till det före nämnda uppgörelse rådande pris- och inkomstsläget.

I den följande framställningen redovisas dels de tidigare till inkomst- och kostnadsberäkningarna för åren 1938/39, 1944/45 och 1945/46, dels den förkalkyl över jordbrukets förväntade inkomster och kostnader år 1946/47, vilken tjänat som grundval för Kungl. Maj:ts beslut rörande den preliminära prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under sistnämnda år.

### **Grunderna för den för produktionsåret 1946/47 upprättade förkalkylen.**

Den förkalkyl över jordbrukets inkomster under produktionsåret 1946/47, som legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut rörande priserna på jordbrukets produkter och förnödenheter under nämnda år, ansluter sig i metodiskt hänseende helt till de inkomst- och kostnadsberäkningar för år 1945/46, vilka på våren 1945 lades till grund för den preliminära prissättningen på jordbruksprodukter för sistnämnda produktionsår (Kungl. Maj:ts prop. 303/1945, bilaga 1). Densamma har sålunda karaktären av en normkalkyl och avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under kommande år under förutsättning av normala väderleksförhållanden. Priserna på jordbrukets produkter ha i beräkningarna förutsatts förbli oförändrade utom i de fall, där beslut eller förslag rörande prisjusteringar redan förelågo vid kalkylens upprättande, eller där med hänsyn till marknadsläget prisförändringar kunde med en viss grad av säkerhet förutses.

Såsom underlag för inkomstkalkylen har på samma sätt som i förkalkylen för år 1945/46 utförts en beräkning av de vid normala väderleksförhållanden förväntade hektarskördarna. Härvid ha hektarskördsuppgifterna samt de s. k. allmänna skördeomdömena för dels 10-årsperioden 1931—1940, dels åren 1942—1945 tjänat till ledning. Ifrågavarande siffermaterial redovisas i tabell 1, i vilken även angivits de hektarskördar av olika grödor, som i kalkylen antagits för år 1946.

Vid fastställandet av sistnämnda skördesiffror har det givetvis varit nödvändigt att beakta icke endast erfarenheterna från tidigare år utan även de ändrade förutsättningar för vegetabilieproduktionen, som i vissa hänseenden inträffat. Sålunda har hänsyn tagits till den betydande ökning i tillgången på konstgödsel, som inträffat under år 1945/46 och som beaktats i kostnads-kalkylen för nämnda år. Likaså har i detta sammanhang den omständigheten ansetts böra beaktas, att det under de föregående åren varit nödvändigt att räkna med vissa efterverkningar av missväxterna 1940 och 1941, vilka emellertid sedermera successivt förlorat i betydelse. Med hänsyn till dessa omständigheter och under beaktande av resultaten av den i tabell 1 redovisade omräkningen av hektarskördarna till skördesiffran 3,0 ha normalskördarna för vissa växtslag ansetts böra höjas något i förhållande till de i normkalkylen för år 1945/46 begagnade. Sålunda har här räknats med en hektarskörd av

**Tabell 1. Skörd per hektar 1931—1940 och 1942—1945 samt antagna normskördar 1944—1946.**

|                          | Observerad hektarskörd |        |        |        |        | D:o omräknad efter skördesiffran 3·0 |        |        |        | Antagen normskörd |        |        |
|--------------------------|------------------------|--------|--------|--------|--------|--------------------------------------|--------|--------|--------|-------------------|--------|--------|
|                          | 1931—1940              | 1942   | 1943   | 1944   | 1945   | 1942                                 | 1943   | 1944   | 1945   | 1944              | 1945   | 1946   |
| Höstvete .....           | 2 350                  | 1 780  | 2 330  | 2 180  | 2 300  | 2 225                                | 2 184  | 2 110  | 2 300  | 2 300             | 2 300  | 2 300  |
| Vårvete .....            | 1 820                  | 1 580  | 1 450  | 1 480  | 1 600  | 1 634                                | 1 740  | 1 644  | 1 778  | 1 700             | 1 700  | 1 750  |
| Höstråg .....            | 1 880                  | 1 820  | 1 870  | 1 780  | 1 650  | 1 761                                | 1 934  | 1 780  | 1 904  | 1 800             | 1 800  | 1 850  |
| Vårråg .....             | 1 340                  | 1 120  | 1 060  | 1 100  | 1 120  | 1 244                                | 1 325  | 1 222  | 1 344  | 1 100             | 1 100  | 1 200  |
| Korn .....               | 2 020                  | 1 970  | 2 060  | 1 840  | 1 870  | 1 970                                | 2 060  | 1 971  | 2 004  | 2 000             | 2 000  | 2 000  |
| Havre .....              | 1 800                  | 1 550  | 1 480  | 1 310  | 1 430  | 1 603                                | 1 708  | 1 637  | 1 650  | 1 600             | 1 550  | 1 550  |
| Blandsäd ....            | 2 130                  | 1 900  | 1 790  | 1 690  | 1 740  | 1 839                                | 1 989  | 1 950  | 1 933  | 1 900             | 1 900  | 1 900  |
| Ärter .....              | 1 510                  | 1 540  | 1 340  | 1 070  | 1 220  | 1 540                                | 1 608  | 1 596  | 1 408  | 1 500             | 1 300  | 1 400  |
| Potatis .....            | 14 290                 | 12 950 | 14 740 | 10 340 | 11 870 | 13 875                               | 14 265 | 14 100 | 14 244 | 14 000            | 14 000 | 14 000 |
| Sockerbetor ..           | 35 330                 | 32 540 | 37 120 | 32 790 | 35 000 | 34 864                               | 34 800 | 35 132 | 33 871 | 35 000            | 35 000 | 35 000 |
| Foderrotfrukter .....    | 37 670                 | 33 760 | 35 120 | 29 660 | 35 060 | 34 924                               | 36 331 | 35 592 | 36 269 | 36 000            | 36 000 | 36 000 |
| Hö från odlad jord ..... | 3 480                  | 3 000  | 2 930  | 3 770  | 3 870  | 3 103                                | 3 516  | 3 231  | 3 415  | 3 100             | 3 200  | 3 400  |

1 750 kilogram för vårvete (f. å. 1 700), 1 850 kilogram för höstråg (f. å. 1 800), 1 200 kilogram för vårråg (f. å. 1 100), 1 400 kilogram för ärter (1944/45 1 500 och 1945/46 1 300 kilogram) samt 3 400 kilogram för hö från odlad jord (1944/45 3 100 och 1945/46 3 200 kilogram). Vid bedömning av höskörden har hänsyn tagits även till att vallarna efter allt att döma torde befinna sig i gynnsam kondition.

Med den nu anförda skördeberäkningen såsom utgångspunkt ha dels avsalukvantiteterna av vegetabiliska produkter och dels fodertillgångarna under år 1946/47 beräknats.

### Jordbrukets inkomster.

#### Brödsäd.

År 1944/45. Saluöverskottet av brödsäd, exkl. försäljningen till utsädeshandeln, har uppgått till följande kvantiteter:

|               | Inköp genom handeln<br>ton | Inköp genom kvarnarna<br>ton | Summa<br>ton |
|---------------|----------------------------|------------------------------|--------------|
| Höstvete..... | 303 000                    | 13 000                       | 316 000      |
| Vårvete ..... | 56 000                     | 2 000                        | 58 000       |
| Råg.....      | 217 000                    | 11 000                       | 228 000      |

Löneförmalningen har under produktionsåret 1944/45 uppgått till 49 000 ton vete och 34 000 ton råg. Om löneförmalningen av vete antages fördela sig på höst- och vårvete i ungefär samma proportioner som saluöverskottet, erhållas följande totalkvantiteter såld och för eget behov förmald brödsäd år 1944/45:

|               | Salu-<br>överskott<br>ton | Löne-<br>förmalning<br>ton | Summa<br>ton |
|---------------|---------------------------|----------------------------|--------------|
| Höstvete..... | 316 000                   | 41 000                     | 357 000      |
| Vårvete ..... | 58 000                    | 8 000                      | 66 000       |
| Råg.....      | 228 000                   | 34 000                     | 262 000      |
| Summa brödsäd | 602 000                   | 83 000                     | 685 000      |

Priserna på brödsäd under produktionsåret 1944/45 ha beräknats till följande belopp:

|                |              |
|----------------|--------------|
| Höstvete ..... | 26: 82 kr/dt |
| Vårvete .....  | 28: 98   >   |
| Råg .....      | 25: 70   >   |

Priset på vårvete inkluderar ett stimulanstillägg med 1 krona per deciton. År 1945/46. Under tiden  $\frac{1}{9}$  1945— $\frac{31}{3}$  1946 ha följande kvantiteter brödsäd av 1945 års skörd levererats till spannmålshandeln (exkl. utsädeshandeln) och kvarnarna:

|               | Inköp genom<br>handeln<br>ton | kvarnarna<br>ton | Summa<br>ton |
|---------------|-------------------------------|------------------|--------------|
| Höstvete..... | 311 000                       | 8 000            | 319 000      |
| Vårvete ..... | 49 000                        | 2 000            | 51 000       |
| Råg.....      | 135 000                       | 4 000            | 139 000      |
| Summa brödsäd | 495 000                       | 14 000           | 509 000      |

Under tiden från och med den 1 april torde leveranserna av brödsäd från odlare kunna uppskattas till ca 30 000 ton. Det sammanlagda saluöverskottet av brödsäd under år 1945/46 beräknas därför till 540 000 ton, fördelat på följande sätt: höstvete 338 000 ton, vårvete 55 000 ton och råg 147 000 ton.

Beträffande löneförmalningen föreligga preliminära uppgifter t. o. m. februari månad. Dessa utvisa i jämförelse med samma tid föregående år beträffande vete en nedgång med 2 procent och beträffande råg en nedgång med 18 procent. Med tillämpning av dessa relativtal för hela året 1945/46 erhålles en löneförmalning av 48 000 ton vete och 28 000 ton råg. Antages löneförmalningen av vete fördela sig på höst- och vårvete i samma proportioner som saluöverskottet, erhålles följande resultat:

|               | Salu-<br>överskott<br>ton | Löne-<br>förmalning<br>ton | Summa<br>ton |
|---------------|---------------------------|----------------------------|--------------|
| Höstvete..... | 338 000                   | 41 000                     | 379 000      |
| Vårvete ..... | 55 000                    | 7 000                      | 62 000       |
| Råg.....      | 147 000                   | 28 000                     | 175 000      |
| Summa brödsäd | 540 000                   | 76 000                     | 616 000      |

De för året gällande priserna för brödsäd avse följande genomsnittspriser för spannmål av normalkvalitet: 26,50 kr/dt för höstvete, 28,50 kr/dt för vårvete samt 25,50 kr/dt för råg. Dessa priser skola regleras med hänsyn till spannmålsens kvalitet. På grundval av uppgifter rörande de av kvarnarna erlagda priserna ha producentpriserna preliminärt beräknats till följande belopp: 26,45 kr/dt för höstvete, 29,30 kr/dt för vårvete samt 25,35 kr/dt för råg. Priset på vårvete inkluderar stimulanstillägg med 1 kr/dt, vilket avdragits i sammandragstabellen, enär detsamma icke skall medräknas vid prissättningen.

År 1946/47. Enligt den i oktober 1945 företagna arealinventeringen ha i Götaland och Svealand samt Gävleborgs län följande arealer besåts med höstsäd, nämligen 221 048 hektar höstvete och 160 521 hektar höstråg. Med hänsyn till att arealen av nämnda växtslag inom den återstående delen av landet är helt obetydlig, ha dessa siffror avrundats till 221 000 hektar höstvete samt 160 000 hektar höstråg. Beträffande de vårsådda grödorna inhämtades inga arealuppgifter vid den i oktober 1945 verkställda inventeringen. År 1945 uppgick arealen vårvete till 88 236 hektar och arealen vårråg till 5 427 hektar. I denna kalkyl ha dessa siffror avrundats till 90 000 resp. 5 500 hektar. Med användande av dessa arealuppgifter har skörden av brödsäd beräknats på följande sätt:

|                | Areal<br>hektar | Hektarskörd<br>kilogram | Totalskörd<br>ton |
|----------------|-----------------|-------------------------|-------------------|
| Höstvete ..... | 221 000         | 2 300                   | 508 300           |
| Vårvete .....  | 90 000          | 1 750                   | 157 500           |
| Höstråg .....  | 160 000         | 1 850                   | 296 000           |
| Vårråg .....   | 5 500           | 1 300                   | 7 200             |
| Summa brödsäd  | 476 500         |                         | 969 000           |

Den erhållna totalsköörden har på sedvanligt sätt reducerats för lagringsförluster (2 procent), avrens (8 procent för vete och 10 procent för råg) samt utsäde. Vid beräkningen av utsädet har räknats med samma arealer som i ovan anförda skördeberäkning. Härvid ha följande utsädesmängder erhållits:

|                | Areal<br>hektar | U t s ä d e |        |
|----------------|-----------------|-------------|--------|
|                |                 | kg/ha       | ton    |
| Höstvete ..... | 221 000         | 210         | 46 400 |
| Vårvete .....  | 90 000          | 210         | 18 900 |
| Höstråg .....  | 160 000         | 200         | 32 000 |
| Vårråg .....   | 5 500           | 200         | 1 100  |

Den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten har beräknats på följande sätt:

|                             | Höstvete<br>ton | Vårvete<br>ton | Råg<br>ton |
|-----------------------------|-----------------|----------------|------------|
| Skörd .....                 | 508 300         | 157 500        | 303 200    |
| Avgå: lagringsförlust ..... | 10 200          | 3 200          | 6 100      |
| avrens .....                | 40 700          | 12 600         | 30 300     |
| utsäde .....                | 46 400          | 18 900         | 33 100     |
| Kvarstår .....              | 411 000         | 122 800        | 233 700    |

Såsom i tidigare kalkyler framhållits har det erfarenhetsmässigt visat sig att saluöverskottet blivit större av höstvete men lägre av vårvete än skördesiffrorna givit anledning att antaga. Denna förskjutning kan bero dels på att fördelningen av löneförmalningen på höst- resp. vårvete varit en annan än antagits, dels på att vissa kvantiteter vårvete sålts och betalats såsom höstvete. Med hänsyn härtill ha vissa justeringar vidtagits i de på skördeuppskattningarna grundade kalkylerna. En dylik justering synes även nu böra göras enligt samma metod som tidigare, varför här räknats med 429 000 ton höstvete och 105 000 ton vårvete. Kvantiteten råg har i kalkylen avrundats till 233 000 ton.

För en närmare bedömning av kalkylen torde följande sammanställningar av arealer, totalskördar samt redovisad försäljning och löneförmalning av brödsäd under senare år vara av intresse.

*Brödsädsareal. Hektar.*

|               | 1942    | 1943    | 1944    | 1945    | 1946 <sup>1</sup> |
|---------------|---------|---------|---------|---------|-------------------|
| Höstvete..... | 164 009 | 153 342 | 191 961 | 206 614 | 221 000           |
| Vårvete ..... | 114 535 | 115 223 | 84 178  | 88 236  | 90 000            |
| Höstråg ..... | 241 236 | 212 247 | 196 938 | 165 214 | 160 000           |
| Vårråg .....  | 8 263   | 7 690   | 6 071   | 5 427   | 5 500             |
| All brödsäd   | 528 043 | 488 502 | 479 148 | 465 491 | 476 500           |

*Skörd av brödsäd. Ton.*

|               | 1942    | 1943    | 1944    | 1945 <sup>2</sup> | 1946 <sup>3</sup> |
|---------------|---------|---------|---------|-------------------|-------------------|
| Höstvete..... | 291 000 | 357 000 | 419 000 | 476 000           | 508 000           |
| Vårvete ..... | 181 000 | 167 000 | 124 000 | 141 000           | 158 000           |
| Höstråg ..... | 439 000 | 397 000 | 350 000 | 273 000           | 296 000           |
| Vårråg .....  | 9 000   | 8 000   | 7 000   | 6 000             | 7 000             |
| Summa brödsäd | 920 000 | 929 000 | 900 000 | 896 000           | 969 000           |

*Saluöverskott och löneförmalning. Ton.*

|               | 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 <sup>2</sup> | 1946/47 <sup>3</sup> |
|---------------|---------|---------|---------|----------------------|----------------------|
| Vete .....    | 384 000 | 436 000 | 423 000 | 441 000              | 534 000              |
| Råg .....     | 364 000 | 317 000 | 262 000 | 175 000              | 233 000              |
| Summa brödsäd | 748 000 | 753 000 | 685 000 | 616 000              | 767 000              |

**Ersättning för lagring av spannmål.**

År 1944/45. Under produktionsåret 1944/45 utgick till jordbrukare, som med spannmålsbolaget slöto kontrakt om lagring av spannmål för leverans tidigast den 1 april 1945, särskild ersättning med 75 öre per deciton. Kontrakt rörande dylik lagring ingingos för sammanlagt 26 000 ton brödsäd, varigenom jordbruket tillfördes en inkomst av ca 0,2 milj. kronor.

Åren 1945/46 och 1946/47. För år 1945/46 har dylik lagringsersättning icke utgått. Någon sådan har icke heller beräknats för år 1946/47.

**Korn.**

År 1944/45 uppgick försäljningen av korn till grynkvagnar till 13 380 ton och bryggeriernas inköp till 16 240 ton. Dessutom förekom en export av 2 800 ton. Till dessa kvantiteter har lagts en uppskattad husbehovsförmalning i Norrland av 25 000 ton, varför i kalkylen upptagits sammanlagt 57 000 ton korn. Priset har under produktionsåret uppgått till 22,50 kr/dt.

För år 1945/46 beräknas en oförändrad husbehovsförmalning av 25 000 ton. Grynformalningen beräknas komma att uppgå till 20 000 ton. Bryggerierna ha tilldelats 21 000 ton. Härutöver beräknas dels en export av 1 000 ton dels en förbrukning av korn vid brännerier, vilken preliminärt angivits till likaledes 1 000 ton. I kalkylen upptages sålunda en sammanlagd kvantitet av 68 000 ton korn.

Priset på korn har upptagits oförändrat till 22,50 kr/dt.

År 1946/47. Kornarealen uppgick 1945 till nära 94 000 hektar. För år 1946 avrundas siffran till 95 000 hektar. Vid en antagen hektarskörd av 2 000 kilogram erhålles följaktligen en totalskörd av 190 000 ton. Saluöverskott och löneförmalning beräknas på följande sätt:

<sup>1</sup> Prognos.

<sup>2</sup> Preliminära beräkningar.

<sup>3</sup> Prognos under förutsättning av normala väderleksförhållanden.

|                                               |            |
|-----------------------------------------------|------------|
| Bryggeriernas och bränneriernas förbrukning.. | 45 000 ton |
| Grynkvarnarnas förbrukning .....              | 20 000 »   |
| Husbehovsförmalning .....                     | 25 000 »   |
| Summa 90 000 ton                              |            |

Bryggeriernas förbrukning år 1945/46 beräknas såsom nyss nämnts till 21 000 ton, därav 16 000 ton till skattepliktiga och 5 000 ton till skattefria bryggerier. Härtill kommer för de skattepliktiga bryggerierna ytterligare ett behov av 6 000 ton för förnyelse av övergångslagret. Under innevarande år har livsmedelskommissionen emellertid tills vidare ej beviljat licens för sistnämnda ändamål, varför denna kvantitet icke medtagits i kalkylen. Den tilldelning, som under de senaste åren medgivits bryggerierna, innebär en avsevärd minskning i jämförelse med förkrigsförbrukningen och har nödvändiggjort en sänkning av maltstyrkan. Vid fri tillgång på korn beräknas förbrukningen till 40 000 ton vid de skattepliktiga och 7 500 ton vid de skattefria bryggerierna, vartill kommer en mindre kvantitet korn till brännerierna. Till jämförelse kan nämnas, att bryggeriernas och bränneriernas sammanlagda förbrukning av korn år 1938/39 uppgick till 51 000 ton. Under sådana förhållanden synes förbrukningen av korn år 1946/47 under förutsättning av normal skörd icke kunna beräknas bli lägre än 40 000 ton, vartill bör läggas en kvantitet av 5 000 ton för uppläggande av normalt övergångslager hos bryggerierna. Sammanlagt upptages sålunda en kvantitet av 45 000 ton korn för andra ändamål än grynframställning. Det bör emellertid understrykas, att det givetvis på detta stadium icke med någon säkerhet kan bedömas i vilken utsträckning denna kvantitet kommer att disponeras för bryggeri- och bränneriändamål. Den angivna mängden korn får sålunda närmast betraktas såsom en beräknad avsalukvantitet utan att det ännu är möjligt att närmare angiva det ändamål, för vilket försäljningen kommer att ske.

#### Havre, hö och halm.

Försäljningarna av havre, hö och halm ha i samråd med livsmedelskommissionens spannmålssektion samt arméförvaltningen beräknats på följande sätt:

|                     | <i>Havre. Ton.</i> |         |         |         |
|---------------------|--------------------|---------|---------|---------|
|                     | 1938/39            | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
| Grynkvarnarna ..... | 40 000             | 45 000  | 55 000  | 55 000  |
| Armén .....         | 25 000             | 9 000   | 5 000   | 15 000  |
| Åkerier .....       | 15 000             | 15 000  | 15 000  | 15 000  |
| Skogskörslor .....  | 50 000             | 45 000  | 45 000  | 50 000  |
| Export .....        | —                  | 2 000   | —       | —       |
| Summa               | 130 000            | 116 000 | 120 000 | 135 000 |

|                    | <i>Hö. Ton.</i> |         |         |         |
|--------------------|-----------------|---------|---------|---------|
|                    | 1938/39         | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
| Armén .....        | 10 000          | 26 000  | 11 000  | 12 000  |
| Åkerier .....      | 20 000          | 20 000  | 20 000  | 20 000  |
| Skogskörslor ..... | 40 000          | 45 000  | 45 000  | 45 000  |
| Export .....       | —               | 1 000   | 11 000  | —       |
| Finska kor .....   | —               | 17 000  | —       | —       |
| Summa              | 70 000          | 109 000 | 87 000  | 77 000  |

| <i>Halm. Ton.</i>             |         |         |         |         |
|-------------------------------|---------|---------|---------|---------|
|                               | 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
| Armén .....                   | 10 000  | 17 000  | 12 000  | 10 000  |
| Åkerier .....                 | 10 000  | 10 000  | 10 000  | 10 000  |
| Skogskörslor .....            | 20 000  | 20 000  | 20 000  | 20 000  |
| Finska kor .....              | —       | 5 000   | —       | —       |
| Industriell förbrukning ..... | —       | 3 000   | 4 000   | 10 000  |
| Industribränsle .....         | —       | 50 000  | 200 000 | —       |
| Summa                         | 40 000  | 105 000 | 246 000 | 50 000  |

Priset på havre (medelpriset mellan vithavre och svarthavre), som år 1938/39 uppgick till 11,57 kronor per deciton, har under åren 1944/45 och 1945/46 uppgått till 18,75 kronor per deciton och upptages för år 1946/47 till oförändrat belopp.

Beträffande priserna på hö har följande beräkning utförts:

|                        | 1938/39 | 1944/45 | 1944/45 | Sept.—dec.<br>1945/46 |
|------------------------|---------|---------|---------|-----------------------|
| Notering .....         | 5·89    | 10·18   | 10·22   | 8·13                  |
| Avgår: presshyra ..... | 0·20    | 0·25    | 0·25    | 0·25                  |
| tråd .....             | 0·05    | 0·10    | 0·10    | 0·10                  |
| extrafrakter .....     | —       | 0·25    | 0·25    | 0·25                  |
| Kvarstår .....         | 5·64    | 9·58    | 9·62    | 7·53                  |

För år 1945/46 synes i enlighet härmed höpriset preliminärt böra avrundas till 7,50 kr/dt. För år 1946/47 bibehålles detta pris.

Priset på halm kan på grundval av föreliggande noteringar och efter avdrag för sådana kostnader för press, tråd och frakter, som icke ingå i kostnadskalkylen, beräknas till följande belopp i kronor per deciton:

| 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|---------|---------|---------|---------|
| 2·19    | 2·40    | 2·40    | 2·40    |

#### Matärter.

År 1944/45. Saluöverskottet av matärter under produktionsåret 1944/45 har uppgått till 14 000 ton. Härtill kommer odlarnas husbehovsförbrukning, vilken uppskattats till 1 500 ton, varför den sammanlagda kvantiteten matärter uppgått till 15 500 ton.

Genomsnittspriset på matärter beräknas för år 1944/45 till 33 kronor per deciton.

År 1945/46. Skörden av ärter år 1945 har beräknats till sammanlagt 31 900 ton. Med ledning av arealuppgifterna kan denna kvantitet fördelas på 24 800 ton matärter och 7 100 ton foderärter. Saluöverskott och hemmaförbrukning av matärter har beräknats enligt följande sammanställning:

|                                  |            |
|----------------------------------|------------|
| Skörd .....                      | 24 800 ton |
| Avgår: lagringsförlust 1 % ..... | 200 »      |
| avrens 7 % .....                 | 1 700 »    |
| utsäde .....                     | 4 500 »    |
| Kvarstår .....                   | 18 400 »   |

Till belysning av beräkningen kan nämnas, att t. o. m. november månad ca 8 400 ton ärter försåls enligt spannmålsbolagets rapporter. Härtill får emellertid läggas dels den försäljning som faller utanför dessa rapporter,

dels producenternas husbehovsförbrukning, vilken tidigare uppskattats till 1 500 ton per år.

Priset på matärter har för regleringsåret 1945/46 höjts med 3: — kr/dt i jämförelse med priset föregående år och upptages i kalkylen till 36: — kr/dt.

År 1946/47. Under antagande av oförändrad areal samt ovan angiven hektarskörd erhålles följande beräkning av totalskörd.

| Areal              | Hektar-<br>skörd | Total-<br>skörd |
|--------------------|------------------|-----------------|
| 20 300 hektar..... | 1 400 kg         | 28 400 ton      |

Den till försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteten har beräknats på följande sätt:

|                                 |            |
|---------------------------------|------------|
| Skörd .....                     | 28 400 ton |
| Avgår: lagringsförlust 1 %..... | 300 »      |
| avrens 7 % .....                | 2 000 »    |
| utsäde .....                    | 4 500 »    |
| Återstår .....                  | 21 600 »   |

Beträffande priset på matärter för år 1946/47 har räknats med att några garantipriser icke komma att fastställas, vilket med all sannolikhet får till följd en viss prissänkning. Hur stor denna kommer att bli, torde i icke ringa grad bli beroende av exportmöjligheterna. I kalkylen räknas med ett pris av 30 kronor per deciton, vilket innebär en prishöjning i jämförelse med år 1938/39 med ca 50 procent. Jordbrukarnas inkomster av matärter beräknas sålunda till 6,5 milj. kronor.

#### Matpotatis.

Åren 1944/45 och 1945/46. Kvantiteten matpotatis har i tidigare kalkyler upptagits till 900 000 ton för såväl år 1944/45 som år 1945/46 mot 755 000 ton år 1938/39. En viss ledning vid bedömandet av konsumtionsutvecklingen har härvid erhållits av socialstyrelsens konsumtionsundersökningar. Av dessa framgår, att tendensen till nedgång mellan 1943/44 och 1944/45 varit tydlig under de tre första kvartalen. Samtidigt lägger man märke till en stagnation i förbrukningen under produktionsåret 1944/45. Vid ett bedömande av totalkonsumtionen får även hänsyn tagas till att befolkningen från år 1938/39 till år 1945/46 stigit med ca 7 procent. På grundval av föreliggande uppgifter rörande dels den individuella konsumtionen av matpotatis och dels befolkningsutvecklingen torde några ändringar i de tidigare för åren 1944/45 och 1945/46 beräknade kvantiteterna matpotatis ej böra göras.

Utöver den inhemska potatisförbrukningen tillkommer för år 1944/45 en export av 7 000 ton matpotatis. För år 1945/46 beräknas f. n. en export av 5 000 ton. Huruvida någon export därutöver kan komma till stånd under våren 1946 kan f. n. icke med säkerhet bedömas.

Priset på matpotatis har för år 1944/45 beräknats till 13,19 kronor per deciton. Beräkningen grundar sig på stockholmsnoteringen, reducerad för mellanhandsmarginal samt kostnaderna för frakter och säckar. Sammanvägningen av månadsnoteringarna till årsmedeltal har skett med ledning av de uppgifter rörande potatisförsäljningens fördelning på olika delar av året, som erhållits vid en av jordbrukskommittén tidigare verkställd specialundersökning. Vid beräkningen av årsmedelpriset för år 1944/45 har vidare medräknats det lagringsbidrag för matpotatis av 1944 års skörd, som enligt lämnat bemyndigande utbetalades genom Svenska spannmålsaktiebolaget från början av maj månad 1945. Ifrågavarande bidrag uppgick till 0,3 milj. kronor.

För år 1945/46 synes priset på matpotatis för närvarande böra beräknas till 12,75 kronor per deciton. Med hänsyn till ovissheten rörande prisutvecklingen under vår- och sommarmånaderna får dock denna beräkning betecknas såsom tämligen osäker.

År 1946/47. Förbrukningen av matpotatis har som nyss nämnts för år 1945/46 beräknats till 900 000 ton. För år 1946/47 synes det under förutsättning av normal skörd vara riktigast att räkna med en viss minskning av potatiskonsumtionen. Med hänsyn till att den sammanlagda kvantiteten kött och fläsk från 1945/46 till 1946/47 beräknats öka med icke fullt 2 procent, kan nedgången dock icke väntas bli särskilt stor. I kalkylen räknas med en kvantitet av 875 000 ton. I vad mån därutöver export av matpotatis kan komma till stånd kan icke nu med någon säkerhet bedömas, men det synes med hänsyn till nu föreliggande utsikter beträffande livsmedelsförsörjningen i utlandet sannolikt att så kan bliva fallet. Någon särskild kvantitet härför har emellertid helt naturligt icke kunnat upptagas i kalkylen.

Priset på matpotatis upptogs i den på våren 1945 utarbetade normkalkylen för år 1945/46 till 10,50 kr/dt. Härvid räknades med en skörd av 14 000 kilogram per hektar. I nu föreliggande kalkyl har som ovan angivits genomsnittspriset för nämnda år beräknats till ca 12,75 kr/dt. Detta förhållande får emellertid ses mot bakgrunden av att skörden blivit avsevärt svagare än i normkalkylen beräknats. Med hänsyn till att skörden i föreliggande kalkyl liksom i normkalkylen för år 1945/46 beräknats till 14 000 kg/ha, har priset för 1946/47 upptagits till 10,50 kr/dt. Jordbrukarnas inkomster av matpotatis ha sålunda beräknats till 91,9 milj. kronor.

#### **Fabrikspotatis.**

År 1944/45. Förbrukningen av fabrikspotatis år 1944/45 har enligt uppgifter från livsmedelskommissionens produktionsavdelning uppgått till 60 000 ton. Priset har beräknats till i genomsnitt 29 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Då den genomsnittliga stärkelsehalten beräknats till 17 procent, erhålles ett medelpris per deciton av 7,04 kronor.

År 1945/46. Enligt utfärdade licenser kommer under 1945/46 255 000 deciton potatismjöl att tillverkas. Denna produktion motsvarar en förbrukning av 142 000 ton potatis. Härutöver beräknas enligt utfärdade licenser en tillverkning av 7,7 milj. liter brännvin av potatis, vartill åtgår en kvantitet av 35 000 ton.

Priset på fabrikspotatis har beräknats till genomsnitt 30 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Då den genomsnittliga stärkelsehalten beräknas till 16,5 %, erhålles ett medelpris per deciton av 7,07 kr.

År 1946/47. Vid normal skörd beräknas 25 000 ton potatis kunna komma till användning för industriella ändamål. Stärkelsehalten beräknas normalt uppgå till 17,5 procent, och priset upptages oförändrat till 30 öre per hektoliter och stärkelseprocent eller 7,50 kr/dt. Värdet av denna inkomstpost blir sålunda 18,8 milj. kronor.

Det bör anmärkas, att den upptagna kvantiteten potatis till industriella ändamål närmast får betraktas som en beräknad avsalukvantitet, utan att det ännu är möjligt att mera bestämt angiva de ändamål, för vilka försäljningen kommer att ske.

#### **Sockerbeter.**

År 1944/45. Jordbrukets inkomster av sockerbeter år 1944/45 kunde redan i bilaga 1 till prop. 303/1945 beräknas med ledning av uppgifter från Svenska sockerfabriksaktiebolaget rörande kvantitet och pris. Härvid redo-

visades en kvantitet av 1 803 350 ton sockerbeter med en genomsnittlig sockerhalt av 17,04 procent. Priset uppgick till 479,25 öre per deciton och värdet till 86,4 milj. kronor.

År 1945/46. Enligt uppgifter från Svenska sockerfabriksaktiebolaget har 1945 års skörd av sockerbeter uppgått till 1 812 000 ton med en genomsnittlig sockerhalt av 17,5 %. Grundpriset för betor med en sockerhalt av 16 % har fastställts till 4,65 kr/dt med sedvanligt tillägg av  $\frac{1}{160}$  av grundpriset för varje tiondels procent varmed sockerhalten överstiger 16 %. Vid den beräknade medelsockerhalten erhålles ett genomsnittspris av 5,09 kr/dt, varför värdet av 1945 års sockerbetsskörd kan beräknas till 92,2 milj. kr.

År 1946/47. Arealen antages bli ungefär oförändrad eller 55 000 hektar och skörden beräknas såsom tidigare anförts till 35 000 kg/ha. Utifrån dessa förutsättningar erhålles en totalskörd av 1 925 000 ton. Sockerhalten antages bli 17,5 procent, vilket vid oförändrade prisbestämmelser innebär ett genomsnittspris av 5,0859 kr/dt. Värdet beräknas i enlighet härmed till 97,9 milj. kronor.

#### Oljeväxter.

År 1944/45. Från Oljeväxtcentralen ha följande uppgifter erhållits rörande dess sammanlagda köp från odlare av oljeväxtfrö av 1944 års skörd samt däremot svarande betalningsbelopp:

|                | Kg         | Kronor         |
|----------------|------------|----------------|
| Höstraps ..... | 17 234 996 | 14 877 721: 60 |
| Vårraps .....  | 8 565 776  | 6 685 423: 57  |
| Vitsenap ..... | 7 241 823  | 4 859 904: 65  |
| Vallmo .....   | 1 934 641  | 2 342 775: 39  |
| Lin .....      | 14 358 022 | 12 743 007: 23 |
| Solros .....   | 38 105     | 30 763: 85     |
| Soja .....     | 1 209      | 1 674: 78      |
| Summa          | 49 374 572 | 41 541 271: 07 |

År 1945/46. Beträffande 1945 års skörd av oljeväxter ha preliminära uppgifter erhållits från livsmedelskommissionens byrå för prisclearing m. m. angående leveranserna av raps, vitsenap och vallmo. Kvantiteter och värde framgår av följande sammanställning:

|                            | Kvantitet<br>ton | Värde<br>1 000 kronor |
|----------------------------|------------------|-----------------------|
| Höstraps (inkl. rybs)..... | 9 546            | 7 038                 |
| Vårraps .....              | 7 550            | 8 427                 |
| Vitsenap .....             | 3 485            | 2 856                 |
| Vallmo .....               | 912              | 1 022                 |
| Summa                      | 19 343           |                       |

Härutöver torde ytterligare vissa mindre kvantiteter komma att levereras, men dessa kunna icke väntas att i någon högre grad förändra de ovan angivna siffrorna.

Av oljelin hade t. o. m. den 31 mars 1946 enligt uppgift från Linoljeslageriernas försäljningsaktiebolag levererats 14 354 ton. Vid ett pris av 85 öre/kg för vara med 9 procents vattenhalt motsvarar denna kvantitet ett värde av 12,2 milj. kronor. Emellertid torde beträffande oljelin vissa kvantiteter ha återstått att leverera vid nyss angivna datum. Med hänsyn härtill bibehålles här en tidigare verkställd preliminär beräkning, enligt vilken inkomsterna av oljelin upptagits till 12,4 milj. kronor.

Jordbrukets sammanlagda inkomster av oljeväxter år 1945/46 upptages sålunda preliminärt till  $19,3 + 12,4 = 31,7$  milj. kronor.

År 1946/47. Beträffande arealen oljeväxter till 1946 års skörd föreligga uppgifter endast rörande höstraps och höstrybs, av vilka vid den i oktober 1945 företagna arealinventeringen redovisade 6 603 resp. 614 hektar. I fråga om de vårsådda oljeväxterna torde emellertid med hänsyn till planerade prisjusteringar en avsevärd arealminskning kunna beräknas för oljelin och vallmo, medan däremot en viss arealökning torde vara att vänta för vårraps och vitsenap. Efter samråd med livsmedelskommissionens produktionsavdelning ha arealerna beräknats på sätt som framgår av följande sammanställning. Avkastningen per hektar har beräknats efter samma grunder som i den på våren 1945 upprättade normkalkylen för år 1945/46. Beträffande priserna föreligger beslut i fråga om de höstsådda oljeväxterna. Beträffande övriga oljeväxter har i kalkylen upptagits de av livsmedelskommissionen föreslagna priserna. Samtliga priser ha omräknats till att avse 18-procentig vara. Beräkningen framgår av följande sammanställning:

|                | Areal<br>ha | Skörd<br>kg/ha | Skörd<br>ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr. |
|----------------|-------------|----------------|--------------|----------------|--------------------|
| Höstraps ..... | 6 600       | 1 600          | 10 500       | 69             | 7·2                |
| Höstrybs ..... | 600         | 1 300          | 800          | 69             | 0·5                |
| Vårraps .....  | 9 000       | 1 200          | 10 800       | 75             | 8·1                |
| Vitsenap ..... | 6 000       | 1 200          | 7 200        | 65             | 4·7                |
| Vallmo .....   | 1 300       | 900            | 1 100        | 77·5           | 0·9                |
| Oljelin .....  | 10 000      | 1 200          | 12 000       | 60             | 7·2                |

Summa inkomster 28·6

I vårkalkylen för år 1945/46 konstaterades, att någon stimulansinkomst för oljeväxter enligt tidigare tillämpade beräkningsgrunder icke kunde anses föreligga vid då gällande priser. Då de ovan upptagna priserna innebära en avsevärd prissänkning för vallmo och oljelin och i övrigt oförändrade priser med undantag för en mindre justering av prisberäkningen för vitsenap kan enligt tidigare tillämpade beräkningsgrunder ej heller nu någon stimulansinkomst upptagas.

#### Spånadsväxter.

År 1944/45. Enligt uppgifter från Riksförbundet Lin och Hampa ha jordbrukets inkomster av spånadsväxter år 1944/45 uppgått till följande belopp: linhalm 1,7 milj. kr., hamphalm 0,6 milj. kr., linfrö 1,3 milj. kr., eller sammanlagt 3,6 milj. kr.

År 1945/46. Från Riksförbundet Lin och Hampa har följande preliminära uppgifter erhållits rörande det beräknade utbytet av halm och frö av 1945 års linskörd.

#### Halm (frörepad).

| Klass       | Laholm  | Växjö   | Kristinehamn | Hybo    | Gimo    | Mellansel | Summa ton |
|-------------|---------|---------|--------------|---------|---------|-----------|-----------|
| EP .....    | —       | —       | —            | 15·0    | —       | —         | 15·0      |
| P .....     | 85·0    | 100·0   | —            | 300·0   | —       | 80·0      | 565·0     |
| I .....     | 780·0   | 450·0   | 400·0        | 600·0   | 210·0   | 320·0     | 2 760·0   |
| II .....    | 1 220·0 | 900·0   | 1 200·0      | 375·0   | 660·0   | 560·0     | 4 915·0   |
| III .....   | 780·0   | 800·0   | 2 000·0      | 150·0   | 375·0   | 400·0     | 4 505·0   |
| IV .....    | 435·0   | 650·0   | 400·0        | 60·0    | 255·0   | 240·0     | 2 040·0   |
| S:a ton     | 3 300·0 | 2 900·0 | 4 000·0      | 1 500·0 | 1 500·0 | 1 600·0   | 14 800·0  |
| Frö, exkl.  |         |         |              |         |         |           |           |
| utsäde, ton | 405·0   | 140·0   | 335·0        | 120·0   | 130·0   | 70·0      | 1 200·0   |

Med ledning av dessa kvantitetsuppgifter och gällande priser kunna jordbrukets inkomster av lin beräknas på följande sätt:

*Linbalm (frörepad).*

| Klass                        | Kvantitet<br>ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>1 000 kr. |
|------------------------------|------------------|----------------|--------------------|
| EP.....                      | 15               | 30             | 5                  |
| P .....                      | 565              | 25             | 141                |
| I.....                       | 2 760            | 20             | 552                |
| II .....                     | 4 915            | 17             | 836                |
| III .....                    | 4 505            | 14             | 631                |
| IV .....                     | 2 040            | 11             | 224                |
| Summa                        | 14 800           | 16             | 2 389              |
| Frö .....                    | 1 200            | 69             | 828                |
| Summa inkomster av lin 3 217 |                  |                |                    |

Härtill komma inkomsterna av hampodlingen, vilka preliminärt beräknats på följande sätt:

| Areal<br>hektar | Hektarskörd<br>kilogram | Kvantitet<br>ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>1 000 kr. |
|-----------------|-------------------------|------------------|----------------|--------------------|
| 1 900           | 3 200                   | 6 080            | 12·5           | 760                |

Totalt erhållas sålunda följande inkomster av spånadsväxter:

|                |                  |
|----------------|------------------|
| Linbalm .....  | 2 389 000 kronor |
| Linfrö .....   | 828 000 »        |
| Hampbalm ..... | 760 000 »        |
| Summa          | 3 977 000 kronor |

År 1946/47. Arealen spånadsväxter beräknas år 1946 bli i stort sett oförändrad, d. v. s. 4 700 hektar lin och 1 900 hektar hampa. Avkastningen har beräknats efter samma grunder som i vårkalkylen för år 1945/46, dock med den justeringen att avkastningen av linfrö reducerats för utsäde. För hampa upptages icke någon särskild inkomst av fröavkastningen, enär det visat sig att denna i regel icke uppgår till nämnvärt belopp. Beräkningarna sammanfattas i följande tablå:

|                 | Areal<br>hektar | Hektarskörd<br>kilogram | Kvantitet<br>ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr. |
|-----------------|-----------------|-------------------------|------------------|----------------|--------------------|
| Halm. Lin ..... | 4 700           | 3 000                   | 14 100           | 20             | 2·8                |
| Hampa .....     | 1 900           | 4 000                   | 7 600            | 12·5           | 1·0                |
| Frö, Lin .....  | 4 700           | 450                     | 2 100            | 68             | 1·4                |
| Summa           |                 |                         |                  |                | 5·2                |

**Mjöl.**

Åren 1944/45 och 1945/46. Mjölproduktionen under åren 1944/45 och 1945/46 har beräknats på följande sätt:

|                            | 1944/45   | 1945/46   |
|----------------------------|-----------|-----------|
| K-mjöl vid mejeri.....     | 949 000   | 955 000   |
| P-mjöl vid mejeri.....     | 2 314 000 | 2 595 000 |
| Total invägning .....      | 3 263 000 | 3 550 000 |
| K-mjöl utanför mejeri..... | 170 000   | 170 000   |
| Hemmaförbrukning av k-mjöl | 500 000   | 495 000   |
| Mjöl till lantsmör .....   | 160 000   | 160 000   |
| Fodermjöl .....            | 300 000   | 300 000   |
| Total mjölproduktion       | 4 393 000 | 4 675 000 |

För bedömande av mjölkproduktionens utveckling under år 1945/46 föreliggande uppgifter rörande mjölkinvägningen vid mejerierna t. o. m. mars 1946. Under månaderna september 1945—mars 1946 har mjölkinvägningen uppgått till 1 852 000 ton mot 1 676 000 ton samma månader år 1944/45, vilket innebär en ökning med 10,5 procent. Ökningen har procentuellt sett varit störst under höstmånaderna, såsom varit att vänta med hänsyn till mjölkproduktionens relativt ogynnsamma utveckling under hösten 1944. Även under de första månaderna år 1946 har emellertid ökningen varit betydande såsom framgår av följande sammanställning (1 000 ton):

|                 | 1944/45 | 1945/46 | Relativtal<br>1944/45=100 |
|-----------------|---------|---------|---------------------------|
| September ..... | 273     | 307     | 112·5                     |
| Oktober .....   | 239     | 270     | 113·0                     |
| November .....  | 216     | 240     | 111·1                     |
| December .....  | 232     | 256     | 110·3                     |
| Januari .....   | 244     | 268     | 109·8                     |
| Februari .....  | 223     | 241     | 108·1                     |
| Mars .....      | 248     | 268     | 108·0                     |
| September—mars  | 1 675   | 1 852   | 110·6                     |

För den återstående delen av produktionsåret torde ökningen komma att bli något mindre med hänsyn till att mjölkproduktionen särskilt under försommaren 1945 ägde rum under mycket gynnsamma betingelser och undergick en stark ökning. Den ovan angivna invägningen för hela produktionsåret 1945/46 — 3 550 000 ton — förutsätter en invägning under tiden april—augusti 1946 av icke fullt 1 700 000 ton, innebärande en ökning i jämförelse med invägningen under samma tid föregående år med 7 procent.

Innebörden av den ovan anförda beräkningen av mjölkproduktionen belyses närmare av följande sammanställning:

|                                                  | 1938/39   | 1943/44   | 1944/45   | 1945/46   |
|--------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Medelkoantal .....                               | 1 920 000 | 1 782 500 | 1 830 000 | 1 875 000 |
| Procentuell förändring sedan föregående år ..... | —         | + 2·8     | + 2·7     | + 2·5     |
| Mjölkproduktion per ko, kg ....                  | 2 455     | 2 350     | 2 401     | 2 493     |
| Procentuell förändring sedan föregående år ..... | —         | + 6·0     | + 2·2     | + 3·8     |
| Total mjölkproduktion, ton ....                  | 4 714 000 | 4 188 000 | 4 393 000 | 4 675 000 |
| Procentuell förändring sedan föregående år ..... | —         | + 8·9     | + 4·9     | + 6·4     |
| Invägning vid mejerier, ton ....                 | 3 129 000 | 3 068 000 | 3 263 000 | 3 550 000 |
| Procentuell förändring sedan föregående år ..... | —         | + 12·9    | + 6·4     | + 8·8     |

År 1946/47. För produktionsåret 1946/47 har vid de längre fram i denna promemoria återgivna beräkningarna rörande dels slaktens omfattning, dels förändringarna i kreatursantalet räknats med en fortsatt stegring av koantalet av samma storlek som för år 1945/46, d. v. s. med 20 000 djur. Antalet kor kommer enligt detta antagande att ökas från 1 885 000 i september 1946 till 1 905 000 i september 1947 och medelkoantalet att stiga från 1 875 000 år 1945/46 till 1 895 000 år 1946/47. Den genomsnittliga mjölkproduktionen per ko har enligt nyss anförda sammanställning för år 1945/46 beräknats uppgå till 2 493 kilogram, innebärande en ökning med 3,8 procent i jäm-

förelse med närmast föregående år. För år 1946/47 synes anledning föreligga att räkna med en fortsatt stegring, vilken dock icke kan antagas bli större än ca 2 procent. I enlighet härmed har den totala mjölkproduktionen år 1946/47 beräknats till 4 820 000 ton, innebärande en ökning med 3,1 procent i förhållande till 1945/46 (ökningen beräknas sistnämnda år till 6,4 och uppgick 1944/45 till 4,9 procent). Med hänsyn till att nyanslutningen till mejerierna numera är tämligen svag, ha kvantiteterna utanför mejeri försåld k-mjolk samt lantsmörsmjolk bibehållits oförändrade vid 170 000 resp. 160 000 ton. Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjolk har antagits gå ned med 1 procent till 490 000 ton, och fodermjölken har upptagits till 300 000 ton. Sammanfattningsvis redovisas beräkningarna rörande mjölkproduktionen i följande sammanställning, i vilken till jämförelse medtagits även motsvarande siffror för åren 1938/39 samt 1943/44—1945/46.

|                                            | 1938/39   | 1943/44   | 1944/45   | 1945/46   | 1946/47   |
|--------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Invägning vid mejerierna                   | 3 129 000 | 3 068 000 | 3 263 000 | 3 550 000 | 3 700 000 |
| därav k-mjolk .....                        | 794 000   | 905 000   | 949 000   | 955 000   | 955 000   |
| p-mjolk .....                              | 2 335 000 | 2 163 000 | 2 314 000 | 2 595 000 | 2 745 000 |
| Konsumtionsmjolk utanför mejeri.....       | 240 000   | 180 000   | 170 000   | 170 000   | 170 000   |
| Konsumtionsmjolk till hemmaförbrukning.... | 537 000   | 505 000   | 500 000   | 495 000   | 490 000   |
| Mjolk till lantsmör.....                   | 420 000   | 175 000   | 160 000   | 160 000   | 160 000   |
| Fodermjolk .....                           | 388 000   | 260 000   | 300 000   | 300 000   | 300 000   |
| Total mjölkproduktion ..                   | 4 714 000 | 4 188 000 | 4 393 000 | 4 675 000 | 4 820 000 |

*Priserna* på mjölk, vilka på sedvanligt sätt beräknats av Sveriges lantbruksförbund, redovisas i tabellen å följande sida.

Jordbrukets inkomster av *vid mejerier försåld konsumtionsmjolk* ha beräknats på följande sätt:

|                      | Kvantitet 1 000 ton |                     | Pris öre/kg |                     | Värde milj. kr. |                     |
|----------------------|---------------------|---------------------|-------------|---------------------|-----------------|---------------------|
|                      | 1944/45             | 1945/46 och 1946/47 | 1944/45     | 1945/46 och 1946/47 | 1944/45         | 1945/46 och 1946/47 |
| Oskummad mjölk ..    | 161 000             | 170 000             | 21·34       | 21·45               | 34·4            | 36·5                |
| Standardiserad mjölk | 942 000             | 940 000             | 19·92       | 20·03               | 187·6           | 188·3               |
|                      |                     |                     |             | Summa               | 222·0           | 224·8               |

#### *Skummjolk till ost.*

Med ledning av uppgifter angående ostproduktionens storlek under tiden september 1944—augusti 1945 har skummjölksåtgången för år 1944/45 beräknats till 238 000 ton. För år 1945/46 har kvantiteten i samråd med livsmedelskommissionens matfettsssektion upptagits till 300 000 ton. För år 1946/47 beräknas kvantiteten stiga till 320 000 ton.

#### *Diverse mjölkbidrag.*

Sådana särskilda mjölkbidrag, som icke inkluderas i de angivna mjölkpriserna, ha inom Svenska mejeriernas riksförening beräknats till följande belopp:

Tabell 2. Beräkningar rörande mjölkpriser.

|                                                                        | 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 och<br>1946/47 |
|------------------------------------------------------------------------|---------|---------|------------------------|
| <i>I. Från mejerier saluförd oskummad konsumtionsmjölk.</i>            |         |         |                        |
| Minutpris öre pr liter enl. SMR:s statistik .....                      | 24.79   | 30.01   | 30.01                  |
| Avgår detaljhandelsmarginal .....                                      | 3.42    | 3.56    | 3.56                   |
| » mjölkavgift .....                                                    | 1.55    | —       | —                      |
| Återstår .....                                                         | 19.82   | 26.45   | 26.45                  |
| » efter korrigering för svinn .....                                    | 19.43   | 25.93   | 25.93                  |
| Avgår mejerikostnader .....                                            | 3.65    | 5.48    | 5.48                   |
| » extrafrakter .....                                                   | 0.26    | 0.46    | 0.36                   |
| Producentpris i öre pr liter .....                                     | 15.52   | 19.99   | 20.09                  |
| Omräknat till kg .....                                                 | 15.07   | 19.41   | 19.50                  |
| Tillkommer mjölkpristillägg .....                                      | —       | 1.93    | 1.95                   |
| Producentpris, öre pr kg .....                                         | 15.07   | 21.34   | 21.45                  |
| <i>II. Från mejerier saluförd standardiserad mjölk.</i>                |         |         |                        |
| Minutpris pr öre liter enl. SMR:s statistik .....                      |         | 29.01   | 29.01                  |
| Avgår detaljhandelsmarginal .....                                      |         | 3.56    | 3.56                   |
| Återstår .....                                                         |         | 25.45   | 25.45                  |
| » efter korrigering för svinn .....                                    |         | 24.95   | 24.95                  |
| Avgår mejerikostnader inkl. standardiseringskostnad                    |         | 5.63    | 5.63                   |
| » extrafrakter .....                                                   |         | 0.46    | 0.36                   |
| Producentpris i öre pr liter .....                                     |         | 18.86   | 18.96                  |
| Omräknat till kg .....                                                 |         | 18.31   | 18.41                  |
| Tillkommer mjölkpristillägg omräknat till stand-<br>mjölk .....        |         | 1.61    | 1.62                   |
| Producentpris i öre pr kg standardiserad mjölk....                     |         | 19.92   | 20.03                  |
| <i>III. Ulanför mejerier försäld konsumtionsmjölk</i>                  |         |         |                        |
| Minutpris öre pr liter enl. SMR:s statistik .....                      | 24.79   |         |                        |
| Avgår detaljhandelsmarginal .....                                      | 3.42    |         |                        |
| » mjölkavgift .....                                                    | 1.55    |         |                        |
| Återstår .....                                                         | 19.82   |         |                        |
| » efter korrigering för svinn .....                                    | 19.43   |         |                        |
| Omräknat till kg-pris .....                                            | 18.87   | 24.64   | 24.64                  |
| <i>IV. Produktmjölk vid mejerier.</i>                                  |         |         |                        |
| Kvot mellan smörpris och använd mjölmängd pr<br>kg smör .....          | 11.46   | 17.58   | 17.58                  |
| Tillkommer nettoprisutjämningsbidrag resp. mjölk-<br>pristillägg ..... | 1.25    | 1.45    | 1.45                   |
| Allmänt tillägg (mejerikostnadsbidrag) .....                           | —       | —       | —                      |
| Avgår mejerikostnader .....                                            | 0.90    | 1.47    | 1.47                   |
| Producentpris pr kg .....                                              | 11.81   | 17.56   | 17.56                  |
| <i>V. Hemmaförbrukad k-mjölk.</i>                                      |         |         |                        |
| P-mjölkspris, öre .....                                                | 11.81   | 17.56   | 17.56                  |
| Skummjölksvärde .....                                                  | 2.00    | 4.05    | 4.05                   |
| Pris å hemmaförbrukad k-mjölk .....                                    | 13.81   | 21.61   | 21.61                  |

|                                                                                           | 1944/45    | 1945/46         | 1946/47 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-----------------|---------|
|                                                                                           |            | Miljoner kronor |         |
| Producentbidrag .....                                                                     | 50·2       | 52·0            | 52·0    |
| Lokala differentieringsbidrag (inkl. ersättning för<br>översvämningsskador 1945/46) ..... | 7·5        | 8·1             | 6·0     |
| Merfrakttillägg (extrafrakter för mejerierna) .....                                       | 1·6        | 0·7             | 0·7     |
| Kompensation för utebliven prishöjning .....                                              | 1·2        | 1·2             | 1·2     |
|                                                                                           | Summa 60·5 | 62·0            | 59·9    |
| Körlinjebidrag .....                                                                      | 3·2        | 3·5             | 3·5     |

*Merinkomst av gräddförsäljning.*

På grundval av inom S.M.R. utförda pris- och kvantitetsberäkningar har merinkomsten av gräddförsäljning uppskattats på följande sätt:

|                                      | 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|--------------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| Merinkomst per kg mjölk, öre .....   | 2·36    | 11·24   | 11·20   | 11·20   |
| Total merinkomst, milj. kronor ..... | 7·0     | 16·3    | 18·6    | 18·6    |

*Lantsmör.*

Priset på mjölk till lantsmör har beräknats uppgå till följande belopp i miljoner kronor:

| 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|---------|---------|---------|---------|
| 10·77   | 17·01   | 17·74   | 17·74   |

*Ägg och fjäderfäkött.*

Beträffande beräkningssättet hänvisas till bil. 1 i Kungl. Maj:ts proposition 253/1944.

För 1945/46 beräknas under förutsättning av normal skörd en ökning av hönsantalet med 1 100 000 st. till 9 100 000 i april 1946, vilket efter avdrag för tuppar ger en ökning av antalet värphöns med 1 045 000 och av äggproduktion med ca 6 900 ton eller nära 14 0/0.

För år 1946/47 beräknas en ökning av hönsantalet med 600 000 st. (1945/46 1 100 000 st.) till 9 700 000 i april 1947, vilket efter avdrag för tuppar ger en ökning av antalet värphöns med 570 000. En stegring i äggproduktionen per höna kan åter beräknas göra sig gällande under 1946/47. Den årliga stegringen i avkastningen per höna under mellankrigsperioden kan beräknas till ca 1 3/4 0/0.<sup>1</sup> Under krigsåren har på grund av den knappa fodertillgången icke räknats med någon uppgång i avkastningen per höna. För vissa ur foderförsörjningssynpunkt svåra år har tvärtom antagits en nedgång. Vid bättre fodertillgång torde förutom den på längre sikt fortgående stegringen en återhämtning göra sig gällande. Härvid bör beaktas, att hönsstammen torde omsättas raskare nu än före kriget, varför en större del av densamma nu torde befinna sig i den produktionskraftigaste åldern. I denna kalkyl har räknats med att dessa faktorer ge anledning till en höjning av förkrigssiffran 112 ägg per höna och år till 116 ägg per höna och år för 1946/47.

Årsmedelpriset för 1945/46 har justerats med hänsyn till väntade pris-sänkningar under högproduktionsperioden under våren 1946. Priset för 1945/46 torde bli 2,78 i stället för tidigare beräknade 2,89 kr/kg.

Med hänsyn till att äggproduktionen under år 1946/47 beräknas uppnå och för hela året räknat något överstiga förkrigskvantiteten kan priset icke väntas ligga nämnvärt högre i förhållande till förkrigsnivån än som mot-

<sup>1</sup> Enligt lantbruksakademiens och statistiska centralbyråns undersökningar rörande Den animaliska produktionen 1927/28 och 1937/38.

svarar kostnadsökningen för äggproduktionen. Då den genomsnittliga kostnadsökningen kan beräknas ha uppgått till i runt tal 70 à 75 %, synes priset preliminärt kunna anges till 2,50 kr/kg. Delegationen har genom att begagna detta pris i kalkylen givetvis icke tagit ställning till frågan om vilket pris statsmakterna böra fastställa utan endast velat angiva det pris, som under nu rådande betingelser synes sannolikast.

Det bör understrykas, att beräkningen av äggproduktionen enbart har till syfte att få fram en antaglig siffra för jordbrukets inkomster av denna produktion. Därest fodertillgången skulle bli knapp uppnås givetvis icke den beräknade produktionen, men i dylikt fall har man i stället att räkna med ett högre pris.

Antalet höns i september 1947, vilket ingår i beräkningen över kreatursantalet, beräknas vara ca 10 % lägre än antalet i april 1947.

Beräkningarnas resultat sammanfattas i följande tablå:

|              | Värphöns<br>1 000 st. | Ägg<br>per höna<br>och år, st. | Äggproduktion<br>ton |            | Pris<br>kr/kg | Värde<br>milj. kronor |            |
|--------------|-----------------------|--------------------------------|----------------------|------------|---------------|-----------------------|------------|
|              |                       |                                | Totalt               | Jordbruket |               | Totalt                | Jordbruket |
| 1938/39..... | 9 210                 | 112                            | 60 860               | 53 260     | 1·41          | 85·8                  | 75·1       |
| 1939/40..... | 9 249                 | 110                            | 60 026               | 52 220     | 1·58          | 94·8                  | 82·5       |
| 1940/41..... | 8 542                 | 103                            | 51 910               | 44 640     | 2·23          | 115·8                 | 99·6       |
| 1941/42..... | 6 298                 | 101                            | 37 530               | 30 925     | 2·56          | 96·1                  | 79·2       |
| 1942/43..... | 5 689                 | 106                            | 35 579               | 30 385     | 2·80          | 99·6                  | 85·1       |
| 1943/44..... | 6 650                 | 112                            | 43 943               | 36 470     | 2·95          | 129·6                 | 107·6      |
| 1944/45..... | 7 600                 | 112                            | 50 220               | 40 180     | 2·89          | 145·1                 | 116·1      |
| 1945/46..... | 8 645                 | 112                            | 57 126               | 45 700     | 2·78          | 158·8                 | 127·0      |
| 1946/47..... | 9 215                 | 116                            | 63 070               | 50 460     | 2·50          | 157·7                 | 126·2      |

Sedan årskullarna nu blivit större har en ökad slakt av äldre höns beräknats. Slakten av kycklingar och ungtuppar har beräknats i samband med antagandena rörande rekryteringen.

| Utgallringshöns. | Försäljning<br>1 000 st. | Pris pr st.<br>kronor | Värde 1 000 kr |            |
|------------------|--------------------------|-----------------------|----------------|------------|
|                  |                          |                       | Totalt         | Jordbruket |
| 1938/39.....     | 1 609                    | 1·50                  | 2 414          | 2 112      |
| 1939/40.....     | 1 980                    | 1·50                  | 2 970          | 2 584      |
| 1940/41.....     | 3 084                    | 2·00                  | 6 168          | 5 304      |
| 1941/42.....     | 3 762                    | 3·30                  | 12 415         | 10 230     |
| 1942/43.....     | 1 968                    | 4·00                  | 7 872          | 6 723      |
| 1943/44.....     | 1 847                    | 3·90                  | 7 203          | 5 978      |
| 1944/45.....     | 1 800                    | 3·87                  | 6 966          | 5 573      |
| 1945/46.....     | 1 900                    | 3·70                  | 7 030          | 5 624      |
| 1946/47.....     | 2 300                    | 3·00                  | 6 900          | 5 520      |

| Kycklingar o.<br>ungtuppar. | Försäljning<br>1 000 st. | Ung-<br>tuppar | Pris per st, kr |                               | Värde 1 000 kr |            |
|-----------------------------|--------------------------|----------------|-----------------|-------------------------------|----------------|------------|
|                             |                          |                | Kyck-<br>lingar | M:tal 1/4 tupp,<br>3/4 kyckl. | Totalt         | Jordbruket |
| 1938/39 .....               | 2 950                    | 1·50           | 1·00            | 1·13                          | 3 334          | 2 927      |
| 1939/40 .....               | 2 950                    | 1·50           | 1·00            | 1·13                          | 3 334          | 2 917      |
| 1940/41 .....               | 2 420                    | 2·00           | 1·60            | 1·70                          | 4 114          | 3 538      |
| 1941/42 .....               | 2 270                    | 4·00           | 2·80            | 3·10                          | 7 037          | 5 798      |
| 1942/43 .....               | 3 000                    | 4·00           | 2·80            | 3·10                          | 9 300          | 7 942      |
| 1943/44 .....               | 3 500                    | 3·00           | 1·80            | 2·10                          | 7 350          | 6 101      |
| 1944/45 .....               | 3 800                    | 3·20           | 2·03            | 2·32                          | 8 816          | 7 053      |
| 1945/46 .....               | 3 800                    | 3·25           | 1·95            | 2·28                          | 8 664          | 6 931      |
| 1946/47 .....               | 3 500                    | 2·75           | 1·70            | 1·96                          | 6 860          | 5 490      |

| Kycklingproduktion till slakt. | Försäljning<br>1 000 st. | Kycklingar<br>Pris pr st.<br>kronor | Värde 1 000 kr<br>Totalt | Jordbruket |
|--------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|------------|
| 1938/39 .....                  | 1 000                    | 1·00                                | 1 000                    | 878        |
| 1939/40 .....                  | 1 000                    | 1·00                                | 1 000                    | 875        |
| 1940/41 .....                  | —                        | —                                   | —                        | —          |
| 1941/42 .....                  | —                        | —                                   | —                        | —          |
| 1942/43 .....                  | —                        | —                                   | —                        | —          |
| 1943/44 .....                  | 500                      | 1·80                                | 900                      | 747        |
| 1944/45 .....                  | 500                      | 2·03                                | 1 015                    | 812        |
| 1945/46 .....                  | 500                      | 1·95                                | 975                      | 780        |
| 1946/47 .....                  | 500                      | 1·70                                | 850                      | 680        |

**Sammandrag av fjäderfäslaktens värde för jordbruket (milj. kr.).**

|                                    | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Utgallringshöns ....               | 2·1     | 2·6     | 5·3     | 10·2    | 6·7     | 6·0     | 5·6     | 5·6     | 5·5     |
| Kycklingar och ung-<br>tuppar..... | 3·8     | 3·8     | 3·5     | 5·8     | 7·9     | 6·8     | 7·9     | 7·7     | 6·2     |
| Summa                              | 5·9     | 6·4     | 8·8     | 16·0    | 14·6    | 12·8    | 13·5    | 13·3    | 11·7    |

**Köttproduktionen.**

År 1944/45. Uppgifter rörande den besiktigade slakten ha hämtats ur den i Jordbruksekonomiska uppgifter återgivna månadsstatistiken. Husbehovs-slakten har beräknats med ledning av livsmedelskommissionens statistik över behållen hemslakt enligt utlämnade slaktlicenser och den stämplingskontrollerade slakten enligt livsmedelskommissionens veckostatistik. Medelslaktvikterna ha framräknats med ledning av sistnämnda statistik. Då statistiska uppgifter rörande den stämplade slakten och behållna hemslakten av får saknas för perioden  $\frac{1}{10}$ — $\frac{17}{10}$  1944, under vilken tid ransoneringen å fårkött var hävd, har antagits, att den stämplade slakten och hemslakten under nämnda tid utgjort en lika stor andel av den totala fårslakten, som i medeltal varit fallet i september och oktober under krigsåren.

Resultaten av beräkningarna sammanfattas i tabell 3.

Antalet slaktdjur i vårkalkylen 1945 (prop. 303/1945) var beräknat med utgångspunkt från viss kalvningsprocent samt sannolik uppfödning av livdjur. Den härvid använda kalvningsprocenten (87 % av koantalet) byggde på dels beräknad slakt och rekrytering för basåret 1938/39, dels för år 1943/44 redovisad slakt och förändring av kreatursantalet. Båda dessa år ha givit överensstämmande resultat. Den på detta sätt beräknade kalvningen innefattar endast de födda djur, som kommit till nyttig användning genom slakt eller pålägg. Med användande av samma kalvningsprocent på koantalet 1944/45 erhålles ett antal djur, som vid jämförelse med redovisad slakt (inkl. export) plus ökning av nötkreatursantalet under året ger en differens av 210 000 st., varmed den sålunda beräknade produktionen skulle ha överstigit den redovisade slakten plus rekryteringen.

Om man beaktar, att den redovisade slakten av särskilt kalv avsevärt minskats jämfört med 1943/44, ehuru kreatursantalet ökat, framstår det som otvivelaktigt, att den verkliga totala slakten av nötkreatur under 1944/45 i

Tabell 3. Den statistiskt redovisade köttproduktionen år 1944/45.

| Djurslag                          | Antal djur     | Medelslaktvikt<br>kg | Total slaktvikt<br>ton |
|-----------------------------------|----------------|----------------------|------------------------|
| <i>Storboskap.</i>                |                |                      |                        |
| Besiktigad slakt.....             | 342 437        | 193·0                | 66 090·3               |
| Stämplad slakt.....               | 22 576         | 141·0                | 3 183·2                |
| S:a avsaluslakt                   | <b>365 013</b> | <b>189·8</b>         | <b>69 273·5</b>        |
| Hemslakt.....                     | 1 462          | 94·4                 | 138·0                  |
| Totala slakten                    | <b>366 475</b> | <b>189·4</b>         | <b>69 411·5</b>        |
| <i>Större kalv.</i>               |                |                      |                        |
| Besiktigad slakt.....             | 258 356        | 48·5                 | 12 530·3               |
| Stämplad slakt.....               | 17 062         | 52·3                 | 892·3                  |
| S:a avsaluslakt                   | <b>275 418</b> | <b>48·7</b>          | <b>13 422·6</b>        |
| Hemslakt.....                     | 10 003         | 42·9                 | 429·6                  |
| Totala slakten                    | <b>285 421</b> | <b>48·5</b>          | <b>13 852·7</b>        |
| <i>Mindre kalv.</i>               |                |                      |                        |
| Besiktigad slakt.....             | 584 190        | 19·8                 | 11 567·0               |
| Stämplad slakt.....               | 42 683         | 18·0                 | 768·3                  |
| S:a avsaluslakt                   | <b>626 873</b> | <b>19·7</b>          | <b>12 335·3</b>        |
| Hemslakt.....                     | 126 741        | 17·4                 | 2 200·0                |
| Totala slakten                    | <b>753 614</b> | <b>19·3</b>          | <b>14 535·3</b>        |
| <i>Får och getter.</i>            |                |                      |                        |
| Besiktigad slakt.....             | 189 114        | 16·8                 | 3 177·1                |
| Stämplad slakt <sup>1</sup> ..... | 8 421          | 13·5                 | 113·7                  |
| S:a avsaluslakt                   | <b>197 535</b> | <b>16·7</b>          | <b>3 290·8</b>         |
| Hemslakt <sup>1</sup> .....       | 35 680         | 12·2                 | 435·3                  |
| Totala slakten                    | <b>233 215</b> | <b>16·0</b>          | <b>3 726·1</b>         |
| <i>Häst.</i>                      |                |                      |                        |
| Besiktigad slakt.....             | 30 713         | 295·2                | 9 066·5                |
| Stämplad slakt.....               | 1 918          | 270·0                | 517·9                  |
| S:a avsaluslakt                   | <b>32 631</b>  | <b>293·7</b>         | <b>9 584·4</b>         |
| Hemslakt.....                     | 9              | 241·7                | 2·2                    |
| Totala slakten                    | <b>32 640</b>  | <b>293·7</b>         | <b>9 586·6</b>         |

betydande grad överstigit den statistiskt redovisade. Den framkomna differensen mellan beräknad produktion och statistiskt redovisad produktion kan dock till någon ehuru endast mindre del bero på viss ofullständighet i 1945 års kreatursräkning jämfört med kreatursräkningen 1944, vilken senare ingick som led i den allmänna jordbruksräkningen. För den ekonomiska kalkylen har det dock ingen större betydelse, om bristen här endast upptages såsom slakt eller om den delvis räknas såsom oredovisad slakt och delvis såsom ökat pålägg, då den senare delen i så fall medför en ökning av kreaturskapitalet.

Förefintligheten av brist i slaktredovisningen framgår även av de uppgifter om leveranserna av inhemska hudar, som finnas tillgängliga inom industrikommissionen. Rörande denna statistik och en jämförelse mellan den samma och den redovisade slakten hänvisas till de särskilda utredningar,

<sup>1</sup> Redovisad slakt fr. o. m. 18/10 1945, dessförinnan enligt särskild beräkning.

som verkstälts härom och publicerats i Jordbruksekonomiska uppgifter nr 10/1945.

Av senare tillkomna statistiska uppgifter rörande leveranserna av hudar framgår, att differensen mellan det i slaktstatistiken redovisade antalet nötkreatur å ena och antalet till garverierna levererade hudar och skinn å andra sidan under tiden september 1944—augusti 1945 uppgått till ca 250 000, därav ca 52 000 storboskap. Vid bedömandet av sistnämnda siffra bör beaktas, att antalet självdöda djur i storboskapsklassen under året, på grunder som varit föremål för särskild utredning, kan beräknas till ca 19 000. Efter frånräknande av detta antal skulle sålunda kvarstå en differens av 33 000 storboskap.

Vid tidigare kalkyler ha jordbrukets inkomster av slakten under år, för vilka slaktstatistik förelegat, beräknats helt med ledning av denna, medan de på grundval av kreatursantalet och redovisade förskjutningar i detta framräknade slaktsiffrorna kommit till användning endast vid utarbetandet av prognoser. Härvid kan emellertid framhållas, att för närmast föregående produktionsår — 1943/44 — god överensstämmelse föreligger mellan dessa sistnämnda beräkningar av nötboskapslakten och den statistiska redovisningen av densamma. Då nu en betydande differens föreligger, som endast synes kunna förklaras genom ofullständig redovisning av antingen slakten eller kreatursantalet eller bådadera, böra emellertid slaktsiffrorna justeras med hänsyn härtill. Ett ytterligare stöd för en sådan justering föreligger i den ovan anförda jämförelsen mellan slaktstatistiken och statistiken över antalet till garverier levererade hudar och skinn. De tidigare anförda slaktsiffrorna ha därför ökat med 204 000 djur, därav 29 000 storboskap och 175 000 kalvar, varvid dels beräkningarna rörande kreatursantalets förändringar och dels statistiken över leveranserna av hudar tjänat till ledning. Antalet kalvar har i sin tur fördelats på större och mindre kalv efter samma proportioner som den redovisade kalvslakten.

Beträffande fördelningen av den i kalkylen tillagda slakten — 204 000 djur — på storboskap samt större och mindre kalv bör anmärkas, att densamma givetvis är behäftad med icke obetydliga osäkerhetsmarginaler. För denna fördelning kan nämligen fördelningen av hudar och skinn på olika klasser enligt leveransstatistiken icke utan vidare begagnas, enär grupperingen av hudarna efter viktsklasser icke helt överensstämmer med klassificeringen av slaktdjur. En direkt överföring av leveransstatistikens uppgifter i detta hänseende på slakten skulle medföra en viss förskjutning uppåt mot tyngre kreatursklass.

Den totala slakten av nötkreatur år 1944/45 har sålunda beräknats på följande sätt.

|                                   | Storboskap | Större kalv | Mindre kalv |
|-----------------------------------|------------|-------------|-------------|
| Antal enligt slaktstatistiken.... | 366 000    | 285 000     | 754 000     |
| Tillägg .....                     | 29 000     | 48 000      | 127 000     |
| Total slakt .....                 | 395 000    | 333 000     | 881 000     |
| Slaktvikt, kg.....                | 189·4      | 48·5        | 19·3        |
| Total slaktvikt, ton .....        | 74 813     | 16 151      | 17 003      |

På grundval av denna kvantitetsberäkning samt från lantbruksförbundet erhållna uppgifter om slaktdjurspriserna har värdet av köttproduktionen år 1944/45 beräknats på följande sätt:

|                       | Kvantitet<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr. |
|-----------------------|------------------------|----------------|--------------------|
| Storboskap.....       | 74·8                   | 181            | 135·4              |
| Större kalv .....     | 16·2                   | 226            | 36·6               |
| Mindre kalv .....     | 17·0                   | 135            | 23·0               |
| Häst .....            | 9·6                    | 95             | 9·1                |
| Får .....             | 3·7                    | 310            | 11·5               |
| Hela köttproduktionen | 121·3                  |                | 215·6              |

*Åren 1945/46 och 1946/47.*

Koantalet den 15 september 1945 har med ledning av preliminära uppgifter ur kreatursräkningen den 1 juni 1945 och slaktstatistiken beräknats till 1 865 000 djur. Beräkningar och överväganden rörande koantalet och dess förändringar leder till ett antagande av en storboskapsslakt under 1945/46 av 420 000 djur och ett koantal den 15 september 1946 av 1 885 000 djur. Antalet ungnöt antages bli detsamma som i september 1945. Vid det antagna koantalet och en kalvprocent av 87 erhålles under 1945/46 1 640 000 kalvar. Efter avdrag av 440 000 livkalvar återstå 1 200 000 kalvar till slakt. Fördelningen mellan större och mindre kalv antages bli i stort sett densamma som 1944/45 d. v. s. 330 000 större och 870 000 mindre kalvar.

Med utgång från antalet kor i september 1946 samt det beräknade antalet övriga nötkreatur och under beaktande av nötkreatursstammens ålderssammansättning samt rekryteringen av och avgången ur densamma under tidigare år kan storboskapsslakten under 1946/47 uppskattas. En del av de kor, som komma att slaktas under 1946/47 torde ha gått in i koklassen under de första krigsåren, under vilken tid rekryteringen var mindre än under åren före krigsutbrottet, varför underlaget för slakten under 1946/47 torde vara något mindre än närmast föregående år. Slakten av ungnöt torde under 1946/47 bli av samma relativa omfattning som före kriget. Med ledning av dessa överväganden har beräknats, att hela storboskapsslakten under 1946/47 skulle uppgå till 410 000 djur eller 10 000 djur mindre än som beräknats för 1945/46.

Ungnötsgruppens ålderssammansättning och storlek ger anledning antaga en avgång ur densamma av 430 000 djur eller 20 000 mera än den uppskattade slakten av storboskap. Detta innebär att antalet under året kalvande kvigor bör bli 20 000 fler än antalet kor, som slaktas, varför koantalet sålunda skulle ökas och i september 1947 utgöra 1 905 000. Antalet ungnöt beräknas samtidigt bli oförändrat, då de i ungnötsgruppen ingående kalvarna beräknas motsvara avgången (430 000 djur). Kalvantalet i september 1947 har antagits vara 452 000 eller detsamma som i september de båda tidigare åren.

Vid det för september 1947 angivna koantalet och en kalvprocent av 87 erhålles under 1946/47 1 660 000 kalvar. Efter avdrag av 430 000 livkalvar återstå 1 230 000 kalvar till slakt. Fördelningen på större och mindre kalv antages bli i stort sett densamma som beräknats de båda tidigare åren, d. v. s. 340 000 större och 890 000 mindre kalvar.

Slakten av får och lamm beräknades i prop. 303/1945 under förutsättning av en oförändrad fårstam under 1944/45 bli 260 000 djur. Enligt husdjursräkningen den 1/6 1945 har emellertid fårstammen i Svea- och Götaland minskat med 6,6 procent, därav antalet tackor med 4,9 procent. Samtidigt har, såsom ovan anförts, slakten av får och lamm under produktionsåret 1944/45 stannat vid 233 000 djur. Jämförd med det i husdjursräkningen den 1 juni 1945 redovisade antalet får och lamm antyder denna slaktsiffra att en viss bristande redovisning även beträffande detta djurslag torde föreligga

i slaktstatistiken och/eller kreatursräkningen. Då någon möjlighet till en noggrannare precisering av denna brist emellertid icke föreligger, har någon justering för densamma icke kunnat göras. Vid beräkningen av slakten av får och lamm under år 1945/46 får därför det i husdjursräkningen upptagna djurantalet tagas som utgångspunkt. Härvid får emellertid beaktas, att slakten under augusti 1945 var relativt låg, beroende på en förskjutning av slakten till längre fram på hösten. Med hänsyn tagen till detta förhållande upptages slakten av får och lamm under 1945/46 under antagande av oförändrad fårstam till 240 000 djur.

Med hänsyn till bl. a. de sänkta priserna på ull har beräknats, att en minskning av fårstammen kommer att äga rum under år 1946/47, vilket bl. a. torde medföra en ökning av slakten. Här har upptagits 260 000 får och lamm till slakt eller 20 000 fler än vid antagande av oförändrad fårstam från 1945/46.

Slakten av häst har med hänsyn tagen till häststammens ålderssammanställning upptagits till 35 000 djur både år 1945/46 och 1946/47.

Med hänsyn tagen till den antagliga säsongvariationen i medelslaktvikterna ha dessa beräknats för 1945/46 med ledning av tillgänglig statistik under nämnda produktionsår. För år 1946/47 användas samma slaktvikter under antagande av en oförändrad relation mellan avsalu- och hemslakt.

Slaktdjurspriserna för 1945/46 ha beräknats med ledning av tillgänglig statistik över priserna samt med hänsyn till antagliga säsongmässiga förändringar i slaktens omfattning och i priserna under återstående del av produktionsåret. För produktionsåret 1946/47 ha använts samma priser som för år 1945/46.

På grundval av föregående överväganden rörande antalet slaktdjur och medelslaktvikter samt årsmedelpriserna ha kvantiteter och värde åren 1945/46 och 1946/47 beräknats på följande sätt.

| 1945/46              | Antalet<br>slaktdjur | Medelslakt-<br>vikt, kg | Köttprodukt,<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr |
|----------------------|----------------------|-------------------------|---------------------------|----------------|-------------------|
| Storboskap.....      | 420 000              | 198·0                   | 83·2                      | 177            | 147·3             |
| Större kalv .....    | 330 000              | 48·0                    | 15·8                      | 222            | 35·1              |
| Mindre kalv .....    | 870 000              | 19·3                    | 16·8                      | 133            | 22·3              |
| Får .....            | 240 000              | 16·0                    | 3·8                       | 304            | 11·6              |
| Häst .....           | 35 000               | 301·0                   | 10·5                      | 97             | 10·2              |
| Summa köttproduktion |                      |                         |                           | 130·1          | 226·5             |

#### 1946/47.

|                      |         |       |      |       |       |
|----------------------|---------|-------|------|-------|-------|
| Storboskap.....      | 410 000 | 198·0 | 81·2 | 177   | 143·7 |
| Större kalv .....    | 340 000 | 48·0  | 16·3 | 222   | 36·2  |
| Mindre kalv .....    | 890 000 | 19·3  | 17·2 | 133   | 22·9  |
| Får .....            | 260 000 | 16·0  | 4·2  | 304   | 12·8  |
| Häst .....           | 35 000  | 301·0 | 10·5 | 97    | 10·2  |
| Summa köttproduktion |         |       |      | 129·4 | 225·8 |

#### Fläskproduktionen.

##### År 1944/45.

Den statistiskt redovisade slakten av svin framgår av följande sammanställning. Medelslaktvikten för avsalusvinen har beräknats med ledning av veckostatistiken över den totala avsaluslakten. Medelslaktvikten för hemslaktade svin har antagits vara 90,0 kilogram.

|                       | Antal djur | Medelslakt-<br>vikt<br>(kg) | Totala slakten<br>(ton) |
|-----------------------|------------|-----------------------------|-------------------------|
| <i>Svin.</i>          |            |                             |                         |
| Besiktigad slakt..... | 986 905    | 85·9                        | 84 775·1                |
| Stämplad slakt.....   | 26 524     | 84·4                        | 2 238·6                 |
| S:a avsaluslakt.....  | 1 013 429  | 85·9                        | 87 013·7                |
| Hemslakt.....         | 503 906    | 90·0                        | 45 351·5                |
| Totala slakten.....   | 1 517 335  | 87·2                        | 132 365·2               |

*År 1945/46.*

Till ledning för en beräkning av fläskproduktionen under år 1945/46 föreligger dels svinräkningen i april 1945, dels statistiken över antalet betäckta suggor. Dessutom bör hänsyn tagas även till förändringen i medelslaktvikterna under det gångna året och de för fläskproduktionen disponibla foder-tillgångarna.

En jämförelse mellan svinräkningen i april 1944 och svinräkningen i april 1945 visar en något ökad stam av modersuggor. Under förutsättning av ett oförändrat utnyttjande av suggorna och en oförändrad uppfödningstid skulle sålunda under 1945/46 erhållas en något högre slaktsvinsproduktion än under 1944/45.

Antalet betäckta suggor under perioden augusti 1944—juli 1945 var 183 401 mot 182 557 samma period föregående år. Detta innebär en ökning med 0,5 procent.

Vid upprättandet av värkalkylen (Kungl. Maj:ts prop. 303/1945) beräknades fläskproduktionen under såväl 1944/45 som 1945/46 med ledning av betäckningsstatistiken, varvid antalet slaktsvin per betäckning antogs uppgå till 7,54. Härvid erhöles för 1944/45 en slakt av 1 372 800 svin. Såsom framgått av den föregående framställningen kan emellertid nu den redovisade slakten av svin år 1944/45 angivas till 1 517 300 djur, d. v. s. ca 145 000 utöver det kalkylerade antalet. Denna differens synes endast till någon del kunna förklaras genom forskjutningar i slaktvikten eller genom ändrade utfodringsförhållanden.

Vid en beräkning av fläskproduktionen år 1945/46 torde det vara nödvändigt att beakta detta förhållande. Som förut nämnts är antalet suggor något större nu än för ett år sedan. Antalet betäckningar visar ävenledes en mindre ökning. Under sådana förhållanden bör fläskproduktionen år 1945/46 bli av minst samma storleksordning som 1944/45. Vid en beräkning på sedvanligt sätt med ledning endast av antalet betäckningar erhålles emellertid för innevarande år ett antal slaktsvin av 1 381 000 mot en i statistiken redovisad slakt år 1944/45 av 1 519 400. Med hänsyn till vad ovan anförts synes det vara riktigt att räkna med samma utbytestal, som kan beräknas för 1944/45.

Det kan i detta sammanhang nämnas, att statistiska centralbyrån vid en kontroll av antalet i betäckningsstatistiken redovisade galtar i oktober 1944 konstaterade en brist, motsvarande ca 3 000 betäckningar. Vid en liknande kontroll i juni 1945 konstaterades en brist motsvarande ca 3 500 betäckningar. Härtill kommer ytterligare dels frågan om redovisningen av antalet betäckningar, dels relationen mellan antalet betäckningar och antalet slaktsvin.

Antages ett intervall mellan betäckningar och slakt av 13 månader, skulle utbytestalet under 1944/45 beräknas som kvoten mellan antalet under nämnda produktionsår slaktade svin och betäckningarna under perioden augusti

1943—juli 1944. Detta utbytestal blir 8,32. Med ledning av detsamma skulle slaktsvinsproduktionen under 1945/46 kunna beräknas till 1 526 000 djur. Då emellertid normalt ett tämligen fast samband föreligger mellan medelslaktvikt och slaktålder, måste den förskjutning nedåt av slaktvikten, som ägt rum under 1944/45, beaktas. Om hänsyn tages här till kan utbytestalet för 1944/45 beräknas till 8,19.

Under antagande av samma intervall mellan beteckning och slakt vid 1945/46 års utgång som vid dess ingång, d. v. s. samma medelslaktvikt vid båda tillfällena, kan antalet slaktsvin under 1945/46 beräknas med ledning av ovannämnda utbytestal (8,19) och 12 månaders suggbetäckningar. Under 1945/46 erhålles då en slaktsvinsproduktion av 1 504 000 djur eller 22 000 djur mindre än vid en beräkning utan hänsynstagande till förskjutningar i slaktvikten. I konsekvens med antagande om ett oförändrat intervall mellan betäckning och slakt upptages den vid årets ingång gällande medelslaktvikten — 84,9 kg — för hela året, varför den totala svinslakten under 1945/46 kan beräknas till 127 700 ton.

Med ledning av uppgifterna angående antalet svin utanför jordbruket i svinräkningen i oktober 1945 jämförd med under tidigare år verkställda räkningar kan man räkna med en nedgång i svinslakten utanför jordbruket under 1945/46 i jämförelse med 1944/45. För sistnämnda år har upptagits en kvantitet av 4 000 ton fläsk utöver motsvarande slakt år 1938/39. Med ledning av nyssnämnda uppgifter har motsvarande kvantitet för 1945/46 beräknats till 3 000 ton.

Under hänsynstagande till antagliga säsongmässiga förändringar i slaktdjursantal och priser under våren och sommaren 1946 torde årsmedelpriset under 1945/46 bli 223 öre/kg.

#### År 1946/47.

En jämförelse mellan svinräkningarna i oktober 1944 och 1945 visar en ökad stam av modersuggor. Under förutsättning av ett oförändrat utnyttjande av suggorna skulle under 1946/47 erhållas en större svinproduktion än under år 1945/46.

För en uppskattning av fläskproduktionen under 1946/47 föreligger även betäckningsstatistiken fram t. o. m. januari 1946.

På grundval av denna och med ledning av säsongfördelningen i antalet betäckta suggor under åren 1943/44 och 1944/45 och förskjutningar i säsongfördelningen erhålles för produktionsåret 1945/46 191 700 betäckningar. Under antagande av samma intervall mellan betäckning och slakt, som räknats med för slakten år 1945/46, kan antalet slaktsvin 1946/47 beräknas med ledning av antalet betäckta suggor under 1945/46 och det tidigare använda utbytestalet (8,19). Antalet slaktsvin blir då 1 570 000. I konsekvens med antagandet om ett från 1945/46 oförändrat intervall mellan betäckning och slakt upptages samma medelslaktvikt år 1946/47 som år 1945/46 (84,9 kg). Då erhålles en total fläskkvantitet av 133 300 ton.

Med ledning av uppgifterna angående antalet svin utanför jordbruket i svinräkningen i oktober 1945 jämförd med under tidigare år verkställda räkningar torde man kunna räkna med en fortsatt nedgång i svinslakten utanför jordbruket. Denna har för år 1945/46 upptagits till 3 000 ton utöver 1938/39 års svinslakt utanför jordbruket. För år 1946/47 kan beräknas ca 1 500 ton.

Värdet av svinslakten har beräknats med ledning av det för 1945/46 beräknade priset.

På grundval av beräkningarna och övervägandena rörande svinslaktens

storlek och prisutvecklingen å fläsk har värdet av svinslakten under åren 1945/46 och 1946/47 beräknats på följande sätt. Som jämförelse har även medtagits uppgifter för åren 1943/44 och 1944/45.

| Å r     | Antalet<br>slaktsvin | Medelslakt-<br>vikt, kg | Kvantitet<br>1 000 ton | D:o efter<br>avdrag för<br>slakt utan-<br>för jord-<br>bruket | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr. |
|---------|----------------------|-------------------------|------------------------|---------------------------------------------------------------|----------------|--------------------|
| 1943/44 | 1 614 446            | 89·8                    | 145·0                  | 139·0                                                         | 239            | 332·2              |
| 1944/45 | 1 517 335            | 87·2                    | 132·4                  | 128·4                                                         | 227            | 291·5              |
| 1945/46 | 1 504 000            | 84·9                    | 127·7                  | 124·7                                                         | 223            | 278·1              |
| 1946/47 | 1 570 000            | 84·9                    | 133·3                  | 131·8                                                         | 223            | 293·9              |

Av flera anledningar torde den för svinproduktionen verkställda prognosen avseende både år 1945/46 och 1946/47 vara behäftad med betydande felmarginaler. Det har redan nämnts, att statistiska centralbyrån vid kontrollen av antalet i betäkningsstatistiken redovisade galtar konstaterat brister, som motsvarade ett icke obetydligt antal betäckningar. Huruvida dessa brister varit konstanta eller undergått förändringar har stor betydelse för det beräknade och i prognoserna använda utbytestalet storlek.

Härtill kommer, att även beträffande svin torde en viss brist i slaktredovisningen förelegat under 1944/45. Något exakt statistiskt mått på denna kan dock f. n. icke erhållas.

Önskvärt hade varit att kunna grunda en beräkning av utbytestalet på den redovisade slakten av svin för år 1943/44, då denna — liksom för övriga djurslag — av allt att döma varit tämligen fullständig. Ett sådant förfarings-sätt är dock förenat med vissa svårigheter bl. a. på grund av de betydande förskjutningar beträffande uppfödningstid m. m., som ägde rum under år 1943/44.

#### Försäljning av smågrisar.

Den kvantitet fläsk, som avdragits vid inkomstkalkylen såsom producerad utanför jordbruket, motsvarar vid en slaktvikt av 90 kilogram 33 300 svin år 1945/46 och 16 700 1946/47. Ett motsvarande antal smågrisar få följaktligen beräknas ha försålts från jordbruket åren 1944/45 resp. 1945/46. Vär-det av denna försäljning kan beräknas till 1,5 resp. 0,8 milj. kr. Sistnämnda belopp upptages även för 1946/47.

#### Försäljning av militärhästar.

I samband med beräkningarna rörande kreatursantalets förändringar ha uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna rörande försäljningen av militärhästar under åren 1944/45 och 1945/46. Vid beräkningen av denna post har som inkomst upptagits försäljningen av remonter och draghästar till armén och som utgift dels slakten av militärhästar, vilken redan redovisats vid beräkningen av jordbrukets slaktinkomster, och dels försäljningen av de s. k. beredskapshästarna. Vid beräkningen av värdet å sistnämnda hästar får beaktas, att desamma medräknats i kalkylerna rörande kreaturskapitalets förändringar och där upptagits till förkrigsvärde, d. v. s. 675 kr. per häst. Med hänsyn härtill torde det vara nödvändigt, att även i detta sammanhang upptaga den till samma värde. Skulle ett högre pris sättas den vid beräkningen av nu ifrågavarande avdragspost, blir det nämligen ofrånkomligt att begagna detta även vid beräkningen av kapitalförändringarna. Med hänsyn till dels osäkerheten i fråga om jordbrukarnas verkliga utgifter för dessa hästar, dels principen för kapitalförändringarnas beräkning begagnas därför priset 675 kr/st.

Beräkningen framgår av följande sammanställning.

**Försäljning och inköp  
av militärhästar.**

|                                                 | 1944/45 |           |     | 1945/46 |           |      | 1946/47 |           |      |
|-------------------------------------------------|---------|-----------|-----|---------|-----------|------|---------|-----------|------|
|                                                 | Antal   | Milj. kr. |     | Antal   | Milj. kr. |      | Antal   | Milj. kr. |      |
| <b>Militärens inköp</b>                         |         |           |     |         |           |      |         |           |      |
| Remonter .....                                  | 500     | 1·0       |     | 489     | 0·9       |      | 489     | 0·9       |      |
| Övriga hästar .....                             | 500     | 0·8       | 1·8 | 900     | 1·4       | 2·3  | 1 100   | 1·7       | 2·6  |
| <b>Avgår</b>                                    |         |           |     |         |           |      |         |           |      |
| Slakt av militärhästar ...                      | 1 650   | 0·5       |     | 1 500   | 0·4       |      | 1 800   | 0·5       |      |
| Försäljning till jordbrukare .....              | 330     | 0·2       | 0·7 | 5 500   | 3·7       | 4·1  | 5 500   | 3·7       | 4·2  |
| Nettoinkomst, resp. utgift för jordbruket ..... |         |           | 1·1 |         |           | —1·8 |         |           | —1·6 |

**Export av levande djur.<sup>1</sup>**

Värdet av under 1944/45 exporterade nötkreatur uppgår till 0,4 milj. kronor.

Värdet av under 1944/45 exporterade hästar uppgår till 0,5 milj. kronor.

Exporten av nötkreatur under 1945/46 kan f. n. beräknas till ca 2 000 djur med ett sammanlagt värde för jordbruket av 1,8 milj. kronor. Med hänsyn till att detta antal ingår i den beräknade slakten, införes här endast det pris utöver slaktvärdet, som jordbrukarna erhålla vid försäljning till export eller 1,1 milj. kr. Exporten av avelssvin har under 1945/46 uppgått till 462 djur med ett värde av 0,2 milj. kronor.

För närvarande kan man under 1945/46 räkna med en export av 2 000 hästar, vartill hänsyn tagits vid beräkningen av kreaturskapitalet. Enligt lantbruksstyrelsen torde det genomsnittliga priset per häst bli 1 650 kr., varför totalvärdet för jordbruket blir 3,3 milj. kronor. Utöver nämnda antal har i olika handelsavtal en icke obetydlig hästexport ställts i utsikt, men huruvida denna kan komma till stånd och i vilken omfattning kan för närvarande icke förutsägas. Det sist sagda gäller även exporten av levande djur under 1946/47. I kalkylen för nämnda år upptages därför icke något belopp för export av levande djur.

**Ull.**

Fr. o. m. den 1 januari 1946 beräknas en prissänkning på ull med i genomsnitt 50 öre/kg. Årsmedelspriset för 1945/46, som förut upptagits till 434 öre/kg, kommer genom prissänkningen att sjunka till 400 öre/kg. Årsmedelspriset för 1946/47 har upptagits till 384 öre/kg, vilket motsvarar det efter den 1 januari 1946 gällande priset.

**Kreaturskapital.**

Förändringarna i nötkreatursantalet ha behandlats i samband med beräkningarna över köttproduktionen. Antalet oxar och tjurar har därvid i september 1947 bibehållits oförändrat i förhållande till det beräknade antalet i september 1946.

Hästantalet har beräknats med ledning av betäckningsstatistik, häststammens ålderssammansättning och slakt. Hästar över 3 år beräknas med led-

Tabell 4. Husdjursantalet den 15 september nedanstående år.

|                                                      | 1939       | 1940       | 1941       | 1942      | 1943      | 1944      | 1945       | 1946       | 1947       |
|------------------------------------------------------|------------|------------|------------|-----------|-----------|-----------|------------|------------|------------|
| <i>Hästar.</i>                                       |            |            |            |           |           |           |            |            |            |
| 3 år och däröver efter avdrag av militärhästar ..... | 502 000    | 464 500    | 463 000    | 451 000   | 460 000   | 468 000   | 460 000    | 460 000    | 460 000    |
| Unghästar .....                                      | 78 000     | 82 000     | 77 000     | 71 000    | 65 000    | 68 500    | 75 000     | 72 500     | 67 000     |
| Föl .....                                            | 48 000     | 43 000     | 40 000     | 35 000    | 40 000    | 43 000    | 42 000     | 36 000     | 36 000     |
| Summa unghästar och föl                              | 126 000    | 125 000    | 117 000    | 106 000   | 105 000   | 111 500   | 117 000    | 108 500    | 103 000    |
| Summa hästar                                         | 628 000    | 589 500    | 580 000    | 557 000   | 565 000   | 579 500   | 557 000    | 568 500    | 563 000    |
| <i>Nötkreatur.</i>                                   |            |            |            |           |           |           |            |            |            |
| Oxar .....                                           | 7 000      | 6 000      | 5 000      | 4 000     | 4 000     | 3 300     | 3 000      | 3 000      | 3 000      |
| Tjurar 2 år och däröver .....                        | 31 000     | 33 000     | 33 000     | 31 000    | 35 000    | 28 000    | 28 000     | 28 000     | 28 000     |
| Kor .....                                            | 1 920 000  | 1 868 000  | 1 750 000  | 1 698 000 | 1 770 000 | 1 795 000 | 1 865 000  | 1 885 000  | 1 905 000  |
| Summa oxar, tjurar och kor .....                     | 1 958 000  | 1 907 000  | 1 788 000  | 1 733 000 | 1 809 000 | 1 826 300 | 1 896 000  | 1 916 000  | 1 936 000  |
| Ungnöt .....                                         | 564 000    | 564 000    | 475 000    | 471 000   | 546 000   | 618 800   | 565 000    | 565 000    | 565 000    |
| Kalvar under 1 år .....                              | 467 000    | 419 000    | 420 000    | 420 000   | 502 000   | 462 300   | 452 000    | 452 000    | 452 000    |
| Summa nötkreatur                                     | 2 989 000  | 2 890 000  | 2 683 000  | 2 624 000 | 2 857 000 | 2 907 400 | 2 913 000  | 2 933 000  | 2 953 000  |
| <i>Svin.</i>                                         |            |            |            |           |           |           |            |            |            |
| Fargaltar .....                                      | 5 000      | 4 600      | 4 000      | 3 600     | 3 500     | 3 700     | 3 700      | 3 700      | 3 800      |
| Modersuggor .....                                    | 156 000    | 125 000    | 116 000    | 100 000   | 123 000   | 118 100   | 120 000    | 120 000    | 128 000    |
| <i>Höns.</i>                                         |            |            |            |           |           |           |            |            |            |
| Äldre höns .....                                     | 8 770 000  | 8 770 000  | 7 740 000  | 5 735 000 | 5 440 000 | 6 300 000 | 7 200 000  | 8 200 000  | 8 700 000  |
| Unghöns och kycklingar .....                         | 2 950 000  | 2 950 000  | 2 420 000  | 2 270 000 | 3 350 000 | 3 500 000 | 3 800 000  | 3 800 000  | 3 500 000  |
| Summa höns                                           | 11 720 000 | 11 720 000 | 10 160 000 | 8 005 000 | 8 790 000 | 9 800 000 | 11 000 000 | 12 000 000 | 12 200 000 |

Tabell 5. Värdet av förestående kreaturskapital efter 1938/39 års priser. Milj. kronor.

|                                             | Pris<br>kronor<br>pr st. | 1939    | 1940    | 1941    | 1942    | 1943    | 1944    | 1945    | 1946    | 1947    |
|---------------------------------------------|--------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| <i>Hästar.</i>                              |                          |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| 3 år och däröver.....                       | 675                      | 338·9   | 313·5   | 312·5   | 304·4   | 310·5   | 315·9   | 310·5   | 310·5   | 310·5   |
| Unghästar .....                             | 750                      | 58·5    | 61·5    | 57·8    | 53·8    | 48·8    | 51·4    | 56·3    | 54·4    | 50·3    |
| Föl .....                                   | 300                      | 14·4    | 12·9    | 12·0    | 10·5    | 12·0    | 12·9    | 12·6    | 10·8    | 10·8    |
| Summa                                       |                          | 411·8   | 387·9   | 382·3   | 368·2   | 371·3   | 380·2   | 379·4   | 375·7   | 371·6   |
| <i>Nötkreatur.</i>                          |                          |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Kor, tjurar och oxar ..                     | 370                      | 724·5   | 705·8   | 661·6   | 641·2   | 669·3   | 675·7   | 701·5   | 708·9   | 716·3   |
| Ungnöt .....                                | 325                      | 183·3   | 183·3   | 154·4   | 153·1   | 177·5   | 201·1   | 183·6   | 183·6   | 183·6   |
| Kalvar .....                                | 100                      | 46·7    | 41·9    | 42·0    | 42·0    | 50·2    | 46·2    | 45·2    | 45·2    | 45·2    |
| Summa                                       |                          | 954·5   | 930·8   | 858·0   | 836·3   | 897·0   | 923·0   | 930·3   | 937·7   | 945·1   |
| <i>Svin.</i>                                |                          |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Fargaltar .....                             | 225                      | 1·1     | 1·0     | 0·9     | 0·8     | 0·8     | 0·8     | 0·8     | 0·8     | 0·9     |
| Modersuggor .....                           | 135                      | 21·1    | 16·9    | 15·7    | 13·5    | 16·6    | 15·9    | 16·2    | 16·2    | 17·3    |
| Summa                                       |                          | 22·2    | 17·9    | 16·6    | 14·3    | 17·4    | 16·7    | 17·0    | 17·0    | 18·2    |
| <i>Höns.</i>                                |                          |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| Äldre höns.....                             | 3                        | 26·3    | 26·3    | 23·2    | 17·2    | 16·3    | 18·9    | 21·6    | 24·6    | 26·1    |
| Unghöns och kycklingar                      | 2                        | 5·9     | 5·9     | 4·8     | 4·5     | 6·7     | 7·0     | 7·6     | 7·6     | 7·0     |
| Summa                                       |                          | 32·2    | 32·2    | 28·0    | 21·7    | 23·0    | 25·9    | 29·2    | 32·2    | 33·1    |
| Totalsumma                                  |                          | 1 420·7 | 1 368·8 | 1 284·9 | 1 240·5 | 1 308·7 | 1 345·8 | 1 355·9 | 1 362·6 | 1 368·0 |
| Värdeförändring från<br>föregående år (+1—) |                          |         | — 51·9  | — 83·9  | — 44·4  | + 68·2  | + 37·1  | + 10·1  | + 6·7   | + 5·4   |

ning härav oförändrat uppgå till 460 000 djur i september 1945, 1946 och 1947. Unghästantalet beräknas minska från 1945 till 1946 med 2 500 djur och med ytterligare 5 500 till 1947. Fölantalet beräknas nedgå med 6 000 djur mellan 1945 och 1946. September 1947 har detsamma antagits oförändrat från 1946.

Antalet modersuggor och fargaltar har med ledning av svinräkningen i oktober 1945 beräknats stiga under 1946/47 med 8 000 resp. 100 djur.

Förändringarna i hönsantalet ha behandlats i samband med beräkningarna rörande äggproduktionen.

#### Jordbrukets varuförråd.

Enligt beräkningar för år 1944/45 skulle jordbruket vid utgången av detta år ha en foderreserv av 33 milj. foderenheter.

En beräkning av fodertillgångarna år 1945/46 med ledning av skördens storlek enligt Årsväxten, livsmedelskommissionens försörjningsplaner samt av foderåtgången för det kreatursantal och den animalieproduktion varmed räknats i det föregående, har verkställts. Densamma har utförts enligt samma principer, som tillämpats i tidigare kalkyler, och givit till resultat ett foderöverskott av 232 milj. foderenheter. Nämnade foderöverskott har med hänsyn till dels beräknade näringsförluster å ej kvarnduglig brödsäd och fodersäd på grund av groddskador och dels större lagringsförluster på potatis än normalt reducerats med 43 milj. foderenheter, vilken siffra erhållits efter särskilda beräkningar. Ökningen av varuförråden under 1945/46 blir sålunda 156 milj. foderenheter (232 — 43 — 33).

Tabell 6. Sammandrag av jordbrukets inkomster 1938/39, 1944/45, 1945/46 och 1946/47.

| Varuslag m. m.                     | 1938/39                |                |                   | 1944/45                |                |                   | 1945/46                |                |                   | 1946/47                |                |                    |
|------------------------------------|------------------------|----------------|-------------------|------------------------|----------------|-------------------|------------------------|----------------|-------------------|------------------------|----------------|--------------------|
|                                    | Kvantitet<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr | Kvantitet<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr | Kvantitet<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr | Kvantitet<br>1 000 ton | Pris<br>öre/kg | Värde<br>milj. kr. |
| Höstvete .....                     | 556                    | 17·21          | 95·7              | 357                    | 26·82          | 95·7              | 379                    | 26·45          | 100·2             | 429                    | 26·50          | 113·7              |
| Vårvete .....                      | 108                    | 19·11          | 20·6              | 66                     | 27·98          | 18·5              | 62                     | 28·30          | 17·5              | 105                    | 28·50          | 29·9               |
| Råg .....                          | 247                    | 16·25          | 40·1              | 262                    | 25·70          | 67·3              | 175                    | 25·35          | 44·4              | 233                    | 25·50          | 59·4               |
| Lagringsersättning .....           | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 0·2               | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                  |
| Arealtillägg .....                 | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                  |
| Korn .....                         | 96                     | 14·02          | 13·5              | 57                     | 22·50          | 12·8              | 68                     | 22·50          | 15·3              | 90                     | 22·50          | 20·3               |
| Fraktersättning .....              | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 0·6               | —                      | —              | 0·6               | —                      | —              | 0·7                |
| Havre .....                        | 130                    | 11·57          | 15·0              | 116                    | 18·75          | 21·8              | 120                    | 18·75          | 22·5              | 135                    | 18·75          | 25·3               |
| Premie å fodersäd .....            | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                 | —                      | —              | —                  |
| Ärter .....                        | 15·0                   | 19·14          | 2·9               | 15·5                   | 33·00          | 5·1               | 18·0                   | 36·00          | 6·5               | 21·6                   | 30·00          | 6·6                |
| Oljeväxter .....                   | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 41·5              | —                      | —              | 31·7              | —                      | —              | 28·6               |
| Spånadsväxter .....                | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 3·6               | —                      | —              | 4·0               | —                      | —              | 5·2                |
| Potatis, mat- .....                | 755                    | 5·72           | 43·2              | 907                    | 13·19          | 119·6             | 905                    | 12·75          | 115·4             | 875                    | 10·50          | 91·9               |
| » fabriks- .....                   | 260                    | 4·93           | 12·8              | 60                     | 7·04           | 4·2               | 177                    | 7·07           | 12·5              | 250                    | 7·50           | 18·8               |
| Sockerbetor .....                  | 1 834                  | 3·05           | 55·9              | 1 803                  | 4·79           | 86·4              | 1 812                  | 5·09           | 92·2              | 1 925                  | 5·09           | 97·9               |
| Hö .....                           | 70                     | 5·64           | 3·9               | 109                    | 9·58           | 10·4              | 87                     | 7·50           | 6·5               | 77                     | 7·50           | 5·8                |
| Halm .....                         | 40                     | 2·19           | 0·9               | 105                    | 2·40           | 2·5               | 246                    | 2·40           | 5·9               | 50                     | 2·40           | 1·2                |
| K-mjolk vid mejeri .....           | 794                    | 15·07          | 119·7             | 949                    | 23·39          | 222·0             | 955                    | 23·54          | 224·8             | 955                    | 23·54          | 224·8              |
| » utanför mejeri .....             | 240                    | 18·87          | 45·3              | 170                    | 24·64          | 41·9              | 170                    | 24·64          | 41·9              | 170                    | 24·64          | 41·9               |
| » till hemmaför-<br>brukning ..... | 537                    | 13·81          | 74·2              | 500                    | 21·61          | 108·1             | 495                    | 21·61          | 107·0             | 490                    | 21·61          | 105·9              |
| P-mjolk vid mejeri .....           | 2 335                  | 11·81          | 275·8             | 2 314                  | 17·56          | 406·3             | 2 595                  | 17·56          | 455·7             | 2 745                  | 17·56          | 482·0              |
| Lantsmörmjolk .....                | 420                    | 10·77          | 45·2              | 160                    | 17·01          | 27·2              | 160                    | 17·74          | 28·4              | 160                    | 17·74          | 28·4               |
| Skummjolk till ost .....           | 98                     | 2·90           | 2·8               | 238                    | 5·12           | 12·2              | 300                    | 5·12           | 15·4              | 320                    | 5·12           | 16·4               |
| Merinkomst av grädde ..            | —                      | —              | 7·0               | —                      | —              | 16·3              | —                      | —              | 18·6              | —                      | —              | 18·6               |
| Producentbidrag m. m. ..           | —                      | —              | 3·5               | —                      | —              | 60·5              | —                      | —              | 62·0              | —                      | —              | 59·9               |
| Körlinjebidrag .....               | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 3·2               | —                      | —              | 3·5               | —                      | —              | 3·5                |
| Ägg .....                          | 53·3                   | 141            | 75·1              | 40·2                   | 289            | 116·1             | 45·7                   | 278            | 127·0             | 50·5                   | 250            | 126·2              |
| Slakt av fjäderfä .....            | —                      | —              | 5·9               | —                      | —              | 13·5              | —                      | —              | 13·3              | —                      | —              | 11·7               |
| Storboskap .....                   | 89·0                   | 105            | 93·5              | 74·8                   | 181            | 135·4             | 83·2                   | 177            | 147·3             | 81·2                   | 177            | 143·7              |
| Kalv, större .....                 | 34·3                   | 151            | 51·8              | 16·2                   | 226            | 36·6              | 15·8                   | 222            | 35·1              | 16·3                   | 222            | 36·2               |
| » mindre .....                     | 13·1                   | 98             | 12·8              | 17·0                   | 135            | 23·0              | 16·8                   | 133            | 22·3              | 17·2                   | 133            | 22·9               |
| Får .....                          | 3·4                    | 174            | 5·9               | 3·7                    | 310            | 11·5              | 3·8                    | 304            | 11·6              | 4·2                    | 304            | 12·8               |
| Häst .....                         | 11·8                   | 44             | 5·2               | 9·6                    | 95             | 9·1               | 10·5                   | 97             | 10·2              | 10·5                   | 97             | 10·2               |
| Svin .....                         | 145·6                  | 135            | 196·6             | 128·4                  | 227            | 291·5             | 124·7                  | 223            | 278·1             | 131·8                  | 223            | 293·9              |
| Smågrisar .....                    | —                      | —              | —                 | —                      | —              | 1·5               | —                      | —              | 0·8               | —                      | —              | 0·8                |
| Militärhästar .....                | —                      | —              | 0·5               | —                      | —              | 1·1               | —                      | —              | 1·8               | —                      | —              | 1·6                |
| Ull .....                          | 0·7                    | 185            | 1·3               | 0·9                    | 434            | 4·1               | 0·9                    | 400            | 3·6               | 0·9                    | 384            | 3·5                |
| Export av levande djur ..          | —                      | —              | 5·6               | —                      | —              | 0·9               | —                      | —              | 4·6               | —                      | —              | —                  |
| Summa försäljningsink ..           | —                      | —              | 1 332·2           | —                      | —              | 2 032·2           | —                      | —              | 2 084·6           | —                      | —              | 2 146·9            |
| Index .....                        | —                      | —              | 100·0             | —                      | —              | 152·5             | —                      | —              | 156·5             | —                      | —              | 161·2              |
| Kapitalförändringar ....           | —                      | —              | + 30·0            | —                      | —              | + 13·1            | —                      | —              | + 20·7            | —                      | —              | + 5·4              |
| Summa inkomster .....              | —                      | —              | 1 362·2           | —                      | —              | 2 045·4           | —                      | —              | 2 105·3           | —                      | —              | 2 152·3            |
| Index .....                        | —                      | —              | 100·0             | —                      | —              | 150·1             | —                      | —              | 154·6             | —                      | —              | 158·0              |

Enligt beräkningarna voro alltså varuförråden vid 1945/46 års utgång 189 milj. foderenheter (232 — 43). Med oförändrade normer för foderåtgången, vid antagande av normalskörd 1946 och under iakttagande av tidigare beräknad animalieproduktion skulle vid 1946/47 års slut uppkomma ett något större överskott. Något belopp för denna post införes emellertid icke i denna beräkning, med hänsyn till att densamma utgår ifrån en förutsatt normal skörd.

Beräkningarna rörande kapitalförändringarna sammanfattas i följande sammanställning (milj. kr.):

|                                    | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Kreaturskapital,<br>milj. kronor.. | —       | —51.9   | — 83.9  | —44.4   | + 68.2  | + 37.1  | + 10.1  | + 6.7   | + 5.4   |
| Varuförråd, milj.<br>kronor.....   | + 30.0  | —       | — 37.0  | —       | + 25.5  | —25.5   | + 3.0   | + 14.0  | —       |
| S:a milj. kronor                   | + 30.0  | —51.9   | —120.9  | —44.4   | + 93.7  | + 11.6  | + 13.1  | + 20.7  | + 5.4   |

#### Jordbrukets kostnader.

Föreliggande beräkning grundar sig i stort sett på samma principer, som tillämpats vid föregående kalkyler över jordbrukets kostnader. Endast på en punkt har en mindre komplettering företagits. Byggnadskostnadsberäkningen har nämligen justerats genom att arbetarnas s. k. semesterören nu lagts till den lön, som utgör underlag för indexberäkning beträffande kostnader för lejd arbetskraft till byggnadsarbete. Justeringen har utförts i anslutning till en undersökning beträffande det verkliga löneläget, vilken visar, att de sammanlagda timlönerna (inkl. rörligt tillägg och semesterören) motsvara de timlöner, som tillämpats i indexberäkningen samt därtill semesterersättningen.

I samband med denna kostnadskalkyl har det även övervägts att justera beräkningen av jordbrukets kostnader för köpfodermedel på så sätt, att foderkostnaderna för den del av äggproduktionen, som faller utanför jordbruket, skulle frångå. Samtidigt skulle kostnaderna för de speciella hönsfoderblandningarna redovisas mera fullständigt än tidigare. Jordbrukskommittén har förklarat sig i princip icke ha något att erinra mot en dylik komplettering av beräkningarna. Samtidigt har emellertid kommittén beslutat, att då föreliggande beräkningar rörande foderåtgången för ifrågavarande äggproduktion syntes vara behäftade med betydande osäkerhetsmarginaler och då vidare utredningen vore ofullständig i så måtto, att jordbrukets inköp och försäljningen av kycklingar icke beaktats, borde ifrågavarande poster f. n. icke införas i kalkylen.

Den i Kungl. Maj:ts proposition nr 303/1945 framlagda kalkylen för 1944/45 har nu i stort sett kunnat slutjusteras, sedan fullständigare uppgifter om kvantiteter och priser kunnat erhållas för nämnda produktionsår. Även den i januari 1946 utförda beräkningen för år 1945/46 har av samma skäl i viss omfattning blivit justerad. För vissa kostnadsposter, t. ex. »diverse kostnader», omfattar justeringen även år 1943/44.

Det prismaterial, som ligger till grund för kalkylen för året 1945/46, sträcker sig i regel ej längre fram än till december 1945 eller januari 1946. För kommande månader har i en del fall antagits samma prisläge som det senast kända. I andra fall åter har det varit nödvändigt att ägna uppmärksamhet även åt sådana prisförändringar, som äro att emotse under produktionsårets återstående del. I enlighet med principerna vid tidigare beräkningar ha dock

Tabell 7. Kostnadsberäkning för

|                                    | 1938/39                        |                 | 1939/40                        |                 | 1940/41                         |                 | 1941/42                         |                 |
|------------------------------------|--------------------------------|-----------------|--------------------------------|-----------------|---------------------------------|-----------------|---------------------------------|-----------------|
|                                    | förbrukn. ton, (kr/dt)         | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)         | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. |
| Chilesalpeter .....                | 47 000<br>(17·31)              | 8·14            | 31 500<br>(18·41)              | 5·80            | 22 000<br>(20·29)               | 4·46            | 17 000<br>(20·94)               | 3·56            |
| Kalksalpeter .....                 | 66 000<br>(16·61)              | 10·96           | 105 000<br>(16·95)             | 17·80           | 135 000<br>(20·29)              | 27·39           | 145 000<br>(20·81)              | 30·17           |
| Kalkkväve .....                    | 29 000<br>(17·13)              | 4·97            | 26 400<br>(19·66)              | 5·19            | 34 800<br>(22·55)               | 7·85            | 55 000<br>(23·48)               | 12·91           |
| Svavels. amm. ....                 | 21 000<br>(16·00)              | 3·36            | 18 800<br>(16·36)              | 3·08            | 21 200<br>(20·20)               | 4·28            | 19 000<br>(22·23)               | 4·22            |
| Ljungasalpeter .....               | 4 200<br>(15·88)               | 0·67            | 2 500<br>(15·48)               | 0·41            | —                               | —               | 4 000<br>(21·67)                | 0·87            |
| Kalisalt 40 % .....                | 88 400<br>(12·37)              | 10·94           | 82 400<br>(15·41)              | 12·70           | 95 100<br>(15·78)               | 15·01           | 105 000<br>(16·87)              | 17·71           |
| Superfosfat .....                  | <sup>1</sup> 281 000<br>(7·25) | 20·37           | <sup>1</sup> 248 000<br>(9·68) | 24·01           | <sup>1</sup> 197 500<br>(10·85) | 21·43           | <sup>1</sup> 191 000<br>(11·88) | 22·69           |
| Benmjöl .....                      | 2 770<br>(10·80)               | 0·29            | 2 500<br>(12·67)               | 0·32            | 2 300<br>(13·70)                | 0·32            | —                               | —               |
| Thomasfosfat .....                 | 22 000<br>(6·95)               | 1·53            | 14 000<br>(7·80)               | 1·09            | 18 000<br>(9·37)                | 1·69            | 14 000<br>(10·68)               | 1·50            |
| Summa                              |                                | 61·23           |                                | 70·40           |                                 | 82·43           |                                 | 93·63           |
| Jordbrukskalk (omräknad i ren CaO) | 187 000<br>(2·25)              | 4·21            | 154 000<br>(2·48)              | 3·82            | 168 000<br>(2·75)               | 4·62            | 189 000<br>(2·94)               | 5·56            |
| Summa milj. kr.                    |                                | 65·44           |                                | 74·22           |                                 | 87·05           |                                 | 99·19           |
| Index .....                        |                                | 100·0           |                                | 113·4           |                                 | 133·0           |                                 | 151·6           |

<sup>1</sup> 20 % superfosfat. — <sup>2</sup> 15 % superfosfat. — <sup>3</sup> 75 000 ton 18 % 25·06, 15 000 ton 20 % 26·31. — 74 430 ton 15 % 15·75. — <sup>4</sup> 20-procentig vara. — <sup>5</sup> 13—15-procentig vara. — <sup>6</sup> Kalkpriset be-

inga andra prisförändringar tagits i beaktande än sådana, som vid beräkningstillfället varit genomförda eller ansetts med säkerhet komma att inträffa. För vissa förnödenheter — t. ex. konstgödsel — äro priserna fastställda för hela produktionsåret 1945/46.

Prognosen för produktionsåret 1946/47 bygger på förutsättningen, att senast kända prisläge kommer att bli oförändrat i alla de fall, då kännedom saknats om väntade prisförändringar och deras sannolika storlek. I vissa fall, t. ex. beträffande mjölktransportkostnader, har dock räknats med sänkta enhetspriser, som förutsatts slå igenom allmänt, sedan nu löpande kontrakt utgått. I huvudsak förutsattes liksom i tidigare kalkyler, att några volymförskjutningar ej komma att äga rum. I något fall har dock räknats med höjda kvantiteter, där dessa under krigsåren varit nedsatta på grund av varuknapphet. Detta gäller bl. a. smörjolja till traktorerna samt torvströ.

Kostnadskalkylen för år 1945/46 har starkt påverkats av förändrade priser resp. tillgång på förnödenheter. Traktorkostnaderna, som under krigsåren i samband med omfattande övergång till gengasdrift ökats, ha åter sjunkit betydligt beroende på övergång till oljedrift vid relativt låga oljepriser. Detta gäller även för år 1946/47. Beträffande kostnaderna för köpfodermedel motvägas förutsatta prissänkningar av ökade kvantiteter, så att dessa kostnader totalt sett äro större för år 1946/47 än under de närmast föregående åren.

I det följande lämnas beträffande varje särskild kostnadsgrupp mera utförliga kommentarer.

## konstgödsel och jordbrukskalk.

| 1942/43                         |                 | 1943/44                         |                 | 1944/45                         |                 | 1945/46                         |                 | 1946/47                        |                 |
|---------------------------------|-----------------|---------------------------------|-----------------|---------------------------------|-----------------|---------------------------------|-----------------|--------------------------------|-----------------|
| förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)          | värde milj. kr. | förbrukn. ton, (kr/dt)         | värde milj. kr. |
| 10 300<br>(21·00)               | 2·16            | 8 300<br>(21·00)                | 1·74            | 19 000<br>(23·00)               | 4·37            | 12 000<br>(23·00)               | 2·76            | 15 000<br>(23·00)              | 3·45            |
| 97 000<br>(23·85)               | 23·13           | 77 900<br>(24·50)               | 19·09           | 65 900<br>(24·50)               | 16·15           | 135 000<br>(23·23)              | 31·36           | 115 000<br>(23·23)             | 26·71           |
| 73 700<br>(25·68)               | 18·85           | <sup>3</sup> 91 200<br>(25·27)  | 23·05           | 67 000<br>(25·27)               | 16·93           | 55 000<br>(24·00)               | 13·20           | 50 000<br>(24·00)              | 12·00           |
| 13 800<br>(24·68)               | 3·41            | 12 800<br>(25·15)               | 3·22            | 13 700<br>(25·15)               | 3·45            | 12 000<br>(23·98)               | 2·88            | 15 000<br>(23·98)              | 3·60            |
| 12 700<br>(23·71)               | 3·01            | 21 500<br>(24·15)               | 5·19            | 30 400<br>(24·15)               | 7·34            | 32 000<br>(23·02)               | 7·87            | 65 000<br>(23·02)              | 14·96           |
| 93 600<br>(19·96)               | 18·68           | <sup>4</sup> 104 500<br>(18·30) | 19·12           | 65 000<br>(20·00)               | 13·00           | 40 000<br>(19·86)               | 7·94            | 40 000<br>(19·86)              | 7·94            |
| <sup>2</sup> 133 400<br>(15·92) | 21·24           | <sup>5</sup> 232 830<br>(14·75) | 34·34           | <sup>6</sup> 214 500<br>(20·34) | 43·63           | <sup>7</sup> 290 000<br>(13·74) | 39·85           | 290 000<br>(13·74)             | 39·85           |
| —                               | —               | —                               | —               | —                               | —               | —                               | —               | —                              | —               |
| 9 300<br>(15·19)                | 1·41            | 24 400<br>(14·47)               | 3·53            | 18 000<br>(15·28)               | 2·75            | 15 000<br>(14·89)               | 2·23            | 15 000<br>(14·89)              | 2·23            |
|                                 | 91·89           |                                 | 109·28          |                                 | 107·62          |                                 | 107·59          |                                | 110·74          |
| 210 000<br>(3·09)               | 6·49            | 220 000<br>(3·10)               | 6·82            | 213 000<br>(3·13)               | 6·67            | 213 000<br>(3·20)               | 6·82            | 213 000<br><sup>8</sup> (3·18) | 6·77            |
|                                 | 98·38           |                                 | 116·10          |                                 | 114·29          |                                 | 114·41          |                                | 117·51          |
|                                 | 150·3           |                                 | 177·4           |                                 | 174·6           |                                 | 174·8           |                                | 179·6           |

<sup>4</sup> 67 900 ton 40 %, 17 036 ton 50 %, 19 600 ton kainit 12—14 %. — <sup>5</sup> 158 400 ton 13—14 % 14·28, räknas 8 × Mellersta Sverige + 3 × calcium (billigaste sorten).

## 1. Konstgödsel och kalk.

För år 1944/45 har livsmedelskommissionen lämnat definitiva uppgifter beträffande förbrukning av konstgödsel. Kalkylen visar nära tre miljoner kronor högre kostnader för konstgödsel 1944/45 än enligt vårkalkylen 1945. Förbrukningen har blivit *större* än enligt vårkalkylen 1945 för kalksalpeter, ljungasalpeter, kalisalt och thomasfosfat. Kostnaderna för superfosfat äro praktiskt taget oförändrade i jämförelse med vårkalkylen 1945. För kalkkväve och svavelsyrad ammoniak har förbrukningen blivit *lägre* än enligt vårkalkylen 1945.

Siffrorna för år 1945/46 äro beräknade av livsmedelskommissionen med tilldelningsplanerna som utgångspunkt. Tilldelningen av chilesalpeter har beräknats kunna uppgå till endast 12 000 ton mot 19 000 ton år 1944/45. Förbrukningen av kalkkväve och svavelsyrad ammoniak har beräknats bli mindre än 1944/45, under det att förbrukningen av ljungasalpeter beräknats öka något (ökad tillverkningskapacitet) och förbrukningen av kalksalpeter förutsatts bli mer än fördubblad jämfört med år 1944/45. Totalt sett har förbrukningen av kvävegödselmedel beräknats bli 50 000 ton större 1945/46 än 1944/45. Kaliförbrukningen har på grund av bristande importmöjligheter beräknats till endast 40 000 ton mot 65 000 ton 1944/45. Användningen av fosforhaltiga gödselmedel beräknas endast obetydligt avvika från förbrukningen 1944/45.

Priserna äro år 1945/46 lägre än under föregående år för följande konst-

gödselmedel: kalksalpeter, kalkkväve, svavelsyrad ammoniak, ljungasalpeter, kalisalt och thomasfosfat. Totalt visar kalkylen en praktiskt taget oförändrad kostnadssumma för konstgödsel under 1945/46 i jämförelse med 1944/45.

För år 1946/47 är den beräknade totalförbrukningen av kvävehaltiga gödselmedel något större än 1945/46. Betydande förskjutningar förekomma mellan olika slags kvävegödselmedel. Sålunda har beräknats en betydande ökning i förbrukningen av ljungasalpeter, vilken emellertid delvis motväges av en icke fullt så stor minskning i förbrukningen av kalksalpeter. Den i kalkylen för 1946/47 upptagna mängden kvävegödselmedel motsvarar i fråga om rent kväve en ökning med mer än 40 % jämfört med basårskvantiteten. Förbrukningen av kalisalt har beräknats till samma kvantitet som 1945/46 eller 40 000 ton. Den nu beräknade kvantiteten ligger ca 48 000 ton under förkrigsförbrukningen. Fosforhaltiga gödselmedel ha beräknats bliva förbrukade till samma kvantiteter som under 1945/46. Då halten av fosforsyra fr. o. m. början av nästa produktionsår beräknas kunna höjas till 18 %, motsvarar den för 1946/47 upptagna kvantiteten i det närmaste förkrigsförbrukningen av fosforsyra.

Enär priserna å konstgödselmedel äro beroende av statlig clearing eller andra liknande statliga åtgärder, ha desamma i kalkylen upptagits till samma belopp per deciton som för år 1945/46.

Utifrån dessa förutsättningar ha kostnaderna för konstgödsel år 1946/47 beräknats till 110,74 milj. kronor mot 107,57 milj. kronor år 1945/46.

*Priserna på konstgödsel* avse liksom i tidigare kalkyler stockholmsområdet och äro beräknade som aritmetiska medeltal av månadspriserna. Någon vägning med hänsyn till försäljningen under olika perioder har sålunda icke skett, och en dylik vägning skulle säkerligen endast i ringa utsträckning påverka slutresultaten.

*Kostnaderna för kalk* äro beräknade enligt kvantitetsuppgifter från kalkbruken och deras försäljningsorganisationer. År 1941 startades kalkbrytning av Kågedalens kalkbruksförening. Då uppgifter över detta företags produktion under olika år nu kunnat erhållas, har beräkningen över kalkkvantiteterna justerats från och med produktionsåret 1940/41. De nu i kalkylen angivna kvantiteterna av jordbrukskalk äro definitiva till och med produktionsåret 1944/45. För de båda följande åren ha kvantiteterna hållits oförändrade.

*Priserna på kalk* ha beräknats efter samma principer som i de två senaste kalkylerna och äro praktiskt taget oförändrade.

Kvantiteter, å-priser och värdesummor för konstgödsel och kalk ha sammanförts i *tabell 7*.

## 2. Kostnad för inköpt utsäde.

Någon ändring av tidigare gjord kalkyl har icke skett utan räknas fortfarande med 4,20 milj. kr för såväl 1944/45 som 1945/46 och 1946/47.

## 3. Köpfodermedel.

Liksom vid tidigare beräkningar ha uppgifter om kvantiteter inhämtats från livsmedelskommissionen, spannmålsbolaget och i vissa fall — t. ex. i fråga om fabriksavfall — från vederbörande företag. Priserna äro i flertalet fall beräknade som enkla medeltal av de under produktionsåret gällande normalpriserna. För vissa ha emellertid vägda medeltal framräknats. Så är t. ex. fallet med priset på oljekraftfoder och mineralfoder för de tre senaste åren.

### *Förbrukning av majs.*

Livsmedelskommissionen beräknar förbrukningen till foderändamål under år 1944/45 till 6 300 ton. För 1945/46 har förbrukningen uppskattats till

10 000 ton under det att för år 1946/47 på grund av ökade importmöjligheter räknats med 25 000 ton. Det är möjligt, att större kvantiteter komma att förbrukas. I så fall bör emellertid även uppstå ökad produktion av fläsk, varigenom en motsvarande höjning av inkomsterna kommer till stånd.

#### *Förbrukning av fodersäd.*

Denna kostnadspost skall för att undvika förväxling med kostnadsposten »återinköpt fodersäd», som förekommer i sammandragstabellen 9 E, något närmare förklaras. I höstkalkylen 1944 upptogs för år 1943/44 en försäljning av 100 000 ton fodersäd ur spannmålsbolagets lager. Denna kvantitet hade tidigare upptagits på inkomstsidan, och upptogs därför nu bland kostnaderna. Det visade sig senare, att endast 47 000 ton kom i marknaden nämnda år. Av återstående lager beräknas 35 000 ton ha försålts under 1944/45. Vid slutet av år 1944/45 skulle spannmålsbolaget sålunda förfoga över ett restlager på 18 000 ton. Med hänsyn till att visst övergångslager normalt måste hållas, har denna kvantitet emellertid tills vidare icke upptagits i kostnadskalkylen vare sig för år 1945/46 eller 1946/47.

Kostnadsposten *återinköpt fodersäd* (enligt tabell 9 E) avser däremot den marginalkostnad, som beräknas uppstå för jordbruket i samband med återinköp av sådan fodersäd, som icke upptagits på inkomstsidan i kalkylen. Marginalkostnaden utgör 1 kr/dt, och sammanlagt beräknas kostnaderna i fråga till 0,61 milj. kronor för år 1944/45 och 1,08 milj. kronor per år för år 1945/46. För år 1946/47 har någon sådan kostnad icke upptagits, enär fodersädsavstående då icke torde behöva ifrågakomma.

#### *Förbrukning av mältad brödsäd till foder.*

Av mältad brödsäd användes under år 1944/45 till foder 23 500 ton. Under år 1945/46 har räknats med 3 000 ton. Under år 1946/47 har räknats med 15 000 ton mältad brödsäd av 1945 års skörd.

#### *Förbrukning av kli.*

Förbrukningen har kunnat fastställas definitivt för år 1944/45 sedan fullständiga uppgifter om import, tillverkning vid handels- och löneförmalning samt in- och utgående lager för detta år erhållits. Beträffande vetekli avviker den nya kalkylen väsentligt från vårkalkylen 1945. Förbrukningen av vetekli under år 1944/45 uppgick till 116 000 ton mot i vårkalkylen 1945 beräknade 95 000 ton. För produktionsåren 1945/46 och 1946/47 har beräknats en förbrukning av vetekli uppgående till 125 000 ton resp. 140 000 ton. Under produktionsåret 1945/46 beräknas den inhemska produktionen av vetekli till 124 000 ton. Den beräknade förbrukningen förutsätter sålunda, att 1 000 ton importerat vetekli under detta år tages i anspråk. 1946/47 års kvantitet (140 000 ton) förutsätter att större kvantitet importerat kli kommer till användning. Förbrukningen av rågkli har år 1944/45 uppgått till 17 500 ton. För de båda senare åren räknas med en förbrukning av 16 000 ton. Av havrekli beräknas 25 000 ton komma att förbrukas under vart och ett av här berörda produktionsår. Förbrukningen av kornkli är cirka 9 000 ton under vart och ett av de tre sista i kalkylen medtagna åren. Priserna på samtliga klislag ha förutsatts oförändrade sedan 1944/45.

#### *Förbrukning av oljekraftfoder.*

År 1944/45 förbrukades omkring 179 000 ton oljekraftfoder. För de två senare åren — 1945/46 resp. 1946/47 — har räknats med 200 000 ton per år. Priset på oljekraftfoder var under år 1944/45 i medeltal 33,25 kr/dt. För 1945/46 har räknats med 34,00 kr/dt, vilket pris upptagits även för 1946/47.

*Förbrukning av fodercellulosa.*

Spannmålsbolaget har lämnat definitiv uppgift beträffande den kvantitet fodercellulosa, som under år 1944/45 försålts till jordbruket. I vårkalkylen 1945 hade räknats med 50 000 ton. Förbrukningen stannade vid 47 000 ton. För produktionsåret 1945/46 räknades i vårkalkylen 1945 med 20 000 ton. Siffran har nu höjts till 29 000 ton. Totalt beräknas försäljningen av fodercellulosa 1945/46 komma att uppgå till 35 000 ton, varav 6 000 ton beräknas bli försäلت utanför jordbruket (armén, skogskörare, åkare). Enligt uppgifter från spannmålsbolaget hade 20 000 ton blivit sålda t. o. m. den <sup>31</sup>/<sub>1</sub> 1946. Det är därför möjligt, att siffran 29 000 ton till jordbruket kommer att överskridas.

För produktionsåret 1946/47 har icke räknats med någon försäljning av fodercellulosa till jordbruket. Huruvida någon förbrukning under detta år kommer till stånd blir givetvis huvudsakligen beroende av skördeutfallet.

*Förbrukning av fabriksavfall.*

Svenska sockerfabriksaktiebolaget har lämnat slutgiltiga uppgifter om såväl försäljningen av melass, betmassa och betfor under 1944/45 som de priser förbrukarna fått betala. I tabell 9 C redovisas försäljningen till betodlare resp. övriga jordbrukare var för sig. Tidigare ha priserna sammanvägts, så att genomsnittspris för hela försäljningen av vart och ett av de tre fodermedlen erhållits. Detta genomsnittspris ger emellertid ingen bild av prisutvecklingen, eftersom relationerna mellan de kvantiteter, som säljas till betodlare resp. övriga jordbrukare varierar från år till år.

Försäljningen av *melass* direkt till jordbrukare under 1944/45 upptogs i vårkalkylen 1945 till 44 000 ton. Den definitiva siffran blev 41 600 ton. För år 1945/46 har nu räknats med att 30 700 ton skulle försälas direkt till jordbrukare. För år 1946/47 har vid beräkningen av melasskvantiteten tagits hänsyn till att någon förbrukning av fodercellulosa i jordbruket icke förutsatts. Melasskvantiteten för år 1946/47 har därför beräknats på så sätt, att 1945/46 års kvantitet ökat med den kvantitet, som detta år använts för inblandning i fodercellulosa (3 500 ton). Den totala direkta försäljningen av melass till jordbrukare år 1946/47 har sålunda beräknats till 34 200 ton. Det har förutsatts, att den till betodlarna försälda melasskvantiteten är lika stor 1946/47 som 1945/46. Den kvantitet, som tidigare åtgått till inblandning i fodercellulosa, har beräknats bli försäld till de högre priser som gälla för icke betodlare.

Tillgången på *betmassa* för utfodringsändamål har för åren 1944/45 och 1945/46 upptagits enligt Svenska sockerfabriksaktiebolagets uppgifter. För år 1946/47 har kvantiteten beräknats med hänsyn till den på inkomstsidan upptagna sockerbetsskördens storlek. Produktionen av betmassa har för år 1946/47 beräknats stiga i jämförelse med det föregående året i samma proportion som sockerbetsskörden.

Jordbrukarnas inköp av *drank* från brännvinsbrännerierna upphörde fullständigt under år 1944/45, emedan någon tillverkning av potatisbrännvin då icke förekom. Under produktionsåret 1945/46 beräknas 35 000 ton potatis bli använda vid brännerierna. Den motsvarande drankvolymen beräknas till 500 000 hl. För 1946/47 har antagits, att 100 000 ton potatis kommer att användas till brännvinstillverkning. Drankvolymen har beräknats till 1 429 000 hl.

*Dravförbrukningen* är beräknad med hänsyn till den vid bryggerierna förbrukade mängden korn. Sålunda har erhållits 251 000 hl år 1944/45 samt för åren 1945/46 och 1946/47 195 000 hl resp. 372 000 hl.

*Förbrukning av animaliskt foder m. m.*

Kostnaderna för animaliskt foder, mineralfoder och vitaminpreparat (tabell 9 D) ha för år 1944/45 beräknats till en lägre summa än i vårkalkylen 1945. Detta beror framför allt på att fiskmjöl och mineralfoder under år 1944/45 icke ha kunnat levereras i den omfattning, som tidigare hade beräknats. I vårkalkylen 1945 hade räknats med ungefärligen samma kvantiteter som under år 1943/44.

**Tabell. 8. Kostnadsberäkning för vissa animaliska fodermedel samt mineralfoder.**

|                                     | 1944/45                       |             | 1945/46                       |             | 1946/47                       |             |
|-------------------------------------|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|
|                                     | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj. kr.   | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj. kr.   | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj. kr.   |
| <i>Köttfodermjöl m. m.</i>          |                               |             |                               |             |                               |             |
| Köttfodermjöl I.....                | 303<br>(40: —)                | 0·12        | 350<br>(40: —)                | 0·14        | 350<br>(38: —)                | 0·13        |
| „ II.....                           | 611<br>(35: —)                | 0·21        | 650<br>(35: —)                | 0·23        | 650<br>(33: —)                | 0·21        |
| „ III.....                          | 3 801<br>(30: —)              | 1·14        | 4 000<br>(30: —)              | 1·20        | 4 260<br>(28: —)              | 1·19        |
| Blodmjöl.....                       | 238<br>(45: —)                | 0·11        | 240<br>(45: —)                | 0·11        | 240<br>(43: —)                | 0·10        |
| Summa                               | <b>4 953</b>                  | <b>1·58</b> | <b>5 240</b>                  | <b>1·68</b> | <b>5 500</b>                  | <b>1·63</b> |
| <i>Foderbenmjöl.</i>                |                               |             |                               |             |                               |             |
| Foderbenmjöl I.....                 | 4 511<br>(29: —)              | 1·31        | 4 600<br>(29: —)              | 1·33        | 4 600<br>(29: —)              | 1·33        |
| „ II.....                           | 963<br>(25: —)                | 0·24        | 1 000<br>(25: —)              | 0·25        | 1 100<br>(25: —)              | 0·28        |
| Summa                               | <b>5 474</b>                  | <b>1·55</b> | <b>5 600</b>                  | <b>1·58</b> | <b>5 700</b>                  | <b>1·61</b> |
| <i>Mineralfoder.</i>                |                               |             |                               |             |                               |             |
| Dikalciumpfostat <sup>1</sup> ..... | 465<br>(62: —)                | 0·29        | 1 500<br>(55: —)              | 0·83        | 3 000<br>(50: —)              | 1·50        |
| Dinatriumpfostat <sup>1</sup> ..... | 1 410<br>(62: —)              | 0·87        | 1 500<br>(55: —)              | 0·83        | 1 500<br>(50: —)              | 0·75        |
| Blandade mineralfoder.....          | 4 779<br>(53: 58)             | 2·56        | 6 000<br>(50: —)              | 3·00        | 6 000<br>(47: —)              | 2·82        |
| Summa                               | <b>6 654</b>                  | <b>3·72</b> | <b>9 000</b>                  | <b>4·66</b> | <b>10 500</b>                 | <b>5·07</b> |

För åren 1945/46 och 1946/47 ha i kalkylen upptagits något större kvantiteter av animaliskt foder. Prisfall har inträffat ifråga om dikalciumpfostat och dinatriumpfostat, vilket i sin tur även verkar sänkande på genomsnittspriset för blandade mineralfoder. För år 1946/47 har dessutom förutsatts pris-sänkningar på fiskmjöl, fiskensilage och köttmjöl. I fråga om tran inträder viss prissänkning redan under år 1945/46. Ytterligare sänkning har beräknats för år 1946/47. Kostnaderna för vitaminpreparat (deltafor m. m.) ha ökat beroende på ökad försäljning. Sammanlagt uppgå kostnaderna för gruppen animaliska fodermedel till 12,01 miljoner kronor 1944/45. För åren 1945/46 och 1946/47 äro de beräknade kostnaderna 4,78 resp. 3,84 miljoner kronor större.

I tabell 9 D redovisas vissa grupper av fodermedel. Dessa grupper representera olika kvaliteter eller varuslag. Detta gäller bl. a. köttmjöl, foderben-

<sup>1</sup> Försålt oblandat.

Tabell 9. Kostnadsberäk-

|                                    | 1938/39                        |             | 1939/40                        |             | 1940/41                        |             | 1941/42                        |             |
|------------------------------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|
|                                    | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr |
| <i>A. Kraftfoder.</i>              |                                |             |                                |             |                                |             |                                |             |
| Majs .....                         | 95 300<br>(17·76)              | 16·93       | 73 500<br>(19·11)              | 14·05       | 6 930<br>(18·50)               | 1·28        | —                              | —           |
| Fodersäd .....                     | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| Mältad brödsäd till<br>foder ..... | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| Kli av vete .....                  | 133 750<br>(12·77)             | 17·08       | 135 300<br>(16·43)             | 22·23       | 115 000<br>(16·50)             | 18·98       | 122 000<br>(16·50)             | 20·13       |
| » » råg .....                      | 27 900<br>(11·24)              | 3·14        | 29 800<br>(15·46)              | 4·61        | 22 800<br>(15·50)              | 3·53        | —                              | —           |
| » » havre .....                    | 20 850<br>(8·90)               | 1·86        | 24 400<br>(11·45)              | 2·79        | 23 900<br>(11·55)              | 2·76        | 18 800<br>(16·00)              | 3·01        |
| » » korn .....                     | 13 500<br>(11·24)              | 1·52        | 13 500<br>(15·46)              | 2·09        | 12 000<br>(15·50)              | 1·86        | 10 500<br>(16·00)              | 1·68        |
| » Övrigt » .....                   | 4 000<br>(11·24)               | 0·45        | 1 500<br>(15·46)               | 0·23        | —                              | —           | —                              | —           |
| Linkakor och mjöl<br>(21·52)       | 21 000                         | 4·52        | 20 800<br>(23·41)              | 4·87        | 5 320<br>(24·00)               | 1·28        | —                              | —           |
| Övr. oljekaksfoder.<br>(20·47)     | 220 000                        | 45·03       | 184 200<br>(23·92)             | 44·06       | 152 546<br>(23·50)             | 35·85       | 125 000<br>(29·27)             | 36·59       |
| Summa                              |                                | 90·53       |                                | 94·93       |                                | 65·54       |                                | 61·41       |
| <i>B. Fodercellulosa.</i>          | —                              | —           | —                              | —           | 71 400<br>(15·88)              | 11·34       | 411 300<br>(12·16)             | 50·01       |
| <i>C. Fabriksavfall.</i>           |                                |             |                                |             |                                |             |                                |             |
| Melass, betodlare ..               | 53 260<br>(6·96)               | 3·71        | 55 700<br>(8·72)               | 4·86        | 53 830<br>(9·00)               | 4·84        | 21 000<br>(10·92)              | 2·29        |
| » , övriga jord-<br>brukare .....  |                                |             |                                |             |                                |             |                                |             |
| Sockersnittsel .....               | 7 900<br>(7·28)                | 0·57        | 7 330<br>(7·33)                | 0·54        | 6 520<br>(7·33)                | 0·48        | —                              | —           |
| Betmassa, betodlare                | 892 658<br>(0·25)              | 2·52        | 939 417<br>(0·25)              | 2·35        | 905 394<br>(0·27)              | 2·44        | 889 000<br>(0·285)             | 2·40        |
| » , övriga<br>jordbrukare .....    |                                |             |                                |             |                                |             |                                |             |
| Betfor, betodlare ..               | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| » , övriga jord-<br>brukare .....  |                                |             |                                |             |                                |             |                                |             |
| Drank, hl .....                    | 1 681 000<br>(0·25)            | 0·42        | 1 956 300<br>(0·25)            | 0·49        | 1 432 000<br>(0·30)            | 0·43        | 580 000<br>(0·30)              | 0·17        |
| Drav, hl .....                     | 425 900<br>(1·05)              | 0·45        | 434 400<br>(1·06)              | 0·46        | 348 000<br>(1·80)              | 0·63        | 117 000<br>(2·00)              | 0·23        |
| Summa                              |                                | 7·67        |                                | 8·70        |                                | 8·82        |                                | 5·09        |

## ning för fodermedel.

| 1942/43                        |             | 1943/44                        |             | 1944/45                        |             | 1945/46                        |             | 1946/47                        |             |
|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|--------------------------------|-------------|
| förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton,<br>(kr/dt) | milj.<br>kr |
| —                              | —           | 9 000<br>(25·00)               | 2·25        | 6 300<br>(25·00)               | 1·58        | 10 000<br>(25·00)              | 2·50        | 25 000<br>(25·00)              | 6·25        |
| —                              | —           | 47 000<br>(21·32)              | 10·02       | 35 000<br>(21·32)              | 7·46        | —                              | —           | —                              | —           |
| —                              | —           | 17 000<br>(24·25)              | 4·12        | 23 500<br>(22·86)              | 5·37        | 3 000<br>(22·86)               | 0·69        | 15 000<br>(22·86)              | 3·43        |
| 68 982<br>(17·78)              | 12·26       | 84 260<br>(18·25)              | 15·38       | 116 000<br>(19·00)             | 22·04       | 125 000<br>(19·00)             | 23·75       | 140 000<br>(19·00)             | 26·60       |
| 16 534<br>(17·73)              | 2·93        | 37 000<br>(17·50)              | 6·48        | 17 500<br>(16·00)              | 2·80        | 16 000<br>(16·00)              | 2·56        | 16 000<br>(16·00)              | 2·56        |
| 28 312<br>(12·66)              | 3·58        | 37 040<br>(12·00)              | 4·44        | 25 000<br>(12·00)              | 3·00        | 25 000<br>(12·00)              | 3·00        | 25 000<br>(12·00)              | 3·00        |
| 12 221<br>(12·66)              | 1·55        |                                |             | 9 000<br>(12·00)               | 1·08        | 9 300<br>(12·00)               | 1·12        | 9 000<br>(12·00)               | 1·08        |
| —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| 90 000<br>(32·92)              | 29·63       | 105 000<br>(32·83)             | 34·47       | 179 000<br>(33·25)             | 59·52       | 200 000<br>(34·00)             | 68·00       | 200 000<br>(34·00)             | 68·00       |
| —                              | 49·95       | —                              | 77·16       | —                              | 102 85      | —                              | 101·62      | —                              | 110·92      |
| 17 564<br>(15·18)              | 2·67        | 41 077<br>(15·25)              | 6·26        | 47 000<br>(15·25)              | 7·17        | 29 000<br>(15·25)              | 4·42        | —                              | —           |
| —                              | —           | —                              | —           | 20 300<br>(7·42)               | 1·51        | 23 400<br>(7·42)               | 1·74        | 23 400<br>(7·42)               | 1·74        |
| 35 016<br>(12·92)              | 4·52        | 40 765<br>(12·94)              | 5·27        | 21 300<br>(14·00)              | 2·98        | 7 300<br>(14·00)               | 1·02        | 10 800<br>(14·00)              | 1·51        |
| —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| 793 090<br>(0·311)             | 2·26        | 811 463                        | 2·52        | 749 000<br>(0·318)             | 2·38        | 795 200<br>(0·318)             | 2·53        | 844 500<br>(0·318)             | 2·69        |
| —                              | —           | —                              | —           | 9 200<br>(1·25)                | 0·12        | 9 700<br>(1·25)                | 0·12        | 10 300<br>(1·25)               | 0·13        |
| —                              | —           | —                              | —           | 4 290<br>(5·01)                | 0·21        | 600<br>(16·92)                 | 0·10        | 600<br>(16·92)                 | 0·10        |
| —                              | —           | 18 000<br>(20·64)              | 3·72        | —                              | —           | —                              | —           | —                              | —           |
| —                              | —           | —                              | —           | 14 624<br>(23·25)              | 3·40        | 13 435<br>(23·25)              | 3·12        | 13 435<br>(23·25)              | 3·12        |
| —                              | —           | 1 333 000<br>(0·40)            | 0·53        | —                              | —           | 500 000<br>(0·40)              | 0·20        | 1 429 000<br>(0·40)            | 0·57        |
| 260 000<br>(2·00)              | 0·52        | 351 000<br>(2·00)              | 0·70        | 251 000<br>(2·00)              | 0·50        | 195 000<br>(2·00)              | 0·39        | 372 000<br>(2·00)              | 0·74        |
| —                              | 7·30        | —                              | 12·74       | —                              | 11·10       | —                              | 9·22        | —                              | 10·60       |

Tabell 9

|                                  | 1938               |             | 1939               |                    | 1940/41     | 1941/42                       |             |
|----------------------------------|--------------------|-------------|--------------------|--------------------|-------------|-------------------------------|-------------|
|                                  | förbrukn.<br>i ton | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton | milj.<br>kr        | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr |
| <b>D. Animaliskt foder m. m.</b> |                    |             |                    |                    |             |                               |             |
| Fiskmjöl .....                   | 4 185              | 0·87        | 5 952              | 1·36               | 1·96        | 2 481<br>(45·00)              | 1·12        |
| Fiskensilage .....               | —                  | —           | —                  | —                  | —           | —                             | —           |
| Köttmjöl m. m. ....              | 789                | 0·13        | 2 591              | 0·49               | 0·80        | 5 009<br>(26·00)              | 1·30        |
| Foderbenmjöl .....               | 1 379              | 0·25        | 1 905              | 0·35               | 0·40        | 5 378<br>(27·00)              | 1·45        |
| Mineralfoder .....               | 5 567              | 1·64        | 6 070              | 1·76               | 1·48        | —                             | —           |
| Tran .....                       | 991                | 0·65        | 1 484              | 1 <sup>1</sup> ·14 | 0·80        | 343<br>(420·00)               | 1·44        |
| Deltafor m. m. ....              | —                  | —           | —                  | —                  | —           | —                             | —           |
| Foderjäst .....                  | —                  | —           | —                  | —                  | —           | —                             | —           |
| Summa                            |                    | 3·54        |                    | 5·10               | 5·44        |                               | 5·31        |
| Milj. kr.                        |                    |             | 1938/39<br>14·58   | 1939/40<br>25·10   |             |                               |             |

<sup>1</sup> Fyra mån. 1938 och 8 mån. 1939; — <sup>2</sup> 1939 års värde.

Tabell 9 (forts.). E. Sammandrag

|                            | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 |
|----------------------------|---------|---------|---------|---------|
| Kraftfoder .....           | 90·53   | 94·93   | 65·54   | 61·41   |
| Fodercellulosa .....       | —       | —       | 11·34   | 50·01   |
| Fabriksavfall .....        | 7·67    | 8·70    | 8·82    | 5·09    |
| Animaliskt foder .....     | 4·58    | 5·10    | 5·44    | 5·31    |
| Återinköpt fodersäd .....  | —       | —       | —       | —       |
| Summa                      | 102·78  | 108·73  | 91·14   | 121·82  |
| Avgår fodermed.rabatter .. | —       | —       | 6·78    | —       |
| Summa milj. kr.            | 102·78  | 108·73  | 84·36   | 121·82  |
| Index                      | 100·0   | 105·8   | 82·1    | 118·5   |

mjöl och mineralfoder. Dessa tre grupper ha därför i tabell 8 angivits specificerade till kvantitet och värde. Priset på blandade mineralfoder är ett vägt medelpris. I sammanställningen angivna kvantiteter dikalciumfosfat och dinatriumfosfat representera de partier, som säljas utan uppblandning med foderkalk och dylikt.

#### 4. Maskiner och redskap.

Kostnaderna för åren 1944/45 och 1945/46 äro oförändrade i jämförelse med vårkalkylen 1945. Från statens priskontrollnämnd meddelas, att någon prisändring beträffande maskiner och redskap icke är att vänta under inne-

(forts.).

| 1942/43                       |             | 1943/44                       |             | 1944/45                       |             | 1945/46                       |             | 1946/47                       |             |
|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|-------------------------------|-------------|
| förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr | förbrukn.<br>i ton<br>(kr/dt) | milj.<br>kr |
| 2 424<br>(45·00)              | 1·09        | 5 459<br>(48·00)              | 2·62        | 2 070<br>(48·00)              | 0·99        | 5 500<br>(48·00)              | 2·64        | 6 000<br>(40·00)              | 2·40        |
| —                             | —           | —                             | —           | 821<br>(19·00)                | 0·16        | 1 000<br>(19·00)              | 0·19        | 1 000<br>(15·00)              | 0·15        |
| 3 000<br>(39·00)              | 1·17        | 4 537<br>(42·90)              | 1·95        | 4 953                         | 1·58        | 5 240                         | 1·68        | 5 500                         | 1·63        |
| 3 684<br>(29·00)              | 1·07        | 4 521<br>(28·00)              | 1·27        | 5 474                         | 1·55        | 5 600                         | 1·58        | 5 700                         | 1·61        |
| 6 305<br>(67·00)              | 4·22        | 8 779<br>(58·54)              | 5·14        | 6 654                         | 3·72        | 9 000                         | 4·66        | 10 500                        | 5·07        |
| 225<br>(420·00)               | 0·95        | 843<br>(420·00)               | 3·54        | 550<br>(350·00)               | 1·93        | 1 000<br>(330·00)             | 3·30        | 1 000<br>(225·00)             | 2·25        |
| —                             | —           | 266<br>(320·00)               | 0·85        | 774                           | 1·76        | 964                           | 2·27        | 964                           | 2·27        |
| 430<br>(75·00)                | 0·32        | 230<br>(78·00)                | 0·18        | 425<br>(75·00)                | 0·32        | 850<br>(55·00)                | 0·47        | 850<br>(55·00)                | 0·47        |
|                               | 8·82        |                               | 15·55       |                               | 12·01       |                               | 16·79       |                               | 15·85       |

## för allt köploder, milj. kronor.

| 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|---------|---------|---------|---------|---------|
| 49·95   | 77·16   | 102·85  | 101·62  | 110·92  |
| 2·67    | 6·26    | 7·17    | 4·42    | —       |
| 7·30    | 12·74   | 11·10   | 9·22    | 10·60   |
| 8·82    | 15·55   | 12·01   | 16·79   | 15·85   |
| 1·50    | 0·85    | 0·61    | 1·08    | —       |
| 70·24   | 112·56  | 133·74  | 133·13  | 137·37  |
| —       | —       | —       | —       | —       |
| 70·24   | 112·56  | 133·74  | 133·13  | 137·37  |
| 68·3    | 109·5   | 130·1   | 129·5   | 133·7   |

varande produktionsår (1945/46). De flesta maskinaffärerna avslutas under våren och sommaren, och under denna tid torde enligt priskontrollnämnden inga prisändringar komma att inträffa. Beträffande produktionsåret 1946/47 kan från priskontrollnämndens sida nu icke göras några uttalanden. Det är möjligt, att priserna på svenska maskiner kunna sänkas under årets senare del, men på grund av rådande ovisshet har tills vidare räknats med oförändrade kostnader även för år 1946/47. Kostnaderna uppgå till följande belopp:

|                    | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|--------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Milj. kr . . . . . | 72·8    | 83·2    | 94·3    | 101·1   | 106·0   | 107·4   | 107·7   | 107·7   | 107·7   |
| Index . . . . .    | 100·0   | 114·3   | 129·5   | 138·9   | 145·6   | 147·5   | 147·9   | 147·9   | 147·9   |

### 5. Traktorkostnader.

Beräklandet av traktorkostnaderna erbjuder vad produktionsåret 1945/46 beträffar större svårigheter och flera osäkerhetsmoment än vid upprättandet av de närmast föregående kalkylerna, beroende på att ransoneringen på brännolja till jordbrukets traktorer upphörde fr. o. m. den <sup>25</sup>/<sub>11</sub> 1945. Samtidigt med frigivandet av brännoljan blevo priserna avsevärt sänkta. En ytterligare prissänkning trädde i kraft den 1 januari 1946. Som en följd av dessa omständigheter kan under år 1946 förväntas:

I ökad traktor användning

II övergång till oljedrift.

Då den kraftiga prissänkningen inträdde redan i januari månad, torde flertalet av de jordbrukare, som ha för avsikt att under året övergiva gengasbränslet, verkställa omläggningen redan före vårbruket 1946. Vid denna tidpunkt återstår mer än hälften av produktionsårets traktorarbete.

Med hänsyn till vad här anförts, har det ansetts nödvändigt att i den nu upprättade kostnadskalkylen för år 1945/46 taga hänsyn till de sannolika förändringarna.

#### *Hänsyn till ökad traktor användning.*

Tidigare har räknats med 600 driftstimmar per år för gengasdrivna traktorer, under det att tilldelningen av brännolja medgivit endast ett betydligt lägre antal driftstimmar för de oljedrivna traktorerna. Då brännoljan nu är fri, kan antalet driftstimmar för oljedrivna traktorer icke längre beräknas med ledning av planerna för tilldelning av brännolja. I den nya kalkylen har räknats med 600 driftstimmar per traktor för såväl gengasdrivna som oljedrivna traktorer. Detta medför en *ökning av det beräknade antalet traktortimmar* från 11 569 800 år 1944/45 till 12 630 000 år 1945/46 eller *med 9,2 %*. Med hänsyn till den fria tillgången till brännolja, och då dessutom ett antal äldre traktorer finnas, vilka tidigare varit avstängda från tilldelning av olja, har delegationen dessutom ansett, att man nu bör räkna med användning av en del av dessa traktorer. Delegationen har ansett detta böra motivera en ökning av det ovan angivna antalet traktortimmar under år 1945/46 med 600 000, vilket innebär, att ytterligare 2 000 traktorer skulle tagas i anspråk under den återstående delen av produktionsåret med en driftstid av 300 timmar per traktor. Efter denna justering uppgår det totala antalet traktortimmar 1945/46 till 13 230 000, vilket innebär en ökning med 14,3 % i jämförelse med 1944/45. (I septemberkalkylen 1945 vidhölls det förut tillämpade systemet att låta den planerade tilldelningen av brännolja bestämma antalet beräknade traktortimmar. Därvid erhöles 13,3 miljoner timmar, vilket betydde en ökning av antalet traktortimmar med 15 % i jämförelse med 1944/45.)

För produktionsåret 1946/47 har förutsatts, att traktor användningen ökar ytterligare med ca 15 % av föregående års beräknade timantal. Detta innebär ytterligare omkring 1 980 000 traktortimmar under 1945/46, varvid totala antalet traktortimmar skulle utgöra omkring 15 200 000.

#### *Hänsyn till övergång till oljedrift.*

Beträffande den sannolika omfattningen av omställning till oljedrift under året finnas vissa hållpunkter i en undersökning av byråchefen Palmi.<sup>1</sup> En förfrågan våren 1945 rörande jordbrukarnas inställning till gengasdriften, sedan brännolja fritt kunde erhållas, gav till resultat, att vid ett antaget pris

(<sup>1</sup>) I. Palmi: »Jordbrukets traktordrift». Jordbruksekonomiska uppgifter nr 12/1945.

å flytande bränsle av 40 öre per liter 57,9 % av innehavare av gengastraktorer uttalade sig för att behålla gengasverken tills dessa voro utslitna. 26,2 % uttalade sig för att därefter på nytt anskaffa gengasaggregat. Dessa procenttal gällde jordbrukare, som hade tillgång till bränsle å den egna gården. Där bränsle måste köpas, var motsvarande procenttal 38,6 och 13,3. Enligt den refererade undersökningen skulle sålunda vid ett pris av 40 öre pr liter för flytande bränsle ca 40 % av gengastraktorägarna vid slutad ransonering av flytande bränsle omedelbart övergå till oljedrift. Sedan dess har emellertid priser på brännolja (med undantag för motyl 25, som i huvudsak torde användas till dragbilarna) sjunkit till 18 à 19 öre/liter.

På grund av vad ovan anförts har delegationen ansett, att man bör kunna räkna med omställning av hälften av gengastraktorerna (8 065 st.) till oljedrift före vårbruket 1946. Vidare förutsattes, att i genomsnitt hälften av produktionsårets traktorarbete utföres under våren och sommaren t. o. m. den <sup>31</sup>/<sub>8</sub>. Detta innebär, att ommonteringen till oljedrift skulle motsvara 4 033 traktorrår. Fördelningen av antalet traktorer i genomsnitt under året på gengas- resp. oljedrift, som anges i det följande, har utförts med hänsyn till här angivna förutsättningar.

Beträffande den ytterligare övergången till oljedrift (för år 1946/47) förutsattes, att i genomsnitt 4 000 traktorer drivas med gengas under höstmånaderna (sept.—dec.) 1946, men att samtliga traktorer äro omställda till oljedrift från och med våren 1947. Eftersom användningen under vår- och sommarmånaderna i det föregående antagits representera halva den årliga användningstiden, skulle gengasdriften under höstmånaderna 1946 representera 2 000 »traktorrår», d. v. s. 2 000 gengastraktorer beräknas genomsnittligt vara i bruk år 1946/47. I det följande lämnas en översikt beträffande de förutsatta ommonteringarna till oljedrift.

|                                                                         | Antal gengas-<br>traktorer | Antal »traktor-<br>år» 1946/47 |
|-------------------------------------------------------------------------|----------------------------|--------------------------------|
| Totalt gengastraktorbestånd den <sup>31</sup> / <sub>8</sub> 1945 ..... | 16 362 st.                 |                                |
| Förutsatt nymontering av gengasaggregat under 1945/<br>46 .....         | —                          |                                |
| Beräknat totalantal gengasaggregat .....                                | 16 362 st.                 |                                |
| <i>Övergång till oljedrift (antagande):</i>                             |                            |                                |
| Under året 1945/46 enligt januarikalkylen 1946 ....                     | 8 065 st.                  | —                              |
| Under året 1946/47 .....                                                | 8 297 »                    | 2 000                          |
|                                                                         | 16 362 st.                 | 2 000                          |

Efter denna grundläggande översikt beträffande förutsatt ökning av antalet traktortimmar resp. övergången till oljedrift redogöres i det följande för beräkningarna angående jordbrukets traktorkostnader åren 1944/45, 1945/46 och 1946/47. Beräkningen för 1944/45 är definitiv.

#### *Beräkning av antal gengastraktorer 1944/45.*

|                                                                      |        |
|----------------------------------------------------------------------|--------|
| Antal från fabriker levererade aggregat t. o. m. september 1945 .... | 15 737 |
| Antal hemtillverkade aggregat (uppskattat) .....                     | 625    |
| Totalantal vid produktionsårets slut .....                           | 16 362 |
| Avrundas till .....                                                  | 16 360 |

*Beräkning av antal i drift varande gengastraktorer i genomsnitt.*

|                                                                                                                               | Antal<br>«traktorår» |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 1944/45.                                                                                                                      |                      |
| Antal hemtillverkade aggregat .....                                                                                           | 625                  |
| Försäljning 1940 .....                                                                                                        | 2 674                |
| » 1941 .....                                                                                                                  | 3 287                |
| » 1942 .....                                                                                                                  | 6 138                |
| » 1943 .....                                                                                                                  | 2 109                |
| » 1944 $\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ .....                                                                                       | 615                  |
| » 1944 $\frac{1}{7}-\frac{31}{8}$ .....                                                                                       | 271                  |
| » 1944 $\frac{1}{9}-\frac{30}{9}$ ; $136 \times \frac{1}{5}$ (halva hösten) + $136 \times \frac{3}{5}$ (vår och sommar) ..... | 109                  |
| » fr. o. m. $\frac{1}{10}$ 1944 t. o. m. $\frac{31}{8}$ 1945; $507 \times \frac{3}{5}$ (vår och sommar) .....                 | 304                  |
| Summa                                                                                                                         | 16 132               |
| Avrundat                                                                                                                      | 16 130               |

1945/46. Antalet traktorår för gengastraktorer har enligt vad som tidigare anförts beräknats till 2 000.

1946/47. Gengasdriften förutsättes helt avvecklad.

Traktorbeståndets fördelning under olika år blir enligt föregående diskussion följande:

|                            | 1942/43 | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46            | 1946/47 |
|----------------------------|---------|---------|---------|--------------------|---------|
| Oljedrivna tunga traktorer | —       | —       | —       | <sup>1</sup> 1 000 | 11 150  |
| » lätta »                  | 6 700   | 4 900   | 3 870   | <sup>1</sup> 8 900 | 11 150  |
| Gengasdrivna tunga »       | 10 000  | 10 000  | 10 000  | 10 000             | 1 000   |
| » lätta »                  | 3 300   | 5 100   | 6 130   | 2 100              | 1 000   |
| Dragbilar .....            | 3 500   | 3 500   | 3 500   | 3 500              | 3 500   |
| Summa                      | 23 500  | 23 500  | 23 500  | 25 500             | 27 800  |

Antalet driftstimmar har, som tidigare angivits, under år 1944/45 beräknats till 600 timmar per år för gengasdrivna traktorer och 180 timmar för dragbilar. För oljedrivna traktorer har totalantalet driftstimmar beräknats med ledning av den förbrukade oljemängden. För åren 1945/46 och 1946/47 räknas med 600 driftstimmar i genomsnitt för samtliga traktorer samt 180 timmar för dragbilar.

Totala antalet traktortimmar har enligt givna förutsättningar beräknats till följande i tusental timmar.

|                                | 1942/43  | 1943/44  | 1944/45  | 1945/46  | 1946/47  |
|--------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| Oljedrivna tunga traktorer ... | —        | —        | —        | 300·0    | 6 690·0  |
| » lätta » ...                  | 1 809·0  | 1 168·1  | 1 261·8  | 5 040·0  | 6 690·0  |
| Gengasdrivna tunga » ...       | 6 000·0  | 6 000·0  | 6 000·0  | 6 000·0  | 600·0    |
| » lätta » ...                  | 1 980·0  | 3 060·0  | 3 678·0  | 1 260·0  | 600·0    |
| Dragbilar .....                | 630·0    | 630·0    | 630·0    | 630·0    | 630·0    |
| Summa                          | 10 419·0 | 10 858·1 | 11 569·8 | 13 230·0 | 15 210·0 |
| Index                          |          |          | 100·0    | 114·3    | 131·5    |

Avskrivningskostnaden per traktor uppgår oförändrat till de belopp, som angivas i följande översikt. För produktionsåret 1946/47 har dock tagits hänsyn till den högre inköpskostnaden för nya traktorer på så sätt, att av-

<sup>1</sup> Av de oljedrivna traktorerna beräknas enligt det föregående 2 000 st. hava en genomsnittlig användningstid om blott 300 timmar.

skrivningskostnaden för den beräknade ökningen av traktorbeståndet (2 300 traktorer) räknats efter det genomsnittliga inköpspriset pr traktor år 1945. Merkostnaden för amortering av dessa traktorer har inräknats som en tilläggssumma till amorteringskostnaderna enligt den äldre avskrivningskostnaden pr traktor (se översikten nedan). År 1945 försålles till jordbruket enligt uppgifter från firmorna 438 traktorer till ett genomsnittligt pris av 11 211 kr. pr traktor. Vid en antagen amorteringstid av 13 år blir den årliga amorteringen 862 kr. Enligt förut tillämpad årlig amortering för traktorer av olika storlek samt vid olje- resp. gengasdrift (se översikten) skulle den genomsnittliga amorteringskostnaden 1946/47 uppgå till 333 kr. pr traktor för egentliga traktorer (exkl. dragbilar). Differensen (862 — 333 = 529 kr.) har multiplicerats med det antagna antalet nya traktorer (2 300 st.), varvid erhållits tilläggssumman 1 216 700 kr.

*Amorteringskostnader för traktorer:*

|                                  | Kr pr.<br>traktor | 1944/45                      | Totalt, kr.<br>1945/46 | 1946/47   |
|----------------------------------|-------------------|------------------------------|------------------------|-----------|
| Oljedrivna tunga traktorer ..... | 373               | —                            | 373 000                | 4 158 950 |
| » lätta » .....                  | 242               | 936 540                      | 2 153 800              | 2 698 300 |
| Gengasdrivna tunga » .....       | 773               | 7 730 000                    | 7 730 000              | 773 000   |
| » lätta » .....                  | 465               | 2 850 450                    | 976 500                | 465 000   |
| Dragbilar .....                  | 160               | 560 000                      | 560 000                | 560 000   |
|                                  |                   | 12 076 990                   | 11 793 300             | 8 655 250 |
|                                  |                   | Tillkommer 1946/47 enl. ovan |                        | 1 216 700 |
|                                  |                   |                              |                        | 9 871 950 |

*Avskrivningskostnader för gengasaggregat.*

Avskrivningskostnader för gengasaggregat har för åren 1944/45 och 1945/46 upptagits enligt den fyraåriga amorteringsplanen. Då gengasdriften i kalkylen förutsattes fullständigt avvecklad i och med utgången av år 1946/47, ha samtliga tidigare icke avskrivna kostnader för gengasaggregat lagts på detta år. Detta belopp uppgår till 2,58 milj. kr.

*Underhållskostnader för traktorer och gengasaggregat.*

*Underhållskostnaderna per driftstimme* för traktorer och gengasaggregat angivas i tabell 10. För år 1944/45 äro kostnaderna enligt vårkalkylen 1945 praktiskt taget oförändrade. På grund av övergången till oljedrift ha kostnaderna för underhåll år 1945/46 blivit avsevärt lägre än vad som räknades med i vårkalkylen 1945. För år 1946/47 erhålles en ytterligare nedgång beroende på den lägre underhållskostnaden pr timme vid oljedrift.

**Tabell 10. Underhållskostnader för traktorer och gengasaggregat.**

*a) Traktorer.*

| Produktionsår | Vid oljedrift           |                                       | Vid gengasdrift         |                                       | Summa<br>kronor |
|---------------|-------------------------|---------------------------------------|-------------------------|---------------------------------------|-----------------|
|               | Reservdelar<br>öre/tim. | Reparations-<br>kostnader<br>öre/tim. | Reservdelar<br>öre/tim. | Reparations-<br>kostnader<br>öre/tim. |                 |
| 1938/39 ..... | 13·3                    | 16·5                                  | —                       | —                                     | 2 655 180       |
| 1939/40 ..... | 14·7                    | 18·6                                  | —                       | —                                     | 3 363 300       |
| 1940/41 ..... | 18·7                    | 20·7                                  | 47·3                    | 52·2                                  | 3 250 453       |
| 1941/42 ..... | 21·3                    | 23·0                                  | 53·7                    | 58·1                                  | 7 744 790       |
| 1942/43 ..... | 23·0                    | 23·0                                  | 58·0                    | 58·0                                  | 10 026 600      |
| 1943/44 ..... | 23·9                    | 23·3                                  | 60·1                    | 58·9                                  | 11 630 103      |
| 1944/45 ..... | 23·9                    | 27·4                                  | 60·1                    | 69·1                                  | 13 474 469      |
| 1945/46 ..... | 23·9                    | 28·2                                  | 60·1                    | 71·2                                  | 12 642 750      |
| 1946/47 ..... | 23·9                    | 28·2                                  | 60·1                    | 71·2                                  | 8 874 810       |

## b) Gengasaggregat.

| Produktionsår | Reservdelar<br>öre/tim. | Reparations-<br>kostnader<br>öre/tim. | Summa<br>kronor |
|---------------|-------------------------|---------------------------------------|-----------------|
| 1938/39 ..... | —                       | —                                     | —               |
| 1939/40 ..... | —                       | —                                     | —               |
| 1940/41 ..... | 10·2                    | 11·3                                  | 243 810         |
| 1941/42 ..... | 11·6                    | 12·5                                  | 1 282 120       |
| 1942/43 ..... | 12·5                    | 12·5                                  | 1 920 000       |
| 1943/44 ..... | 13·0                    | 12·7                                  | 2 328 420       |
| 1944/45 ..... | 13·0                    | 14·9                                  | 2 700 160       |
| 1945/46 ..... | 13·0                    | 15·3                                  | 2 054 580       |
| 1946/47 ..... | 13·0                    | 15·3                                  | 339 600         |

*Driv- och smörjmedelskostnader.*

1944/45. Uppgifterna beträffande flytande bränsle för år 1944/45 äro definitiva enligt uppgifter från livsmedelskommissionens planläggningsbyrå. Kostnaderna för flytande bränsle beräknades i vårkalkylen 1945 till 8,91 milj. kr. Den definitiva siffran blev 9,80 milj. kr. Kvantiteter och kostnads-  
summor redovisas i följande översikt.

|                                         |                |                |
|-----------------------------------------|----------------|----------------|
| 1 659 m <sup>3</sup> motorfotogen       | å 1·05 kr/lit. | 1·74 milj. kr. |
| 850 » motorbrännolja »                  | 1·05 » »       | 0·89 » »       |
| 5·812 » »motyl 25» »                    | 1·05 » »       | 6·10 » »       |
| 704 » traktordestillat »                | 0·88 » »       | 0·62 » »       |
| 433 » skifferfotogen »                  | 1·05 » »       | 0·45 » »       |
| Årskostnad för gengasved 396 hl/traktor | å 3·00 kr/hl   | 19·16 » »      |
| Smörjolja, 0·22 kg/traktortimme         | å 3·10 kr/kg   | 7·89 » »       |

Summa 36·85 milj. kr.

## 1945/46.

## a. Priser.

Under produktionsåret 1945/46 ha priserna på brännoljor till jordbruket hittills varit följande (pris pr liter):

|                      | sept.<br>1945 <sup>1</sup> | <sup>1</sup> / <sub>10</sub> — <sup>30</sup> / <sub>11</sub><br>1945 <sup>1</sup> | <sup>1</sup> / <sub>12</sub> — <sup>31</sup> / <sub>12</sub><br>1945 <sup>1</sup> | <sup>1</sup> / <sub>1</sub> — <sup>29</sup> / <sub>1</sub><br>1946 <sup>1</sup> | <sup>29</sup> / <sub>1</sub> — <sup>31</sup> / <sub>3</sub><br>1946 <sup>3</sup> | <sup>1</sup> / <sub>4</sub> 1946<br>t. v. |
|----------------------|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|
| Motorfotogen .....   | 1·05                       | 63                                                                                | 28                                                                                | 19                                                                              | 17·75                                                                            | 17·75                                     |
| Motorbrännolja ..... | 0·38                       | —                                                                                 | 25                                                                                | 18                                                                              | 16·75                                                                            | 16·75                                     |
| Motyl 25 .....       | 1·05                       | 83                                                                                | 83                                                                                | 46                                                                              | 44·75                                                                            | 43·75                                     |
| Skifferfotogen ..... | 1·05                       | 63                                                                                | 28                                                                                | 19                                                                              | 17·75                                                                            | 17·75                                     |

## b. Förutsatt totalförbrukning av brännolja.

Vid en driftstid av 600 tim. för oljedriven traktor och 180 tim. för dragbilar erhålles följande förbrukning av brännolja 1945/46.

|                                           |                       |
|-------------------------------------------|-----------------------|
| Årligen pr traktor: .....                 | 7 × 600 = 4 200 lit.  |
| » » dragbil: .....                        | 5 × 180 = 900 »       |
| » till 9 900 traktorer <sup>3</sup> ..... | 37 380 m <sup>3</sup> |
| » » 3 500 dragbilar .....                 | 3 150 »               |
|                                           | 40 530 m <sup>3</sup> |

Avrundat 40 500 »

<sup>1</sup> De angivna priserna inkludera som vanligt beräknade fraktkostnader om 3 öre/lit. i genomsnitt.

<sup>2</sup> Zontilläggen för fraktkostnader äro fr. o. m. den <sup>29</sup>/<sub>1</sub> 1946 sänkta. Efter sänkningen beräknas de genomsnittliga zontilläggen till 1·75 öre pr liter.

<sup>3</sup> Varav 2 000 st. beräknas bli använda blott 300 timmar pr traktor.

c. *Fördelning av förbrukningen under olika pristerminer.*

Livsmedelskommissionens planlägningsbyrå har lämnat uppgifter om den ungefärliga förbrukningen av brännolja under tiden  $1/9$ — $24/11$  1945. Under denna tidsperiod inträffade emellertid prissänkning den  $1/10$ . Totalkvantiteten under tiden  $1/9$ — $24/11$  har fördelats med  $2/5$  på september och  $3/5$  på tiden  $1/10$ — $24/11$ . Den under december månad uttagna kvantiteten måste vara obetydlig. Då uppgifter om kvantiteter saknas, har denna förbrukning försumrats eller rättare sagt överflyttats på de följande månaderna.

Tilldelningen under tiden  $1/9$ — $24/11$  1945 var enligt L.K.:s planlägningsbyrå:

|                      |              |
|----------------------|--------------|
| Motorbrännolja ..... | 28 680 liter |
| Motorfotogen .....   | 1 385 462 »  |
| Motyl 25 .....       | 3 544 195 »  |
| Skifferfotogen ..... | 916 844 »    |

Summa 5 875 181 liter = 5 875 m<sup>3</sup>

Fördelningen på olika tidsperioder har enligt angivna grunder utförts sålunda:

*September 1945:*

|                      |                                    |  | Milj. kr |
|----------------------|------------------------------------|--|----------|
| Motorbrännolja ..... | 29 m <sup>3</sup> à 38·00 öre/lit. |  | 0·01     |
| Motorfotogen .....   | 554 » » 105·00 » »                 |  | 0·58     |
| Motyl 25 .....       | 1 418 » » 105·00 » »               |  | 1·49     |
| Skifferfotogen ..... | 367 » » 105·00 » »                 |  | 0·39     |

 $1/10$ — $24/11$  1945:

|                      |                                     |      |
|----------------------|-------------------------------------|------|
| Motorbrännolja ..... | —                                   | —    |
| Motorfotogen .....   | 831 m <sup>3</sup> à 63·00 öre/lit. | 0·52 |
| Motyl 25 .....       | 2 126 » » 83·00 » »                 | 1·76 |
| Skifferfotogen ..... | 550 » » 63·00 » »                   | 0·35 |

 $25/11$  1945— $22/1$  1946:

|                 |   |   |
|-----------------|---|---|
| Försummas ..... | — | — |
|-----------------|---|---|

 $23/1$ — $31/8$  1946:

|                                   |                                        |       |
|-----------------------------------|----------------------------------------|-------|
| Motorbrännolja och motorfotogen . | 38 000 m <sup>3</sup> à 17·25 öre/lit. | 6·56  |
| Motyl 25 <sup>1</sup> .....       | 2 500 » » 43·75 » »                    | 1·09  |
| Summa                             | 40 500                                 | 12·75 |

|                                               |              |       |
|-----------------------------------------------|--------------|-------|
| Årskostnad för gengasved 396 hl/traktor ..... | à 3·00 kr/hl | 14·37 |
| Smörjolja, 0·22 kg/traktortimme .....         | » 2·17 kr/kg | 6·32  |
| Summa driv- och smörjmedel                    |              | 33·44 |

1946/47.

a. *Priser.*

För 1946/47 har räknats med de priser på brännoljor, som angivits i en föregående översikt såsom gällande fr. o. m. den  $1/4$  1946.

b. *Förutsatt totalförbrukning av brännolja.*

|                               |                      |                       |
|-------------------------------|----------------------|-----------------------|
| Årligen pr traktor: .....     | 7 × 600 = 4 200 lit. |                       |
| » dragbil: .....              | 5 × 180 = 900 »      |                       |
| » till 22 300 traktorer ..... |                      | 93 660 m <sup>3</sup> |
| » » 3 500 dragbilar .....     |                      | 3 150 »               |
|                               |                      | 96 810 m <sup>3</sup> |

Avrundat 96 800 »

<sup>1</sup> Hela kvantiteten motyl 25 har räknats efter det lägre priset fr. o. m. den  $1/4$  1946.

c. *Kostnadsberäkning.*

|                                                                | Milj. kr. |
|----------------------------------------------------------------|-----------|
| 5 350 <sup>1</sup> m <sup>3</sup> motyl à 43·75 öre/lit. ....  | 2·34      |
| 91 450 » motorfotogen och motorbrännolja à 17·25 öre lit. .... | 15·78     |
| Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3·00 kr/hl .....    | 2·38      |
| Smörjolja, 0·30 kg/traktortimme à 1·60 kr/kg .....             | 7·30      |

Summa 27·80

Under de första åren, som kalkylen tillämpades, räknades med en smörjoljeförbrukning av 0,40 kg per timme. På grund av knapphet i tillgången på olja räknades emellertid senare under krigsåren med väsentligt minskade kvantiteter. För år 1941/42 räknades sålunda med 0,30 kg samt för de följande åren 0,22 kg per timme. I samband med fri tillgång och starkt reducerat pris har det ansetts, att förbrukningen av smörjolja per timme under år 1946/47 åter kommer att öka. Det har därför räknats med 0,30 kg per traktortimme. Denna siffra stöder sig på Jordbrukstekniska föreningens erfarenheter och uttalanden.

Förändringarna i drivmedelskostnaderna under den period kostnadsberäkningarna omfatta belysas i följande sammanställning.

**Priser på smörjolja, motorfotogen och gengasved åren 1938/39—1946/47.**

|               | Smörjolja,<br>kr pr kg | Motorfotogen                             |                             |                                           | Pris pr hl<br>gengasved,<br>kr | Kostnad för<br>den mängd gen-<br>gasved <sup>3</sup> , som<br>motsvarar 1<br>liter motor-<br>fotogen, öre |
|---------------|------------------------|------------------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |                        | Pris utan<br>zontillägg,<br>öre pr liter | Zontillägg,<br>öre pr liter | Pris inkl.<br>zontillägg,<br>öre pr liter |                                |                                                                                                           |
| 1938/39 ..... | 0·68                   | 11·7                                     | 3·0                         | 14·7                                      | —                              | —                                                                                                         |
| 1939/40 ..... | 0·90                   | 16·4                                     | 3·0                         | 19·4                                      | —                              | —                                                                                                         |
| 1940/41 ..... | 1·32                   | 38·2                                     | 3·0                         | 41·2                                      | 1·80                           | 13·9                                                                                                      |
| 1941/42 ..... | 1·84                   | 61·7                                     | 3·0                         | 64·7                                      | 1·80                           | 13·9                                                                                                      |
| 1942/43 ..... | 2·54                   | 117·0                                    | 3·0                         | 120·0                                     | 3·10                           | 23·9                                                                                                      |
| 1943/44 ..... | 2·63                   | 102·0                                    | 3·0                         | 105·0                                     | 3·10                           | 23·9                                                                                                      |
| 1944/45 ..... | 3·10                   | 102·0                                    | 3·0                         | 105·0                                     | 3·00                           | 23·1                                                                                                      |
| 1945/46 ..... | 2·17                   | 31·3                                     | 2·24                        | 33·54                                     | 3·00                           | 23·1                                                                                                      |
| 1946/47 ..... | 1·60                   | 16·0                                     | 1·75                        | 17·75                                     | 3·00                           | 23·1                                                                                                      |

*Kostnader för ommontering av gengastraktorer åren 1945/46 och 1946/47.*

Ombyggnaden vid övergång från gengas till oljedrift medför ombyte av cylinderfoder, kolvar, kolvbult, kolvringar, tändstift och packningar. I många fall får ny förgasare anskaffas. Svenska Traktorbolaget har utfört en kalkyl över de genomsnittliga kostnaderna för ommonteringen. På grundval av denna kalkyl anges från traktorbolaget, att kostnaderna i det stora flertalet fall torde ligga mellan 600 och 700 kr. per traktor. Här har räknats med 650 kr. i genomsnitt. I nedanstående översikt klargöres, hur ommonteringskostnaderna fördelats på olika produktionsår.

| näderna fördelats på olika produktionsår.                                                      | Totalkostnad<br>milj. kr. | Fördelning, milj. kr |         |         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|----------------------|---------|---------|
|                                                                                                |                           | 1945/46              | 1946/47 | 1947/48 |
| 8 065 traktorer ommonterade under produktion-<br>såret 1945/46 <sup>4</sup> .....              | 5·24                      | 2·62                 | 2·62    | —       |
| 4 297 traktorer ommonterade till början av<br>produktionsåret 1946/47 <sup>5</sup> .....       | 2·79                      | —                    | 2·79    | —       |
| 4 000 traktorer ommonterade under förra delen<br>av produktionsåret 1946/47 <sup>6</sup> ..... | 2·60                      | —                    | 1·30    | 1·30    |
| 16 362                                                                                         | 10·63                     | 2·62                 | 6·71    | 1·30    |

<sup>1</sup> 3 150 m<sup>3</sup> till dragbilar samt 2 200 m<sup>3</sup> till startbensin.<sup>2</sup> <sup>1</sup>/<sub>9</sub> 1945—<sup>22</sup>/<sub>1</sub> 1946 = 3 öre. <sup>23</sup>/<sub>1</sub> 1946—<sup>31</sup>/<sub>9</sub> 1946 = 1·75 öre. — <sup>3</sup> 0·077 hl.<sup>4</sup> Halva kostnaden för ommontering har intagits i kalkylen för år 1945/46.<sup>5</sup> Hela kostnaden för ommontering får belasta kostnaderna år 1946/47.<sup>6</sup> Halva kostnaden för ommontering får belasta kostnaderna för år 1947/48.

Tabell 11. Sammandrag av kostnader för traktorer.

|                                                   | 1938/<br>39 | 1939/<br>40 | 1940/<br>41 | 1941/<br>42 | 1942/<br>43 | 1943/<br>44 | 1944/<br>45 | 1945/<br>46 | 1946/<br>47 |
|---------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Underhållskostnader för traktorer:                |             |             |             |             |             |             |             |             |             |
| Oljedrivna traktorer .....                        | 2·66        | 3·86        | 2 12        | 1·79        | 1·12        | 0·85        | 0·97        | 3·11        | 7·30        |
| Gengasdrivna traktorer ....                       | —           | —           | 1·13        | 5·95        | 8·91        | 10·78       | 12·50       | 9·53        | 1·58        |
| Kostnader för gengasaggregat:                     |             |             |             |             |             |             |             |             |             |
| Avskrivningskostnader ....                        | —           | 0·26        | 1·36        | 3·54        | 5·67        | 6·54        | 5·85        | 3·88        | 2·58        |
| Underhållskostnader .....                         | —           | —           | 0·24        | 1·28        | 1·92        | 2·33        | 2·70        | 2·05        | 0·34        |
| Driv- och smörjmedelskostnad                      | 10·31       | 16·38       | 14·75       | 22·32       | 35·43       | 53·73       | 36·85       | 33·44       | 27·80       |
| Kostnader för omställning till oljedrift .....    | —           | —           | —           | —           | —           | —           | —           | 2·62        | 6·71        |
| Summa exkl. amorteringskostnader för traktoreorna | 12·97       | 20·00       | 19·60       | 34·88       | 53·05       | 54·23       | 58·87       | 54·63       | 46·31       |
| Amorteringskostnader.....                         | 5·97        | 6·87        | 7·39        | 9·53        | 11·44       | 11·85       | 12·08       | 11·79       | 9·87        |
| Totalkostnad för traktorer                        | 18·94       | 26·87       | 26·99       | 44·41       | 64·49       | 66·08       | 70·95       | 66·42       | 56·18       |
| Index .....                                       | 100·0       | 141·9       | 142·5       | 234·5       | 340·5       | 348·9       | 374·6       | 350·7       | 296·6       |

## 6. Diverse kostnader.

I tabell 12 lämnas en översikt över kostnadsutvecklingen. Beräkningarna, som i det följande närmare kommenteras, ha utförts enligt samma principer som tidigare.

Vid nu verkställd beräkning av denna kostnadsgrupp har omsorg ägnats åt undersökningar beträffande prisändringar, som inträffat eller äro att emotse under den återstående delen av produktionsåret.

Kostnaderna för *mjölkfrakter* beräknades för år 1944/45 i vårkalkylen 1945 till 42,09 milj. kr. Den slutgiltiga justeringen för detta år har givit summan 43,76 milj. kr. Kostnadsökningen beror på ökade fraktkostnader per ton. För produktionsåret 1945/46 skulle vid oförändrade fraktkostnader per ton en mycket betydande kostnadsökning ha inträffat. Emellertid har förutsatts, att fraktkostnaderna per ton under produktionsåret 1945/46 komma att sjunka i samband med den allmänna sänkningen av taxorna för andra lastbilstransporter. Sänkningen förutsattes emellertid här ske långsammare, eftersom ersättningarna för mjölktransporter redan förut varit förhållandevis låga och till stor del bundna genom avtal. Under förutsättning att fraktkostnaderna per ton för mjölk genomsnittligt sjunka med 10 % från och med 1 mars 1946 har för produktionsåret 1945/46 räknats med en genomsnittlig sänkning av fraktkostnaderna per ton med 5 %. Under produktionsåret 1946/47 har räknats med, att mjölktransportkostnaderna per ton äro oförändrade efter den beräknade sänkningen fr. o. m. 1 mars 1946. Efter dessa antaganden och med hänsyn till ökningen av kvantiteterna har för åren 1945/46 och 1946/47 erhållits 47,13 resp. 46,57 milj. kr. fraktkostnader för mjölk.

Jordbrukets kostnader för *biltransporter* ha på grund av beslutade sänkningar av transporttaxorna beräknats till ett belopp, som för hela produktionsåret 1945/46 med 7 % understiger kostnaderna 1944/45. Från 1 januari 1946 ha transporttaxorna sänkts med i genomsnitt ca 10 %. Denna sänkning har antagits gälla för hela året 1946/47.

Vid kostnadsberäkningen för *skördegarn* har tagits hänsyn till såväl den beslutade prissänkningen (fr. o. m. den <sup>11</sup>/1 1946) som till kvalitetsförändringen å det nya skördegarnet. Det skördegarn, som nu utsläppes i marknaden, innehåller 308 sträckmeter per kg, under det att det tidigare under krigs-

åren förekommande pappersskördegarnet innehållit ca 200 sträckmeter per kg, och sisalgarnet före kriget ca 335 sträckmeter per kg. Vid oförändrad kvalitet i jämförelse med basåret skulle kostnaderna för skördegarn med anledning av prissänkningen ha nedgått till 6,38 milj. kr. Denna kostnad har

omräknats med faktorn  $\frac{335}{308}$  (jämför uppgifterna ovan beträffande garnlängd per kg). Den sålunda justerade kostnadssumman för år 1945/46 blir 6,59 milj. kr. För år 1946/47 har förutsatts ytterligare prissänkning om ca 17 %.

Kostnaderna för *hösalt* ha antagits sjunka från 1,26 milj. kr. 1945/46 till 1,00 milj. kr. 1946/47.

De beräknade kostnaderna för *AIV-syra* under år 1944/45 ha ökat i jämförelse med vårkalkylen 1945. Kostnadsökningen står helt i samband med ökad förbrukning. För år 1945/46 ha uppgifter om försäljningen nu kunnat erhållas t. o. m. december månad 1945. För produktionsårets återstående månader har räknats med samma kvantiteter som under motsvarande månader ett år tidigare. På grund av ökningen under höstmånaderna erhålles för 1945/46 en beräknad kvantitet om 6 000 ton. Från priskontrollnämnden meddelas, att någon prisändring under produktionsåret icke torde kunna förväntas. För år 1946/47 har kostnadsposten hållits oförändrad. Förbrukningen är i ständigt stigande, och en eventuell prissänkning torde komma att motvägas av ökade kvantiteter.

Kostnaderna för *betningsmedel* äro oförändrade.

Kostnaderna för *elkraft* ha icke kunnat justeras, emedan tillförlitligt underlag för nya beräkningar icke kunnat anskaffas.

Oförändrade äro likaså kostnaderna för *hästskor*, *hästkosöm* och *silfilter*.

Kostnaderna för *rengöringsmedel* äro för år 1944/45 oförändrade jämfört med vårkalkylen 1945. För år 1945/46 ha kostnaderna på grund av i parti-handeln inträdd prissänkning beräknats nedgå med 5 % (i genomsnitt för hela året), och för år 1946/47 har räknats med 20 % sänkning av senaste kända priser.

Förbrukningen av *torvströ* beräknades till och med produktionsåret 1940—41 till 3 milj. balar per år. År 1941/42 sjönk denna siffra på grund av torvströbrist till cirka 2,1 milj. balar och under produktionsåret 1942/43 beräknades enligt livsmedelskommissionens planläggningsbyrå att endast 1,8 milj. balar kunde tillhandahållas. Denna kvantitet har sedan dess fått kvarstå i beräkningarna. Torvströfabrikernas centralförening har nu verkställt en beräkning över den totala produktionen av torvströ och därvid funnit, att den under produktionsåret 1945/46 för ströändamål disponibla kvantiteten fortfarande torde stanna vid 1,8 milj. balar. Under sommaren 1946 väntas emellertid produktionen av torvströ åter stiga med ca 10—20 % till högst 2,2 milj. balar. I kalkylen har räknats med 2,0 milj. balar för år 1946/47, vilket fortfarande är 1 milj. balar under normalförbrukning.

Kostnadsposten *allmänna omkostnader* har liksom vid tidigare beräkningar erhållits genom att en uppräknings till rikssiffror gjorts för de allmänna omkostnaderna sådana de redovisas i »Räkenskapsresultat för svenska jordbruk». En betydande justering uppåt har nu gjorts, sedan siffrorna från lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning äro kända för bokföringsåret 1943/44.

Jordbrukets kostnader för *mjölkkontroll* ha kunnat beräknas definitivt för år 1944/45. Den definitiva kostnadssiffran efter avdrag för bidrag från staten och hushållningssällskapen är 3,03 milj. kr. mot 2,74 milj. kr. enligt förhandsberäkningarna. Ökningen beror på att lönerna, för vilka fullständig statistik nu föreligger, blivit högre än vad tidigare räknats med. Antalet

assistenter var vid 1944/45 års slut 979 st. För år 1945/46 har räknats med 1 000 assistenter. På grund av denna beräknade utvidgning av kontrollverksamheten samt höjda löner till assistenterna ha jordbrukets totalkostnader för mjölkkontrollen för år 1945/46 efter avdrag för bidrag från stat och hushållningssällskap beräknats till 3,23 milj. kr. Denna summa har upptagits även för år 1946/47.

Tabell 12. Diverse kostnader.

|                            | 1938/39     | 1939/40     | 1940/41     | 1941/42     | 1942/43     | 1943/44     | 1944/45     | 1945/46     | 1946/47     |
|----------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
|                            | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr | milj.<br>kr |
| Mjolkfrakter .....         | 15·70       | 18·85       | 23·06       | 27·83       | 32·72       | 38·90       | 43·76       | 47·13       | 46·57       |
| Övriga frakter:            |             |             |             |             |             |             |             |             |             |
| Biltransporter ....        | 7·13        | 9·83        | 11·97       | 13·16       | 13·47       | 13·51       | 13·51       | 12·56       | 12·16       |
| Järnvägstransporter        | 5·00        | 5·09        | 5·50        | 5·50        | 5·50        | 5·50        | 5·50        | 5·50        | 5·50        |
| Skördegarn .....           | 2·55        | 3·89        | 4·61        | 5·64        | 8·11        | 8·11        | 8·21        | 6·59        | 5·50        |
| Hösalt .....               | 0·48        | 0·65        | 0·92        | 0·95        | 1·06        | 1·13        | 1·17        | 1·26        | 1·00        |
| AIV-syra .....             | 0·13        | 0·23        | 0·35        | 0·57        | 0·68        | 0·82        | 0·89        | 0·98        | 0·98        |
| Betningsmedel .....        | 1·10        | 1·08        | 1·10        | 1·09        | 1·09        | 1·09        | 1·09        | 1·09        | 1·09        |
| Elkraft .....              | 39·44       | 43·03       | 52·14       | 61·28       | 68·53       | 73·62       | 77·38       | 77·09       | 77·09       |
| Hästkors .....             | 2·21        | 2·98        | 3·30        | 3·30        | 3·36        | 3·36        | 3·36        | 3·36        | 3·36        |
| Hästkosöm .....            | 1·46        | 1·90        | 1·99        | 2·03        | 2·03        | 2·03        | 2·03        | 2·03        | 2·03        |
| Silfilter .....            | 0·97        | 1·15        | 1·59        | 1·40        | 1·71        | 1·71        | 1·71        | 1·71        | 1·71        |
| Rengöringsmedel ....       | 3·11        | 5·22        | 5·75        | 6·21        | 6·29        | 6·37        | 6·37        | 6·05        | 5·00        |
| Torvströ .....             | 4·32        | 4·83        | 7·05        | 5·52        | 5·00        | 5·13        | 5·17        | 5·18        | 5·76        |
| Allmänna omkostnader ..... | 17·09       | 17·94       | 18·80       | 23·00       | 23·17       | 25·65       | 25·65       | 25·65       | 25·65       |
| Mjolkkontroll .....        | 1·91        | 1·92        | 1·96        | 1·98        | 2·06        | 2·29        | 3·08        | 3·23        | 3·23        |
| Summa                      | 102·60      | 118·59      | 140·09      | 159·46      | 174·78      | 189·22      | 198·83      | 199·41      | 196·63      |
| Index                      | 100         | 115·6       | 136·5       | 155·4       | 170·4       | 184·4       | 193·8       | 194·4       | 191·6       |

## 7. Ekonomibyggnader.

Kostnaderna för ekonomibyggnader äro beräknade efter samma principer som tidigare. En komplettering har dock vidtagits, i det att byggnadsarbetarnas s. k. semesterören ha inlagts i de timlönesummor, som utgöra underlag vid beräkandet av index för byggnadsarbetarnas löner. Vid beräkandet av index för byggnadskostnader hopvägas löneindex för egen resp. lejd arbetskraft med prisindex för materialier. Index för lejd arbetskraft baseras på avtalstimlöner för byggnadsarbetare inom de tre ortsgrupper (VI, VII, VIII), som ha lägst timlöner. Hittillsvarande indexunderlag har varit avtalsenlig timlön + rörligt tillägg. Semesterörena ha icke medräknats i indexunderlaget, emedan det kunnat ifrågasättas, huruvida semesterören tillämpats i någon större omfattning på landsbygden.

I avsikt att undersöka i vad mån det tillämpade indexunderlaget överensstämmer med de utbetalade lönerna har verkställt en undersökning genom LBF<sup>1</sup>-kontoren i landet. Varje LBF-kontor har inhämtat uppgifter från ett antal byggmästare inom sitt verksamhetsområde. Resultaten ha senare sammanställts till riksmedelstal. De så erhållna riksmedelstalen visa god överensstämmelse med de i indexberäkningen tillämpade timlönerna inklusive semesterören, och det har därför ansetts riktigt, att nu medräkna semesterörena i indexunderlaget. Så har skett fr. o. m. 1944/45 — dock ha semesterörena detta år endast medtagits med halva beloppet, vilket ansetts riktigt med hänsyn till att ej samtliga arbetare erhållit semesterören. Det har näm-

<sup>1</sup> LBF = Lantbruksförbundets Byggnadsförening.

ligen krävts en kvalifikationstid av 900 timmar för erhållande av semesterören. Inom de tre lägsta ortsgrupperna har utgått i medeltal 8,8 semesterören per arbetstimme varav sålunda hälften medtagits. Semesterören förekom icke under basåret 1938/39. Fr. o. m. 1946 års början medräknas semesterörena i sin helhet med hänsyn till den ändrade semesterlagstiftning, som då träder i kraft.

Under krigsåren har byggnadsmaterialet eternit icke funnits tillgängligt. Därför har också eternit varit borttaget ur indexberäkningen. Då emellertid eternit numera åter säljes fritt, har priset på eternit åter insatts i indexberäkningen. Detta skulle medföra en höjning av materialindex för byggnadskostnader under år 1945/46. Samtidigt meddelas emellertid från priskontrollnämnden, att vissa råvaror, som användas för framställning av byggnadsmaterial undergått prissänkning, varför vissa materialier kunna väntas bli sänkta under produktionsåret 1945/46 (t. ex. asfaltpapp och träimpregneringsmedel). Beträffande linolja och zinkvitt har prissänkning redan inträtt (zinkvitt fr. o. m. september, linolja fr. o. m. december 1945). Det är antagligt att dessa prissänkningar komma att uppväga den höjning av index, som eternitens återinsättande i indexberäkningen skulle medföra. De sammanlagda materialkostnaderna för vanliga ekonomibyggnader ha därför i kalkylen upptagits till samma belopp som i septemberkalkylen 1945 för produktionsåret 1945/46. Blott arbetskostnaderna ha förändrats i enlighet med vad tidigare anförts.

Det är emellertid möjligt, att mera omfattande prissänkningar å byggnadsmaterial kunna inträffa under produktionsåret, varigenom de slutliga kostnaderna bliva lägre än de här beräknade.

För produktionsåret 1946/47 har efter samråd med priskontrollnämnden förutsatts prissänkning för vissa byggnadsmaterialier. Sålunda har prisindex under 1946/47 förutsatts sjunka till 50 % över basårets indexläge för följande byggnadsmaterialier: papp, träimpregneringsmedel, rödfärg, zinkvitt och linolja.

**Tabell 13. Kostnader för ekonomibyggnader.**

|                      | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 | 1943/44 | 1944 45 | 1945/46 | 1946/47 |
|----------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Byggnader:           |         |         |         |         |         |         |         |         |         |
| avskrivning ....     | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   | 44·35   |
| underhåll .....      | 40·30   | 46·57   | 50·79   | 56·93   | 62·05   | 61·15   | 62·94   | 65·12   | 64·86   |
| Summa                | 84·65   | 90·92   | 95·14   | 101·28  | 106·40  | 105·50  | 107·29  | 109·47  | 109·21  |
| Silosanläggningar .. | 0·03    | 0·04    | 0·08    | 0·14    | 0·31    | 0·38    | 0·41    | 0·46    | 0·46    |
| Summa milj. kr.      | 84·68   | 90·96   | 95·22   | 101·42  | 106·71  | 105·88  | 107·70  | 109·93  | 109·67  |
| Index .....          | 100·0   | 107·4   | 112·4   | 119·8   | 126·0   | 125·0   | 127·2   | 129·8   | 129·5   |

Vad byggnadsarbetarlönerna beträffar är läget för närvarande oklart, då avtalsförhandlingar pågå. De gamla avtalen utlöpa den 31 mars 1946. Inom träindustrin har nyligen löneförhöjningar inträffat, speciellt inom ortsgrupperna med de lägsta lönerna. Lönehöjningen uppgår till omkring 7 %. Om en motsvarande lönehöjning inträffade för byggnadsarbetarna fr. o. m. den 1 april 1946 skulle under i övrigt oförändrade förhållanden de egentliga byggnadskostnaderna under åren 1945/46 och 1946/47 öka med i runt tal 0,25 resp. 0,50 milj. kr.

Kostnaderna för silosanläggningar ha ökat beroende på ökad användning av AIV-metoden.

Kostnaderna för de olika åren angivas i tabell 13.

**8. Grundförbättringar.**

Med tillämpande av samma beräkningsmetoder som tidigare erhållas följande kostnader, milj. kr.

|                            | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 |
|----------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Avskrivning, milj. kr..... | 3·72    | 3·72    | 3·72    | 3·72    | 3·72    |
| Underhåll » » .....        | 3·82    | 4·09    | 4·68    | 5·34    | 5·89    |
| Summa milj. kr.            | 7·54    | 7·81    | 8·40    | 9·06    | 9·61    |
| Index .....                | 100·0   | 103·6   | 111·4   | 120·2   | 127·5   |

|                            | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|----------------------------|---------|---------|---------|---------|
| Avskrivning, milj. kr..... | 3·72    | 3·72    | 3·72    | 3·72    |
| Underhåll » » .....        | 5·94    | 6·65    | 6·78    | 6·78    |
| Summa milj. kr.            | 9·66    | 10·37   | 10·50   | 10·50   |
| Index .....                | 128·1   | 137·5   | 139·3   | 139·3   |

**9. Arbetskostnader.**

I anledning av de beräkningar rörande arbetskostnader, som på underlag av tillgängligt material utfördes i samband med vårkalkylen 1945,<sup>1</sup> uppstod inom jordbrukskommittén tvenne meningsriktningar. Kommitténs majoritet ansåg, att arbetskostnaderna för år 1945/46 borde uppföras i kostnadskalkylen med ett belopp av 1 300 milj. kr., under det att en minoritet inom kommittén var av den meningen, att kostnadsposten borde fastställas till 1 288 milj. kr. Det förra alternativet lades till grund vid livsmedelskommissionens senare behandling av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter och lämnades även utan erinran i Kungl. Maj:ts proposition liksom vid riksdagens senare behandling av frågan.

Vid utformandet av nu föreliggande kalkyl har enbart det förstnämnda alternativet tillämpats vid beräkandet av jordbrukets arbetskostnader. Justering av totalsummorna har dock verkställts med hänsyn till förändringar i vissa priser å i naturalönen ingående produkter. I översikten å följande sida redovisas justeringen av naturalönens värde.

En betydande sänkning av arbetskostnaderna i jämförelse med vårkalkylen 1945 har erhållits i samband med en ändring i beräkningssättet för priset å den fodersäd, som ingår i naturalönen. I vårkalkylen räknades liksom under föregående år sedan september 1940 med ett fodersädspris, som erhöles genom division av fläskpriset med 8,8. Detta beräkningssätt har tidigare tillämpats på grund av att priset på fodersäd under knapphetsperioden varit väsentligt högre än det förädlingsvärde, som kunde utvinnas vid fläskproduktion. Den anförda beräkningsmetoden begränsade naturalönen uppåt. Att delegationen nu återgått till att räkna med gällande pris på fodersäd beror på, att det ovan relaterade beräkningssättet med fläskpriset som utgångspunkt ger för högt värde såväl i förhållande till rådande pris å korn och havre som i förhållande till det förädlingsvärde, som nu anses kunna uppnås vid fläskproduktion. Därmed har delegationen återgått till att tillämpa samma princip vid bestämmande av fodersädens värde i naturalönen som för övriga produkter. Justeringen av beräkningen över naturalönens värde har medfört en kostnadsminskning av 7,2 milj. kronor jämfört med vårkalkylen 1945.

För år 1946/47 har förutom justering av naturalönens värde utförts juste-

<sup>1</sup> Beträffande beräkningarna hänvisas till Kungl. Maj:ts prop. 303 s. 143—148.

ring med hänsyn till minskning av arbetskraftsvolymen med 1 %, vilket framgår av följande översikt.

|                                                                                                                                       | 1944/45                       |                                 | 1945/46                       |                                 | 1946/47                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------|-------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|
|                                                                                                                                       | Enl. vår-<br>kalkylen<br>1945 | Enl. febr.-<br>kalkylen<br>1946 | Enl. vår-<br>kalkylen<br>1945 | Enl. febr.-<br>kalkylen<br>1946 | Enl. febr.-<br>kalkylen<br>1946 |
| Index för naturalön,<br>1938/39 = 100.....                                                                                            | 169·35                        | 164·63                          | 165·11                        | 160·91                          | 161·21                          |
| Total naturalön, milj. kr.                                                                                                            | 297·0                         | 288·8                           | 283·4                         | 276·2                           | 270·7                           |
| Total lönekostnad ....                                                                                                                | 1 272·5                       | 1 265·0                         | 1 300·0                       | 1 293·3                         | 1 283·3                         |
| Tillkommer år 1945/46<br>och 1946/47 för extra<br>kostnader för se-<br>mesterersättning och<br>minskad arbetstid<br>under sommaren .. | —                             | —                               | —                             | 9·9                             | 11·9                            |
| Summa                                                                                                                                 | 1 272·5                       | 1 265·0                         | 1 300·0                       | 1 303·2                         | 1 295·2                         |
| Index .....                                                                                                                           | 160·3                         | 159·4                           | 163·8                         | 164·2                           | 163·0                           |

Såsom framgår av ovanstående sammanställning har i denna kostnadsberäkning liksom i föregående kalkyl upptagits kostnadsökningen för semesterersättning och för förkortad sommararbetstid. Den kostnadsökning, som beräknats komma till stånd på grund av arbetstidsminskningen för djurskötare ingår däremot icke i den ovan anförda beräkningen. Härvid må erinras om att vid jordbrukskommitténs behandling av kalkylen i oktober månad 1945 beslöts, att denna kostnadsökning skulle införas i kalkylen först sedan densamma blivit avtalsmässigt fastställd. Då nya avtal ännu ej träffats, har berörda kostnadsökning fortfarande icke kunnat införas.

Efter justeringarna erhålles följande utveckling för jordbrukets arbetskostnader i jämförelse med basåret (milj. kr.):

|                | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 |
|----------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Milj. kr. .... | 793·6   | 877·7   | 962·6   | 1 076·1 | 1 140·4 |
| Index.....     | 100·0   | 110·6   | 121·3   | 135·6   | 143·7   |

  

|                | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|----------------|---------|---------|---------|---------|
| Milj. kr. .... | 1 151·5 | 1 265·0 | 1 303·2 | 1 295·2 |
| Index.....     | 145·1   | 159·4   | 164·2   | 163·0   |

#### 10. Kapitalkostnader.

I vårkalkylen 1945 erhöles betydande ändringar i jordbrukets kapitalkostnader i jämförelse med närmast föregående beräkningstillfälle. För *produktionsåret* 1944/45 visade kalkylen en betydande nedgång i kapitalkostnaderna i samband med den av riksbanken vidtagna diskontosänkningen, som följdes av andra banker. I vårkalkylen räknades med, att diskontosänkningen i allmänhet skulle ha trätt i kraft omkring den  $15/3$  1945.

För *produktionsåret* 1945/46 räknades med en höjning av jordbrukets fastighetskapital av i genomsnitt 20 %. Höjningen företogs i anledning av den bebadade allmänna höjningen av taxeringsvärdena å jordbruksfastigheter vid 1945 års fastighetstaxering. Denna höjning av fastighetsvärdena medförde en beräknad kostnadsökning av 22,37 milj. kr., vilket icke endast eliminerade verkan av räntesänkningen utan dessutom åstadkom, att kapitalkost-

naderna för år 1945/46 stego över den för 1943/44 beräknade kostnads-  
summan.

När jordbrukskommittén våren 1945 behandlade denna kostnadspost, kom-  
mo olika meningar till uttryck. Så var även fallet vid behandlingen inom livs-  
medelskommissionens råd. Enligt en meningsriktning borde jordbrukets ka-  
pitalkostnader höjas med det belopp, som svarar mot en höjning av fastig-  
hetskapalet med 20 %. Enligt den andra uppfattningen borde en stegring  
av kapitalkostnaderna medges endast i den mån realinvesteringarna i jord-  
bruket ökat i jämförelse med år 1938/39. Något säkert mått på ökningen av  
realinvesteringarna förelåg icke, men enligt vissa överslagsberäkningar upp-  
skattades ökningen av jordbrukets kapitalkostnader på grund av de ökade  
investeringarna till 10 milj. kr. I den nu upprättade kalkylen ingår denna  
summa oförändrad, under det att kapitalkostnaderna vid oförändrad kapital-  
summa justerats i vanlig ordning. Denna justering redovisas i en följande  
sammanställning för år 1945/46.

Förhandsberäkningen över räntesänkningens inverkan på kapitalkostna-  
derna har nu kunnat justeras, sedan de verkliga räntesatserna för samtliga  
bankinrättningar kunnat erhållas t. o. m. fjärde kvartalet 1945 och i vissa  
fall ännu längre. De nya beräkningarna ha i stort sett endast bekräftat, att  
värkalkylen 1945 för produktionsåren 1944/45 och 1945/46 var riktig. De  
justeringar, som ifrågakommit, äro mycket obetydliga.

*Beräknade kapitalkostnader år 1945/46 vid oförändrad kapitalsumma.*

|                                   | Räntesats<br>proc. | Kapital<br>milj. kr | Ränta<br>milj. kr |
|-----------------------------------|--------------------|---------------------|-------------------|
| Lånat kapital:                    |                    |                     |                   |
| inteckningslån .....              | 3·25               | 1 865               | 60·61             |
| övriga lån .....                  | 3·95               | 680                 | 26·86             |
| Eget kapital:                     |                    |                     |                   |
| ej belånat fastighetskapital..... | 3·78               | 1 335               | 50·46             |
| ej belånat driftskapital.....     | 4·08               | 1 335               | 54·47             |
| Summa                             | 3·69               | 5 215               | 192·40            |

Justeringen, som grundats på senaste tillgängliga uppgifter om räntesatser  
på lån vid olika kreditformer, har medfört en sänkning av kapitalkostna-  
derna för 1945/46 med 0,39 milj. kr. jämfört med förhandsberäkningen våren  
1945. Det är i första hand den fallande genomsnittsräntan på utestående hy-  
potekslån, som orsakar kostnadsminskningen. För år 1946/47 har förutsatts  
en fortsatt obetydlig nedgång i kapitalkostnaderna på grund av successiv  
förnyelse av hypotekslån.

Kapitalkostnadernas storlek (inklusive beräknade 10 miljoner kr. kostna-  
der för ökade investeringar under åren 1945/46 och 1946/47 i jämförelse  
med basåret 1938/39) framgår av följande sammanställning:

|                | 1938/39 | 1939/40 | 1940/41 | 1941/42 | 1942/43 |
|----------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Milj. kr. .... | 202·30  | 213·48  | 218·64  | 208·88  | 205·49  |
| Index .....    | 100·0   | 105·5   | 108·1   | 103·3   | 101·6   |
|                |         |         |         |         |         |
|                | 1943/44 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |         |
| Milj. kr. .... | 203·38  | 197·73  | 202·40  | 202·00  |         |
| Index .....    | 100·5   | 97·7    | 100·0   | 99·9    |         |

Tabell 14. Jordbrukets kostnader i sammandrag.

|                       | 1938/39<br>milj. kr. | 1939/40<br>milj. kr. | 1940/41<br>milj. kr. | 1941/42<br>milj. kr. | 1942/43<br>milj. kr. | 1943/44<br>milj. kr. | 1944/45<br>milj. kr. | 1945/46<br>milj. kr. | 1946/47<br>milj. kr. |
|-----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|----------------------|
| Konstgödsel .....     | 65·4                 | 74·2                 | 87·1                 | 99·2                 | 98·4                 | 116·1                | 114·3                | 114·4                | 117·5                |
| Utsäde .....          | 3·2                  | 3·2                  | 13·9                 | 6·4                  | 4·2                  | 4·2                  | 4·2                  | 4·2                  | 4·2                  |
| Köpfodermedel .....   | 102·8                | 108·7                | 84·4                 | 121·8                | 70·2                 | 112·6                | 133·7                | 133·1                | 137·4                |
| Maskiner och redskap  | 72·8                 | 83·2                 | 94·3                 | 101·1                | 106·0                | 107·4                | 107·7                | 107·7                | 107·7                |
| Traktorkostnader .... | 18·9                 | 26·9                 | 27·0                 | 44·4                 | 64·5                 | 66·1                 | 71·0                 | 66·4                 | 56·2                 |
| Diverse kostnader ... | 102·6                | 118·6                | 140·1                | 159·5                | 174·8                | 189·2                | 198·8                | 199·4                | 196·6                |
| Ekonomibyggnader ..   | 84·7                 | 91·0                 | 95·2                 | 101·4                | 106·7                | 105·9                | 107·7                | 109·9                | 109·7                |
| Grundförbättringar .. | 7·5                  | 7·8                  | 8·4                  | 9·1                  | 9·6                  | 9·7                  | 10·4                 | 10·5                 | 10·5                 |
| Arbetskostnader ..... | 793·6                | 877·7                | 962·6                | 1 076·1              | 1 140·4              | 1 151·5              | 1 265·0              | 1 303·2              | 1 295·2              |
| Kapitalkostnader .... | 202·3                | 213·5                | 218·6                | 208·9                | 205·5                | 203·4                | 197·7                | 202·4                | 202·0                |
| Summa milj. kr.       | <b>1 453·8</b>       | <b>1 604·8</b>       | <b>1 721·6</b>       | <b>1 927·9</b>       | <b>1 950·3</b>       | <b>2 066·1</b>       | <b>2 210·5</b>       | <b>2 251·2</b>       | <b>2 237·0</b>       |
| Index                 | 100·0                | 110·4                | 118·4                | 132·6                | 136·2                | 142·1                | 152·0                | 154·8                | 153·9                |

### Sammanfattning.

Enligt de i det föregående redovisade kalkylerna ha jordbrukets inkomster och kostnader under åren 1938/39 samt 1944/45—1946/47 beräknats på följande sätt:

|                               | 1938/39 | 1944/45 | 1945/46 | 1946/47 |
|-------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| Inkomster, milj. kronor ..... | 1 362·2 | 2 045·4 | 2 105·3 | 2 152·3 |
| » , indextal .....            | 100·0   | 150·1   | 154·6   | 158·0   |
| Kostnader, milj. kronor ..... | 1 453·8 | 2 210·5 | 2 251·2 | 2 237·0 |
| » , indextal .....            | 100·0   | 152·0   | 154·8   | 153·9   |

Såsom inledningsvis framhållits måste jämförelserna mellan inkomster och kostnader av olika skäl grundas på de i ovanstående sammanställning angivna indextalen. En jämförelse mellan dessa utvisar följande. Under år 1944/45 synes kostnadsökningen ha varit något starkare än inkomstökningen i jämförelse med år 1938. För innevarande år ha inkomst- och kostnadsindex beräknats balanserat i stort sett jämnt, varvid är att märka att beräkningarna grundats på dels det prisläge, som rådde innan prishöjningarna på mjölk och slaktprodukter under senare delen av produktionsåret trätt i kraft, dels arbetskostnaderna enligt det gamla lantarbetaravtalet. För år 1946/47 ha inkomsterna, under förutsättning av normal skörd och med tillämpning av de i kalkylen angivna priserna, beräknats stiga med 58,0 procent i jämförelse med år 1938/39, under det att kostnadsökningen med tillämpning av de vid beräkningstillfället gällande lönerna beräknats till 53,9 procent. Utifrån de för kalkylen gällande förutsättningarna erhållas för de berörda åren följande kalkylmässiga under- och överskott, vilka ange de belopp, med vilka inkomsterna skulle behöva höjas resp. sänkas, för att inkomst- och kostnadsindex skulle balansera jämnt:

1944/45: underskott 25·1 milj. kronor

1945/46: » 3·4 » »

1946/47: överskott 55·9 » »

I de ovan angivna inkomstbeloppen ingå icke stimulansinkomsterna av värvete, vilka för åren 1944/45 och 1945/46 uppgått till resp. 0,7 och 0,6 milj. kronor och för år 1946/47 beräknats till 1,0 milj. kronor.

<sup>1</sup> Utsädeskostnader på 6·9 milj. kr. reducerade med rabatter på 3·0 milj. kr.

## Bilaga 2.

## PM

**angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1944.**

I Kungl. Maj:ts proposition 319/1942 lämnades en redogörelse för jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under dels åren 1932, 1935 och 1937, dels åren 1938 och 1940, grundad på bearbetningar av självdeklarationer, vilka beträffande de tre förstnämnda åren verkställets av 1938 års jordbruksutredning och beträffande åren 1938 och 1940 av statens livsmedelskommission. Denna redogörelse har sedermera i Kungl. Maj:ts propositioner 246/1943, 253/1944 och 303/1945 kompletterats med liknande undersökningar för åren 1941—1943, verkställda av statens livsmedelskommission. Sedan kommissionen numera, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, genom sin statistiska byrå låtit företaga en motsvarande bearbetning av självdeklarationer, avseende inkomståret 1944, framlägges i det följande en sammanfattande redogörelse för de härvid erhållna resultaten.

**Material och metod.**

Såsom framgår av tabell 1 (s. 2) har för undersökningen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1944 kunnat utnyttjas sammanlagt 10 917 av jordbrukare avgivna självdeklarationer. Samtliga dessa härröra, liksom fallet varit vid föregående deklarationsundersökningar, från brukningsdelar, som deltog i den av 1938 års jordbruksutredning verkställda undersökningen av jordbrukets driftsförhållanden. I jämförelse med de för åren 1941—1943 företagna deklarationsbearbetningarna innebär emellertid nämnda antal en viss minskning av det tillgängliga materialet. Nedgången gör sig gällande beträffande alla storleksgrupper och områden och sammanhänger med en viss förlängning av taxeringsarbetet och en ökad förekomst av besvär i högre instans. Dessa omständigheter ha medfört, att kommissionen icke kunnat utnyttja deklarationerna för vissa brukningsdelar, som ingått i undersökningarna för de närmast föregående åren. Såvitt kunnat bedömas torde dock denna minskning i antalet bearbetade självdeklarationer i varje fall icke i någon mera betydande grad inverka på jämförbarheten med tidigare undersökningar. Såsom framgår av tabell 2 har denna sammankrympning av deklarationsmaterialet icke heller i nämnvärd grad inverkat änderande på dess fördelning mellan olika storleksgrupper inom vart och ett av de tre huvudområden, på vilka materialet grupperats.

Beträffande metoderna för materialets bearbetning ha utförliga redogörelser lämnats i de ovan nämnda sammanfattningarna av de tidigare deklarationsundersökningarna. Såsom däri framhållits ha de ur självdeklarationernas A-bilaga erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till siffror per hektar jordbruksjord, dels till totalsiffror för riket. Vid beräkningen av arealen jordbruksjord har arealen ängsmark omräknats till åker enligt den officiella statistikens uppgifter om avkastningen. Beräkningen av totalsiffrorna för riket grundar sig på en för varje särskild storleksgrupp och varje naturligt jordbruksområde enligt

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsdelar.

|                                                                 | Storleksgrupper, hektar åker |              |              |              |            |            |            | Samtliga      |
|-----------------------------------------------------------------|------------------------------|--------------|--------------|--------------|------------|------------|------------|---------------|
|                                                                 | 2—5                          | 5—10         | 10—20        | 20—30        | 30—50      | 50—100     | Över 100   |               |
| <i>Livsmedelskommissionens undersökning åren 1938 och 1940.</i> |                              |              |              |              |            |            |            |               |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                  | 186                          | 671          | 1 276        | 632          | 483        | 247        | 109        | 3 604         |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....         | 933                          | 1 925        | 1 194        | 239          | 126        | 56         | 15         | 4 488         |
| Norra Sverige .....                                             | 983                          | 1 088        | 319          | 26           | 4          | 1          | —          | 2 421         |
| Hela riket                                                      | <b>2 102</b>                 | <b>3 684</b> | <b>2 789</b> | <b>897</b>   | <b>613</b> | <b>304</b> | <b>124</b> | <b>10 513</b> |
| <i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1941.</i>            |                              |              |              |              |            |            |            |               |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                  | 217                          | 732          | 1 396        | 747          | 565        | 281        | 126        | 4 064         |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....         | 999                          | 2 010        | 1 271        | 253          | 145        | 67         | 16         | 4 761         |
| Norra Sverige .....                                             | 1 179                        | 1 253        | 401          | 26           | 7          | —          | —          | 2 866         |
| Hela riket                                                      | <b>2 395</b>                 | <b>3 995</b> | <b>3 068</b> | <b>1 026</b> | <b>717</b> | <b>348</b> | <b>142</b> | <b>11 691</b> |
| <i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1942.</i>            |                              |              |              |              |            |            |            |               |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                  | 211                          | 717          | 1 360        | 700          | 562        | 287        | 145        | 3 982         |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....         | 963                          | 1 987        | 1 234        | 249          | 141        | 58         | 19         | 4 651         |
| Norra Sverige .....                                             | 1 210                        | 1 299        | 399          | 30           | 5          | —          | —          | 2 943         |
| Hela riket                                                      | <b>2 384</b>                 | <b>4 003</b> | <b>2 993</b> | <b>979</b>   | <b>708</b> | <b>345</b> | <b>164</b> | <b>11 576</b> |
| <i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1943.</i>            |                              |              |              |              |            |            |            |               |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                  | 209                          | 696          | 1 348        | 687          | 561        | 284        | 127        | 3 912         |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....         | 942                          | 1 927        | 1 219        | 236          | 141        | 59         | 19         | 4 543         |
| Norra Sverige .....                                             | 1 212                        | 1 284        | 397          | 29           | 9          | —          | —          | 2 931         |
| Hela riket                                                      | <b>2 363</b>                 | <b>3 907</b> | <b>2 964</b> | <b>952</b>   | <b>711</b> | <b>343</b> | <b>146</b> | <b>11 386</b> |
| <i>Livsmedelskommissionens undersökning år 1944.</i>            |                              |              |              |              |            |            |            |               |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                  | 204                          | 668          | 1 309        | 663          | 534        | 265        | 124        | 3 737         |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....         | 922                          | 1 863        | 1 172        | 231          | 128        | 58         | 18         | 4 392         |
| Norra Sverige .....                                             | 1 172                        | 1 197        | 353          | 30           | 6          | —          | —          | 2 758         |
| Hela riket                                                      | <b>2 298</b>                 | <b>3 728</b> | <b>2 834</b> | <b>924</b>   | <b>668</b> | <b>323</b> | <b>142</b> | <b>10 917</b> |

den officiella jordbruksstatistikens indelning verkställd uppräknings av självdeklarationernas uppgifter. Härvid har förhållandet mellan den totala åkerarealen vid samtliga brukningsdelar inom resp. storleksgrupp och område å ena samt åkerarealen vid de undersökta brukningsdelarna inom samma storleksgrupp och område å andra sidan tagits till utgångspunkt för omräkningen. Till följd av att uppräknings på detta sätt verkställts särskilt för varje storleksgrupp inom de olika produktionsområdena torde den förhållandevis

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsdelar på olika storleksgrupper.

|                                                                                                              | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |          | Samtliga |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                                                                              | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |          |
| <i>Samtliga brukningsdelar med över 2 hektar åker enligt 1937 års jordbruksräkning.</i>                      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 22                           | 27   | 30    | 11    | 6     | 3      | 1        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 41                           | 37   | 17    | 3     | 1     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 55                           | 35   | 9     | 1     | 0     | 0      | 0        | 100      |
| <i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning åren 1938 och 1940 ingående brukningsdelarna.</i> |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 5                            | 19   | 35    | 18    | 13    | 7      | 3        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 21                           | 43   | 27    | 5     | 3     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 41                           | 45   | 13    | 1     | 0     | 0      | —        | 100      |
| <i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1941 ingående brukningsdelarna.</i>            |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 5                            | 18   | 34    | 19    | 14    | 7      | 3        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 21                           | 43   | 27    | 5     | 3     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 41                           | 44   | 14    | 1     | 0     | —      | —        | 100      |
| <i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1942 ingående brukningsdelarna.</i>            |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 5                            | 18   | 34    | 18    | 14    | 7      | 4        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 21                           | 43   | 27    | 5     | 3     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 41                           | 44   | 14    | 1     | 0     | —      | —        | 100      |
| <i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1943 ingående brukningsdelarna.</i>            |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 5                            | 18   | 35    | 18    | 14    | 7      | 3        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 21                           | 43   | 27    | 5     | 3     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 41                           | 44   | 14    | 1     | 0     | —      | —        | 100      |
| <i>De i livsmedelskommissionens deklara- tionsundersökning år 1944 ingående brukningsdelarna.</i>            |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....                                                               | 5                            | 18   | 35    | 18    | 14    | 7      | 3        | 100      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .....                                                      | 21                           | 43   | 27    | 5     | 3     | 1      | 0        | 100      |
| Norra Sverige .....                                                                                          | 43                           | 43   | 13    | 1     | 0     | —      | —        | 100      |

bättre representativiteten i materialet för de större brukningsdelarna, vilken framgår av tabell 1, icke i och för sig ha kommit att medföra någon missvisning i resultaten.

Däremot får vid bedömningen av resultaten beaktas, att de i undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget torde representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Till följd härav torde de vid undersökningen erhållna totalbeloppen för såväl inkomster som utgifter vara något för höga. Då några mera betydande förändringar i materialets sammansättning icke skett under de år undersökningen omfattar, böra emellertid resultaten av desamma på ett i stort sett rättvisande sätt avspegla förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter. Dock bör härvid den reservationen göras, att ojämnheter i produktionsutvecklingen även i detta hänseende kunna minska det begagnade materialets representativitet.

I övrigt bör i detta sammanhang, liksom vid tidigare deklarationsbearbetningar, påpekas att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Detta förhållande torde vara av betydelse framför allt beträffande följande poster, nämligen dels inkomsterna av ägg och fjäderfä och dels utgifterna för inköpta fodermedel. Likaså får beaktas, att vid upprättandet av självdeklarationer inom jordbruket i regel den s. k. kontantprincipen tillämpas. Detta innebär, att hänsyn icke tages till eventuella lagerbehållningar vid årets början eller slut. Nettointäkten av jordbruksfas-tighet kan till följd härav växla starkare från ett år till ett annat än fallet skulle vara, därest även dylika omständigheter skulle beaktats vid självdeklarationernas upprättande.

### **Jordbrukarnas kontanta inkomster.**

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster, som verkställt på grundval av de på självdeklarationernas A-bilaga lämnade uppgifterna, redovisas i tabellerna 3 och 4. I tabell 3 återgivas för hela riket och de tre stora huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder samt skogs- och dalbygder och norra Sverige — de till totalsiffror uppräknade inkomstbeloppen, och i tabell 4 ha dessa omräknats till indextal med 1938 resp. 1943 som bas. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror; sockerbeter; potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter; hö jämte halm och grönfoder; hästar och nötkreatur; svin och grisar; fjäderfä och ägg; mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning; diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.); inkomster av skogsbruk samt diverse inkomster (körslor, uthyrning av maskiner och dragare; försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter) samt arrenden och avgälder.

Såsom framgår av tabell 3 ha jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster år 1944 beräknats till 2 499,8 milj. kronor. Till jämförelse kan nämnas, att inkomstsumman för år 1938 beräknats till 1 506,7 milj. kronor och för år 1943 till 2 423,7 milj. kronor. I jämförelse med år 1938 föreligger sålunda en ökning av inkomstsumman med 993,1 milj. kronor eller 65,9 procent, medan ökningen mellan åren 1943 och 1944 stannar vid 76,1 milj. kronor eller 3,1 procent.

Av den sammanlagda inkomstsumman hänför sig över hälften eller 1 419,3 milj. kronor till försäljningen av animaliska produkter. Den kontan-

Tab. 3. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1944, milj. kronor.

|                                                           | 1938  | 1940  | 1941    | 1942    | 1943    | 1944    |
|-----------------------------------------------------------|-------|-------|---------|---------|---------|---------|
| <i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>          |       |       |         |         |         |         |
| Inkomster av försålda produkter                           |       |       |         |         |         |         |
| därav spannmål och frövaror.....                          | 159.4 | 168.4 | 213.8   | 266.4   | 323.9   | 287.3   |
| sockerbetor.....                                          | 58.5  | 61.4  | 80.4    | 98.3    | 91.4    | 88.1    |
| potatis m. m.....                                         | 29.7  | 38.8  | 42.7    | 66.9    | 65.4    | 56.3    |
| hö, halm och grönfoder.....                               | 5.0   | 8.2   | 14.0    | 7.1     | 6.6     | 8.2     |
| Summa vegetabiliska produkter                             | 252.6 | 276.8 | 350.9   | 438.7   | 487.3   | 439.9   |
| hästar och nötkreatur.....                                | 106.4 | 147.0 | 163.1   | 135.9   | 155.8   | 169.9   |
| svin och grisar.....                                      | 100.5 | 111.5 | 109.0   | 78.9    | 116.5   | 152.5   |
| fjäderfä och ägg.....                                     | 23.1  | 24.6  | 23.1    | 18.5    | 23.8    | 31.9    |
| mjölk till mejeri.....                                    | 246.9 | 302.6 | 340.8   | 352.3   | 381.8   | 411.0   |
| mjölk till enskilda.....                                  | 18.1  | 15.8  | 14.7    | 14.8    | 15.5    | 14.5    |
| Summa animaliska produkter                                | 495.0 | 601.5 | 650.7   | 600.4   | 693.4   | 779.8   |
| diverse produkter.....                                    | 3.7   | 4.7   | 6.2     | 8.1     | 10.2    | 12.5    |
| Summa inkomster av försålda produkter                     | 751.3 | 883.0 | 1 007.8 | 1 047.2 | 1 190.9 | 1 232.2 |
| Diverse inkomster.....                                    | 16.0  | 17.0  | 18.3    | 23.0    | 24.4    | 22.3    |
| därav för körslor.....                                    | 7.3   | 8.3   | 10.1    | 14.2    | 14.0    | 13.4    |
| Inkomster av skogsbruk.....                               | 40.0  | 50.0  | 62.5    | 84.4    | 80.3    | 79.8    |
| Arrenden och avgälder.....                                | 8.3   | 8.7   | 9.4     | 10.9    | 12.3    | 12.2    |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 815.6 | 958.7 | 1 098.0 | 1 165.5 | 1 307.9 | 1 346.5 |
| <i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i> |       |       |         |         |         |         |
| Inkomster av försålda produkter                           |       |       |         |         |         |         |
| därav spannmål och frövaror.....                          | 24.1  | 27.8  | 39.9    | 48.0    | 55.9    | 43.7    |
| sockerbetor.....                                          | 0.8   | 0.9   | 1.2     | 1.6     | 1.6     | 1.9     |
| potatis m. m.....                                         | 14.8  | 18.8  | 20.5    | 28.6    | 26.1    | 25.5    |
| hö, halm och grönfoder.....                               | 1.7   | 3.9   | 5.4     | 3.0     | 3.1     | 4.0     |
| Summa vegetabiliska produkter                             | 41.4  | 51.4  | 67.0    | 81.2    | 86.7    | 75.1    |
| hästar och nötkreatur.....                                | 66.4  | 95.4  | 109.8   | 83.2    | 95.8    | 107.5   |
| svin och grisar.....                                      | 62.3  | 67.6  | 70.2    | 54.2    | 73.7    | 93.2    |
| fjäderfä och ägg.....                                     | 15.3  | 15.2  | 14.6    | 11.7    | 14.0    | 19.9    |
| mjölk till mejeri.....                                    | 124.8 | 162.6 | 194.6   | 210.0   | 227.4   | 251.4   |
| mjölk till enskilda.....                                  | 21.4  | 19.0  | 16.9    | 13.9    | 14.7    | 15.3    |
| Summa animaliska produkter                                | 290.2 | 359.8 | 406.1   | 373.0   | 425.6   | 487.3   |
| diverse produkter.....                                    | 2.6   | 2.7   | 3.9     | 4.3     | 6.3     | 6.6     |
| Summa inkomster av försålda produkter                     | 334.2 | 413.9 | 477.0   | 458.5   | 518.6   | 569.0   |
| Diverse inkomster.....                                    | 17.7  | 16.5  | 19.6    | 25.0    | 29.2    | 30.0    |
| därav för körslor.....                                    | 12.6  | 12.4  | 15.6    | 20.2    | 23.2    | 25.3    |
| Inkomster av skogsbruk.....                               | 91.9  | 94.1  | 137.5   | 184.9   | 205.7   | 194.9   |
| Arrenden och avgälder.....                                | 6.0   | 6.3   | 6.7     | 7.2     | 7.7     | 8.3     |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 449.8 | 530.8 | 640.8   | 675.6   | 761.2   | 802.2   |
| <i>Norra Sverige.</i>                                     |       |       |         |         |         |         |
| Inkomster av försålda produkter                           |       |       |         |         |         |         |
| därav spannmål och frövaror.....                          | 0.7   | 0.9   | 1.4     | 1.4     | 2.0     | 1.3     |
| sockerbetor.....                                          | —     | —     | —       | —       | —       | —       |
| potatis m. m.....                                         | 1.6   | 2.5   | 2.7     | 4.9     | 3.6     | 5.3     |
| hö, halm och grönfoder.....                               | 1.9   | 4.9   | 9.9     | 5.4     | 5.2     | 4.8     |
| Summa vegetabiliska produkter                             | 4.2   | 8.3   | 14.0    | 11.7    | 10.8    | 11.4    |

Tab. 3 (forts.). Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1944, milj. kronor.

|                                       | 1938    | 1940    | 1941    | 1942    | 1943    | 1944    |
|---------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| hästar och nötkreatur.....            | 14.3    | 22.0    | 27.8    | 27.3    | 29.7    | 30.8    |
| svin och grisar.....                  | 5.4     | 6.8     | 6.7     | 5.2     | 5.3     | 8.1     |
| fjäderfä och ägg.....                 | 1.4     | 1.5     | 1.1     | 0.7     | 0.5     | 0.8     |
| mjölk till mejeri.....                | 36.3    | 60.9    | 71.7    | 83.2    | 94.4    | 103.5   |
| mjölk till enskilda.....              | 12.7    | 10.6    | 10.8    | 9.0     | 8.3     | 9.0     |
| Summa animaliska produkter            | 70.1    | 101.8   | 118.1   | 125.4   | 138.7   | 152.2   |
| diverse produkter.....                | 1.3     | 1.2     | 1.6     | 2.1     | 2.6     | 3.6     |
| Summa inkomster av försålda produkter | 75.6    | 111.3   | 133.7   | 139.2   | 152.1   | 167.2   |
| Diverse inkomster.....                | 40.1    | 35.0    | 38.3    | 49.2    | 55.8    | 55.7    |
| därav för körslor.....                | 34.2    | 29.3    | 33.2    | 44.9    | 48.8    | 42.5    |
| Inkomster av skogsbruk.....           | 122.6   | 78.1    | 96.7    | 117.8   | 142.2   | 123.3   |
| Arrenden och avgälder.....            | 3.0     | 3.9     | 4.0     | 4.3     | 4.5     | 4.9     |
| Samtliga kontanta inkomster           | 241.3   | 228.3   | 272.7   | 310.5   | 354.6   | 351.1   |
| <i>Hela riket.</i>                    |         |         |         |         |         |         |
| Inkomster av försålda produkter       |         |         |         |         |         |         |
| därav spannmål och frövaror.....      | 184.2   | 197.1   | 255.1   | 315.8   | 381.8   | 332.3   |
| sockerbeter.....                      | 59.3    | 62.3    | 81.6    | 99.9    | 93.0    | 90.0    |
| potatis m. m.....                     | 46.1    | 60.1    | 65.9    | 100.4   | 95.1    | 87.1    |
| hö, halm och grönfoder.....           | 8.6     | 17.0    | 29.3    | 15.5    | 14.9    | 17.0    |
| Summa vegetabiliska produkter         | 298.2   | 336.5   | 431.9   | 531.6   | 584.8   | 526.4   |
| hästar och nötkreatur.....            | 187.1   | 264.4   | 300.7   | 246.4   | 281.3   | 308.2   |
| svin och grisar.....                  | 168.2   | 185.9   | 185.9   | 138.3   | 195.5   | 253.8   |
| fjäderfä och ägg.....                 | 39.8    | 41.3    | 38.8    | 30.9    | 38.3    | 52.6    |
| mjölk till mejeri.....                | 408.0   | 526.1   | 607.1   | 645.5   | 703.6   | 765.9   |
| mjölk till enskilda.....              | 52.2    | 45.4    | 42.4    | 37.7    | 39.0    | 38.8    |
| Summa animaliska produkter            | 855.3   | 1 063.1 | 1 174.9 | 1 098.8 | 1 257.7 | 1 419.3 |
| diverse produkter.....                | 7.6     | 8.6     | 11.7    | 14.5    | 19.1    | 22.7    |
| Summa inkomster av försålda produkter | 1 161.1 | 1 408.2 | 1 618.5 | 1 644.9 | 1 861.6 | 1 968.4 |
| Diverse inkomster.....                | 73.8    | 68.5    | 76.2    | 97.2    | 109.4   | 108.0   |
| därav för körslor.....                | 54.1    | 50.0    | 58.9    | 79.3    | 86.0    | 81.2    |
| Inkomster av skogsbruk.....           | 254.5   | 222.2   | 296.7   | 387.1   | 428.2   | 398.0   |
| Arrenden och avgälder.....            | 17.3    | 18.9    | 20.1    | 22.4    | 24.5    | 25.4    |
| Samtliga kontanta inkomster           | 1 506.7 | 1 717.8 | 2 011.5 | 2 151.6 | 2 423.7 | 2 499.8 |

ta inkomsten av försålda vegetabiliska produkter stannar enligt de bearbetade självdeklarationerna vid 526,4 milj. kronor och skogsinkomsterna vid 398,0 milj. kronor. Utvecklingen mellan åren 1943 och 1944 har varit mycket olikartad för dessa tre inkomstgrupper. Medan inkomsterna av animaliska produkter visa en fortsatt uppgång med 12,8 procent, redovisas för inkomsterna av vegetabiliska produkter en nedgång med 10,0 procent och för skogsinkomsterna en nedgång med 7,1 procent. Trots detta är inkomstökningen i jämförelse med år 1938 alltså starkast för de vegetabiliska produkterna, beträffande vilka den uppgår till 76,6 procent mot 65,9 procent för animaliska produkter och 56,3 procent för skogsbruk.

Även mellan de tre huvudområden, på vilka materialet grupperats, föreligger betydande olikheter i utvecklingen. Procentuellt tagen har inkomstökningen alltså sedan 1940 varit starkast i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och svagast i norra Sverige. Denna ojämnheter har ytterligare

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1944. Indextal.

|                                                           | År 1938 = 100 |       |       |       |       | År 1943<br>= 100 |
|-----------------------------------------------------------|---------------|-------|-------|-------|-------|------------------|
|                                                           | 1940          | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  | 1944             |
| <i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>          |               |       |       |       |       |                  |
| Vegetabiliska produkter .....                             | 109.6         | 138.9 | 173.7 | 192.9 | 174.1 | 90.3             |
| Animaliska produkter .....                                | 121.5         | 131.4 | 121.3 | 140.1 | 157.5 | 112.5            |
| Samtliga jordbruksprodukter .....                         | 117.5         | 134.1 | 139.4 | 158.5 | 164.0 | 103.5            |
| Diverse inkomster .....                                   | 106.4         | 114.1 | 143.8 | 152.7 | 139.2 | 91.1             |
| Skogsbruk .....                                           | 124.8         | 156.1 | 210.9 | 200.4 | 199.3 | 99.5             |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 117.5         | 134.6 | 142.9 | 160.4 | 165.1 | 103.0            |
| <i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i> |               |       |       |       |       |                  |
| Vegetabiliska produkter .....                             | 123.8         | 161.8 | 196.1 | 209.1 | 181.4 | 86.8             |
| Animaliska produkter .....                                | 124.0         | 139.9 | 128.5 | 146.7 | 167.9 | 114.5            |
| Samtliga jordbruksprodukter .....                         | 123.8         | 142.7 | 137.2 | 155.2 | 170.3 | 109.7            |
| Diverse inkomster .....                                   | 93.0          | 110.4 | 141.4 | 164.6 | 168.9 | 102.6            |
| Skogsbruk .....                                           | 102.4         | 149.6 | 201.0 | 223.8 | 212.0 | 94.7             |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 118.0         | 142.4 | 150.2 | 169.2 | 178.3 | 105.4            |
| <i>Norra Sverige.</i>                                     |               |       |       |       |       |                  |
| Vegetabiliska produkter .....                             | 201.3         | 337.5 | 283.1 | 261.2 | 276.1 | 105.7            |
| Animaliska produkter .....                                | 145.3         | 168.5 | 178.9 | 197.8 | 217.1 | 109.8            |
| Samtliga jordbruksprodukter .....                         | 147.3         | 176.9 | 184.2 | 201.2 | 221.2 | 109.9            |
| Diverse inkomster .....                                   | 87.2          | 95.6  | 122.6 | 139.2 | 139.0 | 99.8             |
| Skogsbruk .....                                           | 63.7          | 78.9  | 96.1  | 116.1 | 100.6 | 83.7             |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 94.6          | 113.0 | 128.7 | 147.0 | 145.5 | 99.0             |
| <i>Hela riket.</i>                                        |               |       |       |       |       |                  |
| Vegetabiliska produkter .....                             | 112.8         | 144.8 | 178.3 | 196.1 | 176.6 | 90.0             |
| Animaliska produkter .....                                | 124.2         | 137.3 | 128.5 | 147.0 | 165.9 | 112.8            |
| Samtliga jordbruksprodukter .....                         | 121.3         | 139.4 | 141.7 | 160.3 | 169.5 | 105.7            |
| Diverse inkomster .....                                   | 92.8          | 103.2 | 131.7 | 148.2 | 146.2 | 98.6             |
| Skogsbruk .....                                           | 87.3          | 116.6 | 152.1 | 168.2 | 156.3 | 92.9             |
| Samtliga kontanta inkomster                               | 114.0         | 133.5 | 142.8 | 160.9 | 165.9 | 103.1            |

ökats under år 1944. I jämförelse med år 1943 redovisas nämligen för skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige en inkomstökning med 5,4 procent, medan ökningen inom slättbygderna stannar vid 3,0 procent och för norra Sverige redovisas en inkomstminskning med 1 procent. I jämförelse med år 1938 uppgår inkomstökningen år 1944 till 78,3 procent i skogs- och dalbygderna, 65,1 procent i slättbygderna men endast 45,5 procent i norra Sverige. Såsom av tabellerna 3 och 4 framgår, grundar sig denna för norra Sverige i jämförelse med de båda övriga områdena ogynnsamma inkomstutveckling på olikheter i fråga om skogsinkomsternas utveckling. Inom de båda områdena i södra och mellersta Sverige har denna inkomstpost ungefär fördubblats, medan densamma i norra Sverige år 1944 redovisas med ungefär samma belop som år 1938. Vid bedömandet av denna skillnad mellan områdena får hänsyn tagas till att skogsinkomsterna i norra Sverige år 1938 synas ha legat på en osedvanligt hög nivå. Under krigsåren ha de starkt ökade vedavverkningarna i södra och mellersta Sverige givit anledning till en stark stegring av denna inkomstpost, medan desamma i norra Sverige motvägts av de minskade gagnvirkesförsäljningarna.

Beträffande inkomsterna av försålda jordbruksprodukter har emellertid, såsom framgår av tab. 4, ökningen procentuellt sett varit ojämförligt star-

kast i norra Sverige. Härtill torde den omständigheten ha medverkat, att saluförandet av produkterna inom detta område numera äger rum på ett modernare och mera rationellt sätt än fallet var före kriget. Den starkt ökade nyanslutningen till mejerierna torde vara det viktigaste exemplet härpå. Detta torde i sin tur ha medfört såväl en ökning av produktionen som en fullständigare inkomstredovisning i deklarationerna. Emellertid är saluöverskottet av jordbruksprodukter i norra Sverige alltså av förhållandevis blygsam omfattning, och den kraftiga ökningen av denna inkomstpost har därför icke kunnat uppväga den i jämförelse med andra områden ogynnsamma utvecklingen av skogsinkomsterna.

Förskjutningarna av de viktigaste inkomstposternas inbördes betydelse under krigsåren belysas närmare av följande sammanställning av deras procentuella andel av jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster enligt självdeklarationerna:

|                                | 1938  | 1940  | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  |
|--------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Vegetabiliska produkter.....   | 19.8  | 19.6  | 21.5  | 24.7  | 24.1  | 21.1  |
| Animaliska produkter .....     | 56.8  | 61.9  | 58.4  | 51.1  | 51.9  | 56.8  |
| Skogsbruk .....                | 16.9  | 12.9  | 14.8  | 18.0  | 17.7  | 15.9  |
| Diverse inkomster .....        | 6.5   | 5.6   | 5.3   | 6.2   | 6.3   | 6.2   |
| Samtliga kontanta inkomster... | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

Det framgår av dessa siffror, att inkomsterna av animaliska produkter, som under de närmast föregående åren utgjort en något mindre andel av den sammanlagda inkomstsumman än före kriget och under de första krigsåren, ånyo ökat i relativ betydelse år 1944. Däremot har siffran för skogsinkomsternas andel av inkomstsumman sjunkit under motsvarande siffra för år 1938. Siffran för vegetabiliska produkter har år 1944 sjunkit ganska kraftigt i jämförelse med år 1943 men ligger alltså något högre än år 1938.

De vegetabiliska resp. animaliska produkternas andel av inkomsterna av samtliga försålda jordbruksprodukter belyses i tabell 5. I denna framträder tydligt det kända förhållandet, att de vegetabiliska produkternas relativa betydelse ökar starkt med stigande egendomsstorlek samt att densamma genomgående är vida större inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige än i skogs- och dalbygderna och i norra Sverige.

Göres en uppdelning av de kontanta inkomsterna på de tre huvudområdena erhållas följande resultat:

|                                          | 1938  | 1940  | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  |
|------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Samtliga kontanta inkomster.</i>      |       |       |       |       |       |       |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder | 54.1  | 55.8  | 54.6  | 54.2  | 54.0  | 53.9  |
| » » » » skogs- och                       |       |       |       |       |       |       |
| dalbygder .....                          | 29.9  | 30.9  | 31.9  | 31.4  | 31.4  | 32.1  |
| Norra Sverige .....                      | 16.0  | 13.3  | 13.5  | 14.4  | 14.6  | 14.0  |
| Hela riket.....                          | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

*Inkomster av försålda jordbruksprodukter.*

|                                          |       |       |       |       |       |       |
|------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder | 64.7  | 62.7  | 62.3  | 63.7  | 64.0  | 62.6  |
| » » » » skogs- och                       |       |       |       |       |       |       |
| dalbygder .....                          | 28.8  | 29.4  | 29.5  | 27.9  | 27.8  | 28.9  |
| Norra Sverige .....                      | 6.5   | 7.9   | 8.2   | 8.4   | 8.2   | 8.5   |
| Hela riket.....                          | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

Siffrorna utvisa, att södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder år 1944 hade en något större andel av jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster än år 1938, medan däremot slättbygdernas och särskilt norra

**Tab. 5. Jordbrukets inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1944.**

|                                                               | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |             | Samt-<br>liga |
|---------------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|-------------|---------------|
|                                                               |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över<br>100 |               |
| <i>Södra och mellersta Sveriges<br/>slättbygder.</i>          |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Vegetabiliska produkter.....                                  | 1932 | 14.1                         | 21.1 | 26.5  | 35.0  | 37.8  | 42.8   | 40.4        | 33.0          |
|                                                               | 1938 | 15.3                         | 20.0 | 26.0  | 33.9  | 39.0  | 44.3   | 45.6        | 33.6          |
|                                                               | 1940 | 12.5                         | 17.4 | 23.2  | 30.7  | 36.5  | 43.2   | 46.1        | 31.4          |
|                                                               | 1941 | 16.7                         | 19.9 | 27.3  | 35.3  | 41.5  | 44.0   | 47.9        | 34.8          |
|                                                               | 1942 | 20.5                         | 26.2 | 34.7  | 43.6  | 48.1  | 52.0   | 53.1        | 41.9          |
|                                                               | 1943 | 18.3                         | 22.8 | 32.1  | 42.0  | 48.1  | 52.5   | 54.6        | 40.9          |
|                                                               | 1944 | 14.3                         | 18.2 | 27.2  | 37.0  | 41.7  | 46.6   | 51.8        | 35.7          |
| Animaliska produkter .....                                    | 1932 | 83.8                         | 77.8 | 72.8  | 64.1  | 61.6  | 56.2   | 59.3        | 66.2          |
|                                                               | 1938 | 82.0                         | 79.3 | 73.5  | 65.7  | 60.7  | 55.5   | 54.1        | 65.9          |
|                                                               | 1940 | 85.0                         | 82.0 | 76.3  | 68.8  | 63.2  | 56.5   | 53.5        | 68.1          |
|                                                               | 1941 | 80.6                         | 79.3 | 72.2  | 64.1  | 58.1  | 55.6   | 51.6        | 64.6          |
|                                                               | 1942 | 75.2                         | 72.5 | 64.7  | 55.9  | 51.4  | 47.7   | 46.3        | 57.3          |
|                                                               | 1943 | 79.6                         | 75.9 | 67.0  | 57.4  | 51.2  | 46.8   | 44.6        | 58.2          |
|                                                               | 1944 | 84.2                         | 80.3 | 71.9  | 62.1  | 57.4  | 52.6   | 47.2        | 63.3          |
| <i>Södra och mellersta Sveriges<br/>skogs- och dalbygder.</i> |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Vegetabiliska produkter.....                                  | 1932 | 4.9                          | 8.1  | 11.5  | 17.3  | 22.2  | 24.8   | 32.9        | 12.5          |
|                                                               | 1938 | 5.3                          | 7.7  | 11.6  | 16.3  | 21.5  | 30.7   | 36.4        | 12.4          |
|                                                               | 1940 | 5.1                          | 7.8  | 11.1  | 15.8  | 22.2  | 29.4   | 41.6        | 12.4          |
|                                                               | 1941 | 5.7                          | 8.8  | 14.8  | 20.2  | 23.4  | 28.7   | 43.2        | 14.0          |
|                                                               | 1942 | 8.6                          | 12.3 | 18.3  | 23.4  | 28.4  | 34.0   | 46.9        | 17.7          |
|                                                               | 1943 | 6.8                          | 9.9  | 17.0  | 23.8  | 27.6  | 38.8   | 51.2        | 16.7          |
|                                                               | 1944 | 5.8                          | 8.5  | 13.1  | 19.0  | 20.6  | 32.2   | 45.5        | 13.2          |
| Animaliska produkter .....                                    | 1932 | 92.6                         | 90.3 | 87.2  | 81.8  | 77.2  | 74.4   | 66.8        | 86.1          |
|                                                               | 1938 | 93.7                         | 91.4 | 87.9  | 83.2  | 77.3  | 68.8   | 63.3        | 86.8          |
|                                                               | 1940 | 93.9                         | 91.6 | 88.3  | 83.8  | 76.9  | 70.1   | 57.9        | 86.9          |
|                                                               | 1941 | 93.4                         | 90.3 | 84.4  | 79.3  | 75.5  | 70.9   | 56.2        | 85.1          |
|                                                               | 1942 | 90.3                         | 86.7 | 80.9  | 76.1  | 70.3  | 65.1   | 52.2        | 81.4          |
|                                                               | 1943 | 91.7                         | 88.9 | 82.0  | 75.4  | 70.8  | 59.3   | 48.2        | 82.1          |
|                                                               | 1944 | 93.1                         | 90.3 | 85.9  | 80.2  | 78.2  | 65.6   | 53.5        | 85.6          |
| <i>Norra Sverige.</i>                                         |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Vegetabiliska produkter.....                                  | 1932 | 6.3                          | 6.3  | 11.0  | 13.4  | .     | .      | .           | 8.2           |
|                                                               | 1938 | 4.5                          | 4.0  | 8.0   | 10.9  | .     | .      | .           | 5.5           |
|                                                               | 1940 | 4.9                          | 5.7  | 11.5  | 18.8  | .     | .      | .           | 7.5           |
|                                                               | 1941 | 6.5                          | 8.8  | 14.6  | 28.8  | .     | .      | .           | 10.5          |
|                                                               | 1942 | 5.4                          | 7.3  | 12.3  | 19.7  | .     | .      | .           | 8.4           |
|                                                               | 1943 | 4.1                          | 5.7  | 10.1  | 23.8  | .     | .      | .           | 7.1           |
|                                                               | 1944 | 4.1                          | 6.5  | 9.5   | 18.1  | .     | .      | .           | 6.9           |
| Animaliska produkter .....                                    | 1932 | 92.0                         | 92.2 | 88.0  | 85.7  | .     | .      | .           | 90.4          |
|                                                               | 1938 | 93.6                         | 94.4 | 89.7  | 88.8  | .     | .      | .           | 92.8          |
|                                                               | 1940 | 93.6                         | 93.6 | 87.3  | 81.1  | .     | .      | .           | 91.5          |
|                                                               | 1941 | 91.9                         | 90.3 | 84.3  | 69.8  | .     | .      | .           | 88.3          |
|                                                               | 1942 | 92.9                         | 91.4 | 86.2  | 78.4  | .     | .      | .           | 90.1          |
|                                                               | 1943 | 93.8                         | 92.8 | 88.4  | 74.4  | .     | .      | .           | 91.2          |
|                                                               | 1944 | 93.7                         | 91.8 | 88.4  | 76.9  | .     | .      | .           | 91.0          |

Sveriges andel i den sammanlagda inkomstsumman i motsvarande mån gått tillbaka. Beträffande fördelningen av inkomsterna av försålda jordbruksprodukter har emellertid utvecklingen varit en annan, i det att för norra Sverige redovisas en ökad andel, medan däremot slättbygdersnas andel minskats och för skogs- och dalbygderna en i jämförelse med år 1938 praktiskt taget oförändrad siffra redovisas.

### **Jordbrukets kontanta utgifter.**

De på självdeklarationernas A-bilaga redovisade kontanta utgifterna ha vid bearbetningen sammanförts i följande grupper: arrenden och kontanta undantagsförmåner, arbetslöner, inköp av spannmål och frövaror, kraftfoder och betmassa, potatis och rotfrukter, hö och halm m. fl. fodermedel samt gödselmedel och torvströ, inköp av levande och av döda inventarier, underhåll av dels byggnader, dels inventarier, diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk ström, bränn- och smörjolja samt gengasbränsle för driften) samt räntor. Dessutom ha även uppgifterna rörande kostnaderna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad bearbetats. Beträffande dessa sistnämnda uppgifter bör emellertid nämnas, att dessa kostnader icke berättiga till avdrag vid taxeringen, varför desamma kunna antagas vara mindre fullständigt redovisade i deklarationerna. Av de vid bearbetningen av dessa poster erhållna resultaten torde därför icke alltför bestämda slutsatser böra dragas.

Resultaten av beräkningarna redovisas för hela landet och de tre huvudområdena i tabellerna 6 och 7.

För hela riket beräknas jordbrukarnas kontanta utgifter år 1944 ha uppgått till sammanlagt 1 746,9 milj. kronor, vartill komma ytterligare 17,5 milj. kronor för nyuppsättning av inventarier och 38,4 milj. kronor för ny-, till- och ombyggnader. De egentliga utgifterna uppgingo enligt deklarationerna år 1938 till 1 090,0 milj. kronor, varför ökningen utgör 656,9 milj. kronor eller 60,3 procent. Mellan åren 1943 och 1944 ha de kontanta utgifterna stigit med 76,2 milj. kronor eller 4,6 procent. Mellan åren 1938 och 1944 har utgiftsökningen varit starkast för underhåll av inventarier och byggnader samt för inköp av levande och döda inventarier, vilka båda poster stigit med 87,6 respektive 80,6 procent. Beträffande arbetslönerna redovisas i deklarationerna en utgiftsökning med 68,1 procent i jämförelse med år 1938. Mellan de båda senaste undersökta åren 1943 och 1944, har utgiftsökningen varit starkast för posten inköp av förnödenheter, vilken stigit med 11,5 procent, medan ökningen av lönekostnaderna stannat vid 1,2 procent. Ränteutgifterna ha i jämförelse med år 1938 stigit helt obetydligt eller med 2,5 procent och uppvisa mellan åren 1943 och 1944 en nedgång med 3,3 procent.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan olika områden föreligga emellertid, såsom också framgår av nyss anförda tabeller, betydande olikheter. Utgiftsökningen har sålunda varit betydligt starkare i skogs- och dalbygderna än i de båda övriga områdena. För skogs- och dalbygderna redovisas nämligen en stegring med 67,9 procent, under det att densamma inom slättbygderna stannar vid 59,0 procent och i norra Sverige vid 49,7 procent. Skillnaden är särskilt påtaglig beträffande arbetslönerna, för vilka ökningen i norra Sverige stannar vid 34,0 procent, medan densamma uppgår till 73,4 procent i slättbygderna och 83,4 procent i skogs- och dalbygderna. Den förhållandevis ringa ökningen av denna kostnadspost i norra Sverige torde sammanhånga med den förut berörda skillnaden mellan detta område och de övriga delarna av Sverige ifråga om skogsinkomsternas utveckling. Å andra sidan avspeglar sig den kraftiga ökningen av inkomsterna

Tab. 6. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1944, milj. kronor.

|                                                         | 1938  | 1940  | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  |
|---------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| <i>Södra och mellersta Sveriges slättbygger.</i>        |       |       |       |       |       |       |
| Arrenden och kontanta undantagsförmåner                 | 7.5   | 8.1   | 8.1   | 8.2   | 9.3   | 9.9   |
| Arbetslöner                                             | 166.7 | 189.5 | 212.7 | 248.7 | 281.3 | 289.1 |
| Inköp av förnödenheter                                  |       |       |       |       |       |       |
| därav spannmål och frövaror                             | 26.5  | 37.5  | 45.1  | 46.3  | 47.1  | 48.8  |
| kraftfoder och betmassa                                 | 83.7  | 89.1  | 79.2  | 72.0  | 72.5  | 84.0  |
| potatis och rotfrukter                                  | 2.5   | 3.1   | 4.1   | 4.3   | 4.4   | 4.4   |
| hö, halm m. fl. fodermedel                              | 12.9  | 19.2  | 32.0  | 32.9  | 20.2  | 22.6  |
| gödselmedel och torvströ                                | 50.6  | 60.9  | 75.4  | 79.0  | 82.0  | 88.6  |
| Inköp av levande inventarier                            | 47.0  | 51.7  | 66.5  | 63.8  | 76.1  | 84.9  |
| Inköp av döda inventarier                               | 22.6  | 27.1  | 35.5  | 43.8  | 46.5  | 43.1  |
| Underhåll av inventarier                                | 25.8  | 31.4  | 38.4  | 43.9  | 52.0  | 52.0  |
| Underhåll av byggnader                                  | 38.3  | 39.1  | 49.0  | 54.5  | 67.6  | 67.5  |
| Diverse driftskostnader                                 | 80.4  | 92.4  | 96.1  | 112.1 | 125.7 | 131.9 |
| Räntor                                                  | 55.1  | 59.0  | 61.1  | 60.6  | 59.2  | 57.7  |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 619.6 | 708.1 | 803.2 | 870.1 | 943.9 | 985.3 |
| Nyuppsättning av inventarier                            | 13.3  | 8.8   | 6.1   | 6.6   | 8.9   | 9.4   |
| Ny-, till- eller ombyggnad                              | 20.3  | 8.4   | 14.0  | 12.1  | 19.9  | 20.6  |
| <i>Södra o. mellersta Sveriges skogs- o. dalbygger.</i> |       |       |       |       |       |       |
| Arrenden och kontanta undantagsförmåner                 | 2.4   | 2.9   | 3.3   | 3.4   | 3.8   | 4.1   |
| Arbetslöner                                             | 83.9  | 98.4  | 121.5 | 130.9 | 149.6 | 153.8 |
| Inköp av förnödenheter                                  |       |       |       |       |       |       |
| därav spannmål och frövaror                             | 12.9  | 18.9  | 21.9  | 23.8  | 23.7  | 26.3  |
| kraftfoder och betmassa                                 | 39.1  | 44.7  | 38.9  | 35.8  | 34.9  | 43.5  |
| potatis och rotfrukter                                  | 0.9   | 1.7   | 1.8   | 1.8   | 1.6   | 2.0   |
| hö, halm m. fl. fodermedel                              | 5.7   | 10.9  | 20.3  | 20.0  | 10.5  | 11.5  |
| gödselmedel och torvströ                                | 28.9  | 34.0  | 41.1  | 43.6  | 45.5  | 50.8  |
| Inköp av levande inventarier                            | 34.2  | 37.7  | 47.0  | 46.8  | 54.2  | 60.3  |
| Inköp av döda inventarier                               | 11.8  | 13.5  | 18.3  | 20.8  | 24.1  | 23.4  |
| Underhåll av inventarier                                | 11.9  | 14.8  | 18.0  | 20.1  | 23.0  | 23.8  |
| Underhåll av byggnader                                  | 21.3  | 21.2  | 29.7  | 32.7  | 39.2  | 41.5  |
| Diverse driftskostnader                                 | 37.0  | 41.4  | 46.0  | 51.9  | 58.7  | 63.9  |
| Räntor                                                  | 25.5  | 27.5  | 28.8  | 27.0  | 26.2  | 24.9  |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 315.5 | 367.6 | 436.6 | 458.6 | 495.0 | 529.8 |
| Nyuppsättning av inventarier                            | 4.8   | 4.0   | 3.5   | 4.3   | 6.9   | 6.3   |
| Ny-, till- eller ombyggnad                              | 12.5  | 6.4   | 9.8   | 8.9   | 10.8  | 11.8  |
| <i>Norra Sverige.</i>                                   |       |       |       |       |       |       |
| Arrenden och kontanta undantagsförmåner                 | 1.2   | 1.5   | 1.5   | 1.7   | 1.7   | 1.7   |
| Arbetslöner                                             | 63.4  | 59.4  | 69.1  | 78.1  | 90.7  | 85.0  |
| Inköp av förnödenheter                                  |       |       |       |       |       |       |
| därav spannmål och frövaror                             | 5.3   | 6.3   | 8.2   | 9.5   | 10.2  | 9.3   |
| kraftfoder och betmassa                                 | 7.2   | 8.1   | 8.6   | 7.6   | 9.1   | 11.7  |
| potatis och rotfrukter                                  | 0.5   | 0.7   | 0.5   | 0.7   | 0.6   | 0.7   |
| hö, halm m. fl. fodermedel                              | 7.1   | 7.2   | 13.2  | 13.3  | 13.0  | 13.3  |
| gödselmedel och torvströ                                | 7.7   | 8.4   | 10.2  | 11.9  | 13.0  | 14.8  |
| Inköp av levande inventarier                            | 13.9  | 12.5  | 16.4  | 20.0  | 22.4  | 22.5  |
| Inköp av döda inventarier                               | 6.1   | 6.0   | 8.4   | 9.4   | 11.0  | 10.6  |
| Underhåll av inventarier                                | 4.0   | 4.4   | 4.9   | 5.9   | 6.7   | 7.1   |
| Underhåll av byggnader                                  | 10.4  | 9.3   | 11.6  | 14.5  | 16.5  | 17.6  |
| Diverse driftskostnader                                 | 19.3  | 20.1  | 22.7  | 24.6  | 27.6  | 28.5  |
| Räntor                                                  | 8.8   | 9.4   | 10.4  | 9.8   | 9.3   | 9.0   |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 154.9 | 153.3 | 185.7 | 207.0 | 231.8 | 231.8 |
| Nyuppsättning av inventarier                            | 1.6   | 0.9   | 0.9   | 1.5   | 1.7   | 1.8   |
| Ny-, till- eller ombyggnad                              | 6.5   | 3.2   | 4.5   | 5.0   | 4.2   | 6.0   |

Tab. 6 (forts.). Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1944, milj. kronor.

|                                         | 1938    | 1940    | 1941    | 1942    | 1943    | 1944    |
|-----------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| <i>Hela riket.</i>                      |         |         |         |         |         |         |
| Arrenden och kontanta undantagsförmåner | 11.1    | 12.5    | 12.9    | 13.3    | 14.8    | 15.7    |
| Arbetslöner .....                       | 314.0   | 347.3   | 403.3   | 457.7   | 521.6   | 527.9   |
| Inköp av förnödenheter                  |         |         |         |         |         |         |
| därav spannmål och frövaror .....       | 44.7    | 62.7    | 75.2    | 79.6    | 81.0    | 84.4    |
| kraftfoder och betmassa .....           | 130.0   | 141.9   | 126.7   | 115.4   | 116.5   | 140.0   |
| potatis och rotfrukter .....            | 3.9     | 5.5     | 6.4     | 6.8     | 6.6     | 7.1     |
| hö, halm m. fl. fodermedel .....        | 25.7    | 37.3    | 65.5    | 66.2    | 43.7    | 47.4    |
| gödselmedel och torvströ .....          | 87.2    | 103.3   | 126.7   | 134.5   | 140.5   | 154.2   |
| Inköp av levande inventarier .....      | 95.1    | 101.9   | 129.9   | 130.6   | 152.7   | 167.7   |
| Inköp av döda inventarier .....         | 40.5    | 46.6    | 62.2    | 74.0    | 81.6    | 77.1    |
| Underhåll av inventarier .....          | 41.7    | 50.6    | 61.3    | 69.9    | 81.7    | 82.9    |
| Underhåll av byggnader .....            | 70.0    | 69.6    | 90.3    | 101.7   | 123.3   | 126.6   |
| Diverse driftskostnader .....           | 136.7   | 153.9   | 164.8   | 183.6   | 212.0   | 224.3   |
| Räntor .....                            | 89.4    | 95.9    | 100.3   | 97.4    | 94.7    | 91.6    |
| Samtliga kontanta utgifter              | 1 090.0 | 1 229.0 | 1 425.5 | 1 535.7 | 1 670.7 | 1 746.9 |
| Nyuppsättning av inventarier .....      | 19.7    | 13.7    | 10.5    | 12.9    | 17.5    | 17.5    |
| Ny-, till- eller ombyggnad .....        | 39.3    | 18.0    | 28.3    | 26.0    | 34.9    | 38.4    |

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1944. Indexl.

|                                                         | År 1938 = 100 |       |       |       |       | År 1943<br>= 100 |
|---------------------------------------------------------|---------------|-------|-------|-------|-------|------------------|
|                                                         | 1940          | 1941  | 1942  | 1943  | 1944  | 1944             |
| <i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>        |               |       |       |       |       |                  |
| Arbetslöner .....                                       | 113.7         | 127.6 | 149.2 | 168.7 | 173.4 | 102.8            |
| Inköp av förnödenheter .....                            | 119.1         | 133.7 | 132.9 | 128.4 | 141.4 | 110.1            |
| Inköp av levande och döda inventarier ...               | 113.2         | 146.5 | 154.4 | 175.9 | 183.8 | 104.5            |
| Underhåll av inventarier och byggnader ..               | 110.0         | 136.5 | 153.7 | 186.8 | 186.6 | 99.9             |
| Diverse driftskostnader .....                           | 114.9         | 119.5 | 139.5 | 156.3 | 164.1 | 105.0            |
| Räntor .....                                            | 107.1         | 111.0 | 109.9 | 107.6 | 104.8 | 97.4             |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 114.3         | 129.6 | 140.4 | 152.3 | 159.0 | 104.4            |
| <i>Södra o. mellersta Sveriges skogs- o. dalbygder.</i> |               |       |       |       |       |                  |
| Arbetslöner .....                                       | 117.3         | 144.8 | 156.0 | 178.4 | 183.4 | 102.8            |
| Inköp av förnödenheter .....                            | 125.8         | 141.8 | 142.8 | 132.7 | 153.2 | 115.5            |
| Inköp av levande och döda inventarier ...               | 111.6         | 142.1 | 147.2 | 170.7 | 182.4 | 106.9            |
| Underhåll av inventarier och byggnader ..               | 108.1         | 143.2 | 158.9 | 186.9 | 196.3 | 105.0            |
| Diverse driftskostnader .....                           | 111.9         | 124.3 | 140.1 | 158.6 | 172.5 | 108.8            |
| Räntor .....                                            | 108.1         | 113.1 | 106.2 | 102.7 | 97.7  | 95.2             |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 116.5         | 138.4 | 145.4 | 156.9 | 167.9 | 107.0            |
| <i>Norra Sverige.</i>                                   |               |       |       |       |       |                  |
| Arbetslöner .....                                       | 93.7          | 109.0 | 123.1 | 143.0 | 134.0 | 93.8             |
| Inköp av förnödenheter .....                            | 110.5         | 146.8 | 155.5 | 165.6 | 179.5 | 108.4            |
| Inköp av levande och döda inventarier ...               | 92.5          | 123.9 | 147.2 | 167.2 | 165.2 | 98.8             |
| Underhåll av inventarier och byggnader ..               | 95.3          | 114.8 | 141.3 | 161.1 | 172.1 | 106.8            |
| Diverse driftskostnader .....                           | 104.3         | 117.6 | 127.5 | 142.6 | 147.6 | 103.5            |
| Räntor .....                                            | 106.9         | 117.6 | 110.6 | 105.5 | 101.8 | 96.5             |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 99.0          | 119.9 | 133.6 | 149.6 | 149.7 | 100.0            |
| <i>Hela riket.</i>                                      |               |       |       |       |       |                  |
| Arbetslöner .....                                       | 110.6         | 128.4 | 145.8 | 166.1 | 168.1 | 101.2            |
| Inköp av förnödenheter .....                            | 120.3         | 137.4 | 138.0 | 133.2 | 148.6 | 111.5            |
| Inköp av levande och döda inventarier ...               | 109.6         | 141.7 | 150.9 | 172.9 | 180.6 | 104.5            |
| Underhåll av inventarier och byggnader ..               | 107.6         | 135.7 | 153.6 | 183.5 | 187.6 | 102.2            |
| Diverse driftskostnader .....                           | 112.6         | 120.5 | 138.0 | 155.0 | 164.0 | 105.8            |
| Räntor .....                                            | 107.4         | 112.3 | 108.9 | 106.0 | 102.5 | 96.7             |
| Samtliga kontanta utgifter                              | 112.8         | 130.8 | 140.9 | 153.3 | 160.3 | 104.6            |

Tab. 8. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets konstanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1944.

|                                                           | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |          | Samtliga |
|-----------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                           |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |          |
| <i>Södra och mellersta Sveriges slättbygder.</i>          |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Arbetslöner .....                                         | 1932 | 12.9                         | 15.4 | 21.7  | 25.9  | 27.5  | 31.5   | 38.3     | 26.8     |
|                                                           | 1938 | 13.2                         | 17.1 | 21.3  | 25.6  | 28.4  | 32.2   | 38.6     | 26.9     |
|                                                           | 1940 | 12.0                         | 16.8 | 21.6  | 25.4  | 28.4  | 32.0   | 38.7     | 26.8     |
|                                                           | 1941 | 13.9                         | 16.6 | 21.3  | 25.8  | 28.7  | 32.0   | 37.1     | 26.5     |
|                                                           | 1942 | 13.3                         | 17.4 | 23.3  | 27.3  | 30.2  | 34.3   | 40.2     | 28.6     |
|                                                           | 1943 | 14.6                         | 19.1 | 24.4  | 28.7  | 31.9  | 35.3   | 40.3     | 29.8     |
|                                                           | 1944 | 13.3                         | 17.6 | 24.0  | 28.7  | 32.2  | 35.7   | 40.3     | 29.3     |
| Räntor .....                                              | 1932 | 13.4                         | 16.3 | 15.4  | 16.7  | 18.4  | 19.3   | 13.4     | 16.1     |
|                                                           | 1938 | 8.2                          | 8.5  | 8.5   | 9.3   | 10.2  | 10.4   | 7.3      | 8.9      |
|                                                           | 1940 | 7.6                          | 8.0  | 7.8   | 8.8   | 9.7   | 9.7    | 6.8      | 8.3      |
|                                                           | 1941 | 6.6                          | 7.1  | 7.0   | 7.9   | 8.3   | 8.7    | 7.3      | 7.6      |
|                                                           | 1942 | 6.1                          | 6.8  | 6.5   | 7.3   | 7.7   | 7.6    | 6.5      | 7.0      |
|                                                           | 1943 | 6.0                          | 6.4  | 5.9   | 6.5   | 6.7   | 6.8    | 5.8      | 6.3      |
|                                                           | 1944 | 5.2                          | 5.8  | 5.4   | 6.1   | 6.3   | 6.5    | 5.6      | 5.9      |
| <i>Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.</i> |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Arbetslöner .....                                         | 1932 | 18.9                         | 23.8 | 27.5  | 30.3  | 33.5  | 34.5   | 37.9     | 26.5     |
|                                                           | 1938 | 19.9                         | 23.6 | 27.3  | 29.4  | 32.6  | 36.8   | 41.1     | 26.6     |
|                                                           | 1940 | 20.5                         | 23.7 | 27.6  | 29.4  | 32.8  | 37.1   | 41.0     | 26.8     |
|                                                           | 1941 | 20.9                         | 25.2 | 28.8  | 31.7  | 34.6  | 39.1   | 37.5     | 27.8     |
|                                                           | 1942 | 21.7                         | 26.1 | 30.1  | 32.4  | 36.4  | 36.2   | 38.7     | 28.6     |
|                                                           | 1943 | 22.5                         | 27.7 | 32.0  | 33.3  | 37.6  | 40.8   | 41.1     | 30.2     |
|                                                           | 1944 | 21.8                         | 25.7 | 30.4  | 32.6  | 38.1  | 38.8   | 44.4     | 29.0     |
| Räntor .....                                              | 1932 | 14.3                         | 13.7 | 14.5  | 15.9  | 19.3  | 20.7   | 10.5     | 14.8     |
|                                                           | 1938 | 7.0                          | 7.7  | 8.1   | 8.9   | 10.4  | 10.2   | 7.5      | 8.1      |
|                                                           | 1940 | 6.6                          | 6.9  | 7.3   | 8.6   | 10.1  | 10.4   | 7.2      | 7.5      |
|                                                           | 1941 | 5.7                          | 5.9  | 6.5   | 7.5   | 8.5   | 8.0    | 9.5      | 6.6      |
|                                                           | 1942 | 5.0                          | 5.1  | 5.9   | 6.6   | 7.6   | 8.9    | 7.6      | 5.9      |
|                                                           | 1943 | 4.3                          | 4.6  | 5.2   | 6.5   | 7.1   | 7.4    | 7.3      | 5.3      |
|                                                           | 1944 | 3.7                          | 4.1  | 4.7   | 5.7   | 5.9   | 7.5    | 6.1      | 4.7      |
| <i>Norra Sverige.</i>                                     |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Arbetslöner .....                                         | 1932 | 25.7                         | 31.7 | 37.6  | 46.2  | .     | .      | .        | 30.8     |
|                                                           | 1938 | 39.5                         | 40.9 | 43.0  | 48.4  | .     | .      | .        | 40.9     |
|                                                           | 1940 | 36.3                         | 39.1 | 42.8  | 44.6  | .     | .      | .        | 38.7     |
|                                                           | 1941 | 34.0                         | 37.2 | 43.5  | 44.6  | .     | .      | .        | 37.2     |
|                                                           | 1942 | 34.7                         | 37.9 | 43.3  | 44.9  | .     | .      | .        | 37.7     |
|                                                           | 1943 | 35.6                         | 39.2 | 44.4  | 50.4  | .     | .      | .        | 39.1     |
|                                                           | 1944 | 33.3                         | 36.3 | 42.7  | 48.0  | .     | .      | .        | 36.7     |
| Räntor .....                                              | 1932 | 13.2                         | 13.6 | 13.6  | 5.8   | .     | .      | .        | 13.2     |
|                                                           | 1938 | 5.5                          | 6.0  | 6.4   | 3.7   | .     | .      | .        | 5.7      |
|                                                           | 1940 | 6.2                          | 6.5  | 6.0   | 4.0   | .     | .      | .        | 6.1      |
|                                                           | 1941 | 5.6                          | 5.7  | 5.4   | 5.4   | .     | .      | .        | 5.6      |
|                                                           | 1942 | 4.5                          | 5.0  | 4.6   | 5.0   | .     | .      | .        | 4.7      |
|                                                           | 1943 | 4.1                          | 4.2  | 3.8   | 3.1   | .     | .      | .        | 4.0      |
|                                                           | 1944 | 3.8                          | 4.1  | 3.7   | 3.8   | .     | .      | .        | 3.9      |
| <i>Hela riket.</i>                                        |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Arbetslöner .....                                         | 1932 | 19.7                         | 22.7 | 25.0  | 27.4  | 28.6  | 32.1   | 38.3     | 27.1     |
|                                                           | 1938 | 26.9                         | 26.2 | 25.4  | 27.2  | 29.4  | 33.2   | 39.0     | 28.8     |
|                                                           | 1940 | 24.5                         | 25.1 | 25.5  | 26.8  | 29.4  | 33.1   | 39.1     | 28.3     |
|                                                           | 1941 | 24.5                         | 25.6 | 26.0  | 27.6  | 29.9  | 33.6   | 37.2     | 28.3     |
|                                                           | 1942 | 25.2                         | 26.5 | 27.6  | 28.9  | 31.4  | 34.7   | 40.1     | 29.8     |
|                                                           | 1943 | 26.2                         | 28.2 | 29.0  | 30.5  | 33.2  | 36.4   | 40.5     | 31.2     |
|                                                           | 1944 | 24.5                         | 25.9 | 28.0  | 30.2  | 33.4  | 36.4   | 40.8     | 30.2     |
| Räntor .....                                              | 1932 | 13.7                         | 14.6 | 15.0  | 16.2  | 18.5  | 19.5   | 13.0     | 15.4     |
|                                                           | 1938 | 6.6                          | 7.5  | 8.1   | 9.0   | 10.1  | 10.3   | 7.3      | 8.2      |
|                                                           | 1940 | 6.6                          | 7.2  | 7.5   | 8.6   | 9.7   | 9.8    | 6.8      | 7.8      |
|                                                           | 1941 | 5.8                          | 6.2  | 6.7   | 7.7   | 8.3   | 8.5    | 7.6      | 7.0      |
|                                                           | 1942 | 5.0                          | 5.6  | 6.1   | 7.1   | 7.6   | 7.8    | 6.6      | 6.3      |
|                                                           | 1943 | 4.5                          | 5.0  | 5.5   | 6.4   | 6.7   | 6.8    | 5.9      | 5.7      |
|                                                           | 1944 | 4.0                          | 4.6  | 5.0   | 6.0   | 6.2   | 6.6    | 5.7      | 5.2      |

av försålda jordbruksprodukter i norra Sverige i en likaledes förhållandevis stark stegring av utgifterna för inköpta förnödenheter inom detta område.

**Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och utgiftsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.**

Tidigare har nämnts, att de ur självdeklarationerna erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats icke endast till de totalsummor för de tre stora huvudområdena och hela riket, som redovisats och kommenterats i det föregående, utan även till siffror, som belysa inkomsternas respektive kostnadernas storlek per hektar jordbruksjord. En sammanställning av de därvid erhållna huvudresultaten meddelas i tabell 9. Genom det i densamma meddelade siffermaterialet erhålles dels

**Tab. 9. Kontanta inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1944.**

|                                                         | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |          | Samtliga |
|---------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                         |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |          |
| <i>Samtliga kontanta inkomster.</i>                     |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 418                          | 390  | 372   | 376   | 369   | 350    | 386      | 375      |
|                                                         | 1940 | 514                          | 466  | 444   | 438   | 425   | 415    | 442      | 441      |
|                                                         | 1941 | 568                          | 528  | 515   | 505   | 504   | 479    | 479      | 505      |
|                                                         | 1942 | 603                          | 545  | 535   | 516   | 524   | 514    | 565      | 536      |
|                                                         | 1943 | 665                          | 618  | 594   | 590   | 591   | 582    | 625      | 602      |
|                                                         | 1944 | 718                          | 654  | 633   | 611   | 607   | 571    | 616      | 620      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 423                          | 392  | 364   | 347   | 340   | 325    | 335      | 376      |
|                                                         | 1940 | 492                          | 466  | 436   | 401   | 392   | 368    | 404      | 444      |
|                                                         | 1941 | 625                          | 560  | 522   | 472   | 472   | 464    | 427      | 536      |
|                                                         | 1942 | 674                          | 607  | 541   | 481   | 483   | 461    | 467      | 568      |
|                                                         | 1943 | 773                          | 681  | 611   | 542   | 550   | 497    | 514      | 640      |
|                                                         | 1944 | 809                          | 735  | 642   | 571   | 568   | 510    | 492      | 674      |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 562                          | 462  | 395   | 462   | .     | .      | .        | 486      |
|                                                         | 1940 | 509                          | 440  | 409   | 434   | .     | .      | .        | 459      |
|                                                         | 1941 | 594                          | 544  | 507   | 492   | .     | .      | .        | 553      |
|                                                         | 1942 | 716                          | 623  | 554   | 538   | .     | .      | .        | 639      |
|                                                         | 1943 | 817                          | 703  | 642   | 744   | .     | .      | .        | 734      |
|                                                         | 1944 | 811                          | 713  | 645   | 635   | .     | .      | .        | 731      |
| <i>Samtliga kontanta utgifter.</i>                      |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 322                          | 285  | 264   | 274   | 275   | 276    | 335      | 285      |
|                                                         | 1940 | 388                          | 327  | 303   | 311   | 311   | 317    | 379      | 326      |
|                                                         | 1941 | 407                          | 359  | 350   | 356   | 369   | 373    | 396      | 369      |
|                                                         | 1942 | 442                          | 384  | 369   | 375   | 391   | 406    | 475      | 400      |
|                                                         | 1943 | 474                          | 407  | 390   | 411   | 432   | 451    | 518      | 434      |
|                                                         | 1944 | 513                          | 443  | 422   | 434   | 454   | 450    | 514      | 454      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 288                          | 261  | 245   | 255   | 263   | 290    | 288      | 264      |
|                                                         | 1940 | 336                          | 308  | 289   | 290   | 299   | 321    | 329      | 308      |
|                                                         | 1941 | 410                          | 360  | 345   | 335   | 358   | 421    | 349      | 365      |
|                                                         | 1942 | 437                          | 388  | 358   | 354   | 362   | 400    | 400      | 386      |
|                                                         | 1943 | 476                          | 412  | 387   | 377   | 408   | 426    | 455      | 416      |
|                                                         | 1944 | 508                          | 450  | 413   | 411   | 438   | 440    | 439      | 445      |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 369                          | 289  | 252   | 304   | .     | .      | .        | 312      |
|                                                         | 1940 | 354                          | 287  | 268   | 295   | .     | .      | .        | 309      |
|                                                         | 1941 | 428                          | 355  | 332   | 341   | .     | .      | .        | 376      |
|                                                         | 1942 | 507                          | 390  | 362   | 383   | .     | .      | .        | 426      |
|                                                         | 1943 | 557                          | 441  | 408   | 517   | .     | .      | .        | 480      |
|                                                         | 1944 | 562                          | 446  | 415   | 468   | .     | .      | .        | 483      |

Tab. 10. Inkomster och utgifter vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1944. Indextal: 1938 = 100.

|                                                         | År   | Storleksgrupper, hektar åker |       |       |       |       |        |          | Samtliga |
|---------------------------------------------------------|------|------------------------------|-------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                         |      | 2—5                          | 5—10  | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |          |
| <i>Samtliga kontanta inkomster.</i>                     |      |                              |       |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1940 | 123.0                        | 119.6 | 119.5 | 116.5 | 115.2 | 118.4  | 114.5    | 117.5    |
|                                                         | 1941 | 138.9                        | 134.6 | 138.6 | 134.4 | 136.8 | 137.3  | 123.8    | 134.6    |
|                                                         | 1942 | 146.0                        | 139.1 | 143.9 | 137.2 | 142.0 | 147.4  | 146.1    | 142.9    |
|                                                         | 1943 | 161.4                        | 158.1 | 159.8 | 157.0 | 160.1 | 166.8  | 160.9    | 160.4    |
|                                                         | 1944 | 172.7                        | 166.8 | 170.7 | 162.3 | 164.4 | 163.8  | 158.2    | 165.1    |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1940 | 116.5                        | 118.9 | 119.8 | 115.3 | 115.5 | 113.6  | 120.6    | 118.0    |
|                                                         | 1941 | 147.5                        | 143.0 | 143.0 | 135.9 | 139.1 | 143.8  | 126.8    | 142.4    |
|                                                         | 1942 | 158.9                        | 154.7 | 147.8 | 137.8 | 141.5 | 140.5  | 136.3    | 150.2    |
|                                                         | 1943 | 182.2                        | 172.9 | 166.8 | 155.3 | 160.9 | 152.0  | 152.8    | 169.2    |
|                                                         | 1944 | 190.8                        | 186.2 | 175.3 | 163.9 | 167.3 | 155.5  | 147.5    | 178.3    |
| Norra Sverige .....                                     | 1940 | 90.8                         | 95.5  | 103.4 | 93.6  | .     | .      | .        | 94.6     |
|                                                         | 1941 | 104.7                        | 117.1 | 128.3 | 106.1 | .     | .      | .        | 113.0    |
|                                                         | 1942 | 122.4                        | 132.8 | 140.2 | 114.7 | .     | .      | .        | 128.7    |
|                                                         | 1943 | 138.6                        | 149.2 | 161.4 | 158.1 | .     | .      | .        | 147.0    |
|                                                         | 1944 | 135.9                        | 150.9 | 162.1 | 135.2 | .     | .      | .        | 145.5    |
| <i>Samtliga kontanta utgifter.</i>                      |      |                              |       |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1940 | 120.5                        | 114.8 | 114.7 | 113.6 | 112.9 | 114.8  | 113.2    | 114.3    |
|                                                         | 1941 | 129.0                        | 128.6 | 132.9 | 130.5 | 134.3 | 135.4  | 118.1    | 129.6    |
|                                                         | 1942 | 138.9                        | 134.1 | 140.1 | 137.3 | 141.7 | 147.5  | 141.5    | 140.4    |
|                                                         | 1943 | 149.1                        | 142.4 | 148.1 | 150.3 | 156.7 | 163.9  | 153.8    | 152.3    |
|                                                         | 1944 | 159.8                        | 154.5 | 160.6 | 158.8 | 164.6 | 163.6  | 152.0    | 159.0    |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1940 | 117.1                        | 117.9 | 118.0 | 113.8 | 113.7 | 110.7  | 114.2    | 116.5    |
|                                                         | 1941 | 142.3                        | 138.1 | 140.5 | 131.3 | 136.1 | 145.9  | 120.7    | 138.4    |
|                                                         | 1942 | 151.3                        | 148.8 | 145.6 | 138.1 | 136.7 | 136.6  | 135.9    | 145.4    |
|                                                         | 1943 | 164.9                        | 157.1 | 157.1 | 147.3 | 153.8 | 145.8  | 157.4    | 156.9    |
|                                                         | 1944 | 176.2                        | 171.4 | 167.7 | 160.9 | 166.3 | 150.1  | 153.2    | 167.9    |
| Norra Sverige .....                                     | 1940 | 96.1                         | 99.6  | 106.4 | 96.7  | .     | .      | .        | 99.0     |
|                                                         | 1941 | 114.6                        | 122.4 | 131.7 | 111.7 | .     | .      | .        | 119.9    |
|                                                         | 1942 | 131.9                        | 133.1 | 143.4 | 124.1 | .     | .      | .        | 133.6    |
|                                                         | 1943 | 143.9                        | 149.5 | 161.0 | 166.9 | .     | .      | .        | 149.6    |
|                                                         | 1944 | 143.4                        | 151.1 | 163.7 | 151.4 | .     | .      | .        | 149.7    |

en ytterligare belysning av förskjutningarna från år till år, dels möjligheter till vissa jämförelser mellan olika huvudområden respektive storleksgrupper.

Vid en jämförelse mellan de olika områdena framträder särskilt det förhållandet, att såväl inkomst- som utgiftsbelopp per hektar jordbruksjord i allmänhet äro högre i norra än i södra och mellersta Sverige. Denna i vissa fall ganska betydande skillnad beror framför allt därpå, att inom det förstnämnda området i regel jämförelsevis stora skogsarealer ingå i brukningsdelarna, medan den till desamma hörande åkerarealen är förhållandevis liten. Det är sålunda inkomsterna av respektive kostnaderna för skogsbruket, som höja dessa siffror för norra Sverige så väsentligt över dem, som redovisas för det övriga Sverige.

Av en jämförelse mellan olika storleksgrupper inom slättbygdsområdet framgår, att de största kontanta inkomsterna per hektar åkerjord redovisas för de minsta brukningsdelarna. Beträffande de kontanta utgifterna redovisas de högsta beloppen för de största brukningsdelarna och för småbruket med 2—5 hektar åker. För skogs- och dalbygden i södra och mellersta Sverige äro de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord störst vid småbruket och sjunka därefter i stort sett med stigande egendomsstorlek. Utgifterna per

Tab. 11. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940–1944.

|                                                             | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |             | Samt-<br>liga |
|-------------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|-------------|---------------|
|                                                             |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över<br>100 |               |
| <i>Inkomster av försålda vegeta-<br/>biliska produkter.</i> |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Södra och mellersta Sveriges<br>slättbygder .....           | 1938 | 58                           | 70   | 91    | 119   | 135   | 144    | 155         | 116           |
|                                                             | 1940 | 58                           | 74   | 96    | 126   | 146   | 165    | 178         | 128           |
|                                                             | 1941 | 83                           | 95   | 130   | 167   | 195   | 194    | 207         | 161           |
|                                                             | 1942 | 108                          | 126  | 168   | 207   | 233   | 240    | 259         | 202           |
|                                                             | 1943 | 106                          | 125  | 175   | 230   | 266   | 280    | 302         | 224           |
|                                                             | 1944 | 90                           | 106  | 158   | 210   | 236   | 245    | 287         | 203           |
| Södra och mellersta Sveriges<br>skogs- och dalbygder .....  | 1938 | 15                           | 22   | 32    | 45    | 57    | 80     | 94          | 34            |
|                                                             | 1940 | 18                           | 28   | 38    | 53    | 72    | 89     | 139         | 43            |
|                                                             | 1941 | 24                           | 36   | 60    | 76    | 84    | 107    | 150         | 56            |
|                                                             | 1942 | 34                           | 49   | 69    | 84    | 98    | 123    | 174         | 68            |
|                                                             | 1943 | 31                           | 44   | 74    | 96    | 113   | 151    | 212         | 73            |
|                                                             | 1944 | 30                           | 44   | 61    | 82    | 87    | 129    | 175         | 63            |
| Norra Sverige .....                                         | 1938 | 6                            | 6    | 14    | 23    | .     | .      | .           | 8             |
|                                                             | 1940 | 9                            | 13   | 30    | 56    | .     | .      | .           | 17            |
|                                                             | 1941 | 14                           | 26   | 44    | 91    | .     | .      | .           | 29            |
|                                                             | 1942 | 14                           | 22   | 37    | 65    | .     | .      | .           | 24            |
|                                                             | 1943 | 12                           | 18   | 34    | 86    | .     | .      | .           | 22            |
|                                                             | 1944 | 13                           | 23   | 34    | 62    | .     | .      | .           | 24            |
| <i>Inkomster av försålda anima-<br/>liska produkter.</i>    |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Södra och mellersta Sveriges<br>slättbygder .....           | 1938 | 308                          | 281  | 255   | 232   | 210   | 180    | 183         | 228           |
|                                                             | 1940 | 392                          | 350  | 316   | 284   | 254   | 217    | 206         | 276           |
|                                                             | 1941 | 403                          | 376  | 342   | 303   | 273   | 243    | 224         | 300           |
|                                                             | 1942 | 399                          | 348  | 314   | 265   | 250   | 220    | 225         | 276           |
|                                                             | 1943 | 464                          | 417  | 364   | 314   | 283   | 250    | 247         | 319           |
|                                                             | 1944 | 533                          | 470  | 418   | 352   | 325   | 277    | 262         | 359           |
| Södra och mellersta Sveriges<br>skogs- och dalbygder .....  | 1938 | 265                          | 262  | 248   | 230   | 206   | 181    | 164         | 243           |
|                                                             | 1940 | 330                          | 328  | 308   | 280   | 249   | 216    | 193         | 301           |
|                                                             | 1941 | 401                          | 370  | 337   | 297   | 272   | 263    | 196         | 340           |
|                                                             | 1942 | 363                          | 350  | 308   | 272   | 244   | 236    | 193         | 313           |
|                                                             | 1943 | 424                          | 400  | 355   | 305   | 290   | 231    | 200         | 358           |
|                                                             | 1944 | 486                          | 467  | 402   | 345   | 330   | 263    | 206         | 410           |
| Norra Sverige .....                                         | 1938 | 121                          | 146  | 160   | 190   | .     | .      | .           | 141           |
|                                                             | 1940 | 180                          | 216  | 220   | 237   | .     | .      | .           | 205           |
|                                                             | 1941 | 211                          | 260  | 255   | 220   | .     | .      | .           | 239           |
|                                                             | 1942 | 236                          | 276  | 262   | 258   | .     | .      | .           | 258           |
|                                                             | 1943 | 271                          | 299  | 297   | 268   | .     | .      | .           | 287           |
|                                                             | 1944 | 307                          | 330  | 321   | 264   | .     | .      | .           | 317           |
| <i>Inkomster av skogsbruk.</i>                              |      |                              |      |       |       |       |        |             |               |
| Södra och mellersta Sveriges<br>slättbygder .....           | 1938 | 24                           | 20   | 17    | 15    | 14    | 16     | 29          | 18            |
|                                                             | 1940 | 30                           | 25   | 22    | 18    | 16    | 22     | 35          | 23            |
|                                                             | 1941 | 37                           | 33   | 30    | 24    | 24    | 29     | 30          | 29            |
|                                                             | 1942 | 43                           | 44   | 39    | 32    | 27    | 38     | 54          | 39            |
|                                                             | 1943 | 53                           | 47   | 38    | 31    | 25    | 34     | 47          | 37            |
|                                                             | 1944 | 57                           | 46   | 38    | 33    | 28    | 32     | 40          | 37            |
| Södra och mellersta Sveriges<br>skogs- och dalbygder .....  | 1938 | 108                          | 87   | 67    | 53    | 57    | 44     | 63          | 77            |
|                                                             | 1940 | 108                          | 89   | 73    | 53    | 52    | 43     | 57          | 79            |
|                                                             | 1941 | 157                          | 127  | 106   | 83    | 94    | 76     | 67          | 115           |
|                                                             | 1942 | 222                          | 178  | 140   | 104   | 117   | 80     | 83          | 156           |
|                                                             | 1943 | 256                          | 201  | 154   | 115   | 111   | 86     | 80          | 173           |
|                                                             | 1944 | 231                          | 185  | 151   | 119   | 121   | 84     | 82          | 164           |
| Norra Sverige .....                                         | 1938 | 287                          | 241  | 183   | 228   | .     | .      | .           | 247           |
|                                                             | 1940 | 185                          | 151  | 124   | 122   | .     | .      | .           | 157           |
|                                                             | 1941 | 222                          | 190  | 170   | 150   | .     | .      | .           | 196           |
|                                                             | 1942 | 281                          | 238  | 203   | 150   | .     | .      | .           | 243           |
|                                                             | 1943 | 336                          | 276  | 253   | 306   | .     | .      | .           | 295           |
|                                                             | 1944 | 280                          | 258  | 227   | 197   | .     | .      | .           | 257           |

Tab. 12. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1944.

|                                                         | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |          | Samtliga |
|---------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                         |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |          |
| <i>Arbetslöner.</i>                                     |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 43                           | 49   | 56    | 70    | 78    | 88     | 129      | 77       |
|                                                         | 1940 | 46                           | 55   | 65    | 79    | 88    | 102    | 147      | 87       |
|                                                         | 1941 | 56                           | 61   | 75    | 92    | 106   | 119    | 147      | 98       |
|                                                         | 1942 | 59                           | 67   | 86    | 102   | 118   | 139    | 191      | 115      |
|                                                         | 1943 | 69                           | 78   | 95    | 118   | 138   | 159    | 209      | 130      |
|                                                         | 1944 | 68                           | 78   | 102   | 125   | 146   | 161    | 207      | 133      |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 57                           | 62   | 67    | 75    | 86    | 107    | 119      | 70       |
|                                                         | 1940 | 69                           | 73   | 80    | 85    | 98    | 119    | 135      | 82       |
|                                                         | 1941 | 86                           | 91   | 99    | 106   | 124   | 165    | 131      | 102      |
|                                                         | 1942 | 95                           | 101  | 108   | 115   | 132   | 145    | 155      | 110      |
|                                                         | 1943 | 107                          | 114  | 124   | 126   | 153   | 174    | 187      | 126      |
|                                                         | 1944 | 111                          | 116  | 126   | 134   | 167   | 171    | 195      | 129      |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 146                          | 118  | 108   | 147   | .     | .      | .        | 128      |
|                                                         | 1940 | 128                          | 112  | 115   | 131   | .     | .      | .        | 120      |
|                                                         | 1941 | 145                          | 132  | 144   | 152   | .     | .      | .        | 140      |
|                                                         | 1942 | 175                          | 148  | 157   | 172   | .     | .      | .        | 161      |
|                                                         | 1943 | 198                          | 173  | 181   | 260   | .     | .      | .        | 188      |
|                                                         | 1944 | 187                          | 162  | 177   | 225   | .     | .      | .        | 177      |
| <i>Inköp av kraftfoder och betmassa.</i>                |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 54                           | 48   | 42    | 39    | 35    | 28     | 36       | 39       |
|                                                         | 1940 | 64                           | 51   | 46    | 41    | 36    | 30     | 36       | 41       |
|                                                         | 1941 | 51                           | 46   | 40    | 36    | 33    | 30     | 30       | 36       |
|                                                         | 1942 | 42                           | 38   | 36    | 32    | 30    | 28     | 32       | 33       |
|                                                         | 1943 | 45                           | 40   | 35    | 33    | 32    | 28     | 29       | 33       |
|                                                         | 1944 | 55                           | 48   | 43    | 38    | 36    | 31     | 34       | 39       |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 38                           | 34   | 33    | 31    | 28    | 27     | 24       | 33       |
|                                                         | 1940 | 45                           | 41   | 37    | 35    | 30    | 28     | 18       | 38       |
|                                                         | 1941 | 41                           | 34   | 31    | 26    | 25    | 32     | 19       | 33       |
|                                                         | 1942 | 37                           | 31   | 28    | 27    | 23    | 28     | 28       | 30       |
|                                                         | 1943 | 35                           | 30   | 29    | 25    | 24    | 22     | 31       | 29       |
|                                                         | 1944 | 45                           | 39   | 36    | 32    | 30    | 28     | 21       | 37       |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 17                           | 12   | 12    | 19    | .     | .      | .        | 15       |
|                                                         | 1940 | 19                           | 15   | 14    | 19    | .     | .      | .        | 16       |
|                                                         | 1941 | 21                           | 17   | 14    | 10    | .     | .      | .        | 17       |
|                                                         | 1942 | 20                           | 14   | 14    | 12    | .     | .      | .        | 16       |
|                                                         | 1943 | 23                           | 17   | 16    | 15    | .     | .      | .        | 19       |
|                                                         | 1944 | 31                           | 22   | 20    | 17    | .     | .      | .        | 24       |
| <i>Inköp av gödselmedel och torvströ.</i>               |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 25                           | 24   | 24    | 25    | 23    | 21     | 23       | 23       |
|                                                         | 1940 | 30                           | 28   | 28    | 29    | 28    | 26     | 28       | 28       |
|                                                         | 1941 | 35                           | 34   | 35    | 36    | 35    | 34     | 33       | 34       |
|                                                         | 1942 | 37                           | 36   | 37    | 37    | 36    | 35     | 36       | 36       |
|                                                         | 1943 | 40                           | 37   | 37    | 38    | 37    | 37     | 40       | 38       |
|                                                         | 1944 | 43                           | 40   | 41    | 42    | 42    | 39     | 39       | 41       |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 28                           | 25   | 23    | 23    | 20    | 21     | 18       | 24       |
|                                                         | 1940 | 33                           | 30   | 27    | 27    | 24    | 23     | 23       | 29       |
|                                                         | 1941 | 39                           | 36   | 33    | 33    | 29    | 32     | 33       | 34       |
|                                                         | 1942 | 42                           | 39   | 35    | 32    | 31    | 31     | 36       | 37       |
|                                                         | 1943 | 47                           | 40   | 36    | 33    | 33    | 32     | 36       | 38       |
|                                                         | 1944 | 52                           | 46   | 40    | 36    | 36    | 38     | 30       | 43       |

**Tab. 12 (forts.). Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1944.**

|                                                         | År   | Storleksgrupper, hektar åker |      |       |       |       |        |          | Samtliga |
|---------------------------------------------------------|------|------------------------------|------|-------|-------|-------|--------|----------|----------|
|                                                         |      | 2—5                          | 5—10 | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Over 100 |          |
| <i>Inköp av gödselmedel och torvströ (forts.).</i>      |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 18                           | 15   | 12    | 13    | .     | .      | .        | 15       |
|                                                         | 1940 | 20                           | 16   | 14    | 15    | .     | .      | .        | 17       |
|                                                         | 1941 | 24                           | 20   | 18    | 17    | .     | .      | .        | 21       |
|                                                         | 1942 | 28                           | 24   | 20    | 25    | .     | .      | .        | 25       |
|                                                         | 1943 | 32                           | 26   | 21    | 24    | .     | .      | .        | 27       |
|                                                         | 1944 | 37                           | 29   | 24    | 27    | .     | .      | .        | 31       |
| <i>Räntor.</i>                                          |      |                              |      |       |       |       |        |          |          |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 26                           | 24   | 22    | 25    | 28    | 29     | 24       | 25       |
|                                                         | 1940 | 29                           | 26   | 24    | 27    | 30    | 31     | 26       | 27       |
|                                                         | 1941 | 27                           | 26   | 24    | 28    | 31    | 32     | 29       | 28       |
|                                                         | 1942 | 27                           | 26   | 24    | 27    | 30    | 31     | 31       | 28       |
|                                                         | 1943 | 28                           | 26   | 23    | 27    | 29    | 31     | 30       | 27       |
|                                                         | 1944 | 27                           | 26   | 23    | 27    | 29    | 29     | 29       | 27       |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 20                           | 20   | 20    | 23    | 27    | 30     | 22       | 21       |
|                                                         | 1940 | 22                           | 21   | 21    | 25    | 30    | 34     | 24       | 23       |
|                                                         | 1941 | 23                           | 21   | 22    | 25    | 30    | 34     | 33       | 24       |
|                                                         | 1942 | 22                           | 20   | 21    | 23    | 28    | 35     | 30       | 23       |
|                                                         | 1943 | 20                           | 19   | 20    | 24    | 29    | 32     | 33       | 22       |
|                                                         | 1944 | 19                           | 19   | 19    | 24    | 26    | 33     | 27       | 21       |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 20                           | 17   | 16    | 11    | .     | .      | .        | 18       |
|                                                         | 1940 | 22                           | 19   | 16    | 12    | .     | .      | .        | 19       |
|                                                         | 1941 | 24                           | 20   | 18    | 18    | .     | .      | .        | 21       |
|                                                         | 1942 | 23                           | 19   | 17    | 19    | .     | .      | .        | 20       |
|                                                         | 1943 | 23                           | 19   | 16    | 16    | .     | .      | .        | 19       |
|                                                         | 1944 | 21                           | 18   | 15    | 18    | .     | .      | .        | 19       |

hektar jordbruksjord äro inom detta område störst vid småbruket och lägst vid de medelstora gårdarna. Även i norra Sverige äro såväl inkomster som utgifter, räknade per hektar jordbruksjord, högst vid de minsta brukningsdelarna. Givetvis är det nödvändigt att vid ett bedömande av dessa siffror beakta icke endast den växlande förekomsten av skog utan även det egna arbetets olika relativa betydelse vid brukningsdelar av olika storlek.

Förskjutningarna från år till år framträda tydligast i de i tabell 10 meddelade relativtalen. Det framgår av dessa, att de kontanta inkomsterna inom de flesta storleksgrupper i såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna stigit starkare än de kontanta utgifterna, räknat från år 1938. I norra Sverige har däremot utgiftsökningen genomgående varit starkare än inkomstökningen. Särskilt gynnsam tycks förskjutningen mellan inkomster och utgifter ha varit för de mindre jordbruket i de båda områdena i södra och mellersta Sverige.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse för brukningsdelar av olika storlek och inom olika områden belyses närmare i tabell 11, i vilken inkomsterna i kronor per hektar jordbruksjord av vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas. På motsvarande sätt redovisas i tabell 12 jordbrukarnas kontanta utgifter, likaledes beräknade per hektar jordbruksjord, för arbetskraft, kraftfoder och betmassa, gödselmedel och torvströ samt för räntor.

Beträffande den relativa betydelsen av jordbrukarnas olika inkomstkällor föreligga mycket tydliga olikheter såväl mellan olika områden som mellan olika storleksgrupper. De vegetabiliska produkternas betydelse stiger med

växande egendomsstorlek och är störst inom slättbygderna och minst i norra Sverige. Även vid storjordbruken i södra och mellersta Sveriges slättbygder gävo dock såväl före kriget som under de första krigsåren de animaliska produkterna större kontanta inkomster per hektar jordbruksjord än vegetabilerna. I detta hänseende inträffade dock en förändring, i det att för såväl 1942 som 1943 redovisades större inkomster av vegetabiliska än av animaliska produkter vid egendomar med mer än 50 hektar åker inom slättbygderna. Detsamma gäller år 1944 beträffande jordbruk med mer än 100 hektar åker.

Mellan åren 1943 och 1944 framträder så gott som genomgående en minskning av inkomsterna av vegetabiliska produkter, medan däremot inkomsterna av animaliska produkter i de flesta storleksgrupper ökats. Inkomsterna av skogsbruk visa mellan dessa år genomgående minskning i norra Sverige. I de båda övriga områdena har utvecklingen varit olika för olika storleksgrupper, dock med övervägande minskning även i skogs- och dalbygderna, under det att förskjutningarna varit obetydliga inom slättbygdsområdet och lett till en oförändrad genomsnittssiffra för detta område.

### **Jordbrukarnas nettointäkter och jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster.**

Den i det föregående lämnade redogörelsen för utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under krigsåren grundar sig på en bearbetning av motsvarande uppgifter på den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna. Härutöver ha även deklarationernas uppgifter rörande jordbrukarnas nettointäkter statistiskt bearbetats, varvid desamma dels uppräknats till totalsiffror för hela riket och de tre huvudområdena, dels beräknats i kronor per brukningsdel. Huvudresultaten av denna del av undersökningen redovisas i tabell 13.

Nettointäkterna av jordbruksfastighet ha i genomsnitt för riket stigit med 74,6 procent i jämförelse med år 1938. Mellan åren 1943 och 1944 har emellertid endast en helt obetydlig ökning inträffat, nämligen med 0,7 procent. Från år 1938 räknat har uppgången varit starkast i skogs- och dalbygdsområdet, där densamma uppgått till 87,3 procent, och svagast i norra Sverige, där den stannat vid 50,1 procent. För slättbygderna i södra och mellersta Sverige redovisas en ökning med 76,9 procent.

För att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha även beräkningar verkställt rörande storleken av den arbetsinkomst, som enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarefamiljerna till godo. Dessa beräkningar ha verkställts på så sätt, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet lagts skuldräntorna, varefter den härvid erhållna summan minskats med ett belopp, som ansetts motsvara »normala ränteanspråk». Detta sistnämnda belopp utgör förräntningen av det på självdeklarationen såsom tillgång redovisade värdet av jordbruksfastigheten, av levande och döda inventarier samt av ineliggande lager. Vid beräkningen av detsamma har man utgått från oförändrat värde på jordbruksfastigheterna samt en räntefot av 4 procent för samtliga undersökta år. Resultaten av denna beräkning redovisas i tabell 14.

Det framgår av denna, att jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster stigit mycket starkt under krigsåren. För brukningsdelar med upp till 100 hektar åker i slättbygderna och 30 hektar i skogs- och dalbygderna ha desamma ungefär fördubblats, medan stegringen vid större egendomar inom de båda områdena i regel varit än starkare. I norra Sverige har däremot ökningen i allmänhet varit mindre.

Tab. 13. Jordbrukets nettointäkter inom olika områden, åren 1938 och 1940—1944, milj. kronor.

|                                                        | År   | Nettointäkter av    |                                           |         | Samtliga netto-intäkter |
|--------------------------------------------------------|------|---------------------|-------------------------------------------|---------|-------------------------|
|                                                        |      | jordbruks-fastighet | tjänst och tillfällig förvärvs-verksamhet | kapital |                         |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....         | 1938 | 254.5               | 25.9                                      | 20.6    | 310.9                   |
|                                                        | 1940 | 319.9               | 31.0                                      | 23.4    | 383.1                   |
|                                                        | 1941 | 374.0               | 36.7                                      | 22.7    | 443.1                   |
|                                                        | 1942 | 378.6               | 39.8                                      | 22.9    | 452.4                   |
|                                                        | 1943 | 449.2               | 41.6                                      | 25.1    | 528.6                   |
|                                                        | 1944 | 450.1               | 42.7                                      | 25.6    | 530.7                   |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .... | 1938 | 204.5               | 26.6                                      | 12.8    | 252.4                   |
|                                                        | 1940 | 245.1               | 31.3                                      | 15.5    | 299.5                   |
|                                                        | 1941 | 293.1               | 38.0                                      | 15.5    | 354.0                   |
|                                                        | 1942 | 314.7               | 38.3                                      | 15.9    | 379.5                   |
|                                                        | 1943 | 374.4               | 40.3                                      | 17.5    | 445.2                   |
|                                                        | 1944 | 383.2               | 43.2                                      | 19.4    | 460.7                   |
| Norra Sverige .....                                    | 1938 | 128.7               | 30.9                                      | 5.5     | 168.0                   |
|                                                        | 1940 | 127.3               | 34.1                                      | 6.4     | 170.9                   |
|                                                        | 1941 | 144.0               | 38.3                                      | 5.9     | 193.0                   |
|                                                        | 1942 | 169.3               | 44.1                                      | 6.2     | 227.0                   |
|                                                        | 1943 | 195.3               | 49.4                                      | 7.5     | 262.1                   |
|                                                        | 1944 | 193.1               | 49.7                                      | 8.0     | 260.6                   |
| Hela riket .....                                       | 1938 | 587.7               | 83.4                                      | 38.9    | 731.3                   |
|                                                        | 1940 | 692.3               | 96.4                                      | 45.3    | 853.5                   |
|                                                        | 1941 | 811.1               | 113.0                                     | 44.1    | 990.1                   |
|                                                        | 1942 | 862.6               | 122.2                                     | 45.0    | 1 058.9                 |
|                                                        | 1943 | 1 018.9             | 131.3                                     | 50.1    | 1 235.9                 |
|                                                        | 1944 | 1 026.4             | 135.6                                     | 53.0    | 1 252.0                 |
| <i>Indextal. År 1938 = 100.</i>                        |      |                     |                                           |         |                         |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....         | 1940 | 125.7               | 119.8                                     | 113.0   | 123.2                   |
|                                                        | 1941 | 147.0               | 141.9                                     | 110.2   | 142.5                   |
|                                                        | 1942 | 148.8               | 153.7                                     | 110.7   | 145.5                   |
|                                                        | 1943 | 176.5               | 160.8                                     | 121.4   | 170.0                   |
|                                                        | 1944 | 176.9               | 165.2                                     | 124.0   | 170.7                   |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .... | 1940 | 119.8               | 117.8                                     | 121.6   | 118.7                   |
|                                                        | 1941 | 143.3               | 143.1                                     | 120.9   | 140.3                   |
|                                                        | 1942 | 153.8               | 144.2                                     | 125.3   | 150.4                   |
|                                                        | 1943 | 183.0               | 151.5                                     | 137.7   | 176.4                   |
|                                                        | 1944 | 187.3               | 162.3                                     | 151.8   | 182.5                   |
| Norra Sverige .....                                    | 1940 | 98.8                | 110.6                                     | 116.3   | 101.8                   |
|                                                        | 1941 | 111.9               | 123.9                                     | 107.5   | 114.9                   |
|                                                        | 1942 | 131.5               | 142.9                                     | 111.9   | 135.1                   |
|                                                        | 1943 | 151.8               | 160.0                                     | 135.8   | 156.1                   |
|                                                        | 1944 | 150.1               | 161.0                                     | 144.6   | 155.1                   |
| Hela riket .....                                       | 1940 | 117.8               | 115.7                                     | 116.3   | 116.7                   |
|                                                        | 1941 | 138.0               | 135.6                                     | 113.3   | 135.4                   |
|                                                        | 1942 | 146.8               | 146.7                                     | 115.7   | 144.8                   |
|                                                        | 1943 | 173.4               | 157.5                                     | 128.8   | 169.0                   |
|                                                        | 1944 | 174.6               | 162.7                                     | 136.0   | 171.2                   |
| <i>Indextal. År 1943 = 100.</i>                        |      |                     |                                           |         |                         |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....         | 1944 | 100.2               | 102.7                                     | 102.1   | 100.4                   |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder .... | 1944 | 102.3               | 107.2                                     | 110.3   | 103.5                   |
| Norra Sverige .....                                    | 1944 | 98.9                | 100.6                                     | 106.5   | 99.4                    |
| Hela riket .....                                       | 1944 | 100.7               | 103.3                                     | 105.6   | 101.3                   |

Tab. 14. Familjens arbetsinkomst i kronor per brukningsdel åren 1938 och 1940—1944.

| Områden                                                 | År   | Storleksgrupper, hektar åker |       |       |       |       |        |          |
|---------------------------------------------------------|------|------------------------------|-------|-------|-------|-------|--------|----------|
|                                                         |      | 2—5                          | 5—10  | 10—20 | 20—30 | 30—50 | 50—100 | Över 100 |
| Södra och mellersta Sveriges slättbygder .....          | 1938 | 743                          | 1 163 | 1 539 | 2 013 | 2 621 | 3 288  | 773      |
|                                                         | 1940 | 961                          | 1 557 | 2 166 | 2 764 | 3 538 | 5 051  | 3 987    |
|                                                         | 1941 | 1 187                        | 1 800 | 2 622 | 3 439 | 4 556 | 5 994  | 7 950    |
|                                                         | 1942 | 1 210                        | 1 868 | 2 649 | 3 214 | 4 382 | 5 705  | 7 884    |
|                                                         | 1943 | 1 402                        | 2 346 | 3 254 | 4 299 | 5 393 | 7 317  | 8 587    |
|                                                         | 1944 | 1 527                        | 2 333 | 3 364 | 4 208 | 5 147 | 6 547  | 7 534    |
| Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ..... | 1938 | 944                          | 1 227 | 1 553 | 1 606 | 1 867 | 715    | 1 504    |
|                                                         | 1940 | 1 128                        | 1 567 | 2 114 | 2 275 | 2 585 | 1 846  | 7 030    |
|                                                         | 1941 | 1 423                        | 1 987 | 2 643 | 2 909 | 3 532 | 2 321  | 9 059    |
|                                                         | 1942 | 1 598                        | 2 167 | 2 747 | 2 856 | 3 583 | 3 221  | 5 743    |
|                                                         | 1943 | 1 900                        | 2 676 | 3 406 | 3 819 | 4 765 | 3 420  | 8 834    |
|                                                         | 1944 | 1 941                        | 2 825 | 3 487 | 3 714 | 4 262 | 2 855  | 3 271    |
| Norra Sverige .....                                     | 1938 | 1 194                        | 1 507 | 1 644 | 3 114 | .     | .      | .        |
|                                                         | 1940 | 1 154                        | 1 499 | 1 763 | 2 440 | .     | .      | .        |
|                                                         | 1941 | 1 269                        | 1 844 | 2 342 | 2 542 | .     | .      | .        |
|                                                         | 1942 | 1 545                        | 2 282 | 2 754 | 2 831 | .     | .      | .        |
|                                                         | 1943 | 1 838                        | 2 629 | 3 422 | 4 634 | .     | .      | .        |
|                                                         | 1944 | 1 778                        | 2 710 | 3 329 | 3 050 | .     | .      | .        |
| Hela riket .....                                        | 1938 | 997                          | 1 281 | 1 554 | 1 957 | 2 530 | 2 894  | 1 059    |
|                                                         | 1940 | 1 104                        | 1 548 | 2 106 | 2 643 | 3 387 | 4 507  | 4 570    |
|                                                         | 1941 | 1 320                        | 1 896 | 2 600 | 3 290 | 4 381 | 5 354  | 8 223    |
|                                                         | 1942 | 1 501                        | 2 110 | 2 694 | 3 121 | 4 253 | 5 300  | 7 681    |
|                                                         | 1943 | 1 780                        | 2 568 | 3 325 | 4 200 | 5 314 | 6 691  | 8 805    |
|                                                         | 1944 | 1 800                        | 2 652 | 3 403 | 4 060 | 4 952 | 5 764  | 6 230    |

Vid ett bedömande av siffrorna bör givetvis beaktas, både att det här är fråga om den samlade arbetsinkomsten för jordbrukarefamiljerna och att till dessa arbetsinkomster kommer förräntningen av det egna lantbrukskapitalet. Vid de mindre jordbruken uppgår emellertid detta sistnämnda i regel endast till tämligen anspråkslösa belopp. Vid de större egendomarna utgör däremot ränta på jordbrukskapitalet en betydande del av jordbrukarnas inkomster.

Stockholm den 12 april 1946.

Otto Zetterberg

Helmer Olsson

## Bilaga 3.

*Till statens livsmedelskommission.*

I skrivelse den 21 december 1945 har statens livsmedelskommission anmodat Svenska spannmålsaktiebolaget att till kommissionen inkomma dels med förslag till regleringsåtgärder på bolagets verksamhetsområde under regleringsåret 1946/47, dels med en preliminär beräkning av kostnaderna för bolagets verksamhet under samma år. Kommissionen anför vidare, att bolaget vid beräkningen av kostnaderna synes kunna utgå från det antagandet, att en sådan successiv förbättring av det allmänna försörjningsläget skall äga rum, att avstående av fodersäd till fördelning genom det allmännas försorg icke skall behöva påfordras under regleringsåret 1946/47 samt att ej heller prisgaranti skall behöva lämnas för 1946 års odling av matpotatis, örter och grönsaker. Med anledning härav får bolaget anföra följande.

**Inledning.**

Regleringsåtgärderna å de områden, som beröra spannmålsbolagets verksamhet, hava under krigsåren i första hand åsyftat, dels att reglera prishöjningen å jordbrukets produkter och förnödenheter, dels ock att fördela befintliga tillgångar av samma varor, varvid det ansetts nödvändigt att företaga långt gående prisutjämnningar för att tillförsäkra jordbrukarna inom olika delar av landet samt industrien tämligen enhetliga priser. Redan härigenom har handeln med spannmål och fodermedel under krigsåren fått en annan struktur än under normala förhållanden och i olika hänseenden varit beroende av åtgärder eller medgivanden från spannmålsbolagets sida. Av betydelse i detta sammanhang har ock varit det förhållandet, att bolaget under kriget enligt meddelade direktiv måst hålla vissa varureserver upplagda inom ur beredskapssynpunkt lämpliga områden. Slutligen var det under kriget med hänsyn till då rådande inköps-, pris- och transportförhållanden nödvändigt, att bolaget och tidigare i förekommande fall Foderintressentföreningen u. p. a. i egen regi övertog all import av spannmål och fodermedel. Enligt bolagets mening är det önskvärt, att handeln med spannmål och fodermedel så snart som möjligt såtillvida lämnas fri, att inköp och försäljningar — detta jämväl beträffande importen — må kunna äga rum utan ingripande av eller medverkan från spannmålsbolaget som regleringsorgan. Däremot utgår bolaget ifrån såsom nödvändigt, att sådana anordningar träffas, att priserna å spannmål och fodermedel alltjämt bliva på ett eller annat sätt reglerade, enär kommissionen i sin förut nämnda skrivelse uttalat, att de förslag, kommissionen innevarande år har att förelägga Kungl. Maj:t i fråga om huvudprinciperna för jordbruksregleringen, komme att anknyta till de riktlinjer, som fastställts för regleringsåret 1945/46. Detta bör såsom hittills innebära, att jordbruket tillförsäkras priser för dess produkter, som stå i ett visst förhållande till jordbrukets beräknade utgifter, vilket i sin tur torde medföra, att någon större justering av nu gällande spannmåls- och fodermedelspriser icke bör ifrågakomma.

Ett frigivande av handeln på sätt ovan antytts förutsätter ett sådant försörjningsläge i fråga om spannmål och fodermedel, att efterfrågan å dessa va-

ror icke överstiger den inhemska produktionen, i förekommande fall kompletterad med importvaror. Av betydelse i sammanhanget äro ock de priser, till vilka importvarorna kunna erhållas. Kommissionen har i sin förberörda skrivelse ifrågasatt en sådan successiv förbättring av det allmänna försörjningsläget, att avstående av fodersäd till fördelning genom det allmännas försorg icke skall behöva påfordras under regleringsåret 1946/47. Huruvida så kan ske eller icke blir i första hand beroende av skördeutfallet inom landet år 1946. Härå inverka emellertid också importmöjligheterna. Bolaget kommer här nedan att söka lämna en bild av det internationella läget i fråga om tillgången på spannmål och fodermedel m. m. Det är dock ett känt förhållande, att anspråken på befintliga och väntade spannmålstillgångar i världen äro och under hela konsumtionsåret 1946/47 kunna väntas bli mycket stora. Vid ett svagt skördeutfall inom landet innevarande år är det därför ingalunda säkert, att våra egna tillgångar kunna utfyllas genom import i sådan omfattning, att icke en reglerad fördelning av spannmålstillgångarna blir nödvändig. För sådant fall äro möjligheterna att frångå de nu tillämpade anordningarna för spannmålsregleringen icke stora. Dessutom gäller åtminstone för närvarande, att priserna å importerad spannmål äro väsentligt högre än de inom landet tillämpade priserna. Vad till slut angår möjligheterna till import av oljekaksfoder och andra fodermedel äro dessa för närvarande mycket ovissa. I detta hänseende hänvisas till redogörelsen här nedan.

### Marknadsöversikt.

Att för närvarande söka bedöma huru förhållandena å den internationella marknaden för spannmål och fodermedel kunna komma att gestalta sig under konsumtionsåret 1946/47 är mycket vanskligt. Likväl måste, såsom nyss anförts, hänsyn härtill tagas vid utformandet av regleringsåtgärderna å jordbrukets område. Detta gäller med avseende å såväl brödsäds- som fodermedelsregleringen. Under krigsåren intog vårt land såtillvida en gynnad ställning, att vi, i den mån transportmedel stodo till förfogande och lejd kunde erhållas för vår transoceaniska sjöfart, icke hade några svårigheter att inköpa varor, enär de flesta importländerna å det europeiska fastlandet vore utestängda från världsmarknaden. För närvarande är efterfrågan å såväl spannmål som oljekakor samt oljefrön synnerligen stor även från länder, som normalt haft saluöverskott av dessa varor. Av spannmål är behovet särskilt trängande i de krigshärjade länderna i Europa, samtidigt som ett tidigare icke vanligt importbehov därav föreligger från exempelvis Asien och Afrika. Dessutom är det ovisst, när och i vilken omfattning inköp skola kunna företagas av oljefrön av olika slag från Mandchuriet, Indien och andra tidigare exportländer. Vidare har det visat sig, att även om varor finnas att tillgå, kunna de mångenstädes icke ställas till förfogande för export i önskad omfattning på grund av brist på transportmedel, strejker och politiska oroligheter m. m. Det är med anledning av nu berörda förhållanden, som det ansetts nödvändigt att kontrollera och fördela befintliga varutillgångar. Av i ämnet tillgänglig litteratur samt på grundval av officiellt rapportmaterial och direkt inhämtade upplysningar anser sig bolaget för närvarande kunna bedöma det allmänna marknadsläget i fråga om spannmål och fodermedel sålunda.

Tillgångarna på vete ha de senaste åren varit och äro allttjämt betydande i Canada och särskilt i U. S. A., som år 1945 erhöi en rekordartat stor veteskörd. Anspråken på saluöverskotten i dessa länder äro emellertid samtidigt mycket stora, varjämte transportsvårigheter föreligga. Beträffande Canada synes det för övrigt som försäljningarna därifrån haft och allttjämt

komma att ha en sådan omfattning framför allt till England och UNRRA, att saluöverskotten fram till sommaren 1946 komma att vara i stort sett disponerade. Sannolikt har härå i viss mån inverkat det förhållandet, att priserna å U. S. A.-vete genom statliga ingripanden varit icke oväsentligt högre än å Canada-vete. I Argentina var veteskörden år 1945 på grund av torka mycket svag. För närvarande finnas vissa saluöverskott av vete. Exporten av desamma är emellertid hämmad genom de svårigheter, som föreligga att transportera vete till utskeppningshamnarna. Det framhålles vidare, att bl. a. på grund av arealminskning veteskörden i Argentina år 1946 icke kan beräknas bli större, än att den i stort sett kommer att erfordras för förbrukning inom landet samt inom Sydamerika i övrigt. Några större saluöverskott för Europa torde därför icke kunna påräknas därifrån. Ej heller i fråga om Australien kunna några saluöverskott av vete under år 1946 av betydelse för Europa ifrågakomma. Av det sagda torde framgå, att möjligheterna till import av vete komma att vara mycket begränsade, i varje fall intill dess att 1946 års skörd av vete i norra hemisfären kan överblickas, d. v. s. intill slutet av innevarande år. Med hänsyn till det allmänna försörjningsläget i Europa synes det för övrigt sannolikt, att stor knapphet å vete på världsmarknaden kommer att föreligga under hela konsumtionsåret 1946/47. I detta sammanhang vill bolaget erinra om de långt gående åtgärder för begränsning av spannmålsförbrukningen, som tillkännagivits skola vidtagas i England, ävensom om de uttalanden beträffande här ifrågakommande spörsmål, som gjorts från de förenade nationerna, U. S. A. och Canada.

Möjligheterna till import av råg synas lika osäkra som beträffande vete. I U. S. A. synas rågtillgångarna knappast täcka efterfrågan, varför en restriktiv exportpolitik måste iakttagas. I Canada var rågskörden år 1945 svag och överskottslagren voro små. Argentina torde vara det enda utomeuropeiska land, som kan beräknas ha några väsentliga kvantiteter råg för export. Den stora efterfrågan på brödsäd har emellertid medfört, att befintliga rågöverskott snart undanköpts, samtidigt som rågpriserna stigit så i höjden, att de överträffa 1920 års mycket höga priser.

På grund av den i U. S. A. och Canada under krigsåren väsentligt utvidgade animalieproduktionen kunna några saluöverskott av betydelse av fodersäd — majs, korn och havre — knappast påräknas från dessa länder under konsumtionsåret 1946/47. Argentina torde därför ensamt komma att uppvisa saluöverskott av fodersäd, som kunna vara av betydelse i samband med en svensk import. Under krigsåren ha emellertid betydande myckenheter vete, majs och oljekakor använts som bränsle i Argentina på grund av de svårigheter, som förelegat att dit importera flytande och fossila bränslen. För närvarande ställer man förhoppningar till en god majsskörd i Argentina, där dessutom majsarealen utvidgats. Om bränsleläget icke fortfarande kommer att utgöra hinder för en majsexport, synas alltså utsikterna härför gynnsamma, men efterfrågan på 1946 års majsskörd är redan mycket stor och majspriserna ha sitgit kraftigt under den senaste tiden.

Av såväl vete som majs från Argentina ha redan företagits en del försäljningar av 1946 års skörd. Några priser ha dock icke ännu kunnat slutgiltigt fixeras, enär vid dessa inköp gjorts reservationer för de priser, som kunna komma att föreskrivas av de statliga myndigheterna, den s. k. Juntan. Beträffande majs tyda emellertid senast tillgängliga uppgifter därpå, att något regeringsingripande beträffande priserna ej komme att ske.

I fråga om oljekakor anses det, att under år 1946 åtminstone för vårt lands vidkommande några andra exportländer icke komma att finnas än de, från vilka inköp kunnat företagas under 1945, nämligen Argentina, Brasilien och Turkiet. Argentina kommer att bli huvudexportören, och inom USCC, som

i varje fall under första halvåret 1946 ansetts fortfarande komma att handha handeln med oljekakor från Argentina, har det uppgivits, att tilldelningen av oljekakor skall kunna bli något större än under sista halvåret 1945. Inom Combined Food Board har det ock beräknats, att vårt land för tiden  $\frac{1}{11}$ — $\frac{30}{100}$  1946 skall kunna erhålla en total tilldelning av oljekakor av 55 000 ton emot 50 800 ton för sista halvåret 1945. Priserna beräknas bli ungefär desamma som under sista hälften av 1945, eller för solroskakor cirka 45: 25, för jordnötskakor cirka 52:— och för bomullsfrökakor cirka 49:— U. S. A.-dollars per ton, lös vikt, fob Buenos Aires. Vad nu sagts får dock tagas med reservation, enär det icke är osannolikt, antingen att USCC måste höja sina inköpspriser i Argentina för att få fram varuleveranser, eller att USCC måste släppa kontrollen över inköpen därstädes.

Enligt införskaffade uppgifter synas oljefröer och nötter tillhöra de områden av livsmedelsförsörjningen, där särskilt stor knapphet för närvarande råder. Inom stora delar av världen, som före kriget väsentligt bidrog till försörjningen med dessa varuslag, råda alltjämt oroliga förhållanden och inom andra betydelsefulla produktionsområden har produktionen visserligen ökat, men samtidigt den inhemska konsumtionen avsevärt stigit. Sålunda är det i hög grad ovisst, om och när någon export av sojaböner från Mandchuriet kan ifrågakomma. I Indien, varifrån före kriget årligen exporterades cirka 1,1 miljoner ton jordnötter, har produktionen sannolikt ökat med minst 750 000 ton. Icke desto mindre ha myndigheterna sett sig nödsakade att bl. a. på grund av knappheten på ris och vete i världen samt med hänsyn till den egna försörjningen begränsa exporten av jordnötter under 1946 till enligt vad det uppgives 600 000 ton. Denna kvantitet torde dock huvudsakligen komma att försälgas till kringliggande länder, UNRRA och England. Vidare må det framhållas, att i Indien åtminstone under kriget och ända intill nu stora kvantiteter framvunna oljekakor använts som gödselmedel i jorden, enär import av konstgödsel icke kunnat äga rum. Av vad nu sagts och av vad som i övrigt kunnat inhämtas rörande de beräknade oljekakstillgångarna framgår det, att desamma, åtminstone under 1946 men sannolikt under hela vårt konsumtionsår 1946/47, komma att vara starkt begränsade.

Till slut vill bolaget till belysande av prisutvecklingen beträffande de varor, för vilka redogörelse lämnats här ovan, anföra följande uppgifter.

**Priser i U.S.A.-dollars för 1 000 kg, in bulk, fob Buenos Aires.**

|                     | Oljekakor         | Vete       | Havre | Majs              |
|---------------------|-------------------|------------|-------|-------------------|
| 1943 Januari.....   | 15:—              | 24:—       | 17:—  | 14:—              |
| April.....          | 14: 50            | 26:—       | 18:—  | 17: 50            |
| Juli.....           | 16:—              | 27: 50     | 20:—  | 24:—              |
| Oktober.....        | 17:—              | 28:—       | 21:—  | 28:—              |
| 1944 Januari.....   | 17: 50            | 30:—       | 22:—  | 29:—              |
| April.....          | 18: 50            | 32:—       | 22:—  | 26:—              |
| Juli.....           | 27:— <sup>1</sup> | 34:—       | 23:—  | 23:— <sup>2</sup> |
| Oktober.....        | 30:—              | 35: 50     | 23:—  | 25:—              |
| 1945 Januari.....   | 32: 50            | 44:—       | 24:—  | 25:—              |
| April.....          | 35:—              | 49:—       | 26:—  | Ej säljare        |
| Juli.....           | 39: 50            | 50:—       | 31:—  | » »               |
| Oktober—december... | 47: 50            | 55:—       | 47:—  | 50: 25            |
| 1946 Februari.....  | 52:—              | Ej säljare | 72:—  | 63:—              |

<sup>1</sup> Infördes exportavgift å 7: 50 dollars pr 1 000 kg.

<sup>2</sup> Ny skörd kom i marknaden.

Dessa uppgifter må vidare kompletteras med följande priser å vete från Nordamerika.

**Priser i U.S.A.-dollars för 1 000 kg fob New York.**

|                    | U.S.A.-<br>vete | Canada-<br>vete    |
|--------------------|-----------------|--------------------|
| 1945 Januari ..... | Ej säljare      | —                  |
| April .....        | —               | 59: 50             |
| Juli .....         | —               | 61: —              |
| Oktober .....      | 71: —           | 61: —              |
| December .....     | 75: —           | 61: — <sup>1</sup> |

De anförda uppgifterna giva tydligt vid handen, att priserna särskilt under det senaste halvåret varit föremål för en mycket stark stegring beroende dels på den stora efterfrågan på varor men också på de åtgärder i form av garanterade odlarepriser, exportavgifter m. m., som vidtagits i olika länder. Sålunda hålles i Argentina exportpriset på vete jämförelsevis högt i förhållande till odlarepriserna. Inkomsterna av dessa överpriser användas bl. a. till att subventionera de inhemska konsumentpriserna å mjöl. Slutligen må här framhållas, att priserna i exportländerna under den allra senaste tiden, särskilt i Sydamerika, i vissa fall varit föremål för en så väsentlig uppgång, att det för dagen är nästan omöjligt att göra något uttalande rörande prisläget framdeles. Det har exempelvis uppgivits, att avslut under de senaste dagarna gjorts beträffande havre till cirka 70 och beträffande råg till cirka 95 dollars per ton fob argentinska hamnar.

Om prisläget å spannmål och oljekakor på det hela skulle bli ungefär detsamma under hela 1946 som vid årsskiftet och om hänsyn tages till att båtfrakterna eventuellt kunna komma att reduceras i förhållande till vad de nu äro, skulle cif-priserna å följande varor komma att gestalta sig ungefär på följande sätt:

|                 |             |
|-----------------|-------------|
| oljekakor ..... | 29—31 kr/dt |
| vete .....      | 35—40 »     |
| havre .....     | 35—40 »     |
| majs .....      | 32—35 »     |

Detta innebär med hänsyn till prisläget inom landet, att åtminstone under 1946 sannolikt praktiskt taget all import av spannmål och fodermedel blir förenad med kostnader för det allmänna. Det bör i detta sammanhang påpekas, att i de angivna vetepriserna givetvis icke inräknats tull, som utgår med 3: 70 kr per deciton.

### Spannmålsregleringen.

#### a) Allmänt.

Enligt kommissionens anvisningar utgår spannmålsbolaget i det följande ifrån ett sådant försörjningsläge inom landet, att avstående av fodersäd för fördelning genom det allmännas försorg icke skall behöva ifrågakomma under konsumtionsåret 1946/47. Härför erfordras, att ransoneringen av fodersäd och helst även av brödsäd samt spannmålsprodukter skall kunna slopas. Därmed är det emellertid icke givet, att försörjningsläget i fråga om spannmål blir så gynnsamt, att beslaget å brödsäd och fodersäd kan hävas samt

<sup>1</sup> Inköp kunna ej företagas utan särskilt tillstånd, som för närvarande ej beviljas.

att prisbildningen bortsett från eventuella prisgarantier till jordbrukarna kan lämnas fri. Snarare tyda världsmarknadsförhållandena på att spannmålstillgångarna bli mycket knappa, vilket kommer att medföra, att försörjningsläget antagligen kommer att bli ansträngt, även om det skulle tillåta ett hävande av ransoneringarna i fråga om spannmål. Bolaget ifrågasätter därför, att beslaget å brödsäd och fodersäd icke häves, förrän möjligheter föreligga till import av dessa varor i sådan omfattning, att efterfrågan inom landet därigenom med säkerhet kan tillgodoses. Vidare anser bolaget det lämpligt att tillsvidare och intill dess beslaget anses kunna bibehålla systemet med auktoriserade handlare. Det torde nämligen vara önskvärt att under denna tid bibehålla de möjligheter, som härigenom föreligga till omedelbara ingripanden i marknaden, om sådana skulle visa sig erforderliga, ävensom de inköps- och försäljningsrapporter från handlarna, vilka dessa i egenskap av auktoriserade sedan flera år avgivit. Däremot bör i händelse av ett försörjningsläge sådant som det av kommissionen ifrågasatta handeln med brödsäd och fodersäd såtillvida lämnas fri, att överlåtelse av dessa varor bör få äga rum utan iakttagande av ransoneringsbestämmelser eller därmed likartade föreskrifter såsom utfodringsförbud, avstående av fodersäd m. m. Men även för sådant fall kan det bli nödvändigt att bibehålla någon form av utfodringsförbud beträffande brödsäd och produkter därav. Enär fodersädens värde väsentligen är reglerat genom priserna å animalierna, torde några garantipriser å fodersäd icke böra ifrågakomma. I nuvarande försörjningsläge och med hänsyn till att de hittills tillämpade huvudprinciperna för jordbruksregleringen böra upprätthållas, torde däremot brödsädspriserna alltså jämt böra bibehållas å en nivå, som stimulerar brödsädsodlingen. Med hänsyn till nedgången under de senaste åren av rågarealerna synas dock priserna å råg böra höjas, så att de överensstämmer med höstvetepriserna. Bolaget har vidare diskuterat, huruvida icke den extra stimulanspremie för vårvete om en krona per deciton, som under krigsåren tillämpats för vårvete, hädanefter skulle slopas. Därigenom skulle pristillägget för vårvete reduceras till vad det tidigare varit, nämligen en krona per deciton i stället för nuvarande två kronor per deciton. I vanliga fall är sistnämnda tillägg väl högt för att industrien, särskilt om kvaliteten hos höstvetet är god, skall absorbera det vårvete, som salubjudes. Under krigsåren ha ock särskilda föreskrifter om inblandning av vårvete måst meddelas. Med hänsyn till de ovissa utsikterna i fråga om importen av vete samt de nuvarande höga importpriserna anser bolaget det dock angeläget, att vårveteproduktionen inom landet i görligaste mån upprätthållas. Under dessa omständigheter synes man därför böra bortse ifrån de olägenheter, som ett jämförelsevis högt vårvetepris kunna innebära, samt bibehålla vårvetetillägget oförändrat.

Såsom redan antytts torde det bli nödvändigt att åtminstone tillsvidare utöva kontroll över att priserna å brödsäd och fodersäd inom landet icke överstiga vissa högsta priser. Till detta spørsmål återkommer bolaget emellertid i annat sammanhang.

Beträffande importen och exporten av brödsäd och fodersäd förutsätter bolaget fortsatt reglering genom licensförfarande, antingen i anslutning till fortsatt beslag å dessa varor eller i annan ordning. För närvarande och allt sedan beslagets ikraftträdande handhar bolaget här ifrågavarande import. Såsom bolaget redan inledningsvis antytt, är det önskvärt, att handeln och industrien i fortsättningen övertaga importen, så snart möjligheter därtill kunna anses föreligga. Såvitt nu kan bedömas, torde några reducerade priser å brödsäd och fodersäd i exportländerna under konsumtionsåret 1946/47 knappast vara att förvänta. Under sådana förhållanden torde såsom tidigare antytts någon import av brödsäd och fodersäd under denna tid ej bli möj-

lig, utan att densamma på ett eller annat sätt subventioneras. Vidare är det i nuvarande läge sannolikt, att näringslivet icke utan särskilda garantier utnyttjar föreliggande möjligheter till import. Försörjningsläget inom landet kan i sådant fall utsättas för vissa påfrestningar. Dessutom torde det kunna ifrågasättas, huruvida det ur praktiska och prispolitiska synpunkter kan vara lämpligt att överge det nuvarande systemet för inköp utifrån, så länge exportmarknaderna icke äro helt fria utan vårt land är hänvisat till de myckenheter varor av olika slag, som genom kvotering eller annorledes ställas till vårt förfogande. Slutligen kunna tonnagesvårigheterna allttjämt komma att kräva sådana anordningar, att en centraliserad import blir nödvändig. Med hänsyn till vad ovan sagts synes det knappast bliva möjligt att under konsumtionsåret 1946/47 överlåta spannmålsimporten till det enskilda näringslivet. Skulle likväl möjligheter i detta hänseende yppa sig, torde bolaget få anledning att inkomma med förslag till de åtgärder, som för dylikt fall kunna böra vidtagas.

Bolagets utförsäljningar av importerad spannmål synas fortsättningsvis, i den utsträckning så med hänsyn till regleringsåtgärdernas närmare utformande befinnes möjligt, böra ske cif de importhamnar, som med hänsyn till nu rådande transportförhållanden kunna ifrågakomma, och till de priser, som må fastställas av livsmedelskommissionen. I detta sammanhang bör det måhända påpekas, att åtminstone tillsvidare antalet importhamnar är tämligen begränsat, enär importen huvudsakligen måste äga rum från transoceaniska länder med sådana fartyg, som endast anlöpa vissa större hamnar, där ganska betydande varukvantiteter kunna lossas. Att under den närmaste tiden såsom före kriget inköpa omlastningspartier av spannmål från exempelvis Hamburg och Köpenhamn m. fl. platser till mindre hamnar torde icke bliva möjligt. Ovisst är vidare, om tidigare möjligheter att mot jämförelsevis små fraktförhöjningar företaga direkta inköp cif mindre hamnplatser under den tid, varom här är fråga, komma att föreligga. Nu nämnda förhållanden medföra, att importerad spannmål kommer att betinga relativt höga priser å orter, som äro mindre väl belägna i förhållande till de större importhamnarna. Men som bolaget nedan kommer att framhålla torde några möjligheter att beträffande importerad brödsäd frångå det under nu löpande konsumtionsår tillämpade förfarandet med försäljning fritt vederbörande kvarn knappast föreligga.

#### b) Brödsädsregleringen.

I princip innebär brödsädsregleringen i dess nuvarande utformning i stort sett följande. Envar brödsädsproducent är skyldig att före viss tidpunkt till av statens fastställda, successivt stigande priser avstå all den brödsäd, som icke användes för utsäde samt för framställning av mjöl för producentens eget hushåll, dock att slösäd och spannmålsavrens samt viss annan icke kvarngill brödsäd inom fastställda gränser av producenten må användas för utfodringsändamål. Vidare får brödsäd som regel icke försäljas till annan än auktoriserad handlande, kvarn eller spannmålsbolaget. Bolaget är skyldigt att i enlighet med vissa föreskrifter ombesörja tillförsel till kvarnarna av brödsäd. Handeln är för sin befattning med brödsäden tillerkänd vissa marginaler och bortsett ifrån det förhållandet, att kvarnindustrien har att bära vissa fraktkostnader, gäldas dessa av bolaget. Slutligen är bolaget enligt dess avtal med staten skyldigt hålla ett visst reservlager av brödsäd, vilket under krigsåren varit av varierande storlek och som ur beredskapssynpunkt varit placerat inom vissa bestämda områden.

Anordningen med att brödsäden inköpts till för envar tidpunkt fastställda priser, vilken utgör det väsentliga hindret för en mer fri brödsädshandel, har

i första hand motiverats därmed, att då producenterna på grund av ransoning och utfodringsförbud icke finge använda sin brödsäd efter eget gottfinnande, borde de tillerkännas bestämda priser, vilka dessutom borde gälla i stort sett oberoende av belägenheten av producentens brukningsdel i förhållande till de slutgiltiga avsättningsorterna. För att i görligaste mån tillmötesgå dessa synpunkter hava de fastställda priserna gällt å ett flertal prisorter, som i många fall med hänsyn till distributionsförhållandena m. m. varit mindre väl belägna. De fastställda, enhetliga och som normalpriser gällande brödsädspriserna hava även tjänat det syftet, att jämväl då knapphet varit rådande i fråga om brödsäd tillförsäkra kvarnindustrien råvara till emot de likaledes fastställda mjölpriserna svarande kostnader. Beträffande kvarnindustrien gäller vidare det förhållandet, att dess råvarukostnader i väsentlig grad nedbringats i förhållande till de gällande brödsädspriserna genom utbetalandet till kvarnarna av s. k. förmalningsersättning.

I avsikt att söka lämna handeln med brödsäd mer fri, än vad de nu gällande anordningarna medgiva har spannmålsbolaget tidigare ifrågasatt en övergång till ett inlösningsförfarande i kombination med stödköp i ungefärlig överensstämmelse med vad som gällde under konsumtionsåret 1939/40. En förutsättning för att ett inlösningsförfarande skall kunna fungera utan risk för en otillfredsställande tillförsel till kvarnarna är emellertid, att tillgång i erforderlig utsträckning finnes antingen på inportspannmål eller på spannmål i spannmålsbolagets ägo. I början av nu löpande konsumtionsår var läget i nämnda hänseende icke sådant, att ett inlösningsförfarande kunde förordas.

Beträffande det aktuella läget i fråga om vår brödsädsförsörjning må framhållas följande. Av allt att döma torde handelsförmalningen under konsumtionsåret 1945/46 av vete och råg icke komma att understiga 630 000 ton. Saluöverskottet av 1945 års brödsädsskörd torde knappast komma att överstiga 550 000 ton. Inom bolaget har med beaktande av dessa myckenheter gjorts följande sammanställning.

|                                                                    | Höstvete<br>ton | Vårvete<br>ton | Råg<br>ton     | Summa<br>ton   |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| Övergångslager den $31/8$ 1945 .....                               | 30 000          | 33 000         | 21 000         | 84 000         |
| Saluöverskott av 1945 års skörd.....                               | 340 000         | 70 000         | 140 000        | 550 000        |
| Den $31/8$ 1945 inköpt men då ännu ej inkommet<br>importvete ..... | 70 000          |                |                | 70 000         |
| Summa                                                              | <b>440 000</b>  | <b>103 000</b> | <b>161 000</b> | <b>704 000</b> |
| Beräknad förmalning $1/9$ 1945— $31/8$ 1946.....                   | 420 000         | 75 000         | 135 000        | 630 000        |
| Rest                                                               | <b>20 000</b>   | <b>28 000</b>  | <b>26 000</b>  | <b>74 000</b>  |

Av de 70 000 ton importvete, som den  $31/8$  1945 voro inköpta men ännu icke avlastade, avse 7 500 ton vete från Argentina av ny skörd, för vilka exporttillstånd ännu icke erhållits. Dylikt tillstånd torde dock komma att meddelas. På grund av förhållanden, som bolaget i detta sammanhang icke anser sig behöva beröra, synes emellertid ytterligare import före ingången av konsumtionsåret 1946/47 av mer än högst 10 000 ton vete och 3 000 ton råg icke kunna påräknas. Det bör vidare beaktas, att av det beräknade saluöverskottet av brödsäd en del måste komma att bortgå i form av svinn, samt att en annan del kommer att utgöras av icke kvarnduglig spannmål. Såsom bolaget i annat sammanhang framhållit, måste därför övergångslagren den 31 augusti 1946 av brödsäd och då framför allt av vete bliva så knappa, att risk kommer att föreligga för att kvarnindustrien icke skall ha råvara i tillräcklig omfattning, intill dess att brödsäd av 1946 års skörd mer allmänt saluföres. Under dessa förhållanden är det givetvis även för konsumtionsåret 1946/47 omöjligt att ifrågasätta ett inlösningsförfarande beträffande brödsäd.

Enligt inom bolaget företagna uppskattningar torde en »normalskörd» av vete och råg år 1946, med hänsyn till de för brödsädsodling numera användade arealerna kunna beräknas komma att uppgå till cirka 950 000 ton, varav cirka 650 000 ton vete och cirka 300 000 ton råg. De saluöverskott, som kunna framkomma vid en skörd av denna storlek, äro vanskliga att beräkna, särskilt om förbud mot utfodring av brödsäd och produkter därav icke längre skulle vara gällande. Enligt bolagets mening torde saluöverskotten då maximalt komma att uppgå till av vete cirka 440 000 ton och av råg cirka 160 000 ton, eller tillhopa cirka 600 000 ton. Det är icke uteslutet, att saluöverskotten under samma förutsättning även vid »normalskörd» kunna bli mindre, om förhållandet mellan brödsädspriserna och realisationsvärdet inom animalieproduktionen av fodersäd och brödsäd skulle förändras i en för brödsädsproducenterna ogynnsam riktning. För konsumtionsåret 1945/46 är handelsförmalningen av vete och råg beräknad till 630 000 ton. Att för konsumtionsåret 1946/47 räkna med en minskad förmalning synes icke tillrådligt, även om det allmänna försörjningsläget skulle förbättras och därigenom konsumtionen av animaliska livsmedel öka. Tvärtom kan det tänkas, att handelsförmalningen kan komma att något öka, om förmalningsersättning alltjämt utgår med så högt belopp, att jordbrukarna — kanske särskilt i Norrland — finna det med sin fördel förenligt att för utfodring inköpa sammalet mjöl i stället för gröpad fodersäd. Av det sagda torde framgå, att om utfallet av 1946 års brödsädsskörd icke blir särskilt gynnsamt, detta års skörd vid en obehindrad utfodring av brödsäd icke kommer att bli tillräcklig för att täcka den inhemska förbrukningen. Det torde under sådana förhållanden få anses uteslutet att upphäva utfodringsförbudet beträffande brödsäd och produkter därav, förrän möjligheterna att under konsumtionsåret 1946/47 importera brödsäd kunna med säkerhet överblickas. Huruvida brödsädsransoneringen skall kunna slopas, blir i första hand beroende på skördeutfallet inom landet men även på importsituationen. Härå kan emellertid försörjningsläget även annorstädes än i vårt land utöva visst inflytande.

Av vad ovan anförts framgår sålunda, dels att tillgångarna inom landet på brödsäd, intill dess att årets skörd kan börja saluföras, komma att vara mycket knappa, dels ock att endast under jämförelsevis gynnsamma förhållanden 1946 års inhemska brödsädsskörd kan beräknas förslå till en förbrukning av brödsäd vid handelskvarnarna av nuvarande omfattning. Då dessutom möjligheterna att under konsumtionsåret 1946/47 importera brödsäd få anses såsom ovissa, har bolaget såsom redan antytts funnit det uppenbart, att det nuvarande systemet för brödsädsregleringen under nämnda konsumtionsår bör bibehållas i stort sett oförändrat, även om läget skulle medge ett slopande av själva brödsädsransoneringen. Givetvis är detta förenat med vissa olägenheter och ur ren regleringssynpunkt skulle det väl kunna övervägas att företaga en del uppmjukningar av de nuvarande ganska stela regleringsåtgärderna. Emellertid fungerar det nuvarande systemet jämförelsevis väl, och dessutom har det från såväl handels som industriens representanter framhållits såsom önskvärt, att det nu invida systemet bör bibehållas oförändrat, intill dess att förutsättningar för en mer fri handel föreligga. Dessa skäl har bolaget funnit bärande och har därför ansett sig böra ge sin anslutning till den sålunda uttalade meningen. Uteslutet är dock icke att vid den slutliga utformningen av regleringsbestämmelserna vissa justeringar kunna bli påkallade. Sålunda kan det befinnas önskvärt att genom prissättningen under året eller annorledes söka stimulera så tidiga brödsädsleveranser som möjligt från jordbrukarna och handeln till kvarnarna. Detta och andra hithörande spörsmål kunna dock icke tillfredsställande bedömas förrän vid en senare tidpunkt.

Spannmålsbolaget föreslår sålunda ett bibehållande under nästkommande konsumtionsår av de nuvarande regleringsanordningarna för brödsäden främst med anledning av det aktuella världsmarknadsläget. Skulle utvecklingen ur försörjningssynpunkt bli gynnsammare, än vad bolaget nu kan våga hoppas, anser bolaget, att frågan om brödsädsregleringens utformande för konsumtionsåret 1946/47 bör upptagas till förnyad omprövning. Bolaget har ock ingående övervägt de åtgärder, som för dylikt fall böra vidtagas. Full enighet har därvid rått därutinnan, att man då borde övergå till ett inlösningsförfarande i kombination med stödköp. Däremot hava meningarna varit delade beträffande den närmare utformningen av regleringsanordningarna. Å ena sidan har det ansetts, att om i samband med en inlösen ett omfattande prisortssystem allttjämt skall bibehållas, kan kravet på en fraktutjämning vid handelns försäljningar av brödsäd till kvarnarna icke uppgivas. Å andra sidan har detta krav ansetts kunna eftersättas, om som prisorter endast fastställas de större kvarnorterna vid kusten. För sådant fall skulle det dessutom kunna ifrågasättas, att envar, som hembjöd brödsäd till inlösen, garanterades att icke behöva bära fraktkostnader utöver visst högsta belopp. Det torde icke råda något tvivel därom att särskilt det senare alternativet, om detsamma ur andra synpunkter kan anses genomförbart, skulle medge en betydligt enklare form för handeln med brödsäd, än vad som nu är förhållandet.

c) *Fodersädsregleringen.*

Med hänsyn till den knapphet beträffande fodersäd, som varit rådande under krigsåren och allttjämt fortfar, har fodersädsregleringen måst medföra djupt gående ingripanden. Förutom beslag å samt ransonering av fodersäd har sedan flera år tillbaka tillämpats det förfarandet, att jordbrukarna fått avstå fodersäd för fördelning genom det allmännas försorg till dem, som för sin näring eller annorledes måst inköpa fodersäd. Under krigsåren var exempelvis arméns behov av fodersäd och behovet ur beredskapssynpunkt av reservlager av fodersäd ganska betydande, vilket i samband med flera års svaga skördar vid flera tillfällen bidragit till att göra fodersädssituationen ganska bekymmersam. Beträffande fodersädsregleringen i dess nuvarande utformning må i övrigt framhållas följande. Odlarna erhålla vid försäljning av fodersäd vissa garanterade priser, som samtidigt äro normalpriser. Dessa priser gälla praktiskt taget å envar ort, där auktoriserad handlande finnes. Även för auktoriserade handlares försäljning av fodersäd till förbrukare gälla normalpriser, som överstiga de till odlarna betalade priserna med belopp, som skola motsvara grundmarginaler för handeln men däremot icke inrymma några transportkostnader. Bolaget bär därför praktiskt taget alla kostnader för transporter av fodersäd auktoriserade handlare emellan och till kvarnarna. Dessutom ersätter bolaget handeln vissa kostnader, vilka icke täckas av de nyss nämnda grundmarginalerna. Införseln av fodersäd har under krisen handhåfts av spannmålsbolaget och efter 1940 endast avsett mindre kvantiteter majs, som huvudsakligen använts som ingrediens i hönsfoderblandningar, samt likaledes jämförelsevis obetydliga mängder havre, som fördelats till industrien för grynberedning. Utförsäljningspriserna å importvarorna ha fastställts av livsmedelskommissionen.

Möjligheterna att från och med konsumtionsåret 1946/47 häva fodersädsransoneringen äro givetvis i första hand beroende på utfallet av fodersädsskörden innevarande år. Av avgörande betydelse äro emellertid även utsikterna till import av fodersäd och då i första hand av majs och eventuell även av havre. Av den tidigare lämnade marknadsöversikten torde framgå, att bolaget icke anser sig kunna bedöma importutsikterna såsom gynnsamma dels

på grund av varuknappheten i världen, dels ock enär priserna å importerad fodersäd med sannolikhet komma att bliva jämförelsevis höga. Emellertid har bolaget hittills för avlastning under december 1945 och januari och februari 1946 inköpt 33 300 ton majs och för import under sensommaren i år cirka 50 000 ton majs. Dessutom äro planerade inköp av ytterligare majs för konsumtionsåret 1946/47. Efterfrågan å majs är emellertid stor och prisläget kan måhända komma att utgöra hinder för mer betydande ytterligare inköp utifrån av fodersäd.

Även om importsituationen ifråga om fodersäd sålunda icke kan betecknas som gynnsam, torde ändock med hänsyn till företagna och planerade inköp av majs, om den inhemska fodersädsskörden utfaller väl, handeln med fodersäd törhända kunna lämnas fri, varigenom det nuvarande ransoneringsförfarandet slopas. Möjligen kan det dock befinnas önskvärt att företaga en viss fördelning av exempelvis den importerade fodersäden genom att endast tillhandahålla densamma inom vissa bestämda områden eller för särskilda ändamål. Till dessa och liknande spörsmål kan någon ställning dock icke tagas, förrän det allmänna försörjningsläget bättre kan överblickas.

I anslutning till vad bolaget tidigare uttalat synas några prisgarantier beträffande fodersäd icke böra lämnas i samband med att handeln därmed lämnas fri med det undantaget, att beslaget efter den 1 september 1946 fortfarande är i kraft och att även å detta område anordningen med auktoriserade handlande tills vidare bibehålles. I och för sig innebär detta icke något våldförande på handeln men i händelse oförutsedda omständigheter skulle inträffa, som påkalla särskilda ingripanden, finnas de bestämmelser till hands, som äro erforderliga härför. Vad som i detta hänseende närmast kan befarias är att priserna å fodersäden, särskilt under de tider av året, då tillförseln är ringa, kunna bliva högre, än vad som kan anses önskvärt. En viss fara härför torde ligga i det förhållandet, att jordbrukarna under de senaste åren för fodersäd, som försålts för utsädesändamål, erhållit priser, som varit väl höga i förhållande till de egentliga fodersädspriserna. I normala fall regleras priserna å fodersäd genom import, men utsikterna för att i detta hänseende räkna med normala förhållanden före våren 1947 äro icke stora. Antagligen kommer spannmålsbolaget emellertid att vid utgången av nu löpande konsumtionsår inneha vissa mindre reserver av inhemska fodersäd, vilka böra kunna utförsäljas under konsumtionsåret 1946/47 och därigenom användas i prisreglerande syfte. Dessutom bör den majs, som kan importeras, användas för samma ändamål.

Vid en fri handel med fodersäd, på sätt bolaget ifrågasatt, skulle bolaget icke längre komma att bära några fraktkostnader för fodersäd och ej heller att behöva utbetala några ersättningar till handeln. I detta sammanhang bortses givetvis från den fodersäd, importerad eller svenskodlad, som kan befinna sig i spannmålsbolagets ägo. Emellertid tillämpades före kriget ett prisutjämningsförfarande ifråga om foderhavre till Norrland. Detta innehar, att Statens jordbruksnämnd utbetalade vissa fraktbidrag för sådan foderhavre, som från södra och mellersta Sverige transporterades till vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län samt större delen av Norrland. En motsvarande anordning synes allttjämt böra ifrågakomma, ehuru det under konsumtionsåret 1946/47 ur praktisk synpunkt torde vara mest ändamålsenligt, att fraktbidragen utbetalas av spannmålsbolaget, som under hela kriget handhaft sådan verksamhet. De bestämmelser, som böra meddelas rörande utbetalande av dylikt fraktbidrag, synas i stort sett kunna överensstämma med dem, som återfinnas i Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1937 (nr 652). Dock torde enligt bolagets erfarenhet den föreskriften böra meddelas, att även om bidrag må utgå för så ringa sändning som 2 500 kg, bör vid järnvägstransport fraktkostnaden

dock icke räknas efter dyrare tariff än 10-tonstariffen. Huruvida någon ändring skall äga rum ifråga om de områden, vilka skola anses som berättigade till erhållande av fraktbidrag, synes böra närmare övervägas, innan slutgiltiga bestämmelser i ämnet utfärdas.

Även i fråga om fodersäden förutsätter spannmålsbolaget, att importen tills vidare ombesörjes av bolaget. Vidare förutsätter bolaget, att försäljningarna av importerad fodersäd skola ske cif eller banfritt de importhamnar, som komma i fråga, samt till de priser, som bestämmas av livsmedelskommissionen.

Någon anledning att under konsumtionsåret 1946/47 tillämpa bestämmelserna för kvarnindustrien om användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning torde icke komma att föreligga.

I fråga om fodersädsregleringen innebär bolagets förslag bortsett från de reservationer beträffande försörjningsläget, som uttalats, följande.

1. Beslaget å fodersäd samt anordningen med auktoriserade handlande upphäves tills vidare icke och ej förrän försörjningsläget och förhållandena å fodersädsmarknaden kunna överblickas. I övrigt lämnas handeln med och användningen av fodersäd och produkter därav fri.

2. Anordningar träffas för utjämning av havrepriserna i Norrland och vissa andra delar av riket genom utbetalande av fraktbidrag.

3. Import av fodersäd äger tills vidare rum genom spannmålsbolaget, som skall äga skyldighet att försälja importerad samt i bolagets ägo befintlig svenskodlad fodersäd till av livsmedelskommissionen fastställda priser.

Skulle försörjningsläget icke tillåta en oransonerad handel med fodersäd, synes, såsom redan anförts, även beträffande fodersäd de nuvarande regleringsbestämmelserna böra bibehållas oförändrade.

Bolaget vill slutligen erinra därom, att enligt beslut av 1939 års riksdag Kungl. Maj:t bemyndigades att träffa avtal med spannmålsbolaget om inköp och lagring i beredskapssyfte av intill 15 000 ton fodersäd ävensom att använda intill 2 miljoner kronor av jordbrukets prisregleringsfond till stödjande av export av fodersäd. Såsom bolaget tidigare framhållit, synas i princip några direkt prisstödjande åtgärder i fråga om fodersädsmarknaden icke böra ifrågakomma och torde ej heller vara erforderliga under det konsumtionsår, som här avses. Däremot kan det måhända böra övervägas, huruvida bolaget bör upprätthålla en viss reserv av fodersäd, åtminstone intill en sådan tidpunkt, att fodersädsimporten blir helt fri och ej såsom nu beroende av tillstånd från andra länder.

#### d) Utsädesregleringen.

Ehuru bolaget ifrågasatt, att handeln med fodersäd under vissa förutsättningar i stort sett skall lämnas fri under konsumtionsåret 1946/47, finnas skäl, som tala för att vissa föreskrifter alltjämt bibehållas beträffande handeln med utsädesspannmål och då i första hand i fråga om vårsädsutsädet. Det torde sålunda icke råda någon tvekan därom, att de hittills gällande bestämmelserna om kvalitetsfordringar varit till avsevärd nytta ävensom det auktorisationsförfarande, som tillämpats. Vidare ha de meddelade prisföreskrifterna medverkat till att utsädesspannmål funnits i erforderliga mängder. Ehuru bolaget icke haft eller torde komma att ha någon direkt befattning med handeln med utsädesspannmål, vill bolaget likväl framhålla såsom önskvärt, att frågan om ett eventuellt bibehållande av vissa föreskrifter för utsädeshandeln upptages till omprövning. Det synes nämligen icke uteslutet, att den sanering av utsädeshandeln, som ägt rum under krigsåren, snabbt kan gå om intet, därest handeln med utsädesspannmål fortsättnings-

vis icke skulle underkastas annan kontroll än den, som tillämpades före kriget. De nämnda synpunkterna böra emellertid närmast tillgodoses genom bestämmelser enligt en eventuell utbyggnad av frölagen.

### Fodermedelsregleringen.

Såsom hörande till fodermedelsregleringen räknar spannmålsbolaget i förevarande sammanhang de åtgärder, som ha avseende å bl. a. följande varor, nämligen: oljekraftfoder, kli, höns- och kycklingfoder, melass, fisk- och sillmjöl, betfor och fodercellulosa. Förbrukningen av dessa varor är för närvarande reglerad utom beträffande fodercellulosa. För samtliga varor gälla normalprisbestämmelser. Vidare bör erinras därom att Svenska sockerfabriks aktiebolaget genom avtal med spannmålsbolaget är garanterat avsättning för den betfor, som framvunnits i samband med 1945 års sockerkampanj. Enligt spannmålsbolagets mening bör försäljningen av fodercellulosa för utfodlingsändamål, om försörjningsläget så medger, upphöra i och med utgången av nu löpande vinterfodringsperiod. Såsom bolaget redan i skrivelse den 19 januari 1946 framhållit, torde något förnyat avtal rörande betfor icke böra ifrågakomma. Vidare bör regleringen av förbrukningen av fisk- och sillmjöl kunna slopas, när tillgången på dessa varor bl. a. i Norge torde bli så riklig, att, om detta i övrigt visar sig lämpligt eller erforderligt, import i tillräcklig utsträckning bör kunna äga rum därifrån och detta utan medverkan från spannmålsbolagets sida. I stället bör bolaget söka avveckla de lager av fisk- och sillmjöl, som bolaget för närvarande innehar. Likaså torde handeln med höns- och kycklingfoder kunna lämnas fri. Däremot kan det vara välbetänkt att allttjämt upprätthålla en viss kontroll över tillverkningen av dylikt foder, varigenom de tillverkade kvantiteterna eventuellt kunna regleras, då i fodret ingår oljekraftfoder, som allttjämt torde böra bli föremål för ransonering. Huruvida normalprisbestämmelser även fortsättningsvis böra gälla beträffande betfor, höns- och kycklingfoder samt fisk- och sillmjöl ävensom i fråga om vissa andra här ej nämnda fodermedel som maltgroddar, sopmjöl och avfallsbröd m. m. bör bli föremål för omprövning, då försörjningsläget för konsumtionsåret 1946/47 bättre kan överblickas. I anslutning till vad bolaget ifrågasatt beträffande fodersäden synes det dock ligga närmast till hands, att prisföreskrifter icke meddelas. Vad vidare angår de mest betydande varorna inom fodermedelsregleringen, nämligen oljekraftfoder och kli får bolaget anföra följande.

#### a) *Oljekraftfoder.*

Alltsedan hösten 1939 äro inköpen av oljekraftfoder centraliserade och förbrukningen därav reglerad. Vidare gäller, att oljekraftfoder nästan uteslutande försäljes i form av standardiserade kraftfoderblandningar, vilket varit och allttjämt är en nödvändighet med hänsyn till de växlande tillgångarna på oljekraftfoder av olika slag och kvalitet. För att kunna tillgodose handeln med erforderliga råvaror för kraftfoderblandningarna måste spannmålsbolaget i nuvarande läge bära de därmed förenade transportkostnaderna, vilka emellanåt kunna vara ganska betydande, när råvaran ofta i samband med importen måst uppläggas å en plats för att först senare distribueras till dem, som skola iordningställa blandningen. Vidare har det, särskilt under de år importen varit koncentrerad till Göteborg, ansetts nödvändigt, att bolaget bär samtliga de transportkostnader, som äro erforderliga för att kraftfoderblandningen skall kunna utförsäljas till förbrukarna till enhetliga priser i ett flertal s. k. tariffhamnar. Slutligen bör det framhållas, att iordning-

Av den tidigare lämnade marknadsöversikten torde det ha framgått, att importmöjligheterna även beträffande oljekraftfoder samt oljefrön och nötter äro mycket ovissa. Beträffande försörjningsläget i fråga om oljekraftfoder inom landet för närvarande må anföras följande uppgifter.

|                                                        |         |     |
|--------------------------------------------------------|---------|-----|
| Spannmålsbolagets lager .....                          | 124 000 | ton |
| Oljefabrikerens » .....                                | 20 000  | »   |
| Inköpt från Argentina och Brasilien, ej inkommet ..... | 17 000  | »   |
| » » Turkiet, » .....                                   | 2 000   | »   |
| Summa                                                  | 163 000 | ton |

Vad angår frågan om inköpsmöjligheterna under den närmaste tiden må framhållas följande. Den 1 februari 1946 voro inköp ännu icke verkställda av cirka 5 500 ton oljekraftfoder, som återstodo av den vårt land för sista halvåret 1945 tilldelade kvoten. Vidare har det under hand uppgivits att för första halvåret 1946 en importkvot beträffande oljekakor av 55 000 ton hade ifrågasatts; en kvantitet, som i förhållande till förbrukningen under de senaste åren, även om hänsyn toges till den inhemska oljeväxtodlingen samt möjligheterna till import av oljefröer m. m., är jämförelsevis ringa. Med hänsyn till nu anförda förhållanden anser bolaget, att starka skäl tala för att i fråga om kraftfoderregleringen några förändringar icke vidtagas under konsumtionsåret 1946/47. Skulle det visa sig, att importförhållandena skulle väsentligt förbättras, kan frågan givetvis upptagas till förnyad prövning. Härvid bör det emellertid beaktas, att samtidigt som handeln eventuellt helt övertager distributionen av oljekraftfoder, komma prisförhållandena inom olika delar av landet även beträffande denna vara att ställa sig väsentligt annorlunda än för närvarande. Inom de områden, som ligga nära de importhamnar, som i nuvarande läge kunna ifrågakomma, komma priserna nämligen, såsom det framhållits i fråga om importerad spannmål, att bli ej oväsentligt lägre än å platser, som hittills ansetts som tariffhamnar, men ur importsynpunkt äro mer ogynnsamt belägna. Detta förhållande kunde måhända ge anledning till en viss justering redan nu av det hittills tillämpade utjämningsförfarandet i fråga om priserna å oljekraftfoder för att därigenom förbereda övergången till en mer fri handel även med denna vara. Å andra sidan tala dock starka skäl för att ej heller i detta hänseende för närvarande företaga någon förändring beträffande de nuvarande regleringsanordningarna.

I fråga om utsädeshandeln framhöll bolaget, att de under krigsåren meddelade föreskrifterna inneburit en viss sanering av densamma. Detsamma gäller i fråga om handeln med oljekraftfoder, där en fullständig kontroll utövats beträffande blandningarnas sammansättning. Från handelns represen-

tanter inom bolagets styrelse har det också framhållits, att när handeln med oljekraftfoder en gång ånyo lämnas fri, bör samtidigt fodermedelslagen träda i kraft till förebyggande av att mindervärdiga kraftfoderblandningar saluföras.

b) *Kli.*

Även kliförbrukningen är ransonerad, varjämte normalpriser gälla vid försäljning av kli. Dessutom förekommer även i fråga om kli en viss prisutjämning, enär spannmålsbolaget enligt fastställda regler utbetalar fraktbidrag vid försäljning av kli. Slutligen äro på grund av framställningar från kvarnindustrien föreskrifter meddelade därom, att spannmålsbolaget, därest kvarnarnas lager av kli komma att överstiga vissa myckenheter, skall företaga inköp av kli från kvarnarna för att lätta dessas lager. I praktiken har det visat sig, att föreskrifterna om såväl fraktbidragen som bolagets inköpsskyldighet beträffande kli medfört olägenheter av skilda slag. Ett slopande av regleringsbestämmelserna i fråga om kli skulle därför ur bolagets synpunkt innebära en avsevärd lättnad. Huruvida detta låter sig göra sammanhänger emellertid med försörjningsläget i fråga om såväl fodersäd som oljekraftfoder. Härå inverka dessutom de möjligheter till import av kli, som kunna beräknas komma att föreligga. Med kommissionens godkännande har bolaget företagit inköp från Argentina av cirka 40 000 ton kli, som, efter att en del kommer att förbrukas under nu löpande konsumtionsår, huvudsakligen kan beräknas komma att utgöra ett reservlager för konsumtionsåret 1946/47. Säkertligen kunna ytterligare myckenheter kli importeras, ehuru även klipriserna under den senaste tiden stigit så kraftigt, att de nu äro ganska höga särskilt med hänsyn till de dryga fraktkostnaderna för kli.

Den uppfattning, till vilken bolaget kommit beträffande kliregleringen, är närmast den att det är önskvärt, att även densamma om möjligt slopas. Detta bör dock icke ske, om risk föreligger för att regleringsåtgärder på nytt skola behöva tillgripas under konsumtionsåret. Beträffande de nu utgående fraktbidragen å kli vill bolaget emellertid förorda, att desamma under alla omständigheter avvecklas från ingången av det nya konsumtionsåret, vilket i praktiken icke torde möta något hinder, enär en viss prisutjämning kan ske genom bolagets försäljningar av importerat kli. Eventuellt skulle kunna ifrågasättas en anordning med fraktbidrag för kli, som transporteras till de delar av Norrland samt av Värmlands och Kopparbergs län, som föreslagits skola komma i åtnjutande av fraktbidrag för fodersäd.

Beträffande fodermedelsregleringen innebär bolagets förslag sålunda, att de nu gällande anordningarna beträffande oljekraftfoder tillsvidare bibehållas oförändrade,

att regleringsanordningarna i fråga om övriga fodermedel om möjligt upphävas, samt

att det bör övervägas, att bestämmelser meddelas angående utbetalande av fraktbidrag vid transport av kli till vissa delar av Norrland samt av Värmlands och Kopparbergs län.

c) *Fodercellulosa.*

Bolaget har i det föregående ifrågasatt, att försäljningarna av fodercellulosa skola upphöra våren 1946. Detta synes kunna ge anledning till en kortfattad redogörelse för bolagets inköp och försäljningar av fodercellulosa överhuvud. För foderändamål har bolaget sålunda ursprungligen inköpt i runda tal 645 000 ton sulfit- och 325 000 ton sulfatcellulosa, eller tillhopa 970 000 ton. Försäljningarna av iordningställd fodercellulosa ha på olika konsumtionsår fördelat sig sålunda.

|                                    |           |             |
|------------------------------------|-----------|-------------|
| $\frac{1}{9}$ 1940— $\frac{31}{8}$ | 1941..... | 139 000 ton |
| $\frac{1}{9}$ 1941— $\frac{31}{8}$ | 1942..... | 477 000 »   |
| $\frac{1}{9}$ 1942— $\frac{31}{8}$ | 1943..... | 47 000 »    |
| $\frac{1}{9}$ 1943— $\frac{31}{8}$ | 1944..... | 54 000 »    |
| $\frac{1}{9}$ 1944— $\frac{31}{8}$ | 1945..... | 57 000 »    |

---

Summa 774 000 ton

Vidare ha under tiden  $\frac{1}{9}$  1945— $\frac{31}{1}$  1946 försålts cirka 20 000 ton fodercellulosa. Försäljningarna av fodercellulosa äro sålunda för närvarande avsevärt mindre än under konsumtionsåret 1944/45 och torde totalt under nu löpande konsumtionsår knappast komma att överstiga 35 000 ton, vilket sammanhänger med bättre tillgång inom landet på andra fodermedel samt därmed att tidigare år armén förbrukade jämförelsevis mycket fodercellulosa. Vidare användes under 1944/45 fodercellulosa för utfodring av till vårt land evakuerade nötkreatur från Finland.

Den 1 juli 1945 uppgingo bolagets återstående lager av fodercellulosa till cirka 180 000 ton, vilka hade följande sammansättning:

|            |                 |
|------------|-----------------|
| 49 600 ton | fodersulfit     |
| 40 000 »   | blekbar sulfit  |
| 90 600 »   | sulfatcellulosa |

---

Summa 180 200 ton

Jämlikt erhållna bemyndiganden har bolaget efter den 1 januari 1945 för att lätta på lagren försålt cellulosa för export. Dessa försäljningar hade till och med utgången av januari månad 1946 utfallit sålunda:

|            |                                                                     |
|------------|---------------------------------------------------------------------|
| 12 700 ton | fodersulfit till ett beräknat medelpris netto av c:a 230 kr/ton     |
| 37 600 »   | blekbar sulfit till ett beräknat medelpris netto av c:a 260 kr/ton  |
| 60 100 »   | sulfatcellulosa till ett beräknat medelpris netto av c:a 258 kr/ton |

---

Summa 110 400 ton

Bolagets inköpspriser för denna cellulosa ökade med cirka 3 års lagrings- och räntekostnader ha uppgått till:

|                   |                  |
|-------------------|------------------|
| för fodersulfit   | cirka 235 kr ton |
| » blekbar sulfit  | » 254 » och      |
| » sulfatcellulosa | » 262 »          |

Den 1 januari 1946 funnos kvar osålda följande myckenheter cellulosa, nämligen:

|                  |                    |
|------------------|--------------------|
| cirka 23 900 ton | fodersulfit        |
| » 2 400 »        | blekbar sulfit och |
| » 30 500 »       | sulfatcellulosa    |

---

Summa cirka 56 800 ton

Såvitt bolagets beräkning över åtgången under resten av konsumtionsåret av fodercellulosa visar sig riktig, skulle sålunda ytterligare 35 000 ton cellulosa kunna försälas för export. Om så sker torde bolagets totala kostnader för dess verksamhet med cellulosa kunna beräknas ha uppgått till i runt tal 75 miljoner kronor.

### Övriga regleringsåtgärder m. m.

Beträffande bolagets verksamhet i övrigt må delvis i anslutning till vad inledningsvis anförts framhållas följande. Kommissionen har förutsatt, att under konsumtionsåret 1946/47 inlösningssgaranti icke skall förefinnas beträffande potatis samt ärter och bönor. Även om garantipriser på potatis skulle visa sig erforderliga, har erfarenheten från de senaste åren visat, att potatisinlösningen administrativt icke blir särskilt betungande, om före inlösningstiden så stora myckenheter potatis, som med hänsyn till försörjningsläget kan befinnas lämpligt, kunna avsättas till brännerier och stärkelsefabriker eller för eventuell export. Potatisinlösningen är vidare av övergående art såtillvida, att arbetet därmed sträcker sig över en period av tre eller fyra månader för att därefter helt upphöra. Detsamma gäller icke med avseende å inlösningen av ärter och bruna bönor, ty därav innehar bolaget fortfarande ej oväsentliga lager, som i stor utsträckning torde finnas kvar under konsumtionsåret 1946/47, även om en viss avsättning kan finnas för export. Sannolikt måste bolaget räkna med att även lagren av en del andra varor, som bolaget nu innehar eller beträffande vilka inköpsskyldighet för bolaget nu föreligger, icke äro helt avvecklade före ingången av sistnämnda konsumtionsår. Detta gäller exempelvis bolagets innehav av potatisflingor.

Ur administrativ synpunkt avsevärt mer betydelsefull än de nu nämnda uppgifterna är emellertid bolagets kontrollverksamhet med avseende å spannmåls- och fodermedelsregleringarna. Å dessa områden handhar bolaget sålunda den mycket betydande kupongkontrollen ävensom kontrollen hos handeln över efterlevnaden av meddelade regleringsföreskrifter m. m. Härtill kommer vidare den lager- och varukontroll, som bolaget i samband med sin omfattande lagerrörelse icke kan undvara. De av bolaget föreslagna anordningarna beträffande regleringarna komma att medföra en inskränkning i kontrollverksamheten och dessutom i arbetet å bolagets ekonomisektion, där bl. a. frakt- och andra ersättningar kontrolleras och utanordnas. Bolagets administrationskostnader kunna därför beräknas komma att nedgå. De inskränkningar i verksamheten, som här diskuteras, kunna emellertid av naturliga skäl först successivt genomföras och kunna icke tillåtas ske i den grad, att arbetets behöriga gång samt erforderlig inre och yttre kontroll äventyras.

### Spannmålsbolagets kostnader.

Kostnaderna för spannmålsbolagets verksamhet under de senaste åren ha till övervägande del utgjorts av distributions- och lagringskostnader beträffande spannmål och fodermedel samt av förluster å vissa inköpta och importerade varor. Det har alltid varit förenat med stora vanskligheter att redan under våren ett år beräkna kostnaderna för ett verksamhetsår, som avser tiden från den 1 september ifrågavarande år till och med den 31 augusti följande år. För närvarande äro vanskligheterna i detta hänseende särskilt stora, enär varken världsmarknadspriser eller importmöjligheter med någon grad av säkerhet kunna förutses.

Såsom bolaget i det föregående anført, räknar bolaget med ett inom landet i förhållande till det nuvarande i stort sett oförändrat prisläge beträffande spannmål och fodermedel under konsumtionsåret 1946/47.

I fråga om importen räknar bolaget med inköp från senhösten 1945 till och med utgången av konsumtionsåret 1946/1947 av följande myckenheter, nämligen

|         |                  |
|---------|------------------|
| 75 000  | ton vete         |
| 168 000 | » majs           |
| 60 000  | » kli samt       |
| 150 000 | » oljekraftfoder |

I fråga om vete, majs och kli ha de nämnda kvantiteterna angivits i anslutning till under den senaste tiden förda diskussioner mellan kommissionen och bolaget.

Ovan anförda kvantiteter, som i fråga om majs och kli delvis avse förbrukning under nu löpande konsumtionsår, beräknas i övrigt komma att förbrukas under konsumtionsåret 1946/47. Vidare räknas med en förbrukning av 25 000 ton oljekraftfoder från svenskodlat oljefrö. Däremot har bolaget i det följande icke räknat med några inköp av här ifrågavarande varor under sistnämnda konsumtionsår för förbrukning under konsumtionsåret 1947/48, ehuru dylika inköp åtminstone i viss utsträckning torde komma att äga rum. Vidare får bolaget framhålla, att bolaget med hänsyn till inköpsterminerna ansett, att kostnaderna för inköp av de ovan nämnda myckenheterna med avseende å 71 500 ton majs, 40 000 ton kli och 70 000 ton oljekraftfoder böra hänföras till nu löpande konsumtionsår och resten till konsumtionsåret 1946/47.

Under nu anförda förhållanden och med beaktande av vad bolaget tidigare föreslagit i fråga om regleringsåtgärderna på olika områden av bolagets verksamhet, har bolaget på sätt framgår av härvid fogade bilaga beräknat kostnaderna för verksamhetsåret 1946/47 till 50 miljoner kronor.

I händelse försörjningsläget icke skulle medge en oreglerad handel med fodersäd och kli m. m. kommer ett sådant förhållande givetvis att rubba dessa beräkningar. För sådant fall måste man räkna med ökade kostnader för fodersäds- och kliregleringarna men samtidigt troligen med en mindre import av majs och kli än den beräknade. Enär importen torde bli föränsad med väsentliga kostnader, synes det eventuella läge, varom här är fråga, icke medföra några ökade kostnader för bolaget. Däremot kunna sådana eventuella inköp av spannmål och fodermedel under konsumtionsåret 1946/47, som kunna komma att företagas för att trygga försörjningen under konsumtionsåret 1947/48, medföra kostnader för bolaget utöver de ovan beräknade. Då det för närvarande är omöjligt att bedöma, huru förhållandena å världsmarknaden beträffande spannmål och fodermedel kunna komma att gestalta sig så långt fram i tiden, har bolaget emellertid ansett, att kostnadsberäkningar beträffande dylik import för närvarande icke böra företagas.

I detta sammanhang vill bolaget framhålla, att bolaget tidigare beräknat kostnaderna för konsumtionsåret 1945/46 till 45 miljoner kronor. På grund av 1945 års jämförelsevis svaga spannmålsskörd komma emellertid kostnaderna för inköp och försäljningar samt lagring av spannmål att bli betydligt lägre, än vad bolaget tidigare beräknat. Vidare komma bolagets försäljningar för export av vissa myckenheter cellulosa, som tidigare inköpts för foderändamål och därför nedskrivits till fodervärdet, att tillföra bolaget en vinst, som kan uppskattas till cirka 16 miljoner kronor. Jämväl andra omständigheter såsom den minskade beredskapslagringen m. m. medföra, att bolagets tidigare beräknade kostnader komma att nedgå. Med anledning av vad sålunda anförts anser bolaget, att trots att fodermedelsimporten antagligen kommer att draga ej oväsentligt högre kostnader än tidigare beräknats, torde de totala kostnaderna för verksamhetsåret 1945/46 ändock stanna vid cirka 30 miljoner i stället för tidigare beräknade 45 miljoner kronor. Detta kommer i sin tur att medföra, att viss besparing uppstår å tillgängliga anslag.

Enligt en inom bolaget i september 1945 uppgjord sammanställning, som under hand överlämnats till kommissionen och varav ett exemplar närslutes, funnos till förfogande för täckande av bolagets kostnader tidigare beviljade anslag om i runt tal 82 miljoner kronor. Härifrån skola avgå dels cirka 17 miljoner kronor utgörande bolagets förlust under verksamhetsåret 1944/45 samt nyss nämnda cirka 30 miljoner kronor eller tillhopa 47 miljoner kronor. Till täckande av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1946/47 skulle sålunda av dessa anslag kunna återstå cirka 35 miljoner kronor. Då kostnaderna för sistnämnda verksamhetsår beräknats till 50 miljoner kronor, kan det ytterligare medelsbehovet för verksamhetsåret 1946/47 sålunda preliminärt anges till 15 miljoner kronor.

---

Med vad här ovan anförts anser sig spannmålsbolaget ha fullgjort det av kommissionen lämnade uppdraget. I detta ärendes slutgiltiga handläggande ha enligt härvid fogade protokollsutdrag deltagit styrelsens samtliga ordinarie ledamöter, utom herr Alwerud, samt samtliga suppleanter.

Stockholm den 15 februari 1946.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET.

*Carl Mannerfelt.*

*Erik Carlsson.*

---

*Bilaga A.***Beräkning av Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader för verksamhetsåret <sup>1</sup>/<sub>9</sub> 1946—<sup>31</sup>/<sub>8</sub> 1947.***A. Spannmålssektionen.*

|                                                                |                |                |
|----------------------------------------------------------------|----------------|----------------|
| 1. Kostnader för inhemsk brödsäd .....                         | kr. 10 440 000 |                |
| 2. Kostnader för inhemsk fodersäd .....                        | › 1 000 000    |                |
| 3. Kostnader och förlust vid import och försäljning av vete .. | › 7 500 000    |                |
| 4. Kostnader och förlust vid import och försäljning av majs..  | › 8 330 000    | kr. 27 270 000 |

*B. Fodermedelssektionen.*

|                                                                            |                |              |
|----------------------------------------------------------------------------|----------------|--------------|
| 1. Kostnader och förlust vid inköp och försäljning av oljekraftfoder ..... | kr. 10 050 000 |              |
| 2. Kostnader och förlust vid inköp och försäljning av utländskt kli .....  | › 2 000 000    | , 12 050 000 |

*C. Diversesektionen.*

|                                             |             |
|---------------------------------------------|-------------|
| Kostnader och förlust å diverse varor ..... | › 1 000 000 |
|---------------------------------------------|-------------|

*D Räntor <sup>2</sup>/<sub>1</sub>/<sub>2</sub> % å 100 000 000 .....*

› 2 500 000

*E. Allmänna omkostnader.*

|                                           |             |
|-------------------------------------------|-------------|
| Personal, kontrollavdelning, kontor ..... | › 1 500 000 |
|-------------------------------------------|-------------|

*F. Oförutsedda kostnader.....*

› 5 680 000

**Kronor 50 000 000**

I ovanstående beräkning ha icke medtagits kostnader för utbetalning av förmålningsersättning till havregrynskvárnarna, som under verksamhetsåret 1945/46 och tidigare utgjort kronor 1 per 100 kg. Om denna ersättning skall utbetalas även under verksamhetsåret 1946/47, medför detta en kostnadsökning av kronor 550 000.

## Bilaga B.

### Disponibla anslag för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

|                                                            | Avseende                        |                       |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------|-----------------------|
|                                                            | prisreglering<br>för fodermedel | övriga<br>kostnader   |
| <i>Reservationer å anslag för verksamhetsåret 1943/44.</i> |                                 |                       |
| Reservationsanslag å tilläggsstat 43/44 enl. prop.         |                                 |                       |
| 24/1 44 ..... kr                                           | 23 000 000: —                   |                       |
| Härav utbetalda 6/5 44..... >                              | 4 756 077: 25                   |                       |
| 16/2 45..... >                                             | <u>8 789 581: 14</u>            | 9 454 341: 61         |
| Reservationsanslag å tilläggsstat II 43/44 enl.            |                                 |                       |
| prop. 275 den 12/5 44 ..... >                              | 42 000 000: —                   |                       |
| Härav enl. Kungl. brev 30/6 44 för täckande                |                                 |                       |
| å från förskottsstat för försvarsväsendet till             |                                 |                       |
| bolaget utbetalda belopp för 1942/43..... >                | 29 193 380: 80                  |                       |
| Utbetalt 16/2 45..... >                                    | <u>12 512 316: 71</u>           | 294 302: 49           |
| <i>Anslag för verksamhetsåret 1944/45.</i>                 |                                 |                       |
| Reservationsanslag (prop. 253 21/4 44).....                | 9 000 000: —                    | 64 000 000: —         |
|                                                            | Kronor <b>9 294 302: 49</b>     | <b>73 454 341: 61</b> |

*Bilaga C.*

*Protokoll, hållet vid sammanträde med styrelsen för Svenska spannmålsaktiebolaget å bolagets lokal, Drottninggatan 25 i Stockholm, den 15 februari 1946.*

Närvarande: samtliga ordinarie ledamöter med undantag av herr Alwerud samt samtliga suppleanter.

I stället för herr Alwerud inträdde herr C. A. M. Andersson, varjämte herr Frödin ersatte herr M. Andersson vid behandling av ärendena under 1 och 2 §§ nedan.

Närvarande voro dessutom verkställande direktören Carlsson samt herrar Brolén, Strömsten, Mattsson och Du Rietz.

-----

5 §.

I enlighet med styrelsens beslut vid sammanträde den 24 januari 1946 (7 §) framlade verkställande direktören förslag till skrivelse till Statens livsmedelskommission angående regleringsåtgärder under konsumtionsåret 1946/47 m. m.

Verkställande direktören lämnade i anslutning till nyssnämnda förslag redogörelse för möjligheterna för import av brödspannmål och fodermedel.

Ovannämnda skrivelseförslag genomgicks, och beslöt styrelsen att godkänna detsamma med de ändringar, som av direktionen bestämdes i anslutning till de synpunkter, som framkommo vid genomgång av förslaget.

-----

In fidem:

*Magnus Wedberg.*

Justeras:

*Carl Mannerfelt.*

*Bernhard Näsgård.*



# TABELLBILAGA



| År och månad | Socialstyrelsens index för livsm.p. i hush.-budg. (1935 = 100) | Prisförändringar sedan år 1935 i vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik (1935 = 100) |                  |      |      |               |                  |         | Kommerskollegii index för (1935 = 100) |                   |             |              |
|--------------|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|------|------|---------------|------------------|---------|----------------------------------------|-------------------|-------------|--------------|
|              |                                                                | Mjök                                                                                            | Mejeri-smör      | Mjöl | Bröd | Nötkött, stek | Färskt sidfläsk  | Potatis | Anim. livs-medel                       | Veget. livs-medel | Foder-medel | Gödsel-medel |
| 1935         | 100                                                            | 100                                                                                             | 100              | 100  | 100  | 100           | 100              | 100     | 100                                    | 100               | 100         | 100          |
| 1936         | 104                                                            | 102                                                                                             | 98               | 102  | 101  | 108           | 110              | 107     | 104                                    | 101               | 105         | 102          |
| 1937         | 108                                                            | 107                                                                                             | 111              | 110  | 107  | 107           | 111              | 111     | 108                                    | 107               | 117         | 102          |
| 1938         | 111                                                            | 112                                                                                             | 116              | 114  | 109  | 110           | 124              | 113     | 113                                    | 104               | 112         | 105          |
| 1939         | 116                                                            | 117                                                                                             | 122              | 113  | 113  | 120           | 128              | 119     | 120                                    | 105               | 114         | 106          |
| 1940         | 132                                                            | 127                                                                                             | 138              | 118  | 130  | 129           | 144              | 157     | 140                                    | 131               | 148         | 135          |
| 1941         | 151                                                            | 139                                                                                             | 161              | 121  | 141  | 171           | 188              | 142     | 176                                    | 157               | 164         | 146          |
| 1942         | 162                                                            | <sup>1</sup> 134                                                                                | 170              | 125  | 139  | 182           | 198              | 202     | 186                                    | 181               | 175         | 213          |
| 1943         | 160                                                            | <sup>2</sup> 134                                                                                | <sup>2</sup> 170 | 127  | 138  | 185           | 213              | 160     | 194                                    | 187               | 175         | 229          |
| 1944         | 160                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 137  | 177           | 218              | 162     | 194                                    | 189               | 176         | 224          |
| 1945         | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 123  | 137  | 177           | 212              | 175     | 190                                    | 185               | 180         | 218          |
| 1944 januari | 160                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 138  | 173           | 217              | 148     | 196                                    | 188               | 176         | 225          |
| februari     | 160                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 138  | 173           | 217              | 148     | 196                                    | 188               | 177         | 225          |
| mars         | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 138  | 173           | 217              | 148     | 196                                    | 189               | 177         | 232          |
| april        | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 138  | 173           | 217              | 150     | 195                                    | 189               | 177         | 228          |
| maj          | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 138  | 190           | 227              | 154     | 195                                    | 189               | 177         | 228          |
| juni         | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 137  | 190           | 229              | 161     | 195                                    | 191               | 177         | 232          |
| juli         | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 137  | 190           | 229              | 162     | 195                                    | 195               | 176         | 218          |
| augusti      | 161                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 137  | 190           | 217              | 146     | 194                                    | 192               | 172         | 218          |
| september    | 161                                                            | 135                                                                                             | 170              | 126  | 137  | 169           | 211              | 230     | 191                                    | 189               | 175         | 218          |
| oktober      | 160                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 167     | 190                                    | 186               | 175         | 223          |
| november     | 160                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 166     | 191                                    | 185               | 176         | 223          |
| december     | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 163     | 191                                    | 185               | 178         | 223          |
| 1945 januari | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | <sup>2</sup> 211 | 169     | 191                                    | 186               | 183         | 223          |
| februari     | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 178     | 191                                    | 187               | 183         | 229          |
| mars         | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 178     | 192                                    | 187               | 184         | 229          |
| april        | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 169           | 211              | 175     | 191                                    | 187               | 184         | 227          |
| maj          | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 136  | 185           | 211              | 173     | 190                                    | 188               | 184         | 227          |
| juni         | 157                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 185           | 212              | 173     | 190                                    | 192               | 184         | 227          |
| juli         | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 185           | 212              | 174     | 190                                    | 191               | 178         | 210          |
| augusti      | 157                                                            | 135                                                                                             | 170              | 125  | 137  | 185           | 212              | —       | 188                                    | 183               | 174         | 210          |
| september    | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 120  | 137  | 185           | 212              | 189     | 189                                    | 180               | 175         | 210          |
| oktober      | 159                                                            | 135                                                                                             | 170              | 120  | 137  | 185           | 212              | 172     | 189                                    | 180               | 176         | 207          |
| november     | 158                                                            | 135                                                                                             | 170              | 120  | 137  | 169           | 212              | 171     | 190                                    | 179               | 177         | 207          |
| december     | 157                                                            | 135                                                                                             | 170              | 120  | 137  | 168           | 212              | 171     | 190                                    | 179               | 178         | 207          |

<sup>1</sup> Sänkningen sammanhänger med fetthaltsstandardiseringen. Tages hänsyn till mjölkens genom standardiseringen minskade kalorivärde, blir indextalet 146 t. o. m. juli 1943, därefter 147. — <sup>2</sup> Minskas priset med livsmedelsrabatterna, som före höjningarna i december 1942 voro 10 öre per liter mjök och 1:50 kr per kg matfett, bli indextalen 88 för mjök och 114 för smör. Efter höjningen till 15 öre per liter resp. 2 kr per kg bliva talen 65 resp. 95. Då mjölkrabatten vanligen icke räcker till ett hushålls hela förbrukning, blir sänkningen i mjölkpriset i verkligheten mindre. — <sup>3</sup> Fr. o. m. mars månad 1943 följer indextalet priset för salt sidfläsk, varå normalpriset är detsamma som å färskt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

| År och månad       | Avräkningspriser med mejerileverantörer å mjölk <sup>1</sup> |                   | Konsumtionsmjölk <sup>2</sup> | Produktmjölk, producentpris <sup>3</sup> | Slakteriernas avräkningspriser till jordbrukare å |                          |                   | Ägg <sup>7</sup> |
|--------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------|-------------------|------------------|
|                    | exkl. prod.-bidr.                                            | inkl. prod.-bidr. |                               |                                          | Stor-boskap <sup>4</sup>                          | Större kalv <sup>5</sup> | Svin <sup>6</sup> |                  |
| 1935 .....         | .                                                            | .                 | 21                            | 9.2                                      | 94                                                | 137                      | 110               | 114              |
| 1936 .....         | .                                                            | .                 | 22                            | 10.0                                     | 96                                                | 144                      | 118               | 127              |
| 1937 .....         | .                                                            | .                 | 23                            | 10.8                                     | 96                                                | 160                      | 122               | 138              |
| 1938 .....         | .                                                            | .                 | 24                            | 11.3                                     | 97                                                | 161                      | 135               | 136              |
| 1939 .....         | .                                                            | .                 | 25                            | 12.5                                     | 115                                               | 179                      | 135               | 138              |
| 1940 .....         | 16.5                                                         | 17.5              | 27                            | 15.5                                     | 127                                               | 203                      | 158               | 163              |
| 1941 .....         | 20.7                                                         | 22.0              | 30                            | 19.1                                     | 176                                               | 266                      | 195               | 220              |
| 1942 .....         | 23.0                                                         | 24.6              | 29                            | 19.5                                     | 194                                               | 282                      | 207               | 261              |
| 1943 .....         | 22.9                                                         | 24.3              | 29                            | 18.9                                     | 195                                               | 279                      | 206               | 281              |
| 1944 .....         | 23.5                                                         | 25.0              | 29                            | 19.3                                     | 188                                               | 282                      | 233               | 295              |
| 1945 .....         | 23.3                                                         | 24.8              | 29                            | 19.4                                     | 182                                               | 278                      | 226               | 293              |
| 1944 januari ..... | 23.5                                                         | 24.9              | 29                            | 19.6                                     | 197                                               | 283                      | 242               | 310              |
| februari .....     | 23.6                                                         | 25.1              | 29                            | 19.6                                     | 196                                               | 282                      | 241               | 310              |
| mars .....         | 23.6                                                         | 25.0              | 29                            | 19.3                                     | 196                                               | 283                      | 241               | 310              |
| april .....        | 23.5                                                         | 24.9              | 29                            | 19.0                                     | 196                                               | 284                      | 240               | 287              |
| maj .....          | 23.1                                                         | 24.5              | 29                            | 18.7                                     | 186                                               | 284                      | 236               | 275              |
| juni .....         | 22.5                                                         | 23.7              | 29                            | 18.6                                     | 186                                               | 283                      | 235               | 275              |
| juli .....         | 22.4                                                         | 23.8              | 29                            | 18.7                                     | 195                                               | 283                      | 235               | 275              |
| augusti .....      | 22.5                                                         | 23.9              | 29                            | 18.7                                     | 189                                               | 282                      | 235               | 275              |
| september .....    | 22.6                                                         | 24.0              | 29                            | 19.6                                     | 173                                               | 279                      | 224               | 284              |
| oktober .....      | 23.3                                                         | 25.1              | 29                            | 20.5                                     | 181                                               | 279                      | 224               | 305              |
| november .....     | 23.8                                                         | 25.6              | 29                            | 20.6                                     | 181                                               | 279                      | 223               | 315              |
| december .....     | 23.9                                                         | 25.7              | 29                            | 20.2                                     | 181                                               | 280                      | 224               | 315              |
| 1945 januari ..... | 23.9                                                         | 25.6              | 29                            | 19.6                                     | 181                                               | 282                      | 225               | 315              |
| februari .....     | 23.9                                                         | 25.6              | 29                            | 19.6                                     | 182                                               | 282                      | 225               | 315              |
| mars .....         | 24.2                                                         | 25.9              | 29                            | 19.7                                     | 182                                               | 282                      | 227               | 315              |
| april .....        | 24.1                                                         | 25.5              | 29                            | 19.0                                     | 183                                               | 282                      | 231               | 272              |
| maj .....          | 23.3                                                         | 24.7              | 29                            | 19.0                                     | 182                                               | 280                      | 231               | 269              |
| juni .....         | 22.8                                                         | 24.2              | 29                            | 18.7                                     | 182                                               | 280                      | 231               | 269              |
| juli .....         | 22.3                                                         | 23.6              | 29                            | 18.7                                     | 197                                               | 278                      | 228               | 269              |
| augusti .....      | 22.3                                                         | 23.6              | 29                            | 18.8                                     | 182                                               | 278                      | 223               | 269              |
| september .....    | 22.5                                                         | 23.8              | 29                            | 19.3                                     | 181                                               | 276                      | 222               | 284              |
| oktober .....      | 23.7                                                         | 25.3              | 29                            | 20.4                                     | 178                                               | 270                      | 223               | 309              |
| november .....     | 24.3                                                         | 26.0              | 29                            | 20.5                                     | 176                                               | 268                      | 223               | 315              |
| december .....     | 24.1                                                         | 25.8              | 29                            | 20.1                                     | 177                                               | 274                      | 223               | 315              |
| 1946 januari ..... | 24.6                                                         |                   | 29                            | 18.2                                     | 177                                               | 269                      | 223               | 315              |
| februari .....     | 23.9                                                         |                   | 29                            |                                          | 177                                               | 268                      | 223               | 295              |
| mars .....         |                                                              |                   | 29                            |                                          | 177                                               | 276                      | 224               | 240              |

<sup>1</sup> Pris till producent för 3.5 % 1:a klass mjölk, fritt mejeri, inkl. tuberkulostillägg samt vid ett skummjölksvärde av under tiden juli 1939—dec. 1941 2.0 öre/kg och därefter 4.5 öre/kg. Årspriserna inkludera ej de av mejerierna utbetalda efterlikviderna, vilka för hela riket uppgått till 0.81 öre/kg för 1942, till 0.40 öre/kg för 1943, till 0.41 öre/kg för 1944 och till 0.55 öre/kg för år 1945. För 1941 saknas uppgift härom. — <sup>2</sup> Pris per liter enligt Socialstyrelsens detaljprisonoteringar. — <sup>3</sup> Beräknat pris till producenter efter avdrag av mejerikostnader samt tillägg av under respektive perioder utgående bidrag — även producentbidrag — samt exkl. skummjölksvärde. — <sup>4</sup> Kor klass I och II. — <sup>5</sup> Gödkalv klass I. — <sup>6</sup> Klass I. — <sup>7</sup> Svensk äggnotering, nettopris till producenten. Under tiden 24 sept. 1941—31 dec. 1945 av staten fastställda normalpriser.

Tab. 2 (forts.). Priser (notering) i öre/kg å nedanstående varuslag.

| År och månad | Potatis <sup>1</sup> | Vete <sup>2</sup>   | Råg <sup>3</sup>    | Korn,<br>2-rads <sup>4</sup> | Havre,<br>vitt <sup>5</sup> | Vetekli <sup>6</sup> | Majs <sup>7</sup> | Kraft-<br>foderbl.<br>48 % <sup>8</sup> |
|--------------|----------------------|---------------------|---------------------|------------------------------|-----------------------------|----------------------|-------------------|-----------------------------------------|
| 1935         | 8-28                 | 16-69               | 15-59               | 13-13                        | 12-15                       | 12-85                | 15-51             | 17-33                                   |
| 1936         | 8-53                 | 17-01               | 15-92               | 13-75                        | 12-77                       | 13-70                | 15-93             | 18-23                                   |
| 1937         | 9-02                 | 19-60               | 18-29               | 18-22                        | 15-58                       | 14-38                | 16-33             | 19-11                                   |
| 1938         | 8-66                 | 18-85               | 17-27               | 15-81                        | 13-62                       | 13-90                | 16-83             | 19-45                                   |
| 1939         | 9-03                 | 17-99               | 17-29               | 14-55                        | 13-03                       | 13-39                | 18-61             | 21-41                                   |
| 1940         | 13-67                | 23-30               | 23-29               | 22-71                        | 20-41                       | 16-89                | 18-50             | 23-50                                   |
| 1941         | 13-66                | 26-00               | 26-00               | 24-60                        | 22-30                       | 16-50                | 23-71             | 25-13                                   |
| 1942         | 21-73                | 26-60               | 26-20               | 24-80                        | 21-10                       | 16-78                | 25-33             | 30-92                                   |
| 1943         | 13-80                | 26-08               | 25-08               | 23-08                        | 18-88                       | 18-08                | 25-00             | 32-84                                   |
| 1944         | 16-18                | 26-70               | 25-70               | 23-24                        | 19-03                       | 18-50                | 25-00             | <sup>7</sup> 32-87                      |
| 1945         | 16-97                | 26-80               | 25-80               | 22-63                        | 19-03                       | 19-00                | 25-00             | <sup>8</sup> 33-82                      |
| 1944 januari | 12-83                | 26-65               | 25-65               | 23-65                        | 19-15                       | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| februari     | 12-65                | 26-85               | 25-85               | 23-85                        | 19-35                       | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| mars         | 13-27                | 27-05               | 26-05               | 24-05                        | 19-55                       | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| april        | 14-40                | 27-25               | 26-25               | 24-25                        | 19-70                       | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| maj          | 14-60                | 27-45               | 26-45               | 24-45                        | 19-70                       | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| juni         | 15-71                | 27-60               | 26-60               | 24-60                        | <sup>10</sup> 19-70         | 18-25                | 25-00             | 33-00                                   |
| juli         | 22-69                | "                   | "                   | <sup>10</sup> 24-60          | <sup>10</sup> 19-70         | 18-25                | 25-00             | 32-00                                   |
| augusti      | 23-04                | 25-80               | 24-80               | 21-80                        | 18-20                       | 18-25                | 25-00             | 32-00                                   |
| september    | 18-13                | 25-95               | 24-95               | 21-95                        | 18-35                       | 19-00                | 25-00             | 32-50                                   |
| oktober      | 15-40                | 26-15               | 25-15               | 22-15                        | 18-55                       | 19-00                | 25-00             | 32-85                                   |
| november     | 15-50                | 26-35               | 25-35               | 22-35                        | 18-75                       | 19-00                | 25-00             | 33-15                                   |
| december     | 15-96                | 26-55               | 25-55               | 22-55                        | 18-95                       | 19-00                | 25-00             | 33-50                                   |
| 1945 januari | 16-19                | 26-75               | 25-75               | 22-75                        | 19-15                       | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| februari     | 17-00                | 26-95               | 25-95               | 22-95                        | 19-35                       | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| mars         | 16-90                | 27-15               | 26-15               | 23-15                        | 19-55                       | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| april        | 16-50                | 27-35               | 26-35               | 23-30                        | 19-70                       | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| maj          | 16-50                | 27-55               | 26-55               | 23-30                        | 19-70                       | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| juni         | 16-50                | 27-70               | 26-70               | <sup>10</sup> 23-30          | <sup>10</sup> 19-70         | 19-00                | 25-00             | 35-00                                   |
| juli         | 30-34                | <sup>10</sup> 27-70 | <sup>10</sup> 26-70 | <sup>10</sup> 23-30          | <sup>10</sup> 19-70         | 19-00                | 25-00             | 33-00                                   |
| augusti      | 16-71                | 26-00               | 25-00               | 21-80                        | 18-20                       | 19-00                | 25-00             | 33-05                                   |
| september    | 13-88                | 26-10               | 25-10               | 21-95                        | 18-35                       | 19-00                | 25-00             | 33-25                                   |
| oktober      | 14-00                | 26-25               | 25-25               | 22-15                        | 18-55                       | 19-00                | 25-00             | 33-45                                   |
| november     | 14-35                | 26-40               | 25-40               | 22-35                        | 18-75                       | 19-00                | 25-00             | 33-65                                   |
| december     | 14-80                | 26-55               | 25-55               | 22-55                        | 18-95                       | 19-00                | 25-00             | 33-85                                   |
| 1946 januari | 15-44                | 26-70               | 25-70               | 22-75                        | 19-15                       | 19-00                | 25-00             | 34-05                                   |
| februari     | 16-00                | 26-85               | 25-85               | 22-95                        | 19-35                       | 19-00                | 25-00             | 34-25                                   |
| mars         | 17-29                | 27-00               | 26-00               | 23-15                        | 19-55                       | 19-00                | 25-00             | 34-45                                   |

<sup>1</sup> Partipris i Stockholm för 1:a väl sorterad matpotatis. Den 12 oktober 1942 infördes normalpriser å matpotatis. Dylka gällde även för 1943 och 1944 års potatisskörd. För den tid normalprissättning tillämpades avse uppgifterna ett inom lantbruksförbundet sammansatt engrospris för Stockholm, jämförbart med tidigare noteringar. — <sup>2</sup> Svensk spannmålsnotering, medelpris för kustorter (för korn medelpris för flera orter) t. o. m. den 15 okt. 1940, av staten fastställda inlösningspriser 16 okt. 1940—31 aug. 1941, av staten fastställda normalpriser 1 sept. 1941—31 aug. 1943, av staten fastställda riktpriiser för höstveten och råg 1 sept. 1943—31 aug. 1944 och för syd- och mellansvenskt korn 1 sept. 1943—31 maj 1944, därefter åter av staten fastställda normalpriser. — <sup>3</sup> T. o. m. den 15 okt. 1940 medelpris för flera orter, den 16 okt. 1940—31 aug. 1941 av staten fastställda inlösningspriser, därefter av staten fastställda normalpriser. — <sup>4</sup> Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 7 maj 1940, därefter av staten fastställda priser. — <sup>5</sup> T. o. m. den 4 jan. 1940 medelpris för flera orter, fritt noteringsorten vid försäljning direkt till förbrukare. Fr. o. m. den 5 jan. 1940 av staten fastställda priser vid försäljning till förbrukare. — <sup>6</sup> Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 30 sept. 1939, därefter av staten fastställda priser. T. o. m. sept. 1941 pris å 48 %, okt. 1941—juni 1944 pris å 45 %, juli 1944—juni 1945 pris å 42 %, därefter å 47 % kraftfoderblandning. — <sup>7</sup> Vägt genomsnitt av pris å 45 % och 42 % kraftfoderblandning. — <sup>8</sup> Vägt genomsnitt av pris å 42 % och 47 % kraftfoderblandning. — <sup>9</sup> För brödsäd, som skall avstås till det allmänna, men som den 15 maj 1944 ännu ej hemjudits spannmålsbolaget, betalas följande priser: höstveten kr. 26-00 och råg kr. 25-00. — <sup>10</sup> Ej medtaget vid beräkning av årsmedelpriserna, då någon nämnvärd försäljning ej ägt rum.

Tab. 3. Förmalning, lager hos handelskvarnar, import och export av vete och råg, i ton.

| År och månad      | Förmalning av <sup>1</sup> |         | Lager hos handelskvarnar av <sup>2</sup> |        | Import av |                     | Export av |                    |
|-------------------|----------------------------|---------|------------------------------------------|--------|-----------|---------------------|-----------|--------------------|
|                   | Vete                       | Råg     | Vete                                     | Råg    | Vete      | Råg                 | Vete      | Råg                |
| 1934.....         | 408 803                    | 120 547 | 86 771                                   | 42 239 | 45 861    | 925                 | 24 048    | 75 454             |
| 1935.....         | 411 795                    | 125 675 | 90 656                                   | 39 045 | 42 602    | 1 152               | 122 346   | 31 035             |
| 1936.....         | 415 268                    | 128 798 | 89 373                                   | 45 926 | 48 714    | 5 365               | 91 281    | 27 556             |
| 1937.....         | 424 214                    | 134 516 | 89 985                                   | 30 167 | 50 349    | 2 728               | 29 384    | 27                 |
| 1938.....         | 419 956                    | 129 120 | 87 084                                   | 30 344 | 54 349    | 7 520               | 39 105    | 20                 |
| 1939.....         | 429 986                    | 141 421 | 116 085                                  | 30 241 | 39 130    | 2 633               | 9 191     | 13                 |
| 1940.....         | 495 286                    | 141 904 | 82 570                                   | 42 466 | 34 095    | 60 246              | 123       | 2 465              |
| 1941.....         | 443 361                    | 193 460 | 47 407                                   | 32 477 | 40        | 368                 | 26 536    | 4 707              |
| 1942.....         | 250 444                    | 173 037 | 117 442                                  | 52 000 | 86 044    | <sup>3</sup> 13 330 | 45        | <sup>3</sup> 3 007 |
| 1943.....         | 270 416                    | 207 639 | 100 273                                  | 52 345 | 7 599     | 1 407               | 4 610     | 401                |
| 1944.....         | 343 249                    | 219 750 | 109 833                                  | 44 548 | 16 761    | 1                   | 45 502    | 40 233             |
| 1945.....         | 499 727                    | 160 940 | 100 729                                  | 34 931 | 43 438    | 7                   | 25 697    | 111 585            |
| 1944 januari..... | 21 356                     | 16 491  | 99 647                                   | 50 755 | 3         | —                   | 2         | —                  |
| februari.....     | 23 813                     | 17 875  | 101 560                                  | 47 818 | 5 536     | —                   | 14        | —                  |
| mars.....         | 22 261                     | 19 079  | 98 397                                   | 42 937 | 10 744    | —                   | —         | —                  |
| april.....        | 22 171                     | 18 653  | 94 019                                   | 40 264 | 469       | 0                   | —         | —                  |
| maj.....          | 25 836                     | 20 927  | 90 120                                   | 36 195 | —         | —                   | —         | —                  |
| juni.....         | 27 264                     | 19 313  | 67 154                                   | 34 248 | 9         | —                   | —         | —                  |
| juli.....         | 17 141                     | 14 144  | 52 197                                   | 22 938 | 0         | —                   | —         | —                  |
| augusti.....      | 24 055                     | 16 141  | 47 734                                   | 31 725 | —         | —                   | —         | —                  |
| september.....    | 39 222                     | 22 548  | 87 775                                   | 46 658 | —         | 1                   | 6         | 7                  |
| oktober.....      | 40 888                     | 21 005  | 95 895                                   | 44 497 | —         | 0                   | 8 883     | 2 860              |
| november.....     | 43 559                     | 18 304  | 100 776                                  | 43 997 | —         | —                   | 15 373    | 18 095             |
| december.....     | 35 683                     | 15 270  | 109 833                                  | 44 548 | —         | —                   | 9 613     | 16 977             |
| 1945 januari..... | 41 782                     | 15 281  | 109 316                                  | 45 967 | 6         | 7                   | 6 346     | 6 445              |
| februari.....     | 43 608                     | 16 717  | 89 571                                   | 40 249 | —         | —                   | 4 266     | 6 799              |
| mars.....         | 44 599                     | 12 807  | 84 712                                   | 40 536 | —         | —                   | 760       | 3 980              |
| april.....        | 46 622                     | 13 354  | 71 182                                   | 36 983 | —         | —                   | 2 439     | 11 267             |
| maj.....          | 39 266                     | 13 204  | 73 418                                   | 32 143 | —         | —                   | 575       | 27 347             |
| juni.....         | 35 586                     | 13 367  | 70 712                                   | 24 951 | —         | —                   | —         | 28 694             |
| juli.....         | 23 421                     | 10 631  | 61 584                                   | 20 490 | —         | —                   | —         | 22 283             |
| augusti.....      | 28 188                     | 11 320  | 63 055                                   | 27 677 | 5 323     | —                   | 87        | 4 726              |
| september.....    | 49 927                     | 15 620  | 91 886                                   | 35 269 | 5 542     | —                   | 3 529     | 45                 |
| oktober.....      | 53 442                     | 13 851  | 102 918                                  | 38 114 | 17 594    | —                   | 3 419     | —                  |
| november.....     | 51 391                     | 12 753  | 91 939                                   | 37 783 | 6 791     | —                   | 2 003     | —                  |
| december.....     | 41 895                     | 12 035  | 100 729                                  | 34 931 | 8 183     | —                   | 2 271     | —                  |
| 1946 januari..... | 43 708                     | 11 628  | 99 286                                   | 34 710 | 8 174     | —                   | 1 031     | —                  |
| februari.....     | 46 289                     | 12 811  | 82 127                                   | 31 888 | —         | —                   | 801       | —                  |
| mars.....         | 45 145                     | 14 150  | 59 712                                   | 26 796 | 1 494     | —                   | 213       | —                  |

<sup>1</sup> Avser förmalning av såväl inhemsk som utländsk spannmål vid de större handelskvarnarna. — <sup>2</sup> Såväl inhemsk som utländsk spannmål sista dagen resp. år och månad. — <sup>3</sup> Av de anförda kvantiteterna under de olika månaderna ha i mars 499 ton, i april 4 545 ton, i maj 2 732 ton, i juni 150 ton, i augusti 165 ton samt i september 188 ton införts i utbyte mot till Finland utförd råg eller rågmjöl.

Tab. 4. Invägning av mjölk samt tillverkning av smör och ost, i ton.

| År och månad              | Vid mejerier invägd mjölk    |                             |                                           |                                      | Mejeriproduktion av |        |
|---------------------------|------------------------------|-----------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------------|---------------------|--------|
|                           | Total kvantitet <sup>1</sup> | D ä r a v                   |                                           |                                      | Smör <sup>3</sup>   | Ost    |
|                           |                              | Använd för produktberedning | Försäld som konsumtionsmjölk <sup>2</sup> | Försäld grädde (omräknad till mjölk) |                     |        |
| 1934 .....                | 2 498 378                    | 1 854 670                   | 352 247                                   | 291 461                              | 62 509              | 31 105 |
| 1935 .....                | 2 550 916                    | 1 875 422                   | 376 433                                   | 299 061                              | 63 452              | 31 669 |
| 1936 .....                | 2 720 166                    | 2 008 586                   | 408 014                                   | 303 566                              | 67 168              | 37 759 |
| 1937 .....                | 2 847 223                    | 2 115 010                   | 434 246                                   | 297 967                              | 73 247              | 35 443 |
| 1938 .....                | 3 032 241                    | 2 277 819                   | 459 023                                   | 295 399                              | 80 103              | 36 524 |
| 1939 .....                | 3 205 688                    | 2 395 153                   | 494 367                                   | 316 168                              | 83 735              | 43 653 |
| 1940 .....                | 2 988 933                    | 2 202 644                   | 519 500                                   | 266 789                              | 80 760              | 35 328 |
| 1941 .....                | 2 659 251                    | 1 940 169                   | 610 512                                   | 122 850                              | 77 687              | 22 383 |
| 1942 .....                | 2 517 931                    | 1 740 033                   | 855 273                                   | 63 421                               | 71 926              | 14 991 |
| 1943 .....                | 2 852 031                    | 1 963 235                   | 963 192                                   | 72 381                               | 79 263              | 21 296 |
| 1944 .....                | 3 107 561                    | 2 183 544                   | 940 625                                   | 138 213                              | 87 304              | 29 924 |
| 1945 .....                | 3 375 019                    | 2 421 439                   | 939 628                                   | 170 025                              | 94 058              | 38 102 |
| <b>1944</b> januari ..... | 228 340                      | 157 837                     | 75 030                                    | 7 288                                | 6 334               | 2 251  |
| februari .....            | 216 359                      | 141 171                     | 75 140                                    | 11 215                               | 5 624               | 1 899  |
| mars .....                | 233 422                      | 152 208                     | 80 175                                    | 12 624                               | 5 991               | 1 909  |
| april .....               | 245 000                      | 166 993                     | 76 382                                    | 12 473                               | 6 476               | 2 340  |
| maj .....                 | 275 215                      | 192 659                     | 79 675                                    | 13 787                               | 7 476               | 2 587  |
| juni .....                | 319 541                      | 244 693                     | 77 288                                    | 11 034                               | 9 614               | 4 289  |
| juli .....                | 318 154                      | 238 572                     | 80 323                                    | 12 539                               | 9 319               | 3 785  |
| augusti .....             | 311 161                      | 229 069                     | 83 807                                    | 12 257                               | 8 988               | 3 197  |
| september .....           | 273 469                      | 199 473                     | 79 633                                    | 9 867                                | 8 218               | 2 643  |
| oktober .....             | 239 215                      | 163 629                     | 78 628                                    | 11 741                               | 6 976               | 1 503  |
| november .....            | 215 729                      | 141 072                     | 77 711                                    | 11 187                               | 6 030               | 1 329  |
| december .....            | 231 956                      | 156 168                     | 76 833                                    | 12 201                               | 6 258               | 2 192  |
| <b>1945</b> januari ..... | 244 275                      | 167 442                     | 75 061                                    | 13 453                               | 6 511               | 2 614  |
| februari .....            | 222 937                      | 148 817                     | 71 915                                    | 13 129                               | 5 762               | 2 122  |
| mars .....                | 248 166                      | 162 964                     | 81 503                                    | 15 150                               | 6 266               | 2 279  |
| april .....               | 264 942                      | 182 002                     | 77 807                                    | 15 412                               | 6 834               | 2 865  |
| maj .....                 | 305 019                      | 219 695                     | 80 788                                    | 15 921                               | 8 213               | 3 639  |
| juni .....                | 347 338                      | 266 898                     | 79 688                                    | 14 081                               | 9 988               | 5 370  |
| juli .....                | 334 616                      | 252 741                     | 79 485                                    | 15 335                               | 9 554               | 4 171  |
| augusti .....             | 335 261                      | 253 374                     | 82 748                                    | 13 358                               | 9 674               | 4 074  |
| september .....           | 307 253                      | 231 220                     | 77 437                                    | 13 424                               | 9 141               | 3 692  |
| oktober .....             | 269 699                      | 191 093                     | 80 661                                    | 13 413                               | 7 991               | 2 337  |
| november .....            | 239 600                      | 164 669                     | 77 697                                    | 12 584                               | 6 929               | 2 013  |
| december .....            | 255 913                      | 180 524                     | 74 838                                    | 14 765                               | 7 195               | 2 925  |
| <b>1946</b> januari ..... | 268 089                      | 190 493                     | 76 289                                    | 14 586                               | 7 361               | 3 189  |
| februari .....            | 240 910                      | 166 644                     | 71 303                                    | 14 114                               | 6 392               | 2 659  |
| mars .....                | 268 129                      | 185 851                     | 78 936                                    | 16 158                               | 7 124               | 2 896  |

<sup>1</sup> Invägd mjölk från evakuerade finska kor i Västerbottens och Norrbottens län utgjorde under kalenderåret 1944 2 114 ton samt under 1945 4 433 ton. Dessa kvantiteter äro icke medräknade i den här redovisade invägningen. — <sup>2</sup> Fr. o. m. standardiseringsbestämnelsernas ikraftträdande den 21 november 1941 redovisas i denna kolumn kvantiteten försäld standardiserad mjölk. Av denna anledning blir summan av produktmjölk, konsumtionsmjölk och grädde större än den redovisade kvantiteten invägd mjölk, alldenstund den genom standardiseringen erhållna grädden, omräknad till helmjölk, redovisas under produktmjölk. — <sup>3</sup> Under tiden september 1944—augusti 1945 ingår smör, producerat av mjölk från evakuerade finska kor.

Tab. 5. Försäljning av smör, ost, margarin, konstister och kokosfett, i ton.

| År och månad       | Smör från mejeri        |                                            | Lant-<br>smör<br>från<br>pro-<br>ducent | Ost<br>från<br>mejeri | Margarin från<br>fabrik |               | Konst-<br>ister o.<br>kokosfett<br>från<br>fabrik | Matolja<br>från<br>parti-<br>handlare |
|--------------------|-------------------------|--------------------------------------------|-----------------------------------------|-----------------------|-------------------------|---------------|---------------------------------------------------|---------------------------------------|
|                    | Total<br>kvan-<br>titet | Därav av<br>leveran-<br>törer<br>återtaget |                                         |                       | Hus-<br>hålls-,         | Bage-<br>ri-, |                                                   |                                       |
| 1934 .....         | 39 430                  | .                                          | .                                       | 30 824                | 52 831                  |               | 2 085                                             | .                                     |
| 1935 .....         | 43 681                  | 7 937                                      | .                                       | 32 885                | 55 201                  |               | 2 915                                             | .                                     |
| 1936 .....         | 48 153                  | 9 180                                      | .                                       | 34 498                | 56 125                  |               | 3 700                                             | 1 232                                 |
| 1937 .....         | 49 098                  | 10 198                                     | .                                       | 36 615                | 58 815                  |               | 4 731                                             | 1 314                                 |
| 1938 .....         | 51 534                  | 11 246                                     | .                                       | 38 816                | 58 407                  |               | 6 303                                             | 1 523                                 |
| 1939 .....         | 54 319                  | 12 274                                     | .                                       | 41 406                | 51 475                  | 8 047         | 3 794                                             | 1 901                                 |
| 1940 .....         | 74 002                  | 13 580                                     | .                                       | 37 736                | 29 468                  | 9 519         | 1 064                                             | 1 405                                 |
| 1941 .....         | 76 184                  | 10 859                                     | 4 138                                   | 23 052                | 17 531                  | 7 987         | 9                                                 | 1 173                                 |
| 1942 .....         | 67 785                  | 11 519                                     | 1 787                                   | 15 052                | 35 228                  | 5 374         | 0                                                 | 1 441                                 |
| 1943 .....         | 76 044                  | 12 257                                     | 1 298                                   | 19 519                | 31 678                  | 5 449         | —                                                 | 1 345                                 |
| 1944 .....         | 92 483                  | 13 897                                     | 1 353                                   | 29 720                | 29 908                  | 8 125         | —                                                 | 1 487                                 |
| 1945 .....         | 90 345                  | 13 343                                     | 860                                     | 35 208                | 31 403                  | 12 277        | —                                                 | 1 608                                 |
| 1944 januari ..... | 7 702                   | 1 041                                      | 99                                      | 2 021                 | 1 144                   | 372           | —                                                 | 78                                    |
| februari .....     | 7 640                   | 1 069                                      | 96                                      | 2 003                 | 1 467                   | 408           | —                                                 | 93                                    |
| mars .....         | 8 502                   | 1 138                                      | 97                                      | 2 307                 | 2 219                   | 487           | —                                                 | 98                                    |
| april .....        | 7 733                   | 1 110                                      | 104                                     | 1 985                 | 2 009                   | 400           | —                                                 | 94                                    |
| maj .....          | 8 032                   | 1 181                                      | 108                                     | 2 311                 | 2 064                   | 450           | —                                                 | 128                                   |
| juni .....         | 7 729                   | 1 165                                      | 149                                     | 2 886                 | 2 426                   | 700           | —                                                 | 172                                   |
| juli .....         | 7 614                   | 1 176                                      | 151                                     | 2 934                 | 2 020                   | 791           | —                                                 | 202                                   |
| augusti .....      | 7 967                   | 1 184                                      | 159                                     | 3 110                 | 2 270                   | 920           | —                                                 | 106                                   |
| september .....    | 7 807                   | 1 215                                      | 149                                     | 3 003                 | 2 788                   | 890           | —                                                 | 120                                   |
| oktober .....      | 7 641                   | 1 240                                      | 105                                     | 2 816                 | 3 608                   | 882           | —                                                 | 128                                   |
| november .....     | 7 031                   | 1 163                                      | 73                                      | 2 194                 | 3 876                   | 963           | —                                                 | 140                                   |
| december .....     | 7 085                   | 1 215                                      | 63                                      | 2 150                 | 4 017                   | 862           | —                                                 | 127                                   |
| 1945 januari ..... | 7 105                   | 1 144                                      | 87                                      | 1 861                 | 3 692                   | 782           | —                                                 | 228                                   |
| februari .....     | 6 166                   | 1 007                                      | 82                                      | 2 041                 | 3 820                   | 928           | —                                                 | 129                                   |
| mars .....         | 7 269                   | 1 207                                      | 68                                      | 2 300                 | 3 963                   | 982           | —                                                 | 140                                   |
| april .....        | 6 588                   | 1 031                                      | 62                                      | 2 231                 | 3 487                   | 965           | —                                                 | 116                                   |
| maj .....          | 6 891                   | 1 101                                      | 66                                      | 2 626                 | 3 518                   | 1 217         | —                                                 | 127                                   |
| juni .....         | 6 560                   | 1 092                                      | 95                                      | 3 556                 | 2 610                   | 1 063         | —                                                 | 130                                   |
| juli .....         | 7 428                   | 1 102                                      | 85                                      | 3 819                 | 1 524                   | 1 186         | —                                                 | 133                                   |
| augusti .....      | 8 555                   | 1 136                                      | 69                                      | 4 294                 | 1 818                   | 1 233         | —                                                 | 131                                   |
| september .....    | 8 176                   | 1 094                                      | 85                                      | 3 816                 | 1 799                   | 1 003         | —                                                 | 114                                   |
| oktober .....      | 8 966                   | 1 191                                      | 71                                      | 3 139                 | 1 885                   | 1 043         | —                                                 | 117                                   |
| november .....     | 8 081                   | 1 047                                      | 47                                      | 2 664                 | 1 736                   | 1 017         | —                                                 | 139                                   |
| december .....     | 8 560                   | 1 191                                      | 43                                      | 2 861                 | 1 551                   | 858           | —                                                 | 104                                   |
| 1946 januari ..... | 8 590                   | 1 115                                      | 58                                      | 2 747                 | 1 719                   | 841           | —                                                 | 129                                   |
| februari .....     | 7 471                   | 996                                        | 53                                      | 2 537                 | 1 489                   | 766           | —                                                 | 111                                   |
| mars .....         | 8 202                   | 1 128                                      |                                         | 2 930                 | 1 547                   | 867           | —                                                 | 94                                    |

Tab. 6. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

| År och månad       | Import av mjölk och grädde |                |            |        | Import av naturligt smör | Import av ost        |              | Margarin    |             |
|--------------------|----------------------------|----------------|------------|--------|--------------------------|----------------------|--------------|-------------|-------------|
|                    | kon-<br>den-<br>serad      | torr-<br>mjölk | andra slag |        |                          | des-<br>sert-<br>ost | annan<br>ost | Im-<br>port | Ex-<br>port |
|                    |                            |                | mjölk      | grädde |                          |                      |              |             |             |
| 1929 .....         | .                          | 224            | .          | 36     | 11                       | 182                  | 459          | 2 381       | 133         |
| 1930 .....         | 207                        | 177            | 36         | 27     | 8                        | 183                  | 485          | 1 895       | 118         |
| 1931 .....         | 165                        | 172            | 21         | 16     | 18                       | 216                  | 551          | 1 407       | 163         |
| 1932 .....         | 65                         | 253            | 59         | 1      | 15                       | 141                  | 333          | 1 037       | 295         |
| 1933 .....         | 26                         | 175            | 191        | 0.4    | 33                       | 158                  | 303          | 934         | 241         |
| 1934 .....         | 4                          | 24             | 12         | 1      | 2                        | 195                  | 370          | 648         | 121         |
| 1935 .....         | 6                          | 59             | 16         | 4      | 608                      | 216                  | 917          | 11          | 181         |
| 1936 .....         | 15                         | 173            | 13         | 4      | 188                      | 248                  | 1 352        | 1           | 173         |
| 1937 .....         | 26                         | 219            | 19         | 4      | 0.4                      | 310                  | 778          | 2           | 146         |
| 1938 .....         | 8                          | 392            | 20         | 4      | 1                        | 338                  | 886          | 2           | 189         |
| 1939 .....         | 5                          | 659            | 25         | 4      | 4                        | 419                  | 1 384        | 55          | 110         |
| 1940 .....         | 2                          | 134            | 3          | 1      | 560                      | 153                  | 345          | 0           | 3           |
| 1941 .....         | 1 037                      | 6              | —          | —      | —                        | 13                   | 436          | —           | 461         |
| 1942 .....         | 1 121                      | 168            | —          | —      | 0                        | 49                   | 256          | 0           | 0           |
| 1943 .....         | 1 165                      | 187            | —          | —      | 1                        | 37                   | 233          | —           | —           |
| 1944 .....         | 1 746                      | 19             | —          | —      | 229                      | 221                  | 2            | —           | —           |
| 1945 .....         | 3 326                      | 10             | 1          | —      | 204                      | 112                  | 566          | —           | 3 612       |
| 1944 januari ..... | 204                        | 1              | —          | —      | 0                        | 10                   | 0            | —           | —           |
| februari .....     | 128                        | —              | —          | —      | 0                        | 29                   | 0            | —           | —           |
| mars .....         | 25                         | —              | —          | —      | —                        | 65                   | 0            | —           | —           |
| april .....        | —                          | —              | —          | —      | 0                        | 17                   | 0            | —           | —           |
| maj .....          | 151                        | —              | —          | —      | 0                        | 10                   | 0            | —           | —           |
| juni .....         | 305                        | —              | —          | —      | —                        | 6                    | 0            | —           | —           |
| juli .....         | 75                         | —              | —          | —      | 0                        | 5                    | 0            | —           | —           |
| augusti .....      | 241                        | 2              | —          | —      | 0                        | 0                    | 0            | —           | —           |
| september .....    | 69                         | 7              | —          | —      | 0                        | 1                    | 1            | —           | —           |
| oktober .....      | 237                        | 2              | —          | —      | 20                       | 51                   | 0            | —           | —           |
| november .....     | 229                        | —              | —          | —      | 6                        | 28                   | 0            | —           | —           |
| december .....     | 84                         | 7              | —          | —      | 200                      | 1                    | 1            | —           | —           |
| 1945 januari ..... | 163                        | 2              | —          | —      | 202                      | 3                    | 0            | —           | 127         |
| februari .....     | 11                         | —              | —          | —      | —                        | —                    | —            | —           | 147         |
| mars .....         | 12                         | 8              | —          | —      | 0                        | 0                    | 0            | —           | 916         |
| april .....        | —                          | —              | —          | —      | —                        | —                    | —            | —           | 18          |
| maj .....          | —                          | —              | 1          | —      | 0                        | 0                    | 67           | —           | 386         |
| juni .....         | 0                          | —              | —          | —      | 0                        | 0                    | 212          | —           | 10          |
| juli .....         | 799                        | —              | —          | —      | 0                        | 0                    | 0            | —           | 4           |
| augusti .....      | 748                        | —              | —          | —      | 0                        | 0                    | 55           | —           | 2           |
| september .....    | 508                        | —              | —          | —      | 1                        | 56                   | 75           | —           | 9           |
| oktober .....      | 224                        | —              | —          | —      | 1                        | 30                   | 66           | —           | 490         |
| november .....     | 210                        | —              | —          | —      | 0                        | 0                    | 39           | —           | 862         |
| december .....     | 651                        | 0              | —          | —      | 0                        | 23                   | 52           | —           | 641         |
| 1946 januari ..... | 240                        | —              | —          | 0      | 0                        | 10                   | 38           | 0           | —           |
| februari .....     | 163                        | —              | —          | —      | 0                        | 11                   | 48           | —           | 100         |
| mars .....         | 328                        | —              | —          | —      | 0                        | 4                    | 120          | —           | —           |

Tab. 7. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

| År och månad       | Fårkött | Hästkött | Nötkött | F l ä s k |                 |                |
|--------------------|---------|----------|---------|-----------|-----------------|----------------|
|                    |         |          |         | totalt    | därav<br>färskt | därav<br>annat |
| 1929 .....         | 432     | 753      | 177     | 2 578     | 164             | 2 414          |
| 1930 .....         | 687     | 1 058    | 350     | 2 263     | 83              | 2 180          |
| 1931 .....         | 833     | 932      | 410     | 1 386     | 124             | 1 262          |
| 1932 .....         | 603     | 353      | 349     | 995       | 180             | 815            |
| 1933 .....         | 650     | 163      | 234     | 1 611     | 115             | 1 496          |
| 1934 .....         | 656     | 215      | 434     | 1 523     | 250             | 1 273          |
| 1935 .....         | 934     | 505      | 1 356   | 3 724     | 2 026           | 1 698          |
| 1936 .....         | 673     | 964      | 1 553   | 3 098     | 1 219           | 1 879          |
| 1937 .....         | 606     | 841      | 1 272   | 1 717     | 68              | 1 649          |
| 1938 .....         | 602     | 791      | 1 158   | 2 198     | 259             | 1 939          |
| 1939 .....         | 602     | 960      | 1 428   | 2 829     | 727             | 2 102          |
| 1940 .....         | 190     | 457      | 53      | 1 239     | 33              | 1 206          |
| 1941 .....         | —       | —        | 33      | 3 886     | 2 613           | 1 273          |
| 1942 .....         | —       | —        | 6       | 4 736     | 0               | 4 736          |
| 1943 .....         | 0       | —        | 4       | 4 566     | 2               | 4 564          |
| 1944 .....         | 0       | —        | 2 023   | 6 465     | 4 921           | 1 544          |
| 1945 .....         | 0       | 639      | 6 526   | 3 003     | 2 812           | 191            |
| 1944 januari ..... | —       | —        | —       | 0         | —               | 0              |
| februari .....     | —       | —        | —       | 247       | —               | 247            |
| mars .....         | —       | —        | 13      | 2 322     | 1 562           | 760            |
| april .....        | —       | —        | 72      | 1 289     | 927             | 362            |
| maj .....          | —       | —        | 809     | 292       | 123             | 169            |
| juni .....         | —       | —        | 13      | 621       | 618             | 3              |
| juli .....         | —       | —        | —       | 239       | 239             | 0              |
| augusti .....      | —       | —        | 39      | 0         | —               | 0              |
| september .....    | —       | —        | 172     | 794       | 794             | 0              |
| oktober .....      | 0       | —        | 314     | 356       | 355             | 1              |
| november .....     | —       | —        | 224     | 253       | 253             | 0              |
| december .....     | —       | —        | 367     | 52        | 52              | 0              |
| 1945 januari ..... | —       | —        | —       | 0         | 0               | 0              |
| februari .....     | —       | —        | 0       | —         | —               | —              |
| mars .....         | —       | —        | —       | 0         | —               | 0              |
| april .....        | —       | —        | 212     | 349       | 349             | 0              |
| maj .....          | —       | —        | 44      | 805       | 799             | 6              |
| juni .....         | —       | —        | 43      | 1 464     | 1 291           | 173            |
| juli .....         | —       | —        | —       | 253       | 253             | 0              |
| augusti .....      | —       | —        | 303     | 1         | —               | 1              |
| september .....    | 0       | —        | 1 347   | 1         | —               | 1              |
| oktober .....      | 0       | 0        | 1 106   | 4         | —               | 4              |
| november .....     | 0       | 127      | 1 564   | 5         | 0               | 5              |
| december .....     | 0       | 512      | 1 907   | 121       | 120             | 1              |
| 1946 januari ..... | 0       | 311      | 1 147   | 1         | 0               | 1              |
| februari .....     | 0       | 9        | 1 262   | 1         | 0               | 1              |
| mars .....         | 0       | —        | 848     | 0         | —               | 0              |

Tab. 8. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

| År och månad       | Antal besiktigade hela och till hela omräknade halva kroppar <sup>1</sup> |           |           |             | Betäckta suggor | Tjänstbara galtar |
|--------------------|---------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|-------------|-----------------|-------------------|
|                    | Stor-boskap                                                               | Kalv      |           | Svin        |                 |                   |
|                    |                                                                           | större    | mindre    |             |                 |                   |
| 1930 .....         | 242 588                                                                   | 387 585.5 | 234 831   | 1 225 685   | .               | .                 |
| 1931 .....         | 227 433                                                                   | 394 276.5 | 225 831   | 1 424 539   | .               | .                 |
| 1932 .....         | 238 715.5                                                                 | 412 905   | 229 697.5 | 1 354 033   | .               | .                 |
| 1933 .....         | 250 644                                                                   | 420 721   | 239 615.5 | 1 342 908   | .               | .                 |
| 1934 .....         | 258 295                                                                   | 407 182   | 253 759.5 | 1 424 688   | 255 886         | 4 681             |
| 1935 .....         | 274 675                                                                   | 414 141.5 | 287 700   | 1 270 852.5 | 264 271         | 4 240             |
| 1936 .....         | 302 503                                                                   | 440 738   | 354 234   | 1 324 497   | 284 044         | 4 156             |
| 1937 .....         | 347 406                                                                   | 466 605   | 413 007   | 1 480 022   | 258 967         | 3 931             |
| 1938 .....         | 375 469.5                                                                 | 502 228.5 | 437 859   | 1 478 927   | 272 789         | 3 778             |
| 1939 .....         | 397 069                                                                   | 519 013   | 467 212   | 1 608 873.5 | 282 702         | 3 747             |
| 1940 .....         | 540 108                                                                   | 505 579.5 | 515 670   | 1 487 631   | 214 291         | 3 407             |
| 1941 .....         | 550 661                                                                   | 401 003   | 506 747   | 1 049 460   | 192 403         | 2 876             |
| 1942 .....         | 234 453.5                                                                 | 212 355.5 | 424 966   | 596 673.5   | 167 453         | 2 525             |
| 1943 .....         | 283 994                                                                   | 221 920.5 | 588 012   | 719 183.5   | 190 672         | 2 511             |
| 1944 .....         | 348 728                                                                   | 254 901   | 640 215.5 | 1 064 077.5 | 182 368         | 2 504             |
| 1945 .....         | 345 530                                                                   | 256 454   | 570 915.5 | 961 335     | 184 294         | 2 580             |
| 1944 januari ..... | 25 465                                                                    | 13 151    | 51 205.5  | 82 241.5    | 15 417          | 2 481             |
| februari .....     | 26 495.5                                                                  | 15 968    | 49 389.5  | 81 223      | 12 452          | 2 457             |
| mars .....         | 31 849                                                                    | 19 056    | 67 508    | 103 246.5   | 13 752          | 2 464             |
| april .....        | 25 979                                                                    | 19 198.5  | 75 868    | 120 904.5   | 16 745          | 2 492             |
| maj .....          | 28 145                                                                    | 25 887    | 72 161    | 124 189     | 18 910          | 2 491             |
| juni .....         | 25 714.5                                                                  | 27 177    | 57 945    | 87 697      | 15 343          | 2 473             |
| juli .....         | 21 861.5                                                                  | 25 782    | 49 261    | 70 839      | 11 363          | 2 463             |
| augusti .....      | 26 757                                                                    | 25 691.5  | 44 014    | 64 798.5    | 9 501           | 2 442             |
| september .....    | 29 057.5                                                                  | 24 326    | 35 915.5  | 68 483.5    | 10 032          | 2 439             |
| oktober .....      | 40 030.5                                                                  | 25 069.5  | 43 933    | 89 328      | 14 777          | 2 454             |
| november .....     | 39 164                                                                    | 18 966    | 48 644    | 92 484      | 22 277          | 2 691             |
| december .....     | 28 209.5                                                                  | 14 628.5  | 44 371    | 78 643      | 21 799          | 2 699             |
| 1945 januari ..... | 30 641                                                                    | 16 238    | 53 986.5  | 77 837      | 15 234          | 2 666             |
| februari .....     | 26 955                                                                    | 17 791.5  | 43 968.5  | 76 220      | 12 702          | 2 626             |
| mars .....         | 30 602                                                                    | 20 531.5  | 52 151.5  | 95 520      | 14 213          | 2 607             |
| april .....        | 24 880.5                                                                  | 19 927.5  | 71 297.5  | 101 618.5   | 16 993          | 2 595             |
| maj .....          | 27 318                                                                    | 24 665    | 61 208    | 99 897.5    | 18 641          | 2 582             |
| juni .....         | 20 966                                                                    | 24 534.5  | 45 773.5  | 75 064      | 15 976          | 2 567             |
| juli .....         | 23 820                                                                    | 27 504.5  | 45 947.5  | 72 716.5    | 11 256          | 2 506             |
| augusti .....      | 20 793.5                                                                  | 24 173.5  | 36 993.5  | 59 093      | 10 228          | 2 478             |
| september .....    | 26 903                                                                    | 22 029.5  | 30 791    | 49 801.5    | 10 681          | 2 481             |
| oktober .....      | 45 244.5                                                                  | 25 180.5  | 43 003    | 83 927      | 15 897          | 2 519             |
| november .....     | 40 304                                                                    | 19 009.5  | 46 737    | 88 040.5    | 21 589          | 2 593             |
| december .....     | 27 102.5                                                                  | 14 868.5  | 39 058    | 81 599.5    | 20 884          | 2 741             |
| 1946 januari ..... | 32 612                                                                    | 15 834.5  | 42 835.5  | 90 796      | 16 626          | 2 738             |
| februari .....     | 26 929.5                                                                  | 23 257    | 38 130    | 80 579      | 12 068          | 2 670             |
| mars .....         | 33 683                                                                    | 27 435.5  | 57 126    | 93 254      | 12 918          | 2 661             |

<sup>1</sup> Årsummorna för 1944 och 1945 samt alla månadssummorna preliminära tal.

Tab. 9. Inhemsk försäljning och import av vissa fodermedel m. m., i ton.

| År och månad              | Inhemsk försäljning av sv. oljekraftfoder | Import av oljekraftfoder (stat. nr 359—365, 369 och 370) | Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72) | Export av oljekraft- o. a. kreatursfoder (stat. nr 361, 363, 366:1—372) | Import av majs | Import av kli |
|---------------------------|-------------------------------------------|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|----------------|---------------|
| 1929 .....                | .                                         | 183 093                                                  | 9 421                                                      | 8 257                                                                   | 76 668         | 40 257        |
| 1930 .....                | .                                         | 179 034                                                  | 9 075                                                      | 15 345                                                                  | 134 634        | 40 782        |
| 1931 .....                | .                                         | 234 263                                                  | 8 825                                                      | 12 933                                                                  | 353 055        | 80 906        |
| 1932 .....                | .                                         | 148 607                                                  | 5 331                                                      | 18 216                                                                  | 243 949        | 33 026        |
| 1933 .....                | .                                         | 150 859                                                  | 8 185                                                      | 46 783                                                                  | 265 350        | 62 278        |
| 1934 .....                | 52 869                                    | 190 128                                                  | 8 234                                                      | 51 574                                                                  | 107 186        | 38 158        |
| 1935 .....                | 59 919                                    | 200 420                                                  | 4 802                                                      | 61 238                                                                  | 43 009         | 8 775         |
| 1936 .....                | 65 109                                    | 158 630                                                  | 5 444                                                      | 74 560                                                                  | 76 043         | 10 199        |
| 1937 .....                | 77 287                                    | 223 060                                                  | 8 508                                                      | 65 362                                                                  | 185 239        | 48 607        |
| 1938 .....                | 73 999                                    | 251 559                                                  | 7 495                                                      | 69 702                                                                  | 172 088        | 49 115        |
| 1939 .....                | 75 524                                    | 166 866                                                  | 6 150                                                      | 42 575                                                                  | 42 369         | 12 936        |
| 1940 .....                | 93 297                                    | 141 933                                                  | 7 162                                                      | 2 349                                                                   | 49 065         | 14 025        |
| 1941 .....                | 23 782                                    | 94 700                                                   | 7 158                                                      | 119                                                                     | 3 878          | 30 727        |
| 1942 .....                | 44 449                                    | 117 502                                                  | 1 856                                                      | 198                                                                     | 13 335         | 6 303         |
| 1943 .....                | 43 032                                    | 88 988                                                   | 2 149                                                      | 1 687                                                                   | 9 940          | 50            |
| 1944 .....                | 55 351                                    | 137 016                                                  | 628                                                        | 5 226                                                                   | 5 887          | —             |
| 1945 .....                | 67 934                                    | 92 668                                                   | 467                                                        | 17 349                                                                  | 9 073          | —             |
| <b>1944</b> januari ..... | 2 066                                     | 2 101                                                    | 260                                                        | —                                                                       | —              | —             |
| februari .....            | 3 334                                     | 7 568                                                    | 15                                                         | —                                                                       | —              | —             |
| mars .....                | 4 780                                     | 15 320                                                   | 65                                                         | —                                                                       | —              | —             |
| april .....               | 3 076                                     | 5 112                                                    | 87                                                         | 240                                                                     | —              | —             |
| maj .....                 | 3 606                                     | 6 720                                                    | 66                                                         | —                                                                       | —              | —             |
| juni .....                | 3 052                                     | 1 300                                                    | 1                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| juli .....                | 4 108                                     | 13 836                                                   | 0                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| augusti .....             | 5 661                                     | 22 135                                                   | 35                                                         | —                                                                       | —              | —             |
| september .....           | 8 192                                     | 21 419                                                   | 95                                                         | —                                                                       | 4 588          | —             |
| oktober .....             | 7 375                                     | 3 783                                                    | 4                                                          | 0                                                                       | —              | —             |
| november .....            | 5 322                                     | 22 584                                                   | 0                                                          | 1 441                                                                   | 1 299          | —             |
| december .....            | 4 779                                     | 15 138                                                   | 0                                                          | 3 183                                                                   | —              | —             |
| <b>1945</b> januari ..... | 5 642                                     | 10 304                                                   | 0                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| februari .....            | 3 888                                     | 4 712                                                    | 0                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| mars .....                | 5 653                                     | 1 289                                                    | 0                                                          | —                                                                       | 4 303          | —             |
| april .....               | 6 154                                     | 1 147                                                    | 0                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| maj .....                 | 6 252                                     | 896                                                      | 0                                                          | —                                                                       | —              | —             |
| juni .....                | 5 631                                     | 405                                                      | 0                                                          | 2 691                                                                   | —              | —             |
| juli .....                | 6 264                                     | 502                                                      | 2                                                          | 3 819                                                                   | —              | —             |
| augusti .....             | 6 811                                     | 344                                                      | 31                                                         | 536                                                                     | —              | —             |
| september .....           | 5 136                                     | 5 344                                                    | 120                                                        | 4 643                                                                   | —              | —             |
| oktober .....             | 7 144                                     | 27 694                                                   | 70                                                         | 527                                                                     | 0              | —             |
| november .....            | 5 987                                     | 29 948                                                   | 35                                                         | 3 759                                                                   | 4 769          | —             |
| december .....            | 3 372                                     | 10 083                                                   | 209                                                        | 1 374                                                                   | —              | —             |
| <b>1946</b> januari ..... | 3 156                                     | 30 887                                                   | 291                                                        | 3 905                                                                   | 6 011          | —             |
| februari .....            | 4 058                                     | 3 859                                                    | 1 565                                                      | 2 413                                                                   | 5 391          | —             |
| mars .....                | 3 539                                     | 3 058                                                    | 1 355                                                      | 3 448                                                                   | 5 991          | 0             |